

Eesti Teaduste Akadeemia
Eesti Keele Instituut
2001

EESTI MURRETE SÕNARAAMAT

III köide

K

11. vihik

ket – kiriklik

ISBN 9985-811-30-5

III köite on koostanud:

ANU HAAK
EVI JUHKAM
MARI KENDLA
VARJE LONN
MARI MUST
HELMINEETAR
SALME NIGOL
ELLEN NIIT
PIRET NORVIK
VILJA OJA
VALDEK PALL
EEVI ROSS
ALDI SEPP
JÜRI VIKBERG
HELMINEETAR

toimetanud:

ANU HAAK
EVI JUHKAM
VARJE LONN
HELMINEETAR
PIRET NORVIK
VILJA OJA
JÜRI VIKBERG

Arvutiladu: Merike Järvlepp

Küljendus: Esko Oja

Trükitud AS Pakett trükikojas

ket *ket* Khk Hls(*ket'*) kes

1. int-pron (otseses küsimuses küsilause algul) *ket see tuleb; ket see maha tullu om* Hls

2. (vormilt jaatavas, sisult eitavas lauses) *ket seda leiu `palka pailu annab; seel suur soo, ket selle põlluks teeb; ket see linnu laulust aru saab; `lillesid on `setme sugussi, ket neid tunneb* Khk; *ei ole mammat kodun kah, ket' siss käe `kinni köit* Hls

3. rel-pron (alustab kõrvallauset) *ket nõnda aru saamata inimene on, see_p mõista jutust ega midagid* Khk; *ei tää ket see olli nüüd* Hls

-keta Ls põlveketa

ketale *ketale* JIn, *kettale* Jõe kestale, *kõõma nahk `tombab kettale, nagu narmendama, tuule käes* Jõe; *kaäs on küntega `kraapind kot'i ketale -- karvaseks `kraapind* JIn
Vrd *ketule*

ketas¹ *ketas* g *ketta* Sa(*kedas* Jäm) Muh spor L K(pl *ketased* Juu, *ketaksed* Jür Sim), *kettas* Kuu Lüg Jõh; *ketäs* g *kettä* Kod; *kätas* g *kätta* Hi LN_g

1. kettakujuline ese või moodustis **a.** ratas, sõõr, seib *`päikesel on ies suur rattas, suur kettas kohe `ümber `päikese* Kuu; *vanal aal olid puu ranjid, `püsti `otstega, suur ketas ülal. nee kettad olid kirjatud* Kär; [koorekimu] *Kaanel oli auk sihes, puu käis läbi, ketas oli `otsas, kettal olid augud sihes* Pöi; *`kesli ketas (ümmargune põhi) tehasse kõege enne `valmis* Muh; *Ma `saesi sennest `kuivand läksist (lehisest) kättud, ähk saab so kärrule rattud `tehja* Rei **b.** puutüve otsast saetud ringikujuline tükk (lastele) mängimiseks; *mäng ketta kali* Jäm; *kettad `saetasse puu `otsast – tehasse lastele mänji rattad; teine `viskab teise käde ketta; ketast veeretasid ka `kaikad kää; poisid `aksid ketast `mängma* Khk; *ketta `viskamine oo kadun nüüd; pisikesed kettad lõegatse ja siis mennasse sigu `aama `tuhkapäe (mäng)* Muh; *ketast `mängima, tegema* Sim; *eedäväd ketäss, ratass lipuvad ike vahel, sij on kettäeede -- meil vanass õli ratta `lipmine* Kod **c.** vurr(kann) või selle keskel asuv ratas *virr ~ virru ketas* Khk; *ketas o pulga `kaelas, vissetse parandale `öörima* Mus; *ketäs oo kedrä `moodi asi -- pulk oo täl sees. siss pannasse maha laud paranda `piaie. tä oo `kange `joosma* Mar **Vrd** *ketus* **d.** (voki) keder – Sa Hi *pooli ketas on ju ka -- see ümarune mis pooli `järge keib -- millega poel `kinni `keertesse* Khk; *oki luhi ketas* Kaa; *Poolavoki ora võib olla nii puust kui ka rouast ainuld sene tagumese otsas peab olema ohja kätas* Emm **e.** niiepuude plokiratas *loki kettad* Kär; *niiepööra ketas* Kaa; *niiete kätas* Rei; *kolme niiega `kangal on ikke niie ketased. pikk ots on `kesmese niie `kül'gis, ratta paelad on teene esimese niie `kül'gis, teene tagumese niie `kül'gis* Juu; *kolme niie ketaksed* Jür **f.** kedervarre osa *Kedervars `tehti puust, pisike ümargune ketas `ambad sihes ja pulk läbi* Kaa; *pitk vars `olli [kedervarrel] ja ketas `olli `teises `otsas, siis ketta ear `olli täkkid täis* Muh **g.** tuuliku osa: *ülekanderatas, mis pöörab veskikivi* Kui [tuuliku] *ratas `valmis oli siis `tehti `värkel. Kaks roanda põha suurust kedervarre ketast raiuti `sitkest kase langust `välja. -- Ketaste `keskele raiuti mõlemile `kantlik auk* Pöi **h.** u (masinaosa) *niidu masinal oo ketas* Tor; *masina rattal on kettasi* Juu || (vana ringmängu)laulu sõnad: *ettas kettas `kella rattas, vana `muori vokkirattas* Lüg; *ketas ketas kelle ratas, vana eide vokiratas* Plt; *etas ketas kelle ratas, vana moori voki ratas* KJn || *fig kätas nour* (suure ümmarguse näoga tüdruk) Emm

2. tantsupidu, simman; *trall täna `õhtu saab seal peres ketast `lüia. see oo änam nii nal'la sõna* Mär; *ketasel oli rahvast küll* Pil; *ketast lõõma ~ laskma karglema, hüplema kui noor loom `lahti soab, siis on nii rõõmus ja lööb ketast; `lammad lasid nii*

ketast`põlmal et Juu; las lapsed ketastavad, küll lüüvad ketast Jür; ketast viskama mürama, kukerpallitama (lapsi keelates) ää vissak üht ketast VII; `viskab ketast ehk uúdiratast VJg Vrd kets¹, kett³

ketas|hüll pl *ketasüllid* van must karvane meestemüts – Krj **-müts** rai-rai, rai-rai ratas`mütsi, mool on kena *ketas`mütsi* rhvl Jäm **-pulk** vurrkann *kiduratas ~ kätaspulk* Noa **-puu** kangaspuude osa *niie ketaspuud* (plokkidega) Hag **Vrd** kettapuu **-roos** rõngaslill (Lavatera) `Nendel `kasvavad ilusad kätasroosid akna all; Kätasroosi seemed on kätta `moodi, senepärast ka sehane nimi Emm

ketastama *ketastama* Jäm Jür HJn Kad, kä- Rei **a.** rõõmsalt jooksuma, karglema *pisine pörsas ketastab* Jäm; *lapsed tievad`nal`la ketastavad* HJn; *talled ketastavad kevade kui`välja suavad* Kad **b.** pillutama *torm akab`laevi kätastama* Rei

ketas|tasa kettaga ühetasa *ketastasa poel* Khk

ketelik *kij, kij, ketelikku* rhvl Hls

ketendama *ketend|ama* IisR Koe Kad Sim Trm Kod(-ämä) Lai TMr *kestendama kui oli ohatand, nahk ketendas, siis kaabiti õbedad õbe raha pialt* Sim; *nahk lüüüb ketendamä ja prigalisess* Kod; *nahk ketendab, nagu päev on põletand, või on nisuke`aigus või* Lai || *lahti kooruma värv akkab tulises ketendama* Kad **Vrd** *ketetämä, ketutama¹*

ketendus *ketendus* IisR Kod; *kettendus* g -e Jõh *kestendus nahakettendusele tehasse --`vasta`päivä võru, kie esimest`kõrda näab, sie`augub ehk`sülgab* Jõh; *Võta akna highi ja määri nägu kus on ketendus* IisR **Vrd** *ketetus*

keter → keder

keterdama *keterd|ama* Jäm Krj Kse Tõs, -ämä Khn, -ämmä Röp

1. a. kiiresti edasi-tagasi käima; ringi hulkuma *mis sa keterdad, seisa natune kodu ko* Jäm; *keterdab tua ning lauda vahet, läheb keterdes* Krj **b.** vallatust tegema *lapsed joosevad, keterdavad, mis te keterdate* Kse; *keterdab aga`peale, oo naa vallatuse tegemene* Tõs

2. tühja juttu ajama; keerutama, vassima *ega_p saa ta kääst`selget aru, muidu keterdab* Krj; *keterdäss`pääle`tühjä jutto* Röp

Vrd *kõterdama*

keter|moor vurrkann *ketermüür` -- tõmmatass peo vahel, lätt põrmandu pääl, käip`ümbre nigu ratass -- tok`k läbi* Kam **Vrd** *keterpall, ketsemoor -pall keterpal`l = ketermoor* – Pal

ketetus *ketetus* g -e *kestendus; kõõm sarvede juuren one ketetus. kes vanass lähväd, niid akavad ketto vai ketetuss ajama; nüid one ketetus`müüdä, nüur nahk one kasunud* Kod **Vrd** *ketendus*

ketetämä *ketetämä* *kestendama sij rohi`tõmbas naha ketetämä ehk takendama* Kod **Vrd** *ketendama*

keti|haak ankruketi konks *Jämemad ankruketti tõmmeda vaarida ja klaarida keti aagiga. Senel aa otsas konks ja teises silmus* Emm **-kast** ankruketi panipaik *laevaninas Ketikastis lapida kett ilusti ridamesi puht-puhi kõrva, et see väljajoosmesel umpklaari äi lehe; Vehestel rannasõidu laevdel pole ühigil ketikastisi* Emm **-klüüsid** pl ankruketi avad *laevaninas Keti klüüsis aa egal laeval kaks, [üks] kumbagi ankruketi tarvis. Kui ankrud ülal ja ketid all kastis, siis mereklaariks tegemese aegu panta ketiklüüsid veekindlald kinni*

Emm **-koer** üks ketti kuer oli pääst (pääsenud) `lahti VNg; mis nii vihane on, et eb või `lahti pidada, see on keti koer Khk

ketiline a < kett Sai toimist riiet kududa, siis `pañdi iga tagamise niie `piaie see ketiline lõime, see tegi `riide `kirjuks. Ketiline lõime oli nii näpu pikkuselt kollane, siis teise näpu pikkuselt `jälle must, noh nisuke `kirju lõng Amb

keti|maa kettimaa u lehmaketi pikkune maa-ala – Lüg

ketiing ket'ing g -u hv KJn; keteng pl -ed Phl; keting g -ä Kuu; kiting Rei kett kella keteng Phl; paneme eläjäd ket'ingu KJn || ankrukett kiting `katkes ära Rei

ketitama ketit|ama Jäm Khk Kaa Jür Trm, -ämä Kod KJn, -eme Krk; kettit|ama IisR, -ämmä Lüg; ketüteme San; is ketitedä? Har looma kettipandult süüa laskma ma piän `luomi `ühte `puhku kettitämmä ühest kõhast `tõise Lüg; `Lehma oli põllu `kargel ketitatud. Põllal ädala pæel pole `tohtind ketitada Kaa; sae (sai) kesä `pal'jass, lõppi si ketitamine Kod; ma käisi obest ketitemen tõisess kottel Krk; Vanast is olõ ket'te, sis kablutõdi, iss ketitedä? Har Vrd kettima

keti|topper seadeldis vaieri või ankruketi pidurdamiseks Kui laeva kinitus vaier aa vintsiga pingule tõmmet, siis panta senele ketitopper pæele naakouaks kut jouta vaier pollari taha kinni panna; Ketitopper pidi paras tugev olema, et laine katki äi lõõ Emm **-tropp** Palgikæeride ülemistest otstest käib peenigene ketitropp läbi; Ankur ripub seel [kraanpalgi küljes] ketitropi otsas Emm

ketju `ketju, -o kett `viased `ovve `kuerad `panna `ketjoga `kinni; `kange `säägä rikkus `ankuri `ketjud `katki ja ajas `laiva `randa; `ketjo sekkel. sene luguga `panna kaks `ketjo `ühte; `ketjudega `kruvvasivad [laadungi] kovast `kinni Vai

ketlik `ketlik g -ku Jäm Kaa lapik, kettakujuline inimese `naarid on `koltset `valged, sedised `ketlikud Jäm; See oo sõhuke kena ketlik leiges, see paneme eestele kevadeks leikeruudiks; Marii oli lapseld seikse ketliku palgega Kaa

ketr → keder

ketra- → kedra-

ketraja 1. tgn < ketrama Keträjäda terestati oma `muodi: `kirpu `keträjäle! Keträjä `jälle `vasta et täid tulijalle Lüg; Kena kael kedrajal, kõber kael kuduval Han; `pernaane esi olli `keträjide man, aanu vana `aatsid jutte näele, et siss na_i jäävä magama Nõo || tühja jutu ajaja – Röp Vrd ketrumees

2. öösorr `keträjä lind on `metsäs, `keträs `jusku vokk; `ketraja vanamor, täristäb `üöse, `päiväl tämä äält ei `kuulu Lüg; mõni üiab teda laisk kul'l, mõni üiab raba vanaeit, `ketrajaks kutsuvad Mär

ketrama `ketrama (`keträmä) Rid Khn Saa Hls MMg Äks Plt, kedrata (kedrätä) Muh L Kod VIPõ eL(`keträme, kedrä|de, -te M San, `keträme Krl; `ketramõ Har, kedradõ Krl; pr (ta) `keträss Vön); `keträmmä Kam Plv Röp; `ketramaie Lüg, `ketrömä Vai; da-inf kedrada?, kedradä? V; `ketrada, `keträdä RId(`keträtä Lüg), `ketra VNg Vai; kedrama (keträmä) Noa Iis Kod MMg KJn, da-inf kedrada S L hv Ris, Jä ViK TaPõ Trm Pal Lai Plt, kedrata (kedrätä) Khk Krj VII Mar Kul Han Var PJg Ris Amb JMd JJn Lai Pil; imps `ketre- R, kedre-Sa

1. kiust (vill, takk, lina, kanep) lõnga tegema mul `tarvis viel ulk `ketrata Hlj; sie oli ikke kova `ketraja, kie `naela linu `päävas `vällä `ketras, sie `andis ikke `ketra VNg;

Novembris pidid õlema juo takkud `ketretud, sis sai akkada linadega `pihta Lüg; arilikkult `ketretasse `müüda `päiva ehk `õieti; tagurpitte `ketrama sie on `lõnga `kierama Jõh; `talve `keträväd `naised vokki; ei enämb nüüd `keträdä, `massinad on ken `keträväd Vai; selle aa sees kut ma kuduja oli, pole änam võrgu `lõnga kedretud Ans; `juhtus loomal (lambal) õnnedus [õeldi]: vaada, tä kedras `matse pæe Khk; Linad ja takud on ammu kedratud Põi; Sa kedrad nii ilusad `peened `lõnga Rei; see oma kedrat lõng Phl; sa pead pool õöd `istuma ja kedrama veel koa Noa; aga nel`läba `õhta sii ei kedrata iialgi Mar; me oleme isi kedrand, me ei lasnd vabrikus kedrata Kir; kui vokki kedrata, siis saab näpp linase ja takude `aegas märjasse `tehtud, `ville `aegas küll ei saa niisutatud Mih; Vanaeit `keträs `terve `kuõndla takku `õhtaga ää Khn; kui jo okid olid, siis mõni `olle `ketran veel kedravarrega, et sellega sai lõng `pehmem; `Pootsis mererahvas `ketrasid nuuriti `lõnga - - ja korrutasid `ketramise `moodi Aud; kis sis linu nokotab, neid ju ea kedrata Ris; teisel `aastal kedratud `villu `kuoti `jälle teisel `aastal HJn; ema ühe jalaga kedras, teiseiga kiigutas last Amb; lasime kaks leisikad linu kedrata JJn; lõemed siis kedrati vokiga Pai; `küündlabä, `vastlabä `õhta ka ei kedratud VMr; tüdrukud käisid kedramas ehal. `õhtate kedranuvad, kui muud tüöd ei old Sim; ärä nõnna kedrätä (`keträ), sis suava määdä kangas, ku piä keegon kedräten Kod; kudejed õlid õma kedratud MMg; otsa takud on alvad kedrata, aga laas takud on iad kedrata Äks; vabrik kedrab peenikse lõnga, ise kedra jämedam Lai; kaks tütart old, kedranuvad voki ees Pil; parem `poole tuleb kedrata, vasakule `poole tuleb korutada SJn; temä om igävest jala är kedranu (jalad on ketramisega kangeks jäänud) Krk; mia kedrassi tüü `marka. talu kedrässive, peremihe `viisive `mõisde Hel; külän ollu üits našteraass, kes `kanga veed kedranu, ku ütäl talul vee ärä ollu kedrätu, siss kutsutu `tõisi `tallu `keträmä Puh; ravikit es kedrätä, ravike topiti saena vahele Nõo; kapst`maarjapävä es tohiva naese kedrätä ei ummelda, muidu pilutedi `kapstalehe ärä Võn; vok`k kedräss kui `t's vurrin San; ma `keträ vok`ki Kan; mi? `ketrssi Rõu; `paklit tokutõtass ja `villo ja linno iks kedrätäss Plv; üless `keträss, üless `metrass, lätt `otsa, luu muna = hummal Vas

2. fig (vokivurinaga sarnanevat heli tekitama) Naarab nagu `keträb Kod; hujuu, mijs `keträp vok`iga tjjid piten (sõidab mootorrattaga) Har a. nurru lööma kašs kedrab nii kenast Khk; Emased kassid nee kedrasid kenasti kui nad `kuskil olid Kaa; kass ljuü `nurru vai `keträss San b. (öösorri häälitsusest) `ketrjä lind on `metsäs, `keträs `jusku vokk Lüg; laisk kull - - suve `õhtati se `ketrab Mär c. krooksuma konnad kedravad Jäm d. (seinakoi häällest) Vanaema ketrab lõnga Hls

3. fig mitte paigal püsima see va lammaš kedrab sääl kõöve `otsas; kis - - `kargab ühe töö kallalt teise kallale, selle `kohta `eetasse: mis sa kedrad ühest kuhast `teisse Khk; mis sa iki ütte`puhku `keträt, paigal ei kurda, ussest `väl`lä ja `sissi jälle Krk; minä ütsindä joosi, kedrassi `ümbre sigade Ran; mine maka paremb, ärä nii pal`lu `keträ Nõo; no kohes sina `ketrat nii oolõga (kiirest käigust); vurtvuün kes `keträss pörmandut `müüädä Ote

4. fig palju või tühja rääkima, lobisema mis te kedrate seda juttu siin Jõh; mis sa `ketrad ja korrutat (lärmad) Kse; Keele`peksja `kohta `õeldaks: va oki `ketrab küla `müüädä Hää; to_m kõik Alma `keträmine, tütar ei kõnele mitte midägina Nõo; kiä `keträss vai vohkõrdass

`ümbre ummi `tühje juttõga Urv; `ke'räss uma jutuga Krl; Kedraáss pääle tuud ütte juttu, viländ jo_sai Rõu

Vrd kehrama

ketras|luu pahkluu `kutsuta `keträs huust Lüg; `ketrashuu on nigastund Vai **Vrd** kedresluu

ketrep `ketrep g -pi Lüg(`keträp) Jõh hum jalg `oia oma `ketreppid - - et et lase `massina vahele; sain isä kääst `vasta `keträppi ku sõna en kuuld Lüg; lüön su `ketreppilt maha Jõh

ketru|masin ketrusmasin vatti alt lähäb [vill] `viltije, siis `pannasse levendased `ketru`massina Lüg **Vrd** ketrus(e)masin **-mees** ketraja `neljatõist `aastaselt õlin jo `täitsä `ketromies Lüg

ketrus¹ `ketru|s Muh Rid Kul Äks Räp, g -se RId Mar(-o-) Mär Vig Kse Mih Tõs Saa Kod KJn Trv Pst, -sse Lüg, -kse Vai; `ketru|s g -se Trv Krk TLä Kam San, -sõ Har Vas Se; `ke'rü|s g -se Rõu, `ketrü|s g -se Plv; kedru|s Krj Põi HJn Amb Ann Pal Lai, g -se Jõh Jäm Khk Kaa VII Hi Aud PJg Tor Ris JJn Koe Trm Plt, -sse Iis, -kse JMd VMr VJg Sim, kedruss g -e Trm

1. a. ketramine, ketrustõõ Sügise kõik tüöd `kaane all, sis akkas `ketruss `pääle Lüg; `ketrukse tüöd on küll Vai; ma saa kedruse eest ikka ka natusse `ühte-teist Khk; vokk on kedruse riist VII; enne `olli kanepi `ketrus, see `panni [voki] aisad `aakuma (logisema) Muh; kogu kedruse aja voki vänt liigub ja ratas kõib `ümber Rei, `mihklibä, siis akkas `ketrus `peale Rid; need uo otsatakad, mis naesed `ketruse `tarvis `suevad Vig; Tarvis kedrusega rutata et kevadi akkab tulema ja kangast vaja üless panna PJg; kedrus jeeb ike `rahvast maha Ris; naiste tüö oli kedrus, taku ja lina kedrus HJn; `jõulust akkab sie lina kedrukse aeg JMd; mina aean [kangapoole] kedrukse vokiga Sim; [talgutel olid] niedsamad lugud mis sial kedrussegagi (ühistel ketrusõhtutel) Iis; kedruss sitt ei toida kedagi Lai; villa `ketruse masinate piäl on poolid KJn; `ketrus käi ike ütsipidi, kui sa kate`kõrdist [lõnga] tahat, siss isit Trv; villa kadsad tullive [ketrus] masine alt `vällä ennegu na `ketruse ette lääve Pst; Noh, `talve siss `tõmba `ketrust ik, omale ja tõstele kah Hls; Nigu lina_rabatuss `saiõ?, ol' `tüütrigul `lõpmadõ rutt õt `ketrus ruttu`val`mis saasi? Har; ketrusesse, ketruses, ketrusest ketramis(e), ketramiselt lõngad oo juba `ketruses Mär; naestelinad, need `soeti `peene arja peal ja sis läksid kedrusesse, `ketramese `alla voki `peale PJg; villad on kedrukse, villa`veskis VJg; [villavabrikus] teisest vat'ist läheb kedrukse, siis akkab `eideid tegema; kedruksest tõin ära lõngad. kedruksest vahetasin `lõnga Sim; **b.** villavabrik `Villu `viidi `ketrustõ ja sääil kaarsiti ja kedrati Har; `lätsi? villuga? `ke'ruste Rõu; Leevakah ol' lina`ketrus Räp; `ketrusõh kedratasõ villa?; `ketruside vaia viia villa? Se

2. kedratav kiudaine (vill, lina, takk); kedratud lõng `Lieri`lapsele `anti kodo viel `ketrost `kaasa Lüg; Ema `kaaris uie kedruse `valmis Kaa; Kadri `õhtaks pidi kedrus varna `otsas olema kadridel näha Põi; see mo tänakond talvene `ketros kõik, kümme `vihti Mar; saananaestele ikka viiatse kedrust Aud; miks ei kedra kui kedrust oleks Amb; kui takune kedrus saab lõpetatud, siis tuleb linane kedrus VJg; tõi selle kedrukse ära, `antsin `jälle kolm `naela [linu] uue kedrukse jäust Sim; Võid ära `veia, so kedrus on `val`mis Trm; kas sa tulid `ketruss `õtsma Kod; miul `tuudi `ketrust jälle Krk; [voki] lõõrist lastass kõik `ketruse [alla] Ran; `mulle `tuudi ka `ulka `ketrust, terve kotitäis `paklit `tuudi kedratä Nõo;

mul um `ketrüss val'miss jo[?]. vii `ketrüse är[?] Plv || lõngaviht kedrus on lõngaviht. kedrus on `leekimas. suurem summ [lõngavihte], siis on kedrus PJg

Vrd kehrus

ketrus² pl `ketruk|sed, -sid jalg; kints Tulin `kuida `ketruksed `ansid; tuo aga oma `ketruksed `siie (öeld müravale lapsele) Kuu

ketrus(e)|masin ketramismasin `este kui lähän `villa `veskile siis `unditan `villad ära ja siis lähäd `sinne `ketruse `massina `juure Lüg; `vaaprikus olin `ketruse `massinate pääl Vai; keradest akkab eie tulema kedrukse masina `piale Sim; `ketruse maßsina piäl tehässe `eeste keräd Kod; mis no[?] viga, no viiäss [villad] `veski pääle jah, ja_pandass `ketrusmasina pääle Har **Vrd** ketrumasin

kets¹ *kets* (ket's) g *ketsi* (ket'si) Var Tõs Aud Pär Hää Trv, -e, -ä Var; *ketsu* p `ketsu Hää Trv Se/-o/; *kjõts* g *kjõtsu* Khn; *ket's* Vas

1. *ketas võrgu kupp o na `kangeste vee elevel, sii o `sohke kets ja pulk all* Var **a.** puutüve otsast saetud ketas (lastele mängimiseks) *poisid `viskavad tee piäl `ketsi; Kui talve metsast puid tüüdi, tehti ketsisi tagavaras ikka Tõs; Poesid `leüäd tanavas `kjõtsu; taotavad `kjõtsu Khn; Paku otsast ratast `saetu, sij on ket's ja lapsed veeretasi seda `ket'si, ket'sidega `mängisid -- Lapsed ütlesid õheteisel: lähme `ket'si `pilduma; lääm `ket'si `lüüma; lääme `ketsu `mängma Hää **b.** (voki) keder – Var Tõs Pär oki luhe ket's; nõöri kets, ketsäl oo soon sees. nõörid [lähevad] ratta ketsä peält ja pooli peält ratta `peale -- kets keerutase luhe otsa, kõib `ümmer Var; okil oo pooli `juures kets, luhe sees, kust nõör läbi jooseb Tõs **c.** niiepuude plokiratas – Tõs Aud need kerad kus niie paelad üle kõevad, oo niie ketsid Aud **Vrd** kett³*

2. *kera a.* heiderull, -kera – Tõs Aud villa *ket'sid `tehti koa vabrikus -- kodu sai kerdratud neist suka `lõnga. mo isa kõis tegemas ketsisi Sindi vabrikus, villa `eided oo `ket'sis* Aud **b.** (ümar asi) *kassi `naerele kasuvad ket'sid `külge. ma sai `apteekrist `seoksed rohu ket'sid* (tabletid) Aud **Vrd** kedsä

3. *varia a.* (voki) *keps oki kets pandas ravva `otsa* Trv **b.** (nöörita) vurrkann – Vas **Vrd** *ketsu*¹ **c.** *ketso keerätäjä* (tegelane laulumängus), *ketso keerät'ämä* (tegevus laulumängus) – Se

kets² *kets* Hlj, g -i, -u Jõe Kuu rüsa tiib, karjaaed *ketsud olid rüsa `külges, otsad käisid `ümber; kets on siin rüsa `korpäss, ta piab kalad `kiñni Jõe; `Ketsisi `täüdüb parandada. Vuo `tembas `ketsi `umbe; ühe, kahe `ketsuga rüsä; kala hakkab sügävämmä `puole minemä pikki sidä maa-`aida siis `lähteb `ketsije vahele ja siis sield `lähteb rüsä perässe Kuu **Vrd** *ketsu*²*

kets³ → ketse

ketsak deskr *sij o `niske ketsak* [lapsevanker], *sellegä ei sua `sõita laps* Kod

ketse *ketsi* Hls(*ketse, kets*) Pst Krk *kitse, kitse, kitsi* van Khk kes see

1. int-pron (otseses küsimuses küsilause algul) *kitse ~ kitsi oo Khk; ketsi tedä tahab?* Pst; *ketsi lõhub säääl taga usse; ketsi kitsi poja `ahju ai ja kapuste pää tagaspidi ette pands* Hls; *Ketsi esi on?* Krk

2. (alustab kõrvallauset) *mia ei tää, ketsi ütäl, et `sijini ei vöi sial* (seale) *anda; siin om sihantsid `uhkid, ketsi ei `vaateki siu `pääle; Kaagutaja üteltse laulja kottel kets egät laulu jorutab üte viisi pääl* Hls

ketse|moor vurrkann `ketsemuor – muna ol' ja siss nigu pulgake -- mulk
`siisse -- kablast tõmmati Kam **Vrd** ketermoor

ketsi → ketse

kets|luu kederluu – Tõs

ketsokanõ keerä keerä `ketsokanõ, vala vaski vokikanõ. kelle keerät `ketsokanõ, veerät
villavokikanõ rlv; `ketsokanõ om nigu vok'ikanõ Se

ketsu¹ ketsu Hls Krk Hel/-ds-/ Vas/-ol/, ket'su Hää

1. edev; elav, erk, püsimatu *Mede laps päris ket'suks läinu. Oh sind ket'sut küll Hää; om
üits igavene ketsu, ei tää kudas ta neid mokke säeb või Hls; kedsu om, ken ei kurda paigal,
luum või inimene; sa olet ku ketsu kunagi, ei kurda puil ega mail Krk || Ossav ketsu
(lambast, kes ei lase end kinni võtta) Hel*

2. a. (nöörita) vurrkann *häärähüdä, tsõör juusk, pulgakõnõ peräh, ol' ketso; näpo
tõmmati ketso `juuskma Vas Vrd kets¹ **b.** kedervars – Vas*

ketsu² = kets² Rüsä `tervamisel -- `panna rüsä, `valmis `pauludetud `tiivad, `ketsu ja
perälinad tulise `terva sise Kuu

ketsutama ketsu|tama Hls/-teme/ Ote, ket'su- Hää, ketsotam(m)a Plv Vas Röp; da-inf
ketsuta Trv

1. a. hulkuma, asjatult ringi jooksuma; kepslema *Ära ket'suta, mis sa ikki ket'sutad Hää;
ärä lasta tüdärt ketsute Hls; mis sa ketsutad `ümber üttelugu Ote; kõnd `ümbre ketsotass
küllä pite Röp b.* lühikeste sammudega jooksuma *hobõnõ ketsotass Plv || Aa õge jala kõtusd
väl'lä -- lass va kedervarre ketsuta Trv*

2. deskri (ketramisest) ketsotat vokki Plv

ketsu|varras poolivarras *Mul ol' puust ketsovarras, läts katski – ravvanõ om paremb;
Hoivokil ei olõ siibo ei ka puuli, om ketsovarras, kohe lang pääle kedratas Vas*

kett¹ ket't g ket'i, keti eP(kett Muh Emm Rid Mar Tõs Khn Ris Kod) eL; kett g ketti R(g
kedi Kuu; n ketti Vai); kitt g kiti Rei ahel *Tänä `siumme `añjerjarüsäle kedi ala Kuu;
vanast olivatta `nuoda kived, nüüd on kett all VNg; raha õli `kaulas kettiga `kohtomehel
Lüg; Nüüd on kettist kaik `kütked; kettigä `panna `kuorma `kinni Vai; `saagimise `juures on
sured ketid, millega puid üles `võötasse Khk; valla kirjutajatel olid `arvamise ketid,
nendega `arvasid kogu Kär; vates `laagri ketid (ühendavad laeva täävi kliiverpoomiga)
Mus; Kui rogi kee sees aa, siis aitab sene vastu vasest kett ümber kee; Soringuketi otsad aa
all teki külgis kinni, ketipuhht aga uladab üle tekkladuni välimese sõrva laaduni peele
Emm; mine pane `veised kiti `otsa Rei; kui obost köietame, siis paneme ket'i `rõnga vaia
`otsa Kul; Ket'ta oo peeniksid ja jämedid Han; laeva ketid on `suured ja paksud; olandi
ket't on ilma `seekleta `ankru ket't, runtou ket't (jåme kett, mis ulatub laevast vaieriteni);
`vatstaagi ket'id oiavad `tamstoki `õigelt Hää; ket'iga keeratakse `veškid tuulele Nis; eläjäd
one ket'in aia küljen; jalgratta ket't; kase urvad pienikesed, juško ket'id tolgotavad Kod;
ketige niit' (rulli otsas firmamärgina kett) om kige sikkep Krk; nüüd om teräs lindid,
ennembide `olli maa `mõõtmise jaoss ketid Ran; sõle olliva rinnan ja õbedatse keti olliva
kaalan Nõo; hopõn um ket'i külehn kiinni Rõu; `jaakari keti?; kellä ket't Se || ketti,
ket(t)is, ketist keti külge, küljes(t) [hobune] Oli põllal kettis ja `kargas ää Põi; lase
koer kitist `lahti Rei; vanast `pandi loomad `kolkmesse, nüüd pannakse ket'ti Juu; obuse jalg
on ket'tis, mine tie `lahti JMd; lüpsi lehmä viiasse väl'jale ket'ti Lai; lehmä ol'liva välän*

ke'en Võn; panõ° pini kette Rõu; mõnõl omma° eläjä_kabluh, mõnõl ke'eh Vas; no_s tu lašk pini vallalõ ketest Se || palmikusse lõimed võeti käärpude pialt maha, siis akka lükkima teise käe pialt teise piale, siis lüki ket'ti Sim || te käsi om ketin (risti-rästi jooned peopesas nagu ketilülid) Trv

kett² *kett* g *ket*u van VII, Kod(-o), *kedu* Kuu, *keta* Kod MMg; *ketto* g *kedo*, *ketto* Vai, *kettu* Jõh(-o) IisR; p *ketta* Kad

1. **kest a.** *tera ümbritsev õhuke koor tungelterä teeb leevä mustass, kett one must piäl, siist valge MMg b. mao (koorunud) nahk usski ajab kedu maha Kuu; uksi kett on al'likas, niisuke tuhm, üstku tina karva; aab nahka ko,e nagu uks ketta Kad; c. (õhuke) nahk, kelme, kile rasval on kett nagu võipaber ümmer; kui lint (kärbsapaber) ketu piäle lüüb, siis ep võta enam kärpsid külge; kõhu kett õlema kat'ki; mao keta lüüb lehmäl lõhki, kui süüb riisikeenä piäl; munal on kett valge ja kuare vahel Kod d. naha pealmine kord, marrasknahk; naha- või sarvekilluke; kõõm nahka aja ketto vällä Vai; mõnel on nagu kõõman, aab nahka ja ketta; kes (sarved) vanass lähväd, niid akavad ketto vai ketetuss ajama; tõura rüägätus one kua kui valged ketod; lambanaha piäl on kett Kod*

2. *fig Ei sinne ole usutav mennä, sield võib viel kedu pääle (peksa) saada Kuu; Kui te oma mõruli ei jätta, saate kettu piale IisR; nüüd saab siul ketto voetust üle (saad peksta) Vai; miis võt't ta keta üle (pettis) MMg*

kett³ *kett* g *keta* Ans Khk(g -u) Kei; pl *ketid* Vän, *ketud* Hag; *ket't* g *keti* Tõs PJg **ketas a.** ümarpuust saetud ketas; mänguasi *ketu kalid, nendega lüiasse ketu pihta; saeme puu otsast ketud ää Khk b. (voki) keder – Ans Tõs c. niiekettad – PJg Vän Kei Hag d. kedervarre ketas – Khk e. kettad voki värtna otstes pooli kett ning keeru kett; pailad pannasse siis keeru keta ning pooli keta peele; lõng pannasse oki kurgust läbi ammaste -- amba üle esimise keta vastu põhja külge, siis kedratesse ambud kattu tõstades tagumise keta vastu. säält pöörtasse tagasi jälle lõnga tõstades ammaste üle esimise ketani Khk*

Vrd *kets*¹

kettama *kettama* Jõh ?Iis; (nad) *kettavad* JMd; *kettämä(ie)* Lüg

1. *kiskuma, käperdama ärä kettä ühte puhku, ehk jälle ärä kisu* Lüg

2. *”ennast raske tööga ära vaevama” – Iis*

3. *kettavad ja kohtavad müeda küla ringi* JMd

ketta|puu pl *ketta puud* niieplokid – Vän **Vrd** *ketaspuu*

ketter → *keder*

kette|vesi kevadel külmetanud maale kogunev vesi, keltsapealne vesi Nüüd ei maksa maasta vettä, sügüseste suode vettä, kevadista *kettevettä* rhvl Kuu

kettima *kettima* (ma) *kettin* Vai, (ta) *ketib* Plt; *ket'mä*, (ma) *ket'i* Se

1. *ketiga köitma, ketti panema ketti se kuorma kinni Vai; pareb lehmi ket'ti kui karuss võtta° Se Vrd* *ketitama*

2. *ketti tegema – Plt*

ket|kiri kindakiri – Kei **-lõõg** *nüüd om [loomadel] ket'tlõa, ahele. vanast es jole ahelit, olli kablast puha Krk -päitsed ket't päitsed on tal (lehmäl) pias ja tal nõõri üle ültse ei ole old Ann; ket't oli ennemalt [loomadel] ümber kaela, pärast olivad ket't päitsed Lai*

kettus|nahk *kestendav nahk kettusnahk sie on tuulest* Lüg

ketu¹ *ketu* kergats, edev inimene Küll *see oo ketu, ei nää oma ettegi*; *Ketudega ei `saagi tõsist juttu aada* Han **Vrd** *ketutis*

ketu² *ket'u* väikese tüdruku häbe tütarlapsele `üeldi: *ket'u paistab ehk kitsed lähvad oraselle* Ksi

ketukene dem < kett² kelmeke üks *ketukene `piämä ölema kõrvan, kõrva `kuulme nahk* Kod

ketul, -e *ketul* VMr Kad VJg Iis, -e JJn Kad VJg *kestendama(s), kõõmal(e); karvendama(s) kašs on küntega `kraapind kot'i ketule* JJn; *nuore karduli kuor lähäb ketule; sia sel'g ketul kohe* Kad; *näunahk on vahest ketul* VJg **Vrd** *ketale*

ketune *ketune* kraasitais – IisR

ketus *ketus* Mih; p *ketust* Vig

1. vurrkann – Mih

2. fig *Noored loomad - - löövad ketust* (kepslevad) Vig

ketustama *ketustama* kepslema `lamba talled *ketustavad* Jür

ketutama¹ *ketutama* Jõe VNg Jõh(keto-) Rap Amb JJn ViK I; *kettu|tama* Kuu Hlj RId(-dama VNg; *kettotam(m)a* Lüg Jõh, *kedu- kedo-* Vai)

1. *kestendama; kõõmama `Palged kedutavad, ei `tiie, kas o `oige lüönd savi`puoline vai Kuu; nahk on `marraskil ja kettutab* Hlj; *kääd `lõhkevad ja kettotavad* Lüg; *Lastel kettutasid piad* Jõh; *Külm näppistas nina`otsa, nüüd kõik kettutab* IisR; *kõleda tuule kääs lähäb nägu ketutama* Kad; *kevadell kui pala pää ja tuul, siis võtab silmnäü ka ketutama* VJg || *karvendama ta* (kangas) *akkas ketutama, kui ta [kangaspuudel] lõdvaks jäi* JJn || *kisuliseks, pinnule minema `vanker `temba puu kedotamma* Vai; *puu ketutab kui kiud lahti; kase kuor ketutab* Kad **Vrd** *ketendama*

2. *pehastama, kõõdunema Ketutand puu* Rap

ketutama² *ketutama* Khk Vig Han Aud

1. (kedervarrega) *ketrama ketudab okiga muidu; kedervarrega ketudasse lõõnale `keerdu `pæele; kui kedervarrega `nööri tehasse, siis `ettesse: akaks `jälle ketutama* Khk

2. **a.** mitte paigal püsima (loomale öeldakse) *mis sa ketudad teiste ees. ketudab paigal pæe seljas* (otsib paremat söömist) Khk || *täna villis (auto) oo kaks `korda siit läbi ketutan* Aud **b.** edvistama *Tiina ketutade juba poistega; `Noores ias tahab igäüks natuke ketutada* Han

ketutis *ketuti|s* g-se kergats *Selle ketutisega ühna äbi `linna `minna* Han **Vrd** *ketu*¹

keul *keul* g `keula R(n `keula), g *keula* Kad *laeva või paadi nina, käil `paadi keul ida `kaudu `ringi `kierada, kui merele lä,eb – `jälle taba; nüüd on `muotur `keulass* Jõe; *venekeul `andab, majanurk ottab raha* Kuu; *üks mies `soudas `paadi `keulas, `teised `laskivad neid `püüksid `merde* Hlj; [laev] *läheb ~ `lähte `keula `alle pitte vies* (vöör ahtrist madalamal) VNg *vahel moni (laine) pano viel üle `keula* Vai

keula- `keula- Kuu VNg, *keula-* Kad *paadi ninas, käilas asetsev `ennemast oli `keulapuri ja perapuri olite* Jõe; *kui `parraspuud oli külliss, siis `pandi nie `piida ja `keula `lauad sise; `keulapuu pidi olema `niisukene `metsäst valitud kohe. `keulapuu kaik ühess tügüss pidi olema; keula`laual siel kahekeste `millagi [ei] `souetud; `Keula `mastil `vantisi ei `pietud; `paadi peremies oli tavaliseld `keula `piidal `sõudja; Keula `seiliga sai taga `tuuless ja külg`tuuless `soita* Kuu; *oda `keula kabist `viskam; toppari `panna moni kerd*

`keula `masti `kinni; `keula `purjel on `pirkel; `tombaga `keula `seili üles VNg; keulalaud, sie on ikke paadi `laius, ikke vähä lühemb on kui piidalaud Kad

keula|kana 1. paadi ninas pardaid tääviga ühendav juurpuust raiutud kolmnurk `Keula kana ala `tehti `väikäne `laudujest kabi `muodine Kuu

2. täävi ja põhja vaheline sisenurk paadi ninaosas juo `keula kanast mend `lahti, vesi `vuoda sise VNg

keulama `keula|ma "halvasti sõudma" ma nägin kui `keulasivad Jõh

keula|mees paadi käilas istuv kalur `Keulamihed arudid kuhu `vergud `lassa; ku `vergul `käüdi, siis `keulamies oli sie, kes `vergud merese sous; `keulamies `täüdüis `olla `ühte `puhku siel `aerud kääss. Eks `keulamies täü igä kaik kived ja karid meres `tiedädä Kuu; `keulamehel oli kaks `aeru VNg

keulane `Laevu nämäd `muutaned sest maalt ka terävämmä `keulasteks Kuu

kevad kevad Kuu; n, g kevade R(kevāde; kevā|d, g -jä Kuu; kevāt Kuu Lüg Jõh Vai, g -de) eP(kevad JõeK; kõvade Emm Rei, keba- L van HaLä, kebä- LNg Mär Vig Juu Pil Vil, kevä- LNg Var Khn Kod Vil), kevā|de M u T(-t Nõo Võn, -d Nõo)

1. aastaaeg, kevad Sais `kerra keväjässe jäis puukulu vähemäks; Neid keväi o usei old, ku lumi `kaua maas; Kevät kosutab ja jaan tegeb jalad ala Kuu; Kevade `peksäb `talve (sajab vihma ja lund läbisegi) Lüg; Kevade `puole tuli varemb `valge, akketi varemb `süämä, `õhta `mendi `iljamb magama Jõh; tuli `maksa `renti [kalapüügi eest] sada `rupla kevādes `ranna pääl Väi; Ilm akkab kevademaks minema Põi; kõvade ajal saab neid `siigu ikka tubliti Rei; `tahtsime, et kebades `kangad `val`mis olid Vig; Ma ole kahessakümnen kaks kebaded näin Han; Kevādeni `aõga küll viel Khn; tänavu oli na paha ja kül`m kevade Ris; käisim kebade `aegu ärjab`madelt kiba noppimas Rap; sie oli kevade puole talvet JõeK; kui [loomad] kevadesse elavad, siis on seda köietamise `plat`si küll JJn; `kõökis (õuekõögis) kohe akkasime `keetma kui kevadeks läks Ann; kevāde eden tuli lumi maha; mul õli (sündis) laps kevāde võemul Kod; ega sii (haige) kevādet enämb ei näe Trv; kui lämmi ja `niiske kevāde siss külvä lina `aiksalt Hel; siss tapõti ka kolm neli siga ärä, aga es saa kevādede, `olli liha otsan Ran; kui kevād tuleb, siss kõik linnu pesitävä ja paaritseva Nõo; s`olli ka kevādest jagu `talve ka ollo. noh kevāde juba jälle⁹ KodT; ja tei ma nikaa känksepä tüüd ku kevādeni San

2. ajamäärusena: kevādisel ajal kui on `külmand maa, siis kevādel `oistub Jõe; Ku kevājäll peld pia `kuivab, tuleb kuiv suvi Kuu; kevāt on `kõige `pienemb vesi Lüg; Üks päev kevāde lueb sügise nädala IisR; kevāde ja sügise `püüdävād lohesi Väi; see kevāde õuna`puud nii `õitsid täis VII; see `olli teise kevāde Muh; pull `müita kõvade ää Rei; vanem vend suri mineva kebade HMD; vara kebādel sai sibulad maha teha Juu; nahk `kestab kevādel kui `päikese kätte lähed HJn; kui kevāde ei kadu pori kudagi ära, siis tuleb kuiv suvi Pal; sügise on suured söögid, kevāde on keed magusad Lai; kõik linnu `kaova ärä, kägu iki kuk`k siin kevāde Puh; sügise ja kevāde `olli ussaid nigu pori mül`ge Nõo; tedre ukerdase kevāde Kam; külätij -- ta ol`l jo nii kevāde porinõ Rāp; kevāde(sse) kõhnaks, lahjaks kevādesse jäänd obune VJg; obene on kevāde jäänud Kod

Vrd kevādi

kevade- kevadine `Pääle kevade `tuisku akkas mets teist`muodi kohisema IisR; jüri kuu oli juba kevade kuu Ans; varssa kabi ja jaani lill, need oo kebase lilled; kebase `õhtatel sita sitikad `lendavad Vig; `täimbe om joba periss kevade tuul` Hel **Vrd** kevadi-

kevadelt kevadelt Pst, kevädelt KJn Vil Trv Krk Ran/-d/ Kam kevadel kulu on `kange kevädelt põlema, kui ta kuiv on KJn; sijj oja jooseb ainult - - kevädelt lume mineku aeg Vil; sääse survave, kevädelt akkave surume Krk; mutil `käidi kate mehega, kevädeld ja sügise kah Ran; kevädelt vahel om kah alla, nii `maarjapäevä `aigu Kam **Vrd** kevadilt, kevädald, keväjält

kevadene kevade|ne g -se spor eP(keba- L TÜR, kõva- Rei; pl kevätseid Khn; g kevatsse Emm), kevade|ne spor R M; kevade|ne g -tse Ran Kam Ote Rõn, kevädene Krl kevadine a. kevadel toimuv, kevadele omane arv maa, on kevädeseid üö `külmäd, `kergitab üless Lüg; kevädeseid päävad lähvad pitkemaks Ans; Kõvadene soe vihm paneb puud `lehte ja noored lapsed kasuma Rei; kebase loom ja sügisene inimene, need oo õhötsugused Mar; kebase lumi olla põllule kui kord sõnikud Mär; kevädeseid ja talvesed silgud `kolbavad suetsetada, `suised rasvased, laovad ära Ris; jah sie [kangakudumine] oli kevadene tüö alati Amb; kevadene aeg old, nii et metsas oli lund ja jäljed jäid maha JJn; kevädeseid ilmad TÜR; tõu viljad, kevädeseid viljad `käidi läbi, kitkuti kõik [ohakad] ära Trm; kevadene põllutüü Äks; täo kevadene vesi om liig suur Hls; kevädese eläje `pelgäv `külmä Krk; kevädene tuul võtap mokat `kat`ski ja käed, võtap mõrjad `sisse Nõo; kevädetsse alla Kam b. kevadepoolne kevädest `talv(e); sarv `luomad ja obosed nied `juoksevad ikke kevädest jago Lüg; See aasta oo kevädest talvet ette paugatis külm veel Kaa; Einu oli kevätsepoold talve nii veheks jænd Emm; sii kevädest poolt ta `jälle kaks ööd magas sii Kse; kevädest `suuvel ei `suada kammilaid KuuK; kevädest jagu talv Ksi; loomad akkavad `kiili `jooksma, kevädest poolt suve Lai; no?, s_olli ka kevädestjagu `talve ka ollo KodT c. (kõhnast, viletsast loomast või inimesest) obu jäänd kevädeseks Jäm; Just kut va kevadene veis, jalad nõrgad Põi; kevadene obune on lahjast jäänd, kui ei ole `easte ülesse saand `pietud VJg; kevädene lehem ike kõhna, vana krobi; sijj (inimene) on õege kevädene ja närojäss jäänd Kod

kevades- kevades- Ans Pha Var kevade- kevades `poolne tali Ans; Siss ma ika `lõuna aeg läksi kevadespool [loomadega koju] Var **Vrd** kevadis-

kevadeti keva|deti Jõh Põi Rid Han/-b-/ Ann TÜR Kõp/kevä-/ , -dete Kad Sim Trm Kod Pal Äks Lai/kevä-/ , -dedi Saa keväditi Jõe suhe ja `silmade vahele `tehti kevädeti mõrra tõkked Põi; silgu võrgul keisid kevädeti Rid; `Korsnud pühitse kebase deti Han; kevädeti ja `talveti kudusin TÜR; must räästas - - laulab kenast kevädete Sim; Kevädete sijj `muandi one ruabasline ja mäddä Kod; kevädete `ahti [magasiaidast] `vil`la laenust Äks

kevadi kevadi Emm Käi spor L(keba-; kevä- Var Tõs Saa) K(keba- Juu Pil SJn, kevä-VIPõ, kebä- Juu KJn) Krk

1. aastaeg, kevad lapsed `ootavad kevädid Tõs; varane kebase Tor; minust on paelu kevädisi `müüda läenu, juba ühessakümmend Hää; kevadi `algus on `märtsi kuu sees Saa; neli kevädid mis ma õpetasin `ärgasi Ris; kevadi `poole akati `kangid kuduma HMD; sügise külmetas `aeksast jo ja kuni kevädini o`ll ike jõe tjj Äks; eitlik kevädi KJn; `Kül`mi kevädisi on ikki `rohkem kui `sooju SJn

2. ajamäärusena: kevadel, kevadisel ajal *uss aeb `kesta kevadi Emm; aga kui neid (luiki) kevadi tuli, siis oli see meri `valge koa Noa; ús aab kesta iga kebedi pealt ää Var; kevädi ja sui `otsa keedetse toedud ja seebid püst`kookis Tõs; tänabi kebedi Mih; ku kevädi jõgi `lahti läheb Saa; eläjäd `lasti vanast `mitmete `kuntsidegä kebedi karjamale Juu; vesi sial seda `viisi `keerab kevadil Plt; kevädi läksime koha `pääle Kõp; põllumiis om kevädi rumal, sügüsi tark Krk*

kevadi- kevadine *puperlilled maare juured oo ilusad kevädi lilled Tõs; kevadi mere rääim on `sõuke kuivetu Hää Vrd kevade-*

kevadid *kevadid Noa Ris kevaditi [luik] keib kevadid ja sügisid siin Noa; kevadid akkavad [konnad] `krooksuma Ris*

kevadik *kevadi|k g -ku Plt, -kku g -gu VNg*

1. *kevadiku villad (kevadel niidetud) on vaevalesed ja lõhikesed Plt*

2. *kevadel sündinud loom – Plt*

kevadilt *kevadilt Hää SJn, kevä- KJn Vil kevadel kevadilt kuetetadi [räimi] Hää; piibulind piibutab kevädilt KJn; kevadilt `käiti niinel SJn; Säält läbi joosevad kevädilt metsä vjäd Vil Vrd kevadelt*

kevadine *kevadi|ne g -se RId(kevä-) spor eP(keba- Kse Han Mih Vän Juu[kevä-], kevä-Tõs Khn Saa Juu Kod KJn, köva- Rei) Hls Krk(-din)*

1. *kevadega seonduv, kevadesse kuuluv kevadine [turba] `leikus -- `makseti rahas RakR; Kevädine lumi on enamb kui sügisene `sõnnik; kevädine `niidus – `vaivased `villad Lüg; kui olid kevadised pühad sis keedeti mune Ans; kevadine püi aeg; kevadised `põrssad kasuvad paramini kut suised Khk; kevadisel ajal saab maa seest `aigut Krj; Kevadine suutäis [rohtu] on [loomale] änam kut sügisene mautäis Põi; Kevadine lumi on sõnigu eest Emm; Kui kevädine tüe `tehtüd sai, siis sai madarule `minnä Khn; kevadine abri-lli `kuune vasikas HMd; oli kevadine aeg, kaer oli alles külvatud JJn; kevädine iä one rabe, sügisene one `vinske Kod; teter kevädisel aal nagu `putru keedäb MMg; kevädise niidu villad KJn; sügisene udu `tüüma `sooja, kevadine `külma SJn; õnnis kevädin ajak läits mul `aiguse `nahka Krk || pl lihavõtted kebediste esimese püha `õhtu; kebedist oo ju üks `aasta vara, tõene `aasta il`lem Mih b. kevadepoolne kevadist suid (varasuvel) PJg; kevadist jägu (kevadtalvel) Juu; `surri kevadist suid SJn; jakud (pookoksad) võetasse kevadist `talve ära, `oitasse liiva sjiis Vil; c. (lahja) nee on kevadist loomad Emm; kevädist loomad on `vaesed KJn*

Vrd *kevadene, keväjäne*

kevadis- *kui [tõuk] on pæ poolt sinine, siis on kevadis pool vihmane Jäm; kevadis `pooltsed ilmad on kenamad Khk; kevadis poole `talve Aud; Talviksi on kevadispuul näha Hää Vrd kevades-*

kevadite → kevaditi

kevaditi *keva|diti Lai, -dite Sim, kevä- Lüg/-ditte/ Kod igal või mitmel kevadel nüüd `saavad nagu kevädittegi pali `luomi `õtsa Lüg; kevädite oo sji mua mädä Kod; kevaditi on need oidud vett täis Lai Vrd kevadeti, kevadid, keväjidi*

kevastama *keva|stama Kse, keba- Kse HMd Nis Juu(kebe-), kevästämä Tõs Khn kevadel kõhnaks jääma mõned lehmad `peale lüpsi ei söö, siss `öetse et kevastab Kse; mõni*

loom kebastab, jääb kui niru Nis; see põle kellegi loom, iga kebade kebastab, väsind ja lahja Juu **Vrd** kevatama

kevatama kevatama VNg Hää VJg Trm, kevä|tämä Lüg/-tämmä/ Ote San Urv, -teme M; nud-part keva|tend Jõe, -tand Lüg, kevätänd Jõh kehvaks, kõhnaks jääma `lahja obune `kutsuta kevade ka kevatamust VNg; kevätänd luom, `tõugud `seljäs Jõh; ära lase `luyumi ära kevatada - - sügisi ajab `kuhjas [sõöta] ette, sis enne `aegu `otsas ja loomad kevatavad ära Hää; se (loom) kevätes perätü keväjelt, ei kannate `kuiva `süüki Trv; vanast olli looma keväten, uputedi (upitati) annast üles Hel; obene kevätäss `éndä kõhnass Ote; ta on nii kevätäjä elläi [ei söö], kõhnass jäänü San **Vrd** kehvatama, kevastama, kevatlema, kevätuma

kevatlema kevatlema = kevatama obu ei söö änam `ühti [vanu heinu], ta kevatleb Rei

kevess kevess püügikorras Ribi (võrgujada) kevess Kuu

kevet'sk kevet'sk, kebet'sk, keevet'sk g -i Vas Se süstiku pool, poolipõhi kevet'ski varras; langaga kevet'sk, `t'solokna šeeh; nakka mullõ kebet'skit tegemä, kebet'ski? lät'si `otsa; kevet'ski `ümbre mähitess lang ja pandass `t'soloknahe; tühi kevet'sk, ilma langalda?; täüs kevet'sk Se

kevväi kevväi g kevjä Hel T V(k'ev[v]ai g k'evalja Lei, g keväje Krl; kevä? Röp); g keväje van Krk

1. aastaeg, kevad ilma targa - - `tjdvä ka ärä, kuna kevväi tule Hel; kevjä järele tuleb suvi Puh; joba `lõoke lõõritab, kevväi nakap tulema Nõo; kesä nimme `kandse [põld] kevjäst rüä tegemiseni Kam; ää kevväi saa, ain tule `mõtsa Ote; Keväjel umma suvõ silmä, a talvõ hamba Krl; talvõl tetti pirru valmiss kevjäät `vasta (kevadtalvel) Har; suvi ol' kev, ei tiia kuiss ka'ra kevjähe jõvvat pitä Plv; mõnõl ol' kevjäni? `vorstõ võtta? Vas; ku külm talvõ kevjä jaoh riistikhaa'na är võtt, siss kauss pal'lo papi lil'le; tinahavva pikäline kevä?; varajatsõh kevjääh Röp; tal'v om kevjähe lännü? Se; nei tuul `saizava ubina? amuts k'evajani Lei

2. ajamäärusena: kevadel, kevadisel ajal ma `mõtli joba keväje, et ma tõist keväjät änap ei näe Krk; tohussel `käidi kevjä purika kudemise `aigu Ran; kevjä kui lehmä `puskleva, siss murrava `sarvi Nõo; timand kevjä `kuuli tiä är? San; kevjä `varra `pal'li maja maha Plv; lõivõ tal'v ol' kevjä, ku tul'l `väikene lumõkõnõ Vas; mulud (mineva) k'evaja Lei

kevä → kevväi

kevädald kevadel kevädald om lühikse `üükse Trv **Vrd** kevadelt

keväje → kevväi

keväjidi kevaditi keväjidi jäl kävevä soid pite par'dsi pe'ssi `ot'smah Se

kevjäjä → kevväi

kevjäjä- kevjä- kevade- kevjäjäpuuld om varessjala noore ja `pehme Nõo; märts, `april'l, mai – kevjä kuu? Röp

kevjäält kevä|jält Puh Ote V(-jalt Lei, -jelt Har), -jelt Trv Krk kevadel se (loom) kevätes perätü keväjelt, ei kannate `kuiva `süüki Trv; lõoke varakevjäält laulab Ote; No sõss nakati `t'sika `nilgma, sügüsel niluti, kevjäält es niluta? Urv; ma_ `teie rüä maa pääle keväjelt vikki Har; edimäne pügü ol' kevjäält toomõ `hätsemise `aigu Rõu; kevjäält vai sügüsel künnät Lut **Vrd** kevadelt

keväjäne *keväljäne* Kuu, g -jätse, jädse T V(g -jetse Har; n -jänne Se, -jõni Krl) kevadine **a.** Kuu `aiga `pääle `etrie kuherdamist tuleb peris keväjäne sue Kuu; keväjäse ilma om `eitligu Puh; kõrsiket söödä tal'v `aiga käest, aga keväjätse voonakese toedava esi `endä Nõo; üteldäss iks, et keväjäne päiv tähendäp sügisest `kolme `päivä Rõn; sügisene agu ei anna? `aigu süvvä?, a_keväjäne agu and ao jo_söögi tetä? Rõu; tõi ka üts nait keväjät'si lat'ikit; [lamba] keväjäne pügü Plv; Terveh pik'k keväjäne päiv Se; keväjäne mikul' (9. mai) Lut **b.** kevadepoolne Keväjädsen poolõn `talvõ Urv; varrõ_keväjetsen jaon is käü_`pik'ne is Har; Pöörüss `võeti tet'ti suvõl' vai keväjäd'sen jaohn ku_kuür olõ õs puul vijl kiñni_tõmmanu? Rõu; päält päävä `käänjätse läävä? päävä? pikembäss om keväjäne tal'v Vas; keväjätseh jaoh käve nu rist'i? (ristikäigul) Se **c.** keväjäne (köhn, vilets) hopõn olõ_i kõvastõ lihhav, üle talvõ halvast jäänu? Lut

kevätüma *kevätümä* Kuu, -tüma Lüg kevadel köhnaks jääma Sa näüid ka kevätümä, eks suve `puole `jälle siis kosu Kuu; Neil igä keväde `luomad kevätuvad; Meil ei õle `lehmäd `millagi kevätunned Lüg **Vrd** kevastama

kiä → kiä

kiabuski(i) *kiabuski* g -i Kad, *kiabuski* Juu väike vilets olend vilets ja vana nagu va *kiabuski* teine. mis sa nisukese va *kiabuski*g tied, ega sie sis kaua ela Kad **Vrd** kääbus

kiagama *kiagama* hum surema *Sia nda rjõmu, et üsä `varssi `kiagad ää* Khn

kiälagi *suulagi Tulise subiga `poldin kialae ärä; Nää `külmidin `jalgu vähä ja nüüid on kaik kialagi rakkusi täüs* Kuu

kiamak *kiama|k* g -ku hoop tõmmand *kiamaku ära* Iis

kian *kiañ* g *kiani* õline vedelik `vankri `miardest `korjab nisukest vedelat `kiani JMd

kiatsema *kiatsema* *kisama, hüüdma mis see emme säääl õues `kiatseb* Khk

Vrd *kigatsema*

kiavi- → *käävi-*

kiba¹ *kiba* Hi/*keba* Emm/ spor L K, Ote

1. kangaviga **a.** lahtiselt kanga peale jäänud lõimelõng üks lõng `teistest `välja jeeb, see saab kiba nime Käi; `kangal oo kibat sees, kui mõni `lõime lõng jääb pikemale `väl'la Aud; kui niis pikem, teeb kiba `sisse PJg; nütse kat'ti, kiba on `kanga pääl Saa; kangas kibasi täis Koe; `kangale kibat `sisse läinuvad (kui lõimelõng katkenud) Ksi; üks lõng jooseb kiba Kõp; `kangal on kiba `pääle jäänu Ote **b.** tühimik kangas `kangal jään kiba `sisse, kui sõled ees oo; kiba oo `kanga tühe, arv koht Var **Vrd** kibalõng

2. (viltu kiskunud serv) *Vaat ku käärpuud sul `viltu on, siis teine äär jääb `kangal pikemaks, või `jälle sualaad tel'ledel `viltu on, siis teine äär kasub ette, sij on kiba* Hää

kiba² *kiba* häda, rutt mis kiba sul siis oo Var **Vrd** kibu²

kiba³ *kiba, kiva (k'-)* toos, karbike *kiba om poust, tsõõrik; pännä korõst k'iva* Lei

kiba⁴ *kiba* Khk Kse; pl *kibamed* Tõs

1. vihmapiisk *vihma kibat kõivad* Kse

2. humalakäbi – Khk **Vrd** käba

3. raasuke; jäänus üks elus kiba `leiba sii maas; üks `sukru kiba rennile jäänd Khk; söögi *kibamed jäävad laua `piale; `pühkis söögi kibamid* Tõs **Vrd** kibe², tiba

kiba⁵ *Kiba lõõma* "tagant üles raiuma, hullama" SJn

kibade-kobade on `kille, `kille kogu, *kibade kobade koored kogu* (võitegemise laul) Phl

kibadi → Ls kiis(a)-, kiista-, kisa|kibadi

kibadi-kabadi on `lapsed `juoksevad kibadi-kabadi VNg

kibadlema kibadlema Han Var Mih, kjõbadlõma Khn

1. kibeleva, rahutu olema, kärsitult kuhugi kippuma `Tuhli `võtmesega ei maksa kibadlema, äga külm neid niipia võta; Eit akkas juba aegsaste koju kibadlema; Omingu kibadlesid lapsed kooli Han; kibadleb ja kibadleb, ei saa `mendud ega järele `jätud Var Vrd kibalema

2. kahtlema, kahevahel olema kõib nagu kašs `ümmer palava pudru, see üks kibadlemese asi oo Var; mees kibadleb oma ettevõtetes Mih

3. põdema, kiduma; vireleva jäi kjõbadlõma; kjõbadlõ ikka selle jõlma eluga Khn

Vrd kibaldama

kiba-kaba vaarumisi käib kiba-kaba, ei `sõisa üväst viel jalal, käib `siie ja `sinne Lüg

kibakas kiba|kas g -ka kuivetanud, kõhn (inimene) tä just kui `piske kibakas, just kui ei olas `süüki näingi Var Vrd kebakas

kiba|kilp toimse kanga muster kiba kil'p on sedäsi, üks jalgpuu maha sõkkuda, kui teene kil'p akas KJn

kiba|kõks kuivetanud ja peenike olend nüid om üits kibakõk's, kuju ja peenik Krk

kibal(as) kiba|las g -la Muh(kiba|l) Kse, pl kibalad Mih a. sötükike, söepuru muidu ühed sõe kibalad ollid mis ta riikrava `sisse `panni Muh; kibalad `õhkuvad veel Kse b. (õuna-, marja-, kartuli- jne) pabul ne o muidu ühed kibalad nee põle `miskid õunad; mõni õuna kibalas oo [õunapuu] `külges Muh Vrd kibar, kigal, kribal

kibaldama kibaldama Aud Hää

1. kibeleva Nägu `kuskel `minna tahad, aga ei saa, sis teine `ütleb: mis sa kibaldad Hää

2. visklema ta valuga üsna kibaldab Aud Vrd kibuldama

3. kiduma, vireleva kibaldab `peale, ei ta ela ega sure Aud; Kibaldab, sij kiratseb, ei sure ega ela - - nägu mina pime kibaldan Hää

Vrd kibadlema

kibalema kibalema Var Nõo niheleva, kibeleva; rahutu või kärsitu olema obused kibalevad `parmude käes, `riiste all saa kibaleda ka; lat't pannasse pügalpaku vahele `kinni, muidu ta veereb ja kibaleb käe; obu kibaleb, ei lähe üle trummi, kardab Var; latse kibaliva küll et, mes säl kotin om; Sa kibalet iks tolle tüüga - - kibalet muud kui tüü manu saass Nõo Vrd kibadlema

kibaline kiba|ne g -se a < kiba¹ Jäävad `lahtised lõngad `kanga `piale ja kangas saab kibaline Tor

kiba|lõng kudumisel lahtiselt kanga peale jäänud lõimelõng `kangal on kiba lõng, mes sedasi `alla ja `pæele jæevad lõngad; niie selm on sant, siis jæeb kebalõng Emm; kiba lõng äi käi `teistega `seltsis Käi; vahest `juhtub et niie selm leheb `katke, siis jæeb kiba lõng Phl; kangas oo kiba `lõngas Mar; kibalõngad oo pikäd lõngad, mis oo piirust `vällä jäen Tõs; kui `ästi põle tallatud, siis jäävad kiba lõngad `riide `alla rippuma Juu; see on alv kangas, nää kui pal'lu tal kiba `lõngu peal on Plt Vrd kiba¹, kibulõng

kibama¹ kibama Lüg Vai S KJn

1. (rahitult) liigutama või liikuma; rabeleva, siplema `lambud sai niidetud, seljali panna, siis kibavad pailu Jäm; inimesed kibavad `outo pæel Ans; meni kibab alati `seie ning

`sõnna, pole piretkid `aega seista; `tuhlid kibavad nda pajas kui nad keevad; oksad kibavad tuule kää Khk; reñd kibab (lonkab, logiseb) Kär; löi ussi maha, aga `kangest kibas, ennekuat ää suri Krj; kui laps pailu kibas ning `aeles ning ringutas, siis oli koera `aigus Pha; vesi kibab (kui veepiisad langevad), ikka `vihma tuleb veel Pöi; see oo üks suur erk obu, kibab ja kabab `peale (kaabib jalgadega); lehmad akkavad kibama [kärbeste käes], lase `lüpsa mitte; mis sa `peaksid kibama põle nii suur see äda mitte Muh; äi saa rahu `tangu end, lapsed kibavad `peele Emm; massakad -- `sööluvad öhu sees, kibavad `peele Käi || (kärstitult kuhugi) kippuma, kiirustama kuhu tei kibato nüid Vai; mis sa kibad, sa jõuad `menna küll VII Vrd kabama, kibuldama, kikutama¹

2. vallatust tegema; lõbutsema Mina `peigomegä `oisin `kõrvale, a `nuored kibasid küll ja küll [pulmas] Lüg; küll niid lapsed kibavad KJn

kibama² kibama Käi Lai KJn kudumisel lahtiselt kanga peale jääma üks [lõime]lõng on kibama jeend; lõng kibab Käi; kangas akand kibama, kiba lõngad tulevad `piäle ja `alla KJn Vrd tibama

kibama³ kibama LNg Mär Vig Kse Tõs Tor tibutama, udutama juba kibab sadada, enam ei saa `loole `minna Mär; lund kibab koa pisut Vig; vihma piisad kibavad Kse; `vihma kibab natuke, põle suurt sadu mette Tõs Vrd tibama

kibama⁴ kibama (ta) kipa kipitama no ka kipa silmä seehn, timä nigu hõõrd Rõu

kibar kibar g -a Ans Khk Nis

1. kähär, säbrune kibarad `iused Ans; mõni loom nõnda kibara karvaga; mool kibarad (pehme kähara villaga) `lambad, pole `karmed villad; `iused kibaras, kibara `peega; noored keivad `linnas `juusid lokkimas, kibaraks tegemas Khk || huudi on kibarate äärdega -- ääred nõnda kooritud ülespidi Khk Vrd kimar

2. pabul Maasika kibarad niikui kitse sitt Krj; [lambal] tulid mõned `väiksed kibarad Nis Vrd kibal(as)

kibaritsma kibaritsma kibeleva, kärsitu olema Ku² päävä olõt kotost ar², nakat jo² kibaritsma, kuis kodo saa Vas

kibas¹ kibas g -i Kuu Emm Rei nootkond, paatkond; selts, kamp Oli kibas kuoss, `mendi kohe `jääle; Kui `nuoda kibasi `ulgast `seinämihi `määräti, siis ige `ulgu `seinäle `nuored tugevamad Kuu; Ma juhtusi ka sinna kibasi Käi

kibas² summas mehed on kõik ühes kibas Rei

kiba[s, -(s)se]¹ kiba[s Jõe Kuu Muh spor L/kjõbas Khn/, Ha Amb JMd Koe Plt Pil, -sse spor Lä, Juu HJn JõeK JMd Koe VMr Lai Plt Pil KJn, -se Muh Saa adv < kiba¹ kui niied es tõstata üles `lõngu enam, siis lõngad oo kibas; lõng `olli kibase jään, pannasse uiest niie silmast läbi; kui lõngad akkavad kibas `kõima, siis lõngatse pea `nahka (lõngatakse kanga algustükk maha) Muh; mõni niis o pikem ja mõni lühem, siss võtab `kanga kibasse, ei kei õieti `tihvas mette; kui niie aas katti lähäb siis jätab lõnga kibasse Mar; ei `oska kangast kududa, nii `palju jätab kibas `lõngasi Mär; `pastla paelad o kibas kui üks kee oo lõdvem Aud; riie on kibas kui kangast `kootakse ja `ästi ei ole tallatud, siis jääb riie alt kibasse Juu; kui korutas, teine lõng jäi lõdvale, jäi kibasse JõeK; kule so kangas on kibas, ei tõuse `iasti JMd; kui niis `ka'ki läheb, siis akkab lõng kibasse `jääma, alla või `piale Koe; `kangal jäävad lõngad `peale kibasse, ei põimi kõik Plt Vrd kibus¹, kibusse, tibas(se)

kibas, -(s)se² kiba|s, -(s)se hädas, häтта, kimpu(s) me `ollime ikka siis nii kibas sauna ees; kui es saa tükki `valmis mette, see jähi `tööga kibasse; äh `olli oma ametiga kibase jäen Muh

kibastama kibastama tilgastama kibastand piim KJn

kibe¹ kibe g -da R(g -jä Kuu, -dä Lüg Vai) L(kebe Mar, kjöbõ Khn) K(-dä KJn) I(-dä Kod); kipe Saa g kibe|da (-dä) Rid/ke-/ Vig Mih Puh Vön/-õ/; kjöpõ pl kjöpõdad Khn; kipe g kibeda TLä; n, g kibe Vai Sa Hi/ke- Käi/ Trv Pst; pl kiped Lih; komp kibem Kõp; n, g kipe Muh Mar/ke-/ Krk Hel Puh Ote, pl kipe Hls; n, g kipõ San V(g kibõhõ Vas; p kibõhõt Kan, kibõh[h]õt Se, kibõ,õt Urv Krl; transl kipõss, kibõhõss Vas, kibõhõst Se); kipe pl kipped Vai

1. a mõru, mõrkjas, viha Kes kibejä `kannatab, sie magusa mekkib Kuu; lähen tuon seda kibeda vett (viina) VNg; pippar tieb suu vihast ja kipedäst Lüg; liha võttand kibe mau `juure; `andas `moole ka `viina, nii irm kibe oli Khk; Nee va punased `tuhli riud on kiped Põi; `õiskapuul oo punased kiped marjad peal Muh; võil oo kebe mekk, oo kebeda `võitu; mes keele peal kepe, see leeme peal lepe Mar; kui sa kipedad (tubakat) tõmbad, siis on sul keel koa kibe et Trm; koirohol on kibe maik, `kangess vihad Kod; lehelist katsud keelega tilga, tunned kuhe et kibe, kui ta lahja on, ei ole kibe Pal; teinekord apu piim on kipedast läind Lai; kibe ja mõru ku tubak Trv; kardule om kipe, kavva vällän om, siss läävä kipes Hls; pal`lu `suula pant, nõnda kipe, ei või suhu võtta Krk; ma_i taha toda kipedat `rohtu Nõo; kupatedu kapst es ole konagi kipe vai mõrru Ote; Taa leib om `õkva_mõru kipõ, `hapnamist om pal`lu saanu? Urv; küll ol`l kipõ, suu pañd `õkva `hõõhkama Plv; Kipõ nigu kesvä vesi (mõni süük vai ruug) Räp; ku `liikvat võtat `suuhtõ, tege suu kibõhõst Se; s u u d kibedaks tegema (veidi) viina võtma, maitsema läks `kõrtsi `jälle suud kibeks tegema Khk; Säh, veta pudel, tee suu kibeks ka Kaa; tee koa suu kibedaks, võta koa meie `viina Juu; annab `viina, `ütleb, võta tee suu kibedäss Kod

2. a a. (teravalt) valus; hell, tundlik; kipitav vanast `võeti `kartuli ikke `kopraga, `kopras ei tie käsi kipedast Lüg; Kibe kui `kirbu `ammustus Jõh; Ai, ärä `torgi `nõelaga, kibe akkas IisR; `puusad on kipped (haiged) Vai; sai kiped sääred Jäm; pudru olnd nii karune, teind `perse kibeks; `andas tulise kibe laksu `moole; sihest kibe `aige, siruta sa_p ennast `võigid mette Khk; Sugulane äi aidade naiseks võtta, sugulasel `olla [suguühe] kibe Põi; nõges kõrvedab ka, on kebe Käi; omiko poolt tuul oo kuri ja kibe Kul; `narblane kuseb jala `peale, aga ermus kipe on Mih; Karedad matsalkad õeruvad naha kibedaks Jür; kül`m `kiskus silmad üsna kipedast VJg; kül`m võt`is näo kibedäss KJn; jala sääre nõnda kibesse võttan Trv; [vähkidest] ei `saaki kõttu täüs süvvä, enne lääve moka kipes pähän Hls; kurk oo õige kibe ja valuss miul; kipess võt`is periss jala alt, `liiva `müüjä `kõndin Krk; kabja olliva kibedäss jäänu kruusa tija pääl Nõo; kipõ nakass (saunas oli kuum) Plv; nahk kibitses säläh, om kipõ sääne Se; perset ~ taguotsa kibedaks tegema ~ lõõma peksma kui sa_p kuule muidu, tee su `perse kibeks Khk; ot, ma tien sulle taguotsa kipedast VJg; lüün su `perse kibedäss KJn b. valu tekitav `kartavad kibedi `kärpäsi; midä kibedämb vits, sedä `kallimb laps Lüg; kui on ägedad `ilmad, siis on `einäd kibedäd Vai; Kadaka viht on kibe Mus; poiss pole veel kibesid `vitsu saand Kaa; püme kärmes, veel kibemad kut arilik kärmes on Pha; kiuspuu - - kibe puu, valus puu (okastega) VII; Kärmepsed akkavad

juba kibeks minema Pöi; verekihtitus on väga kibe `aigus, väga suured valud Juu; minä võt'in kivedä vitsa õhvale, tämä ei lahe `lüpsä Kod; Ma tyy kipõ_vitsa_`sisse, kibõ_iidõ `vitsuga lahu su `perse kuumass, ku sa_sõnna ei_kuulõ? Urv; midä kibõ_õp vits, sedä `armsap lat's Krl; vits kipõ, lat's nopõ Har; ku kipõ vits, siss um makuss lat's Plv; tuuraluu ol'l innõ kusõl - - tuuraluu `ol'le `väega_kipõ luu Ráp || fig Suu ees libe, seljataga kibe (teeskleja, kahekeelne inimene) Emm c. (silmade või nina) limanahku ärritav `kanget `kimburit ajas toa täis, sie on kibe suits Jõe; küll tänä ajab kiveda `suitsu VNg; Sie ving tieb silmäd kjõbõdaks Khn; nõnda kipet `vingu olli tuba täis Hls; sann om kipe (vingune), lätt `silmi Ote; timä küt't kibõhõpa sanna ku tõõsõ? Vas d. fig valulik; rahulolematu, vingus Kibejä `näügä `nindagu `amba valu `kannatav inimene Kuu; Kulistab pudeli tääve viina ää, ei tee kivedad nägugi Han; tegi kiveda näo Tõs; Ise mies kua, aga `viina võttõs tieb kjõbõdad njagu Khn; olet `seatse kibe `näoge Trv || päeväge ei saa `äste `vaate, tõmbat kipess (hrl `kipra) näo Krk e. Nii paha pueg tieb küll isal emal `miele kivedast IisR; Vaene inime nuttis kivedid pisarid PJg; Miil um kipõ, et `vihma satass ja_rehekes_ `pesmääd? Rõu

3. a raske, vaevaline, vilets aad on kivedad old, mõni `räägib, et tuleb viel kivedamb aeg Hlj; tieb elo kivedäst, ei saa enämb elädä kudagi Lüg; `Kõikse kivedamb aeg oli sie, kui pidin `üksi `kohta pidama IisR; meie pole koa kivedamad elu näind, oleme naapaelu noored Mih; lääb kiveda elu `otsa Ris; aga `keisri valitsuse aeg oli kibe elada HMD; `ennemuiste oli ju se asi väga kibe, ega põld jo `kõiki `aassa `saada Juu; Nuorepõline elu oli väga kibe JIn; [puu] riistade pesemine [oli] `jälle üks kibe tüü Äks; küll om kivedit `päivi siin ilman nättu Nõo

4. a, s kiire, pakiline, hädaline; rutt, kiirus `olgo kui kibe tüö `aiga, kodo `tüöle ei tule Vai; `paergus on kibe eina aeg, pole `aega muud teha, veel kibem tuleb õsumise aeg Khk; Asi läheb kibeks, pää (päike) vajub juba üsna madalase, paneme `auru `juure Kaa; kibe `lahti, viis inimest tuli tõhe, kaks [jäi] `puudu Pha; `sõuke kipe `lõikus `olli et Muh; iga ühül oma kibe Tõs; kuule mool oo naa kibe töö, et kõik sõrme otsad o tööd täis; `kõikil oo kibe, ega põle `aega `rääkida koa mette Aud; `lauba akkab kibe kardula tegimene Vän; kui nii kibe ei ole siis ta `pääva kodu ei tule Ris; see on kibe käimine, kui kuus `versta `tuñdis Kos; ja mis sa siis [pilli] `mäijjid, kui sul igapäävane kibe tüö on KuuK; Need käisid siis kiveda tõe aal väl'las tõel Amb; küll mul täna oli kibe (palju tööd) Trm; sul õli kibegi asi, tuled nõnna ilja `üüsi; õege kibe käsk, õlgu kõhe täedetud Kod; einä aig om kige kipebe päevä Krk; sel kõige kivedambal ajal - - läits minijäss Leeningraati `kyyli Nõo; peremijs - - võt't maad suuvve (suhu), kui muld `ol'li makus, `tul'li kipe põllutegimine Kam; Meil lätt alasi ta asi nii kipõss, et tulõ iks `persega ussõ`mulku `ot'si? Urv; Tuli usin palamõ, vesi välle viirmä, raha kipõ kadumõ Krl; täl `väega kipõ asi, läpe ei kohege Ráp; kipõ (äkiline) tõbi, ruttu mano tul'l Se

5. a a. väle, virk; tragi kibe obu vädama; kõrb oli nii kibe minema Ans; Meite noor võik täkk oo seike kibe loom Kaa; kaua selle kibe obusega selle tee käib Vll; Kibe mees oli leki katust `lõõma Pöi; küll ol'li temä kibe, joose, nii et jalad ei putu maha Vil; Kusta om virk ja kipõ mijs, `poiskõsõh ol'l ta viil kipõmb Plv; Tyy om kipõ tüüid tegemä Vas; Sä olõt noorõmb, sul kipõmb jalg; Kipõ ku tulõsäde (virk inimene) Ráp; täl om kipõ käsi (virk tööle); hobõnõ om kipõ, minek' ka om hää; [virk inimene] om kipõ `tüühü vai minemä kohe;

vana miis om ka õigõ kipõ viil Se **b.** peru see obone on nii kibe, kihutab saba Juu; kibe obune on see mis ingub, kui vihane on HJn; **c.** tige(davõitu) Árá tämä (hobuse) taha mene, ta on natuke kibe; Kibedi ovustega on tõiste ovuste vahel kõige ullemb Jõh; tige, sait inimene, selle kohta õotakse ka kibe inimene Kul

6. a vähese rohuga, paljaks söödud karjasmaa nii kibe, üsna punab kõik Mär; kui karjasmaa kibe oli, sai õhta saare lehti murda loomadele Kse; loomad on nii kibeda moa peal; obone koa karjasmal teese koha on nii kibedaks söönd, teese koha peal põle käintki Juu

7. a läbilõikav, kile, kime lapsed kiljuvad, tievad kibedä äält; tütrikud laulavad kibeda ääledega; tiiskant on kibe ääl Lüg; suitsu pääsuke, need kiirguvad kibeda äältega; meni on nii peenise kibe ääleaga Khk

8. (intensiivsussõnana) **a.** (väga) suur, tugev, kange Kibe valu näris terve üö IisR; kibe nou on sinnä menna Vai; kibe kuse äda Jäm; kui oomiku vara koidu sihes kibe külmaga oue minna, siis aja teibad paukuvad pops ning pops Khk; nii tuline kipe soolvesi tehti peale, nii kange et Muh; nii kebe valu mau sees Phl; küll ta tuli kibeda iiluga Kse; mul on kibe rutt; küll oli kibe uni Ris; täna kaanis kibe kül'm tuul Kei; temal old nii kibe jänu ja joond kül'ma vett; pärast sünnitust käevad kibedad valud Juu; noh ikka kui tuli lõuna aeg, siis oli [sõnnikuveo ajal] kibe kastmene nõnnat et Pee; kipe kül'm, kes näppe kül'ge aap Kam; mul um sõrmõhn kipõ halu Rõu; ol' õigõ hää kipõ külm Vas; kipõ k'ulm, kärre k'ulm Se **b.** väga, liiga; üpris, erakordselt Oli monel mihel parajasti just kodu midägi kibekiiret tüöd Kuu; [jäi] tiitsal töö ajal kohe kibe aigeks Ans; taar on üsna kibe apu; kalad on nii kibeks soolaseks sugend; kahjaga sai [värvitava asja] kibeks mustaks; nii kibe vahe vigat; kibe valge rätik ümber pee Khk; Öun on nii kibe apu, et ajab õsna suu lahti Põi; nii kipe suur sõnniku ais olli Muh; Kibe-kiiret jätkub veel mihklipäni Han; Eks veimeid tehtud siis talgudega kui mehele minemisega kibe kiire kääs oli Kei; pohlad ehk pihlike marjad one kibedäd apud Kod; meil om kipe soolatse räime Hls; äste kibe punane rõevass, vai lang Ran; sup om nii kipe soolane, et ei saa süvvä mitte Nõo; Leib om õkva_kipõ hapu, vesi tulõ suuhvõ ku t'salgutat Urv || üsna kibe-kisla soolane, kala ehk liha Jäm; loomad kibes-keebas jooma nälgas Põi

9. s viin Et viia sinne Poruva joesuhu moned kümmed põntüid va kibejä Kuu; Võttame va kibeda ka ikke, tieb miele paremast IisR; joob seda kibed paigulist, selle pärast on nii vaene Khk; on sul kibed ka majas? Rei; tä käib selle va kepega pallo ümber (joob liiga palju) Mar; meki koa siis meie kibedad; mut ku aab kibedat taga järjest, sellega ta elab Juu; anna mulle va kibedad VJg; käisin täna ja võtin koa seda va kibedad Trm; ta käip selle va kipe mõrruge ümmer Krk; Et vašt kuigi mõnõ suutävve taad vanna kibõ,õt sai koštki tälle (sepale) tuvva vaih Urv; mehe tahtva jo taad vanna kipõt väega Plv || (sipelghapest) raudikõsõ? - - laskva kipõd, nakass iho õhkama kui Kan

10. s hoop; valu Varesselle valu, kirbule kibeda, musta linnule muud tõbe – lapse sõrm terve Jõh; annan vetsaga mõne kepe sole Mar; mesilane, erilane, lenda libeda-liksi, tuo sa metta uava võida, kibedad ära ajada (elitingisõnad) Koe; tarvis sulle kibedad naha peale anda VJg; kibedat saama, tegema l. haiget saama või tegema kui lapsed vahest kuhugi kibejä said, siis puhuti sinne haige koha pääle ja lueti sanu; Mes sa tied toisele lapsele alade kibejä mängies Kuu; Eks tohter tegi küll kibeda, kui jalga uuris

IisR; älä `piigista `ninda kovast, tied `miule kipped; tämä `toukas `minnu `maahha, mie sain kipped Vai || fig tämä juttu ei tie `miule kipped Vai 2. vaevama, piinama eks `laagris ja liini tüödes seal oli väga se `toithus sie tegi kibedad Kad

kibe² kibe g -me R Jäm Krj VII spor L K I, TLä(-na Nõo); kibe|mes g -me Mar; n, g kibe Jäm Khk Kaa Tõs(g -ne); g kibena Koe

1. kerge hõljuv osake, kübe `Huome `huomiguks onigi lumi maas, kibemed `aeva juo tulevad Kuu; `Tuulamise ajal `läksid agana kibemed `silma IisR; lumi sada, `piened kibemed ikke tulevad ka Vai; jaho kibemes Mar; pisikesed prügi kibemed oo piima sees Mär; `suetud linal ka peenike luu kibe sees Vig; Kuju liiv on purujas -- iga kibe on isi `paikas nägu puru teraksed Hää; toas tõusevad tolmu kibemed ülesse kui päike `sisse paistab Juu; `estest akkasid tulema ikke üksikud [lume] kibemed; kueva kibemed (esimesed peenikesed vihmapiisad) Kad; vihmakibemed sajavad VJg; tuha kibemed; süekibemed lennavad Trm; sügise kibemes lumi ei jää maha -- aga lai lumi jääb maha Lai

2. a. väike osa, tükk, raas pole mitte kibent änam majas Jäm; rahad läksid nullis ja muud `ühti, siis ei `antud kibetki [pangast] raha Vig; põle kibetki `leiba Tor; ei and `ühte kibetki `mulle JMd; `a`ndis kibena mekkida Koe; tyy emä `olli siss `kõnnu nonde lastega mitu `päivä, ja mitte kibet suhu susata_s ole Puh Vrd kiba⁴, kibu, kide² b. (mitte) sugugi, põrmugi sa ei taha mitte kibet kedagi teha Trm

3. muid tähendusi a. õhuke nahk, kest õdra teral on veel kaks `nahka, all on veel üks õhuke kibe `ümber Trm b. peenike, kübemeline nii kibe tolm kõhe Iis

Vrd kebe¹, kibeke, kibena, kihu³

kibedade kibe|dade Ran/-däde/ Nõo(kibõdadõ) kiiresti `põimmine käis kibedäde, pidid `rühkmä tõestega üten Ran; läits `uibu `aida, ja asut säääl nii kibedade, endä puud vai mes tä säääl `lõikse Nõo Vrd kibedasti, kibede, kibedä, kibõhhõhe

kibedamast kibe|damast Jõh(-mm-) VMr Ksi; kibedä|mäss Kod, -mmast Lüg

1. valusamini nagu sie metsagi sipelgas, aga tema on vekemb ja kibedast ammustab, kibedamast kui teene VMr; mida kibedamast akab [sünnitusvalu] `käima, siis akab laps ära olema Ksi || fig Omad `vitsad `peksävad `kõige kibedämmast Lüg

2. kiiremini mes sa pat`sid, ku sa kibedämmäss ei assu Kod Vrd kibedämbide, kibedämbält, kibõhhõpa, kipõmbide

kibedasti kibe|dasti Mär Aud/-s-/ Kos Amb Ann Tür Äks KJn(-dästi), -ste Jõh Mar(ke-) Kul Lih Tõs Aud Tor Juu Kad Puh Nõo, -st R(-däst Lüg Vai) Lih Khn/kjõbõ-/ PJg Rap VMr VJg

1. valusasti siest pureb ja `aigetab `nõnda kibedast Lüg; Kõht valutab nii kibedast Jõh; kihusid on `õige vähä -- kibedast ammustavad PJg; murulauk -- nagu sie metsagi sipelgas, aga tema on vekemb ja kibedast ammustab VMr

2. kiiresti; usinasti `nütsin `kangesti kibedasti -- olin `õhta nii väsind Mär; kirjutab kibedaste Tõs; kõis kebadi naesel kibedasti abis Aud; kibedaste tehasse `einu Tor; kivikangutajad olid karjamaal kibedasti töös Kos; Kui kibedasti vihm `piaale tulemas, siis said `tehtud [heinad] nukku Amb; inimised kibedasti tööl Ann; ruttab kibedasti edesi KJn; nüit poesil tetäss serände rõke `alla, et kibedaste olgu aga pliit valmiss Puh; mia lätsi siss kibedaste edesi Nõo

3. ägedalt, tugevasti; kangesti, väga küll *tama kahetso nüid kipedäst; ei miä_n `nenda kipedast ole `surma palund Vai; nuttis üsna kebedaste Mar; einad läksivad suadus läpastama, `aisesivad kipedaste Kad; kui tuld kipedasti `antasse siis pada `ästi keeb Äks*

4. hädasti, tingimata *mina pidin akkama täna `ketrama linu. linast `niiti oli kipedast `tarvis VNg; kipedäst `tarvis `sinne `mennä Lüg; Rugi tahab kjõbõdast lõegata Khn; ainult siis saab `linna `mintud, kui kipedaste vaja oo Tor*

Vrd kipedade, kibede, kipedä, kibejästi, kibesti, kibõhhõhe

kibede *kibede* kiiresti *ku_{munõlõ} taht, siss [kana] juusk nii kibede manu, ja_{tegi} el'li* San **Vrd** kipedade, kipedä

kibedik *kibedik* viin *vanalmihel viel oli old siis sidä vana kipedikku, migä sield oli `piiridükse `laevust `tuodud Kuu Vrd kibe¹, kipedus*

kibedus *kibedu|s g -se VNg Vai spor eP(-o- Mih; ke- Mar, kie- Juu), -ss g -se Krk Puh Nõo San(kibõ-); kipedus g -e Hls*

1. **a.** valu; kipitus *`upsale tehasse ka kipedust kui munnid eε `võotasse Khk; see natoke kipedost (nõgesekõrvetus) tee minu `käele kedagi Mih; [hiljem] nut'tis juba kipeduse pärast JJn* **b.** fig kurvastus, kurbus – Tõs VJg Pal

2. mõrudus *rohu kipedus Plt; kibõduss jäi suhu San*

3. vaesus, kitsikus, raskus *sel aal oli `raske, paelu kiebedust sain emä `kõrvas `tunda Juu; nüid one kipedus käen, ei õle elo; kipedus ja tegemine sel'jän Kod; mea ole küll viletsust `tunden ja kipedust kannaten Krk*

4. rutt, kiirus *õle `üüsi linnan, egä sul kedägi kipeduss ei õle Kod Vrd kibõhuss*

5. viin *läks `kõrtsist kipedust `tooma Khk Vrd kibedik*

kipedä *kipedä* Lüg Kod

1. valusasti *ku ma süön, siis siit kõhast akkab kipedä `aigetamma Lüg*

2. ruttu, kiiresti *sõedavad minuss `müüjä nõnna kipedä; mõni äääsi one, piäd kipedä minemä; kõik kipedä pühäle Kod Vrd kipedade, kipedasti, kibede*

kipedämbide *kipedämbide* kiiremini – Ran **Vrd** kipedamast

kipedämbält kiiremini *Kipedämbält tüütät, rohkemb jõvvad ärä tetä Nõo Vrd kipedamast*

kibejus *kibeju|s g -kse kipedus – Kuu*

kibejästi *kibejäst, -i Kuu*

1. valusasti; ägedalt, tugevasti *`Aigunesa hakkab kohe koht (kõht) kibejäst valutama, `tiie mes siel viga on; Ku inimine `kaua ja tasakast kibejäst nutta, sis tämä vesistä Kuu*

2. hädasti, tingimata; kiiresti *`Täüdüb kibejästi `heinäle hakkada, `muidu peräst`poole hakkavad `jälle `vihmased `ilmad; `Viedi üht ja toist tavara `sinne kus sidä kibejäst `tarvis oli Kuu*

Vrd kipedasti, kibesti

kibekas *kibe|kas g -ka Kuu/-gas/ Lüg/-ä-/ Khk(-gas g -ga) VII Põi Mär Kse Hää Juu JJn Koe VJg Iis Trm Plt Puh/-kass/, -käs Juu Kod KJn*

1. kipedavõitu *on sure kibeka `mauga supp, jo si apuks läind on Khk; Või on seisnd, äi ole änam kena, `sõuke suur ull kibekas maik on sihes Põi; kibekas mekk oo suus Mär; Kibeki `kartuli ei taha `süia Hää; sie [piim] põlegi nii vihaks läind, natuke on kibekas JJn;*

`kapsad natuke kibekast lähnuvad Trm; kibekäs apu leib, siis ta viil õege kibe ei õle Kod
Vrd kipeline

2. kiirevõitu tüü oli kibekas, kui kiire on VJg

kibeke dem < kibe²

1. kübemeke lume kibeke Kse; tuleb ju mõni kibeke [lund] Trm; üks tule kibe kukkus, linane põll oli säääl ja põles ära. `vaata mis üks kibekene võib tiha Äks

2. raasuke, tükike üks sita kibegene on `seie maha jäänd, korista see ka ee siit Khk

3. natuke, pisut üks kibekene lund tuli kah VNg; üks kibegene `soola leheks `panna juure Khk; anna `mulle ka üks kibekene `saia Koe; anna tubakad `mulle üks kibeke; kibeke jahu, `vilja Trm

Vrd kibekäine, kibemeke, kibenakene, kübeke

kibekäine tükike voda üks kibekäine `saia Vai **Vrd** kibeke

kibelama kibela|ma, -da kibeleva mis sa_{nd} nõnda kibelat selle minekiga, ka_{sul} `aiga_i ole Trv

kibeldamma → kipedama

kibeleva¹ kibe|ma IisR Vai Pöi Han Tõs JJn Kod(-mä) KJn Ran(-mä) Puh Nõo(-mä), kibõlõma Nõo Võn Vas(-mma), kibelõme San rahutu, kärsitu olema; mitte paigal püsima, niheleva; (kuhugi) kippuma, kiirustama Ole rahu, mis sa kibeled IisR; Ju see [rohi] ikka nii valus oli, et võttis obuse kohe kibeleva Pöi; Mis sa naa ruttu `minna kibeled Han; pimedad parmud oo - - loomad nende käe päris kibelevad Tõs; nüüd võime nii kaua ära `olla kui tahes, ei ole kibeleva JJn; kibelev ihust engest sinna minnä Puh; mes sä kibeled, kas sul `aiga ei ole Nõo; ärä kibõlgu kas sa_i või paigal olla San; Ar^o sa^o naaku tah jäl^o kibõlõmma, kül mi^o jõvva õigõs aos peräle Vas **Vrd** kibalema, kiberdama, kideleva¹, kibõndõlõma¹, kupalõma

kibeleva² kibeleva Vai, kibõlõma Vas valutama, kipitama `silma kibelevad Vai; Pääle nõgõsõga kõrbamist nahk nakas väega kibõlõma Vas **Vrd** kibidlema, kibõndõlõma¹

kibemes → kibe²

kibemeke dem < kibe²

1. kübemeke, sädemeke tule kibemekene VNg; lume kibemeksi sadas Hää; mõni ütsik lume kibe tuleb, mõni kibemeke tuleb Ran **Vrd** kipmõkõnõ

2. raasuke, tükike `anna `mulle kibemekene Lüg

Vrd kibeke, kibenakene

kiben kiben g -a Khk Hel TLä Ote; kiben g kibe|na Ran Nõo Rõn(-pp-) San Lei/-ñ/, -ne Hel San(-ñ), -ni Puh, -nä Kam Ote Rõn; kipõñ g kibõna Võn/-n/ San/-n/ V(kipeñ Rõu; g -nõ Krl Har Lei)

1. kerge hõljuv osake, säde, kübe nee on ni raava kibenad, mis tagumise `aega `välja `lindvad raava sihest Khk; aa laits tuliveerest `kaugõmbalõ, kuuse ao pilluva kibenit Nõo; joba kibenä tuleva, `lumme nakap sadama Kam; `kořsnast pill kibõnit Kan; Kae_{kui} haivastamma pañd, tolmu kibõna_{lät}si_{ñõ}ma Urv; ahupaanõ päält aja kibõnõid üless, no^o om `varha viil leevä `ahju panda^o Har; Ku seo kipõn kohegi olgi sisse lät, siss lät [põlema] nigu Jaanimõisa sann Plv; raud and kibõnit; kibõna `lindlõsõ kõigi pooli Se; üttest kibenast läügüs šour liin Lei || mullike, tilgake `vastel aeal proomiti seement nii. `lasti `klaasi `sisse, kos `selge vesi, kümme vai viis terrä, ja kes `väikse mulli üless `võtse, õbõ

kibenä, kel nuy kibenä kül'len, nuy idasiva Kam; pada keese, siss käävä üles kibõna² (vij'`tsilkmõ²) Se || fig ärevil, kärsitu Käve ku_kibõniin, et läke² õks är_kodu ja_läke_kodu Rõu; Ma² `tahtsõ viil veidõkõnõ juttu aia², aga kost no², taa nakaás jo² nii kibõnil käümä Vas

2. väike osa, tükk, raas üks villa kiben jäänd `sieie maha Khk; alb ikke küll, ku `endäl kibenat ei ole midägi, siss piat sa kõik `ostma Nõo; nüit `puustuss maid enämp ei ole, viimäne kui kipen käip masinde all Kam; ega sääil (vankril) `rauda kibenät ei ole, puha puust kõik tetti Ote; peəsi kippen `panti ravva `pääle. kivi siist tulli tuli Rõn; Anna mullõ üt's kipõn `võidu moka `määri² Urv; sul omma `t'sukrukibõna laua pääle lagunü² Har; mu käest ei saa² sa kibõntke² Rõu; liharaasa kibõna² Plv; va veéssin piim, tah õlõ õi_koorõ kibõnatki² Vas; `täämbä es saa² vijl üvä kibõnat `suuhtõ Räp; kesväl õks om üvä kipõn siseh Se; a timä `hiusõ kibõna² mähe² är² `ümbre hüä käe Lut || fig (elusolendist) Mis `sääre kipõn ka tetä jõud, `säärtse kibõna `kaese päält Har; `väiko² ahuna kibena² ütesugutsõ², mõro² andass `tsiale Räp

3. veidi, pisut, natuke Mitte kibenad ta mihele järgi es nõrgu, tollest tülü `tul'levagi Hel; ja kohe sa iki lähät, ega tõene kotuss paremb ei ole, ütest om kiben paremb, tõesest võtap jälle tagasi Ran; mitte üits kiben ta [tõöd] tetä ei taha Nõo; kibõna ajo peräst kuulnu², et sõra klõpin tulõ Võn; `üit'ski_truup ei_ `tõmba ütte kibenet San; sul ei olõ² kannatusõ kibõnat Kan; ma olõ kõik päiv `pistü jala pääl ollu², ei olõ_kibõnat ka `istu saanu² Har; ku t'ä sinnä_ `sisse lät's, siss mul küll_veri kahmahtu, a ma es `kohku_kibõnat kah Rõu; es olõ² üt's kipõn meeleh Plv; om kipõn loofkap; kipõn makõ, panõ `suyla viil Se

Vrd keben, kibe², kibenakene

kibenakene dem < kiben

1. kübemeke, tibake suur vihm om üle `lännu, nüit tulep mõni kibenakene Nõo; mugu tulep mõni kibenäke `lumme Kam; tulõ kirjg lätt üless, ni ku kibõnõkse üless juusk Har; lumõ kibõnakõise jo tulõ Vas; tulõ kibõnakõsõ `lindasõ² Se; `d'aanimadu d'aanõdaku paist ku tulõ kibõnakõ Lei

2. tükike, raasuke mia panni patta suure `luúkatävve `rasva, a mõni kibõnakõnõ `olli supil pääl Nõo; mul kibõnõkõsi om, mis tast `anda² saa Krl; sa aäni mullõ taa kibõnaksõ `leibä, pal'luss taast mullõ saa Har; [kukeseened] ol'l niku `väiku kibõnakõsõ Plv; ol'l jäänü² noid marjakõisi `maaha, kait's naist ko'anuva² nuy_ `kartoli kibõnakõsõ_põllõ `sisse Räp; anna kibõnakanõ Se || veemullike Pjünüleevä kohetuss `paäti kumma `viiga enne `kijmä minekit, ku_ `naksi jo kibõnakõisi ajama Har

3. natuke; (eitavas lauses) sugugi, põrmugi ooda kibenekene Hel; Kui üits kibenäkenegi omal õigust oless Nõo; Jaan tul'l kibõnakõsõ maad mul takan Har; lehmäl umma² tuliraid² ajanu udara ja nissu `pääle, `nüssä² ei saa² kibõnakõist Rõu

Vrd kibeke, kibemeke

kibendama kiben|dama VNg hv Jäm, VJg Iis Lai Plt Puh Nõo Kam, -dämä Kuu Nõo Kam; kibõn|dõmõ Krl, -damma Räp Se, -dama Lut

1. tibutama, udutama `vihma vähä kibendab `oues `tulla VNg; kui ivake peenikest lund tuli, siis kibendas. kibendas küll natuke, aga sadama ei jäänd Lai; peenikest udu `vihma kibendab sadada Plt; `vihma kibendab, pikapääle tipp kõik ligedass Nõo; kibendäp -- `lumme vai `vihma. kibendäp, vist jo sadu tulep Kam; ku mi² `mõtsa `lät'si,

sõss kibõnd peenikest`vihma Ráp || sädemete või helvestena lendlema tulesädemeid kibendab; puie otsast kibendab (~ rabiseb) `õileid maha VJg Vrd kiberdama, kibetama¹, kibistama, kibõndõlõma², kübendama

2. vähkrema, siplema – Lut

kibendämä *kibendämä* kohitsema, kastreerima *vuonakeisi ~ tsiku kibendädäss* Lut Vrd *kebendämä²*

kibene *kibe|ne* g -se Lüg Jõh *kibu*, väike kapp `juogi *kibene*; *kibesed ja kappad ja kiud on`vällä ävined*; *kibesegä viseti`leili* Lüg; *pisikesed kibesed, kõrv`külles,`kellega`juodi* Jõh

kibe|ohakas (taim) – Kul Mih

kiber *kiber* g *kibra* p *kipra* Saa KJn Kõp Vil M Urv/*kibõr!*; pl *kibra?* Lut(p pl `kipru)

1. (peenike) korts *nägu niikui kibra puru* KJn; *õige suure kibra joba otsa pääl, suu`kipru täis* Trv; *kibra ja kõrdsu näo pääl; rõõvass om`kõrtsu lännu, kibra sehen* Krk; *Vana Ann om ka nii vanas jäänü?*, *nagu kõik`köpre ja`kiprõ täüs* Urv Vrd *köber*

2. volt, kurd, krooge *ainult vanadel ol'id kibradega kõrdid* Saa; *kördil om kibra* Hls; *volt om lai, kiber om peenike; kõrt ka kidseve, lastass kibrast`valla; kondsa kibra* [pastlal]; *pääräti kibra; mis aet`kaaldukse* (pilutatud, valge niidiga tikitud meestesärgi kraed), *neil ei oole üttegi`kipra* Krk

3. keerd, kruss [lõngas] *lang om kibran, kiber sihen* Hel; *kangan umma?* *kibra?* vidi *kangast ni jätt kibra?* `sisse Lut

kiberdama *kiber|dama* Hlj Hel/-deme/ Ote

1. tibutama, udutama *natuke kiberdab`vihma* Hlj Vrd *kibendama*

2. nihelema *mis sa ütte`puhku kiberdet, mis sul om, ku sa paegal ei saisa* Hel Vrd *kibelema¹, kipeldama, kiperdama*

kiber|hein *kiber ein* (kollaste õitega taim) – Krk

kibesti *kibe|sti* Khk Kaa, -st Khk Mus Põi Muh Phl Rid; *kipe|st* Muh Puh, -ste Puh Nõo Kam, *kipõstõ* Ráp Se, *kippest* Vai Hel

1. valusasti *öröläised`neulud kipest* Vai; *kärmpsed närivad nii kibest, mette_b saa magada oomiku* Khk; *Allivati mees on see all kärmes -- irm kibest närib* Põi; *kärmes kibesti ammustab* Phl

2. kiiresti, ruttu *nii kibest kõrvetas* (läks), *ma_s jõva kuidagid`järke* Khk; *mis ta muedu nii kibest läks* Muh; *Lase nüid kipest ku sõidust ei taha maha jääde* Hel; *ta läits kipeste manu* Puh; *ärä`aiga viidä, mine kipeste* Nõo; *lüü taa kuur`kipõstõ soomilõ, muido lätt võiuss* Ráp; *Ma? panni kipõstõ`rõivillõ ni? naksi tulõma* Se

3. kõvasti, ägedalt, väga *kui sool ammas kangesti`kibesti valudab* Khk; *Ää lõög`loomaa kibesti* Kaa; *ma lase kipest`keema akata* Muh; *vee joosk, kus kibest vesi üles tuleb* Rid; *et ta tüü päiv`ol'li, siss tetti kipeste tüüd* Kam

4. heledasti, kiledasti *nii kibest karjub, üsna pæest keib läbi; ele ääleaga koer, kui kibest augub* Khk

Vrd *kibedasti, kibejästi*

kibetama¹ *kibe|tama* IisR Jür Koe Trm Kam/-tämä/ *peenikest lund või vihma sadama Akkas nattukese lund kibetama* IisR; *kibetab nisukest udu`vihma* Jür; *lund kibetab* Koe Trm Vrd *kibendama*

kibetama² *kibetab omaga, nagu peaks tal kibe olema, oled sa tuliste süte peel* Jäm
kibetka → kibitka
kibetska → kibitka
kibetskakõnõ dem < kibetska (kibitka) *annom ka `väikene kui kibetskakõnõ* Röp
kibe|tulikas *kibetulikad olid `jooksvarohud* Krj; *kipetulikad `üiti enne või õllud, nendega `auti või püt`ta* Muh
kibeveli *elevil, ärevil nüid om ta ka kibeveli, ei tiia, mis tal ka mõttin om* Trv
kibi *kihisev kui iast kibi piim on, siis tema sedasi `süüa tahab. palavaga läheb kibist, aga vilu ilmaga ei lähe* VMr
kibi- → kivi-
kibidik *kibidi|k g -ku kivine maa, rähk* – Kse
kibidlema *kibidlema kipitama mu sõrmed kibidlevad naa `kangest et; paise kibidleb nii `kangest* Muh **Vrd** kibelema²
kibik(as) → kipik(as)
kibi|käbalas *kibikäbalas* (kivisammal) – Kse
kibin¹ *kibin g -a* VNg Vai Jäm Ans Khk Mar Mär Hää Juu/g -ä/ Kos Jür JMd Trm Plt KJn Krk/g -e/; *kipin g kibina* Puh, *kipin* Kan; *kibin-* Lüg Hls kihin, kahin; sumin; tasane terav heli *Mes seel_n_t on, suur kibin keib* Ans; *rotid teevad `ühtetasa kibinad* Hää; *ei siin põle kibinad ega kabinad* Jür; *lääp ku kibin* (kiiresti). *ma es kuule mitti kibint ega kabint* Krk; *inämbüsi egasugutsõl aol `maslasõ_`survva?*, *`võtva_nigu kipin* Kan || *kuulujutt kes kibinad `uskuda võib* Kos
kibin² *kibin g -a* Jäm; *kipin g kibinä* Vas; *kom kibinäga* Se
1. kirvendus, kipitus *Külje sihes oli keik aeg pisine kibin* Jäm
2. värin, võbin *Kipin lätt üle iho* Vas; *nii `heitü ar?* *ku ihokarvaki lätsi?* *kibinäga* Se
kibin³ *kibin g -a* kidur, väike (asi või olend) *kibin laps; See kibin tuhliis, äi see_b kolva kohegile* Khk
kibi|nakker võldas (*Cottus gobio*) *kibinakker; kibinakred, karosed kalad* Vig; *kibinaker suure mere `ääres, kibide vahel ja, need oo enam soolitse mere `ümbruses* Lih
kibinal *kibinal* IisR Vai Kse KJn adv < *kibin*¹ *kalad tulid kibinal* Vai; *lund sajab üsna kibinal* Kse; *lehed tulevad kibinal ja kabinal puu otst maha* KJn
kibinal-kabinal kiiresti, kähku – Jäm Kul Mär Han JMd Hel Kan *Ema tõi kartulid tuppä, lapsed asusid kibinal-kabinal kallale ja koorisid nibinal-nabinal ära* Kul; *Toimitasi omingu kibinal-kabinal loomad ää* Han; *pani kibinal kabinal `riidesse* JMd; *Poisi kai ku omuku kibinal-kabinal mineme saive* Hel; *Na lääva kibinal kabinal* Kan
kibinellä *ihogi lät`s kibinellä?*, *ihokarvaki lätsi `püstü, nigu `hirmut `väegä?* Se
kibin-kabin **1.** *deskr* sahin, kahin, ühetooneiline heli; elevus, sagimine – Lüg Jäm Khk Pöi Kos Plt Hls *juoksevad `lapsed kibin-kabin taga* Lüg; *keik kuhad `lindude kibinad kabinad täis* Khk; *oli külas kibinad kabinad `kuulda tea mis seal oli, kas oli `noori rahvast tuld* Plt; *lääve ku kibin-kabin* Hls **Vrd** kibin-kobin
2. kiiresti *nüid ei ole `muutku kibin kabin `rõõvis, siss saame üte oorige mineme* Hls
kibin-kobin = kibin-kabin *kõik kohad oo suurt kibinad kobinad täis* Mar; *põld kibinät kobinat `kuulda enam* Juu

kibisema¹ *kibise|ma, -da* VNg Vai/-mma/ Jäm Khk Kaa VII Pöi Rei Tõs Jn VJg/-ta/ Ran Puh/-mä/ Võn/-mma/, -me Pst Hel San; pr (ta) *kibisess* Se

1. sahisema, kahisema, sahnal liikuma *kalad kibisivad`vergos* Vai; *kut putugad kibisevad, siis oo kibin* Khk; *uss kibiseb`pöösas* Rei; *pada kibisess,`varsti lätt`kijmä* Võn; *vesi kiiss, siss kibisess paah* Se || *vigisema kella kaheksma`paiku akkab* [laps] *kibisema* Jn

2. kihisema (hapnevast või käärivast vedelikust) *piim üsna kibisema lähänd* VJg; *seasöök om kibisema lännu* Pst; *kooriti* [piim] *ärä, valati ütte anumade tõesele`pääle, sääl apass ja kibisi* Ran

3. kubinal täis olema, kubisema *pudrupada kibiseb kärmestest* Khk; *öue`lapsi täis et kibiseb* VII; [liha] *kibiseb`ussidest; se oasta kihulesi nõnda paelu ät kibiseb* Pöi; *solk kibiseb - -`üssa täis* Tõs; [mustlase] *nii`pallo`lat'si kui kibisess õnnõ* Se

kibisema² *kibise|ma* Jäm, -m(m)ä Vas Röp Se(-mma) Lei Lut

1. kihelema, kipitama, kirvendama *käsi ehk jalg kibiseb, suri ära* Jäm; *iho süüdäss ja kibisess kui Röp; nõgõstõga`kõrpsi käe är`*, *kibisess; kibisess`veit'kene sil'm; jala talla kibisese`* Se; (nikastusesõnad) *kõo`kül'ge kibisemä, lepä`kül'ge libisemä* Lut || fig *õkva kibisi keele pääl`tahtsõ üldä`*, *aga jät'i`üt'lemäldä`*; *süä kibisess seh, olõ õi rahu, kas minnä`vai eie`* Se **Vrd** kibistämmä, kibisämä

2. värisema ni`heitü är`ku ihokarvaki`naksi kibisemmä; *iho kibisess* [hirmust] Se

kibistama *kibistama* Rei Mär Vig

1. kahistama, sahistama *pöösas kibistama* (nt siil, uss, lind) Rei

2. peenikest lund või vihma sadama *kibistas lund, ku ta naa peenikest lund tuleb;`väl'les vähä kibistab peenikest`vihma* Mär; *vihma tulnd kedägi, os_sa`oitku, natuke kibistas* Vig **Vrd** kibendama

kibistämmä *kibistämmä* kipitama *iho nakaás kibistämmä; pää kibistäss; käsi kibistäss* Se **Vrd** kibisema²

kibisämä *kibisä|mä* Vas, -mmä Rõu Vas kipitama *pää kibisäss tast lagipääst, nigu nõgõsõga oss kõrvõtõt; kui päiv är`paltass, kah kibisäss Rõu; kui kibisäss, siss om sääne`väikene halu ja nigu värrin; mul kibisäss pää nii kibisäss kihä kah* Vas **Vrd** kibisema²

kibitka *kibitka* Vig/-p-/ Kõp Hel Har Se, *kibi`tkä* Jõh IisR; *kibetska* Plv/-õ-/ Röp; *kibitkas* Vas; *kibetka* Võn Ote Urv Rõu(-ss) Vas Röp, *kebetka* Ote Rõu/-ss/ Röp, *kebitka* Ris

1. kõrge kummiga vanker või saan; korupiga regi *kibi`tkä on kahe rattaga`sõidu riist* Jõh; *Ega ned`suured`saksad kibi`tkast kedagi pidand, nävad`sõitsid`tõllas* IisR; *Posteljoni kipitka* Vig; *kebitkad põle änam nüid näha* Ris; *antvärgel ja kõrdsimihil`õlli kibitka* Hel; *suu`kibetka täis`lat'si* Ote; *Valitsõja sõit kibetkaga meist müüdä* Vas; *kibetkal om rõivass üle tõmmatu, ni`vidävä säräst`kraami, mis liket`pelgäss* Röp; *herr sõit, kibitkah istuss, ja kat's hobõst`ijh* Se || *kitsas või kipakas sõiduk um tõne nigu kibõtska`külge ei või puttu`* Plv; *saan`väikene kibetska, ei sünnü`istuma katõ`keske ei* Röp **Vrd** kiblik, kipik(as), kipits

2. (kalessi, vankri, saani jne) üle(s)tõmmatav kate; (ree) korup *nii ku`kaugõlõ`minti vai, sõss`võeti kibetka pääle - - kibetka`pañti tuu jaoss et, sõss ei_sata`vihma pääle, ei_liguna_kraam`är`mis, pääl om* Urv; *pañti ta kebetka takka`rijile, sõss ol'l saani sugumanõ - - tuu ol'l`rijile pääle`kõütä, tuu kebetkass* Rõu

kibitkas → kibitka

kibitlema *kibitlema* deskr noored kuked `kistlevad, kibitlevad ning nokkivad Khk

***kibitsema** pr (ta) *kibitsess* kipitama, (veidi) valutama *nahk kibitsess säälh; hammaás kibitsess* Se

kiblik *kiblik* San, g -ku Hel(kü-) kibitka *kiblik vai küblik nigu üteldi enne Hel; kiblik tõld* San

kiblima *kiblima* Khk Pöi Hi *siblima kibli `sörmedega siit nee pisised rohud segamini* Khk; *kukk kiblib `ussisid; `kaapsapeenar oli puhas segamisti kiblit Käi; Keik kanad kiblist `pühkeunigus* Rei || (liikumisest) *Üks massakas kiblib mo kaela vahel* Pöi

kibluk → *kipluk*

kibluska *kibluska* küüslauk *võid `leibä ja_kibluskat, siss paranõv är_ `süäme `aiguss* San

kibot → *kivot*

kibr → *kibri*

kibran *kibran* M adv < *kiber*

1. kortsus, *kipras nõna nõnda kibran tõisel* Trv; *vanainimese nägu om kibran* Hls; *nägu sul kibran* Krk **Vrd** *kibras*

2. keerdus, *krussis lang om kibran* Hel

kibrane *kibra|ne* g -(t)se Hls; komp *kibratsem* Pst (peene)kortsuline, kortse või kurde täis *siin om kuvve kümne `aastatsi inimesi küll, [kellel] om nägu kibratsem ku miul* Pst; *Abja naiste pääräti om kibratse ja suure pikä ännä perän* Hls

kibras *kibras* kortsus, *kipras nägu on kibras* KJn **Vrd** *kibran, kipras, kippurass*

kibrass *kibra|ss* Plv, g `kipra Võn San Vas Röp Se/-ss/, p *kibrast* Võn Vas

1. kergesti überminev, *kipakas kes `pelgäss, ütless: "ma_taha? `kiprahe `vennehe ei lää?"* Võn; *järve `pääle ei tohi? `kipra `vennega minnä?* Röp; *kibraás saan vai regi; paatikanõ ka om väega kibraás, alt `ahtakanõ põhi; kibraás lootsik, `ahtakõõ peräga?* Se **Vrd** *kippur, kippurane, kibräs*

2. virk, *kärmas – San Plv sa olt `väege kibrass inemine* San

3. *käre `täambä om hää kibrass külm* Vas

kibre|tõbi (väikelaste haigus, krampidega) *kibre tõbi* Ris

kibri n, g *kibri* Jäm Ans Khk; *kibr* g *kibri* Muh

1. seatang, *paelussi muna sealihasea kibrid [pisikesed] tanjud* Ans; *sia kibri - - peki sihes naha all on `umbest kut lussud, sihantsed laiad ümarused pidavad olema; kibri `aigus* Khk

2. sügelised *kihelus `öetse kibriks koa; nahk o `kipri täis, kiheluse valu sihes; kibr oo akkav `aigus* Muh || *kui sihantsed pisised tihed `vistrad, siis `eetasse, et sial on kibri (nahahaigus)* Khk; *kibrid on sääsemuhud* Krj

kibrik *kibri|k* g -ku Han Var Hää

1. vilets, *kidur Maasikad nagu kibrikud; See tüdrik oo koa kibrik, ei tia kas kobib edaspidi või jääb `neukseks* Han; *kibrikud, `pissed viletsad [taimed], kidevas jään teste vahel* Var **Vrd** *kibrikond, kibris¹, kibrits*

2. (viltune või kiivas kangaserv) *Kibrik, sji on `kangal, `kiivi viab või `kijrdu, nägu vahel on, teine äär kõva, teine `pehme, sji on kibrikus* Hää

kibri|kond *kängujäänud, lahja loom Vassikas kui kibrikond, `kärnas kua, mis liha sest saab; `Lammad kõik lahjad, laut nagu kibri`kondi täis* Han **Vrd** *kibrik, kibrits*

kibrin *kibrin* Kse, g -a Han kängus põle suur asi põrsas, üks igavene kibrin, kibrin ja `kännis Han **Vrd** kibris²

kibrine *sool`olli kihelus, sa kurati kibrine* (lapsed söimavad üksteist) Muh **Vrd** kibris²

kibris¹ *kibri|s* Pöi, g -se Han vilets, kõhn olend `sõuke `veise kibris, pole ätte tast midad Pöi; *Kanapojad nagu kibrised, piab neid`rohkem`söötma* Han **Vrd** kibrik, kibrits

kibris², **kibrise** Jäm Ans Khk Kär Kaa Pöi, -se Mus Kaa adv < kibri¹

1. tangu(s) *rigiseb kut kibris siga* Jäm; *siga o kibris, `valged`erned tai liha sihes; kibris siga keedetase seebiks* Khk; *siale_p`ante`läätsi, lähavad kibrise* Mus; *Orikas oo kibrise jäänd, peab loomatohtri kutsuma; Sarja ega sööla sihest äi tohtind seale mitte süüa anda, see tegi sea kibrise* Kaa **Vrd** kipri², kipris²

2. sügelised; *nahalööve Ihu on kibris vistraid täis* Jäm; *lammas oli kibris* Khk; *inimesel noh, nagu öotse kibrised, nägude sees - - võetse kibrisi* Var **Vrd** kibrine

3. kängus, kõnnis *mõni`sõuke kibris põrsas ep kasu mette, jääb`känni* Khk; *kibris lammas* Pöi || *kortsus nahk on kibris* Kär **Vrd** kibrin

kibritama *kibritama* kibrutama *Ära kibrita nägu`krimpsud tulevad`sisse* IisR

kibrits *kibrits oo üks kehva loom* Kse **Vrd** kibrik, kibris¹

kibritsema *kibritsema* kiratsema, virelema *ma olass võind jo ko surnd`olla, mes ma sii kibritsen* Mih

kibrutama *kibrutama* Saa M(-me)

1. *kurrutama Käüsse öla_m kibrutet* Pst; *kört`olli`ümbert`tiiru kibrutet* Hls; *ku talu perenaine läit's kiriku siss sannanaise, kes`äste osaás,`käisiv`päärätti mäel kibrutemen* Krk

2. *krimpsutama mees kibrutas oma`otsa,`tõmmas otsa`kipra* Saa **Vrd** kibritama

kibu¹ *kibu* Jõe Pil Võn/-o/ Ote; n, g *kibu* R VII Hi spor L(-o LNg), Ha Jä ViK Iis Trm KJn Hls Puh TMr; n, g *kipu* Mus Rid Mar/-o/; *kibu g keo (kio, kiu)* VNg Lüg Jõh/-o/ Mär Vig Var PälO Khn/kjõ-/ Rap Juu JMd Ann Tür Pai Sim TaPõ Plt KJn Vil TMr; *kibo g kivo* Vai puunõu, väike kapp *Oda sie kibu ja`viska`lõülü* Kuu; *`piimä`riistad õlivad kiud,`miska`piimä`lauvale`tuodi; vie kibu* Lüg; *kivoga`ennevanast`juodi, olut ja`kalja* Vai; *ni pisine kibu, mikega viseda souna kividele, teine vits all uure peel, teine üleval ja oligi`valmis* Emm; *Pane lapse piim kibu sisse* Rei; *`ándis`kiuga vett* Mär; *kibudega panid laua`peäle, perele süüä; egä keol, kapal kaant põlnä, sel oli kõrb* Vig; *anna`pisse kiu sest`juua* Var; *taari kibud* Mih; *`kalla vesi`keosse* Tõs; *kio seest`joodi õlut, ja laua pial`pañdi`piima rüübata* PJg; *mul o veke tuobine kibu* Ris; *Kapaga`toodi`jooki lauale, a kibust`joodi* Kei; *veke laps`rüüpas kibust* JõeK; *kiod olid laste tarvitada,`tehti pudi* JMd; *tuabised, pualetõised, nied olid kibud, kolmetuabised õlid kapad* Kad; *`kioga tõssid vett padass veeke kibu õli; kibude sidess süädeti`vaákid ja juadeti; kibu kesk merd = naba* Kod; *vanast lüpsime lehmad kippu, kio`sisse* Pal; *saanas olivad nõid samma nõud, kiod ja kapad* Äks; *`keoga`viidi õlut laua`piale* Lai; *kibu on toobine või poolene* KJn; *Sauna keol on vits ära tullud* Vil; *Joose ja vii suure`kamrest ruvipengi päält kibu sanna lava pääle* Hls; *liivaga`õõrusi tolle lavva ärä ja nu? keod ja länikud kõik läbi* TMr **Vrd** kibene, kipp¹ || väike kaanega võipütt – Võn

kibu² *kibu* Jäm Khk(g *kibu*) Jaa Pöi Muh; n, g *kib|u* V(-o Kan)

1. a. külmapipitus, kirvendus *ma oli ühekorra `lambud pesemas - - pärast mool pale pel sedine kibu* Jäm; *joo si `sõrmede kibu `varsti üle leheb* Khk; [külma] *kibu lähäb sõrme `alla* Jaa; *Kiitsakale kibu, varesele valu, musta linnule muud aigused - - meite laps saab terveks* (arstimissõnad) Pöi; *mool `olli nii `kange külma valu käe ja kibu küine all* Muh || *ma pane siia ~ `seia* [vett] `leiguma, *jo siis võib `juua, jo siis külma kibu seest ää läheb* Khk
b. valus, kibe *mool o nii kibu külma küine all* Muh

2. rutt, kiirus; särn *kae_nüüd om vjil kibu `taadõ tulnu?* sul_om õigõ_kibu takan Kan; *Ütte `viisi kibu hanna all, ei olõ üj ei_päävä rahu* Urv; *ol'l neil `hirmsanõ kibu takan* Har; *Ma aáni kipu takast, sõss lät's minemä* Rõu; *küll mä tji tälle kibu `taadõ* Röp || *elevus ühe päva teevad suurd kibu, et tahate Talina `minna* Khk **Vrd** kiba², kõbu

3. häda, kitsikus *ka no om kibu ilmah; tul'l suurõ kibuga? ~ `murrõga? mi poolõ* Se
kibu³ *kibu* kipakas *paat kas sie kibu `kannata mere `menna. küll kibu `lähte kumo; kuhu nüüd viel sene kibuga lähed, aragad juo meres* VNg

kibu⁴ *kibu* Pha; pl *kibud* Ksi

1. a. pabul, kribal *õuna kibud* Pha b. väike tükk, raas *nisukesed järele jäänud süj kibud on liimukad* Ksi **Vrd** kibe²

2. väga, liiga *kuivaga jääb* [kartul] *kibu `väikseks* Pha

kibu⁵ *kibu* Tõs; pl *kibude* Trv *kibuvits Seal praegu veel need kibud alles* Tõs; *nij om kibude* Trv **Vrd** kibun¹, kibus², kibusk

kibu⁶ *kibu ega kõbu* (ühtki häält) *ei ole kuulda* Krk **Vrd** kippu

kibudlema → *kibutlema*

kibu-kabu *kribu-krabu kibu-kabu `kruami tõi kodoss* Kod

kibuka|mees *pulma ametmees kui lemmkibu laaleti, akati raha `kojama. üks kibukamijs õli* [kes korjas] Kod

kibuke dem < *kibu*¹ *õlu olli kibukeses* Hää; *`viskas kaks kibukse täit vett keriksele* Kos **Vrd** keokene

kibuldama *kibuldama* end pidevalt liigutama, vähkrema *suri nii `vaasti, ät säl oleks kibuldamiist või `miskid ond* Mus **Vrd** kibaldama, kibama¹, kibutlema¹

kibulema *kibulema* Mus Ris (külmast) *kipitama, kirvendama sõrmed said juba `sooja, nüüd kibulevad `kangest* Ris **Vrd** kibutama², kibutlema²

kibu|lõng *kibalõng, kudumisel lahtiselt kanga peale jäänud lõimelõng viletsad lõngad, ei lähe teiste lõngadega `seltsis `tihva, ned oo ned kibu lõngad* Kse

kibun¹ *kibun g kibuna kibuvits* Var Tõs *kibunad kasvavad enamasti `laidus* Var; *kibuna marjad olid iad teed teha* Tõs **Vrd** kibu⁵, kibus², kibusk

kibun² *rasva kibunad* rasvakõrne – SJn

kibur *kibur g -a kidur, vilets üks kibur obune* VJg

kiburaasake *ta and kiburaazakõzõ* (veidi) Lut

kibus¹ *kibus* *kibas* (lõimelõngadest) [kanga] *lõng on kibus; kibus `lõngadega tihv* Kse

kibus² *kibu|s(s)* pl -ssed Mih Muh; pl *kjõbusõd* Khn; *kibus-* Jäm Khk Kär Kaa Pha VII Emm Käi Phl Lih Kse Han *kibuvits Kjõbusõ oga tõrgib valusast; kjõbusõ marjad* Khn **Vrd** kibu⁵, kibun¹, kibusk

kibusk, -i *kibuski* Jäm(*kibusk*) Ans Khk Mus Muh Käi, pl *kibuskid* Var; *kibusk* Jäm, g -u Emm *kibuvits Kibuskid `kasvavad põllu `peenra `ääres; Kibuski `marjadest keedeti*

teed Jäm; kibuski oad Khk; kibuski marjad o punased, kondid sihes; kibuskid, tulised okased puud Muh; kibusku marjad Emm **Vrd** kibu⁵, kibun¹, kibus²

kibusk|puu kibusk puu kibuvits – Emm **Vrd** kibuspuu

kibus|mari kibuvitsamari – Jäm Khk Muh Käi kibusmarja teed Jäm; kibussmarjal oo koa koit sehes Muh

kibus|puu S Kse Han kibuvits kibuspuu roes Jäm; kibuspu `pöösad kasuvad `pöldude `ääres varete peel; roosi kibuspuud Khk; kibuspuu marjad Kär; `meitel kivi`aede peel küll sii kibuspuid Pha; Kibuspuu pinnad on nii äbemata vahed Pöi; Kibusbud kasvavad änamesti kraavikallaste peel ja aja eerdes Emm; Kibuspuust kepp oo kõige valusam Han **Vrd** kibusk-, kidus-, kius|puu

kibusse kibusse kibasse (lõimelõngadest) – Kse

kibu|sörg pl kibusõrad väikesed sõrad – Var

kibutama¹ kibutama mitte paigal püsima on üks kiitsak loom - - kibutab `peele ep seisa midad Jäm **Vrd** kibama¹, kibutlema¹

kibutama² kibutama Jäm Khk Rõu kirvendama, surisema kut `talve külma kääs oled, sõrm kibutab ning `kriigleb, siis piab mudima Jäm; kibutass ka veidikese, sis olõ õi? `õigõt valla Rõu **Vrd** kibulema, kibutlema², kiputama²

kibutlema¹ kibut|lema Khk, kibud- Pöi Muh (end) rahutult liigutama; vähkrema näh, see kibutleb alati, ep seisa mette Khk; Ta otse kibudleb valu kääs Pöi; see kibudleb küll valuga, viijerdab asemel Muh **Vrd** kibama¹, kibutama¹

kibutlema² kibut|lema Ans Khk, kibud- Khk Jaa Mar(kibod-) kirvendama, kipitama näpud `akvad [külmast] kibutlema Ans; sõrmed kibutlevad, kibutavad [külmast]. `ambad akavad kibutlema; jalg ära surnd, kibutleb Khk; kibudleb külmaga Jaa; mo sõrmeotsad akkasid kibodlema, õhuksed `kendad käe; kui näd (sõrmeotsad) veel `sooja nägevad vat siis akkavad nii kangeste kibudlema ja valutama et jüst täieste kibudlevad Mar || se kibudleb nõnda oma `aiguse sihes Jaa **Vrd** kibulema, kibutama²

kibu|vits 1. kibuvits (Rosa); kibuvitsamari kibu`vitsa `juuri `kõrjetasse `viina `sisse, `aiguse `vasta Lüg; kibovetsa põesas - - `kangest elosad roosad õied Mar; ma joo seda kebuviitsa teed Han; `surnu`aegas on kibuvitsa `ruusisi Hää; kui `mõisade põletamine oli, `viidi vallamajasse, pekseti kibu`vitstega Juu; `Jesusel oli kua kibuvitsa kruon` pias Amb; kibuvitsa marjad ei `kõlba `süia JMd; kibovitsal one punasemad eelitsused, orjavitsal `val`kjad ruasad eelitsused Kod; kibuvitsa äitseve Trv; kibuvitsa `puhma om aian Krk

2. van (peksust) ku vanast vallamajahki `anti `vitsu, siss `üliti et kibu`vitsu. ta saa kibu`vitsu Se

kibõhhõhe kibõh(h)õhe Vas Se, kibõ,õhe Rõu

1. ruttu, kiiresti; kärmesti Ma_näi, ku_Paul` sibõ kibõõhe mõtsa poolõ Rõu; kibehõhe astuss; kibõhõhe tege tüüid; õigõ kibõhhõhe juusk kül sul ta hopõn Se **Vrd** kibedade

2. kõvasti, tugevasti, väga mere veereh ma ik'i küll_kibõhhõhe, et kuis ma küll_tul'li ni ul'listõ? Vas; kibõhõhe halutass Se

Vrd kibedasti

kibõhhõppa kibõhhõppa kiiremini `kau? `veitkese kibõhõppa Se **Vrd** kibedamast, kipõmbide

kibõhuss kibõ|uús Krl, -hhu|ss g -sõ Vas; p kibõhhuist Se kiirus, tragidus taal mehel om õks kibõhhuist viländ, kõik' tege kibõhõhe Se **Vrd** kibedus

kibõhõlõma kibõhõlõma Har; kibõ_õllõma Rõu kibeleva, kuhugi kippuma, kiirustama Mis sul kibõhõlõss, kohe sul rutt om Har; Ma_lnu_vijil' pidul, a_tõdsõ_kibõ_õlli' är_kodu tulõma Rõu

kibõndamma kipitama, valutama hammaśs nakaśs kibõndamma; hammaśski kibõndass Se **Vrd** kibõndõlõma¹, kibetama²

***kibõndõlõma**¹ pr (ta) kibõndõllõss kipitama, kirvendama hammaśs suuh kibõndõllõss, vist timä nakass halutamma Se **Vrd** kibeleva², kibõndamma

kibõndõlõma² kibõndõ|lõma Har Se(k'-) Lut, -llõma Urv Har Plv

1. tibutama, udutama Joba `vihma kibõndõllõss, no tulõva `rõiva är_korjada aia päält Urv; lummõ kibõndõllõss, nigu kibõnit tulõ, nakass vist sadama Se **Vrd** kibendama

2. kibeleva, kuhugi kippuma, kiirustama; siplema Mi_sa_taa minekiga nii kibõndõllõt, mul ei olõ_süüik' vijil val'mis Urv; mi_sa_kibõndõllõt tah Plv; kõik `veiku linnukõsõ?, vaglakõsõ?, `mar'kakõsõ? kibõndõlõsõ?; jo nakass kibõndõlõma kääsiga, lat's jo kibõndõlõss, kae gu sadanu_s maha Lut

kibõvalla kibõvalla? kiiresti, kärsitul tõõne kääse kibõvalla? kunass saa tuj tuj tettüss Röp

kida¹ n, g kida Jõe Kuu VNg, spor eP(ke- Käi Phl Rid; kjõ- Khn) eL(k'õ- Se), g kea, kia S Vig Kir Aud Pär Vil Vas; kida g -me, -m(m)e RId(kidam Vai)

1. a. keelekida; (inimese) keelepära laps kui `sündis, sis vahiti `kielekidand - - kas saab kielt suust `vällä ajada Lüg; keele kida alt `kinni Jäm; kes seda juttu `rääkind on, selle keele kidade `sisse `peavad ussid sugima Khk; See naha äär mis siis paistab kui sa keele suulage tõstad, on keele kida Põi; keele kida `kinni, [laps] ei saa `rääkida Mar; lastõl lõegati kjõda - - et kiel `ästi `lahti lähäb ning `ästi `selgest `riäkmä akkab Khn; keele all on veiksed sooned, niid o keele kidad Hää; Kui keele kida `paistema aas, siss ol'li kurk `aige Saa; kellel kida kiäleõtsani, sij ei sua kijlt ammasse tagass `väl'ja, tõesel one kida kiäle keskpaegan Kod; mõnel olna keele all `väike kida vijil, vai lõks Ran; vanamuur lõigass kita keele alt Krl; kida um mõnõl `väikesel latsõl keele all, tuj sa_i? kõnõlda ei kijlt `vällä aia? Rõu; kida keele all, piät är? lõikamma Plv; kida anna_i keelil ilosahe kõnõlda?; kida langakõsõ; kida tu lõigatass. mõnõl om suurõst ka jäänü?; s_tu ei saa `selgest kõnõlda? Se

b. kurgunibu see on keele kida, mis `kurkus liigub; keele kida paistab käde Ans; keele kida on see mis keele taga on. keele kiad `aiged Khk; kurgo kea sees `aige Käi

2. fig kõnetakistus, -häire Kijl on kidas (ei liigu normaalselt) Hää; Keel kidas vai kidakeelne on see, kes ei sua iast reakida Trm; sa umma villanti kijlt kõnõlat, tuj om nigu putass manh, nigu kida om keele sisen Har; kida om keele all mõnõl, tuj üldäss kidaga kijl' Se

3. hobuse kabja sarvkiht, tohl, päkk ma leiga [rautamisel] se kia ää; kabja kiad `mulda täis Khk; Menel obusel oli kabjakida seike kõrge, see loom äi es vei pal'laste jalgega, ilma raudeta poolist keija Kaa; kui õõne kabjaga obu oo, siis o vähe kida, `umpse kabjaga obusel o `rohkem Jaa; nuga läks kabja kea `sisse Põi; `Roudamise ajal peab ega korra kabja kida ka `leikama, muidu obusel on valus ja ta äi saa `äästi `astuda Rei; `kapje kidad

oo aiged; nael läks kabja kida `sisse Mär; kui uost raudatakse siis lõegatakse kabja kida ää Ris; obuse kabja kida (rautamisel) `värkima Trm Vrd kidaliha

4. a. kalalõpus(ed); lõpuseleht kurgukida, kala põse `loudade all Jäm; kala kia `teisses `ääres oleks nda_t rönnes, teine äär on `pehme, karune - - kui kala `ingab, siis ta ajab kiad laiale; `värske kalal on punased kiad, vana kalal on kollakad kiad Khk; kala kida, seisned `karmed ja punased. kui `louad `kinni `vaotab, siis vaob kida ko `kinni Pöi; kui kida punane, siis oo kala ea, kui `valgeks võtab, siis ta oo vana Muh; rapid `vöödags `välja, kiad jeevad `sisse Käi; kala kida, kala kurgu `juures seal, sandi maigu tegevad `sesse, kui alvast `pestud on Mar; Kjõda seüü `ühti, aga mõnõd panad nad `suõla ikka. Mia rapi kiad ikka ää Khn; kala kead oo kala pea sees, `seoksed `narmalesed, lõpuste all Aud; avil on suur kida sialt läbi saab `apnikut vie siest Iis; kõvast lüüd, siis lüüd teravad arud [lutsule] kidadesse; kala kida on loualuie vahel. täma on `mitme lehega, kahel puol Trm; lõpussa kiad Vil || fig Kjõda `valgõ (surnud); Siol lähäb kjõda juba `valgõks (hallinevast habemest) Khn **b.** kalarapped kala kidamed `kurgu all, `tõmmetasse `vällä ku kalu `ruogitasse; Kidamed sai `anda `kassile Lüg; Kui kala `ruogid, siis on käed kidametega kuos IisR; kala sisimused on kidamed Vai; vähematel kaladel kiad, tursal `eetaste sooled Jäm; ons neid kala kidu kassil veel `siia Khk; kui kalu kidutse, sis sooled ähk peed, mis ää vissetse, o kiad Mus; silgu `röökmel ~ kidad HMd; võta kida (kurgualune väiksematel kaladel) `väljä Kod || kalal on suus kidemed ~ kidasi VNg; kida oo kalal suus, lõuge vahel, nendega sööb, `lahti ei lase, nagu ogad suus, kahelpool suud Tõs; kala k'õda ("keel") Se || `luoma sisi`kunnad `öellä kidamed Vai Vrd kide¹, kidu¹, kitt², kiuksed

5. muid tähendusi **a.** õhuke kiht, kelme Piimal nii vähe koort, umbest kidakord pääl Khk; Vana rookõrre sehes oo kida lahti Kaa; kõege `rohkem `sarlaja `aiguse `juures. `kurku lõövad sehusked väär nahad, kis `inge `püüdvad `kinni `panna. `tohter võtab arjaga `väl'la, arja `ümmer jäeb sehoke õhuke nahk, `õetasse kida PJg || ? neitsinahk put'si kida Se **b.** "sarvollus sõrme küüne ja liha vahel" Sõrme kida Kul; sõrme küüne kida Vig **c.** seene kida (eosleheke); võtad selle kida (jala) `enni takka ää, kui seened `keema paned Mar **d.** `pähkla kida (pähklikoore sisemine osa enne tuuma tekkimist) Mar **e.** puu langetamisel tüüka külge jäänud läbisaaigimata osa, kild üit's kida jäi üless - - ku puud lõegatess Hel; puukida ~ puu kilt Vas **f.** väike loomasõrg – Har

kida² kida Aud; n g kida Kuu Pär Tor Saa Trm Kod/-ä/ Hls, g kia (kea) Jäm Khk Emm Pär Vän Tor Hää Vil Krk

1. kisk, terav konksuke `ülgeong sie on `arpuuni `tauline, kidad `külless Kuu; ahinga kiad Emm; poonsak oo pikk puu ja raud kida `otsas Aud; `västre arul on kida `kül'gis Vän; unnade kidad Tor; änamest ikki `seitsme kahessama `piiga `ol'lid [ahingud] ja kiad kül'les Hää; `västre kida om nüriss lännu; õngel om kida. kala jääp kia `otsa `kinni Krk Vrd kisa², kisk¹

2. jätkukoht raud asja parantuse või jaku kotus om kida; vigla aru kida Hls

3. sisseulatuv nurk, sälk kirve laba ja kanna juures kida om nagla `tõmbamisess ja varre `oidmisess Krk

kida³ kida TaPõ VIPõ kõõlusetupepõletik kida krõgiseb MMg; kida on `raske arstida, vast `siotasse musta siidiga `kinni; kida põlves; vanasti, kui pal'lu käsitsi rukkid lõigati, siis lõid kidad kätte Ksi; kida ragiseb, krõbiseb, krobiseb, rogiseb Lai; kida kää sees, kida

sõrme sees, kädiseb sedasi, paestetab üless ja tuline valus Pil; sooned natukene ära`väntind ja siss ragiseb, see on kida. kui kida on, sis tuleb punane lõng`ümmer käe siduda SJn Vrd kidajas, kide³, kidi¹, kidu⁴

kida⁴ *kida täiesti, väga Menel inimesel on`sõuke loll moed, et kui seda õlut käe on, siis tõmmab ennast nii kida täis, et äi tea ööd`päeva Kaa*

kida|hang pl *kida`hanjed kõva koorikuga lumehang – Kuu Vrd kiduhang -harakas harakas kida arak käristab nõnda elu arja pael Khk; Kui obu kangesti kokkub, siis antakse talle paar tilka leiva peale kidaaraka verd sisse LNg Vrd kidaharangas, kidarak, kidarik -harangas = kidaharakas kidaarangas toob paha sõnumid, kui tuleb LNg Vrd kihaharangas -hein konnaosi kida ein raavi põhjas kasvab, sehantsed`kõrka`taolised einad nad on, mõni`ütleb et robiein, mõni`ütleb et kidaein Vil Vrd kidaosi*

kidajas *kidajas kõõlusetupepõletik kida käes ~ kidajas ~ nari krobiseb ja valus Lai Vrd kida³*

kida|kaela *uperpalli, ülepeakaela kukkusi kida`kaela maha Khk; Ää laskag sa kõöve otsa mette põust lahti, siis oo teine oort kidakaela maas Kaa -kartul kida kartul tohletanud, seest õõnes kartul – Trm -keel kange keel, kõnetakistus kes ei saa easte räägitud sel`üelda et on kida kiel Jõe; kidakeelega kes tõlbisti ~ sandisti, räägib, keele kida alt`kinni Jäm;`rääkimene oo vaevalik, jutt segane, kida keel PJg; se on kida keelega, kes`rääkida iast ei saa, õkitab`ulka`aega`enne, mögiseb, kui sõna suust`väl`la saab Sim; tal on kida kiel (tummast) Iis; ken pudist kõneless, sel om kida`kijl, keele ots lühike; kida`kijl, sij om latse`lujumist saandigi; ken kida keelege, sij aap sõna taga Krk -keelne a < kidakeel Noh, räägi, ega sa_s kidakeelne ole Jäm; kis pudisti`rääkis, selle`kohta ütelti kida`keelne Saa; niisuke inime, kelle kiel`kõiki sõnu ei sua`reakida, selle`kohta ika`üeldakse, et sie on na kida`kielne Hag; mõni on kida`keelne, keel on alt`kiinni; kud`as sa kida`keelse (tumma) inimesega akkama suad Juu; kida`kielne inime õkitab Kos; see om kida`keelne, ei saa sõna`selgest`vällä ütelte Krk -kõrkjas (taim) raavis on kida`kõrkad KJn*

kidalene *kidalene kidade, kiskudega varustatud ahengas, pikk vaars oli taga, kidalene oli Hää*

kida|liha *hobuse kabja sarvkiht, päkk kidaleha, seda lõegati natuke ära kui narveldasid Rid Vrd kida¹*

kidam¹ *kidam Vil, g -a Hää(-i) Trv, -u Saa, -e Krk; kjõdam g -a Khn (suur) kadam, koorem Kjõdam`muina`selges Khn; On aga kidama`selga`võtnu;`Meuksi kidami sij obune ära vidas Hää; näet`meante lavva kidam`pääle pant; sel om ää kidam`sel`gä`käänet Krk Vrd kidamus*

kidam² → kida¹

kidama¹ *kidama* “(päraast tuisku) kõva korda peale võtma“ *lumi kidab Kuu*

kidama² pr (nad) *kidavad sirtsuma, säutsuma Säutsid kidavad nõnda, akkab vist teist ilma tegema Põi*

kidamus *kidamu|s g -se Mär Han Plt (suur) kadam, pundar võt`tis maai`lmatu kidamuse`selga Mär; Moole anti kidamus ouni et andis ühna selga vinnata Han Vrd kidam¹*

kidane¹ *kida|ne g -se valmimata, pehme, toores`pähkel üsna kidane alles Mar*

kidane² *kida|ne g -se a < kida³ kidane käsi, jalg (kidi sees) KJn*

kida|osi (taim) *kidaõssad* (kasvavad kevadel arumaa peal) Plt; *kid'aosi kenasti rudiseb kui sa sedasi murrad* SJn **Vrd** kidahein

kidarak *kidarak* Khk Mär harakas *kidarak es tee muud midad, vädas seebid* εε Khk **Vrd** kidaharakas

kidarik *kidari|k* g -ku, -gu harakas *kidarik kätitseb, siis tuleb üks ädaline saht jutt kuulda* Khk **Vrd** kidaharakas

kida|rohi (taim) *Kasvasid kua ühed madala põõsa moodi rohud, `ästi lihava `lehtedega - - üeldi kidarohud. Neid `lehti `pandi kua kida peale* Trm

kide¹ *kide* g -me Hlj VNg Lüg/pl -mmed/ Jõh Vig Ris Kos Rak VJg Kod; n, g *kide* Kaa

1. lõpus *kala kidemed kisuta ära* Jõh; *kidemed löua all, punased, kus läbi vett laseb suust `väl'la* Ris; *kui `võeta kala suolikad `väl'ja ja kurgu alt kidemed, siis `üolda, et kidutasse kala* VJg

2. uim *kide on sie, kenega kala vie sies `airub `käia* VNg

3. kalarapped *kui kala kidemeid on `palju, siis `kiedeta sigadele* VNg; *Kalakidemmed ja pääd `pesti `puhtast, segäti `suola ja `kiereti `taigina `sisse* Lüg

Vrd kida¹, kidu¹

kide² *kide* g -me Kse Hää Sim kübe, pihu *vihma kidemed akkavad `köima* Kse; *`väiksed söö kidemed viil järel* Hää **Vrd** kibe²

kide³ *kide* Hää Saa Vil kõõlusetupepõletik *Kidel on irmus valu - - viis abinõu mina tään kudas kidest `lahti saab - - lased teist inimest oma kide närida ja `pääle lugeda* Hää; *kui kide on, siss liige kädiseb* Saa; *rüki `lõikuse aal tuli kide [kätte]* Vil **Vrd** kida³, kidi¹, kidu⁴

kide⁴ *kide* Vai VJg KJn, *kidõ* Vas Se kits; *kitse meelitusnimi ja kutsehüüd kide, kide Vai; nuor kide; kidetall* VJg; *meil ka kidõ tõi paar `poiga* Se **Vrd** kedõ, kidi⁴, kidu³

***kide**⁵ pl *kided*, el *kidemetest osi tegid kidemetest nuuštiku* Tür

kide⁶ *kide* kõhn, kidur küll oo *`väike ja kide* Kse **Vrd** kidev

kide|hein kukehari (Sedum) *kui kide on käe sees, siss `pantse paksult kide `einu pääle ja villane röövass `ümmer* Saa **Vrd** kidihein

kidelema¹ *kidelema nihelema, rahutu olema laps kideleb `oetes; Juba küllalt kidelema, jää nüüd vagusi kah* Hää **Vrd** kibelema¹

kidelema² *kidelema haiglane olema, kiduma viriseb ja kideleb, one `niiske kidurik* Kod **Vrd** kidetsämä

kider *kider* g -a Kse, -ä Rõn kidur; *vilets medä ma toda `vanna `värki kae, `vanna kiderät* Rõn **Vrd** kidev

kiderik *kiderik* g -u Mar/-ek/ Var Hää kidur, põdur *`peendra `äärdes puu - - `varjab `päikese ära, [taim] ei kasva, jääb peenikseks, kiderikuks* Var; *ta `ühtelugu `siuke kiderik* Hää **Vrd** kidev

kideräkene dem < *kider tuu tütar om `väikene `väega ja kideräkene* Rõn

kidetsämä *kidetsämä* kiduma, haiglane olema *kidetsüb aga, ei õle üvä `tervid* Kod **Vrd** kidelema²

kidetämä *kidetämä* kitse kutsuma *`kit'se piäb kidetämä, mud'u ta ei tiä `tulla* KJn

kidev *kidev* g -a Jõe S(n) *kideva* Jäm Khk Mus) Lä(*kideb, kedeb* Mar) Mih Tõs, *kjõdõv* Khn haiglane, vilets; *kidur türgi sõjas kidevaks jäänd* Jäm; *va kideva loom; sääll peres on pailu kidevid inimissi* Khk; *lehm jähi kidevaks, kes teeb (teab), mis tä `sisse läks* Mus; üks

on `tervem, teine on kidevam Pöi; mõni puu oo kidev kasuma Muh; kes esmaspe sünnib, see oo edev, teisibene oo tegev, kessikune oo kidev Muh; kidevad `moodi inimene Rei; ta alati `änglene, nii kideva tervisega LNg; tä oo lapsest saadik `neoke kidev olnd Mar; vili o kidev Lih; Puud oo kidevad põle sõnnikud saan Han; kideva kasvuga laps Var; mis kidevast loomast lööd Tõs; kjõdõv kasuma Khn || kehv Et mihel see teenistus siin väga kidev olnd Jäm; nüüd pole `lehma ei midad, nii kideva elu nüüd Khk Vrd kide⁶, kider, kiderik, kidu², kiduv

kidevalt adv < kidev See müüriladumine läheb teitel nii kidevalt edasi, et otse äbi näha Kaa Vrd kidevasti

kidevasti adv < kidev pole seda tuumest `ühtid odral - - kui tä kidevasti `kasvand oo Khk Vrd kidevalt, kideviti

kideviti kidevi|ti Khk, -de VII; kidevite, kitevite Muh = kidevasti kukerkuusk ka niisama pöösaspuu, siin kideviti `kasvand Khk; see odr kasvab nõnna kidevite Muh

kidevus “kidurus“ kidevus tuleb vanuigi ikka Khk

kidi¹ kidi SaId Muh Kse Han Var Pä I Pil SJn Vil kõõlusetupepõletik mool oli kää sihes kidi Jaa; kui kidi käe sihes oo, siis pannasse kahe puu vahele, mis koos kasvavad ja nagisevad Muh; `veske pilli rasv oli kidi rohe Var; kidi lööb käe `sisse kui `valju tööd teed Tõs; kui kidi oli küünasnoku sees või `kuiskil `liikme `kohtas, siis `kästi teese ahu luud ää varastada Aud; Kissi karu liha `ollõ süen, sie `ollõ iä kidi närijä Khn; obese mussad sabajõvid `võtma kidi ärä, sji jälle vassus kidile Kod Vrd kida³, kide³, kidijas, kidijooksija, kitsi²

kidi² kidi Jäm Khk Mus Kaa Pöi Hi kõdi lapsele tehase kidi; mõni `sõuke ebu tüdruk kardab kidi Khk; ma karda kidi, aka oort kibama Mus; Ma karda jala tallast `irmsast kidi Pöi; Mõni inimene kardab erpsesti kidi Emm; Mo jälatall kardab `ermsasti kidi Phl

kidi³ kidi lstk kass – Emm

kidi⁴ kidi Plt Krk noor kits; kitse kutsumishüüd kidi, kidi, kidi [hüütakse] siss kits tule Krk Vrd kide⁴

kidi|hein (taim) kidiein `olli, paksud lehed on, ilus, pruunikaspunane õis, enamjagu ikke üksikult, lehed on al`likad rohiledes Hää Vrd kide-, kidsihein

kidijas kidijas Kod MMg Äks Ksi = kidi¹ mul `praega on kidijas käes Äks

kidijooksija = kidi¹ kidi `jooksi ~ kidi `jooksija kiga-käga rogiseb Jaa

kidijäss¹ kidijäss g kidijä TLä kirev, peenemustriline `väega iluss kidijäss rõevass Ran; kae ku illuss kidijässkirju jakk sul sällän om; kidijä kirjäga Puh; tõi mulle serätse ilusa kidijä kleedi `rõiva Nõo

kidijäss² kidi|jäss g -jä (kala) – Puh

kidijäss³ kidi|jäss g -jä kidur, põdur kidijä lehmä ja õhvakse; nii vil`lä olliva kõik väega kidijä Ran

kidi|kont Jäm Rei kõdi kartev koht Ooda, ooda, ma taha `vaata, kus kohas sool see kidi kont on Rei -lind tihane Külm vist tuleb, kidilind o juo akkuna küliss Kuu

kidima kidima lstk kõditama Poiss kardab kidi aga ise muudkut kässib, kidi veel ja kidi veel Emm Vrd kidistama²

kidin¹ kidin g -ä “sõlmiline hein, kida haiguse vastu“ kidinäd on kida rohi KJn

kidin² kidin g -a Khk Krj Muh Mar Han, -ä Khn

1. on kooli lapsed on ikka `lahti saand, kidin keib *εε* Khk; üks kidin ja kädin, mis asi se on -- kuus undi `poega oln Krj; sääsed `vingvad, vahest `võtvad nii et `kange kidin nendel taga Mar; Mis kidin sii `nurkõs olga, kas roti pojad või Khn **Vrd** kigin, kitsin

2. torkiv valu, külmakirvendus kui `sõrmis külm on ning siis tuba lehed `sooja, siis on `sõrmede sihes suur kidin ning kipitlemine Khk

kidin-kudin kidin-kudin on kui nad [turvast] `lõikavad, siis o `sõuke kidin kudin `lahti et Muh

kidilõsi põldosi kidi`ostjad kigisevad ja kägisevad Aud; kidi ossadega võis kuivatud peast puud libedase `õeruda Tor **-rohi** taim, põldosi kidirohod, pikad järgud, seoksed sõlmed vahel Var; kidirohod on eelitsäväd, lehed kigiseväd ku katsud Kod

***kidisama** (nad) kidisavad Saa; kidisämä Har krudisema `peßsin näo ja käed `puhtaks ku kidisavad Saa; Vähi_kidisäse_korvin Har **Vrd** kidisema¹

kidisema¹ kidisema R(-mä Kuu, -mma Lüg Jõh Vai) spor eP(-mä Khn Juu Kod KJn)

1. kidinat tekitama lumi kidiseb `jalgu_e all Kuu; `kassi pojad ja `kuera pojad kidisevad; `istealune on `vaene -- ei `kanna inimist üless, kidiseb ja kädiseb Lüg; linnud `akvad kidisema, `louna aeg akab tulema Khk; käe `rande sees kidiseb Muh; `vanker kidiseb ja kädiseb `määrmäta Mar; kääil oo rodi sees, üsna kidiseb Kse; Obo`riästä pojad `välles, juba kidiseväd pesäs Khn; mülgas soo, `pehme -- puliseb kõik ja kidiseb Tür; luukarnitsaid siin meiegi vies, vahest `teisi nii et kidiseb kohe Kad; `tärkliis kidiseb paberi siden, kuuled [katsudes] `köhe ärä Kod; konnaosi ka kidiseb Plt; ilm on kül`memäss läind, lumi akand kidisemä KJn || tuli kidiseb `katla all Rei || (laste häälightsusest) mis te kidiseta sääil kui ei jää rahule Jõh **Vrd** kidisama, kidistama¹, kidsisema, kidsisämä, kigisema

2. kihisema (ülehapnenud toidust jm) Küll se piim mend habaks `ninda et kidiseb kohe Kuu; leib kidiseb kohe Hlj; seda `piima ei või enam `süia, juba kidiseb, vaat et `uüsa ju sees ei ole Mär; Kui olime nädali einamaal oln, akkas piim naa kidisema ja oli apu nagu äädikas Han; taer ete kidiseb, naa kui tä `apnema lääb Tõs; leib kidiseb juba, on apuss läenu Hää; ta nii `kange appu, et ta kidiseb Ris; Seda piab silmas pidama, et kusi soojas kidisema ei läheks. Kui vahel läks, siis ei akand [potisinine] värv piale Kei; kui õlut `keema lähäb, siis kidiseb ja kähiseb Juu; sie supp nii apu et kidiseb Jür; kali läheb kidisema, `tarvis vett `piale `viia JMd; apu kuor kidisema läind Koe; leivad kidisevad `aßtnas VJg; oh sa reo, silgud läind kidisema SJn

kidisema² kidisema Lüg/-mma/ Khk Käi VJg kiduma, virelema kidur inimine, `ühte `puhku kidiseb `aige `õlla Lüg; se sureb `varsti *εε*, vähe kidiseb veel, natise `inges Khk; küll ta kidiseb, kui on `aige ei sure ää VJg || veidi valutama Äi mool väga valu äi ole vehe kidiseb Käi **Vrd** kidsisemä

kidistama¹ kidistama VNg Vai/-mma/ Muh Juu/-tämä/ Trm kidinat tegema `linnud kidistavad VNg; kidi käe `rande sees kidistab Muh; kana pojad kidistavad Trm **Vrd** kidsistelema, kidsistämä

kidistama² kidistama Sa Hi kõdistama ära kidistag mitte, ma karda kidistamist Jäm; Ooda, ma taha sind korra kenasti kidistada Kaa; kidistas nõnda_t pidi `luhki `naerma Krj; Võib ikka ull `olla kui mõni kidistab Põi; Poisid olid kanged tüdrugid kidistama Emm; Tohi mitte sedasi kidista Rei || nõgesed kidistavad rakud üles Rei **Vrd** kidima

kidistama³ *kidistama* pingutama, püüdma *obu kidistab küll, aga ei suuda; ma kidistasi pääba läbi sõnikud` tõsta, ole` õhtu üsna väsind* Mar

kidistes *apu nagu kidistes, piim lähäb kokku, kidiseb aga` peale teene* Juu

kidi-vidi *kidi-vidi* Hi vaevaliselt, viletsalt *Asi liigub na kidi-vidi Emm; ta elab seel ka na kidi-vidi nagu uss puukoore vahel Käi; üks kidi-vidi asi; mis ma ole(n), läheb kidi-vidi` pääle* (vastus küsimusele, kuidas elad?) Rei || *Pole ta väga aige` ühtid, na kidi-vidi on* Rei

Vrd kidu-vidu

kidokanõ *kid'okanõ* dem < kidu³, kitsekene *kid'o, kid'o, kid'okanõ,` kitsõ` kutstass* Se

kidokõnõ *kidokõ|nõ* g -sõ kiitleja *kidokõnõ_m tuu kis hinnäst üle arvo kitt* Se

kidri *kidri* löga *vajal ja saunal oo sauest parandad, kui vesi maha lähäb, siis oo justkui va kidri* Mar

kidse → kitskme

kidsi¹ *kid'si* käre *kid'si kulm* Se **Vrd** kidsu

kidsi² → kitsi²

kidsi|hain, -hein (taim) *kidsi einä kägiseve ku võtad kätte, paksu punatse` äitsmekse otsan* Hls; *kidsiain rägiseb, sellepärast kutsutass kidsiain, et ta kidsiseb Nõo; villä veeren, kos muud` aina äste pal'lu ol'li, säääl ol'li kidsi`aina kah* Kam; *ku kidsi? omma?, siss köüdetäss pääle tuul kidsi`haina* Se

kidsisema *kidsise|ma, kid'si-* Puh Nõo *Se/-mma/, -mä* Nõo Krl Har Rõu/-mmä/, Plv/-mmäl, -me M San, -mõ Krl; *kit'sisema* Saa; (nad) *kid'sisõsõ?* Plv *kidisevat heli tekitama kideein võtab valu, paštetuse ja kit'sisemise ära säält kohast, kus kit'siseb* Saa; *käsi om` randmest valus ja pašteted, kidsiseb ja kädsiseb ku mürin* Hls; *`värjä kidsiseva* Puh; *selleperäst kutsutass kidsiain, et ta kidsiseb Nõo; aida uss kidsisõss* Krl; *lagunu vok'k kid'sisess, prõlla?` naksi kid'sisemä* Har; *rot'i puja kid'sisõsõ? ja kädsisõsõ?* Plv; *kui kõva k'julm om, siss r'ij all kid'sisess lumi* Se **Vrd** *kidisema*¹, *kidsisämä*

kidsisemä *kidsisemä* virelema, *kiduma nigu miä, kidsise kõik aig, ei elä ei koole* Nõo **Vrd** *kidisema*²

***kidsistelema** (ta) *kid'sistellless* *kidisema peoh hõõrahut* [osja], *siss kid'sistellless* Se **Vrd** *kidistama*¹

kidsistämä *kidsis|tämä* Puh Plv Vas *Se/-d's-/*, -tõme San, -tõmõ Krl *kidinat tekitama kanapoja kidsistävä* Puh; *tuul kidsistäss puud* Krl; *kidsistäss` värju* Vas; *`oşju kid'sistät* Se **Vrd** *kidistama*¹

kidsi|sõna (kidi arstimiseks) *kidsi sõna?* Se

kidsisämä *kid'sisämä* Har Rõu Vas Se, -mmä Har Rõu (hõõrdumisest tekkivast helist) *riihhega` pestü röest leib küdsä?, siss ku_tuud salvat, siss kid'sisäss ennedä* Har; *`Vankri umma? är_kuiunu, mugu_kid'sisäse_ja_käd'sisäse?, kavvõdalõ jo_kuulda?* Rõu; *kidsihaina kid'sisäse? peoh* Se **Vrd** *kidisema*¹, *kidsisema*

kidsu *kidsu* Plv Se, -o Vas Se *kõva, käre kidsok'ülm aasõ` nõnna; kidsu külm väläh, kid'sisess inne* Se **Vrd** *kidsi*¹

kidsu|hain *kitkutud (umb)rohi Kidsu`aina tsaat'i t'sikkule* Hel; *ku` kitsksit siss pannit kõtu` alla sülega kidsu`aina, sinnä lassit kõtuli` pääle* Ran; *Võta t'saeraud, t'saa? kidsuaina t'sagiman piinüss* Urv **Vrd** *kidsuhein -hein* = *kidsuhain suvel sagati sigade jaosse kidsu`einu* Hel **-kanep** *isakanep kitsukanepil ei kasva iks terra* Ote; *kidsukañebi*

nuu_kuiusõ vällä?, tuul ei ole seemend ei? Har; kidsu kanepi piät õks `varra kanepi sehest `vällä `kitskma Rõu

kidsõ|laud kisklaud *kidsõlavva?* lüüdi *sanna katusõss* Krl **Vrd** kiselaud

kidu¹ *kidu* Kuu Hlj VNg IisR Khk Kos Amb JMd Kad kalarapped *kass söi kidu* Kuu; *kala kidud saab `kassi kätte ehk sigude kätte* VNg; *kidud `saavad `luomadelle* IisR; *Kassid ning kajagad söövad kalakidu* Khk; *kala kidu tieb varssi kala apuks* JMd; *kala kidud visatasse minema, nied ei `kõlba `süia* Kad **Vrd** *kida*¹, *kide*¹

kidu² *kidu* Jõe Noa VJg Plt vilets *tüö jääb siin kiduks* Jõe; *vintsakas, va kidu, sitt asi* Noa; *kidu puu ikke langeb* Plt; *k i d u h a i g u s* “pikaline näriv haigus“ *kidu `aigus nagu `tiiskuse `aigus* VJg **Vrd** *kidev*, *kidur*

kidu³ *kidu* KJn Nõo, *kid'o* Plv Se kitse meelitusnimi või kutsehüüd *koller `tulli talule kit'se näol, tollele üteldi: ime ime et kidu keelil kõneleb* Nõo; *`kitsõ kutsutass kid'o; nigu hõik mano kid'o, kid'o* Se **Vrd** *kide*⁴, *kidokanõ*

kidu⁴ *kidu* kõõlusetupepõletik, *kidi kige `rohkemp tulli kidu käe `sissi, ku rügi lõigati* Hls **Vrd** *kida*³, *kide*³

kidu|hang Jõe Kuu kõva koorikuga lumehang *sield on hüü üle `mennä, sie on kiduhang* Kuu **Vrd** *kidahang*

kiduksed pl *kiduksed* seene eoslehed – KuuK **Vrd** *kiuksed*

kidul *kidul* põdur *ema oli kidul, ma pidi `teenima `leiba* Pha **Vrd** *kidulik*, *kidur*

kidulik *kiduli|k g -ku* VJg KJn haiglane *kidulik, põdur inime* VJg **Vrd** *kidul*, *kidurik*

kiduma¹ *kiduma*, (ma) *kiu(n)*, *keo(n)* S(*kidu* VII Phl) Mih Tõs Vän Hää spor K, Trm; (ma) *kidu(n)* Lä Puh; *kjõduma* (mia) *kio* Khn virelema, pidevalt (pisut) haige olema, kiratsema *see_p saa `terveks, see kiub ikka oma ea* Jäm; *puu on kiduma jäänd, ep kasva mette* Khk; *kui veis kiduma jääb, siis tüheline veab üles* Krj; *Juhani naine ka ju `mütmed `aastad kidumas* VII; *Ta selle teise lapse `järge jähi `korda kiduma ja kiub* Põi; *küll keob kava, ei ole `surma tulemas* Muh; *talve `otsa olen jalaga kidund* Rei; *kidumese elu* Phl; *kedob peale eese kedomest, ei sure ega ela* Mar; *puu kiub mitu aastad, kui saab istunud* Kse; *mis sa sii keod pikali maas* Tõs; *Mede vana akkas sellest kjõduma ning lõppis üsã ää* Khn; *lihtuús paneb inimese kiduma ja põdema* Vän; *ta jähi ädaleseks ja `akkas kiduma* Ris; *põuaga jääb vili kiduma* Kos; *kidub teine juo teist `aastad* VJg; *kidus, kidus niikaua kui suri* Trm; *kiub ja põeb `piäle oma jalaga* KJn; *kidumise haigus* pikaldane haigus spor S Ris *see oo kidumise `aigus, ei sure ega ela, `mõnda `aega maas ja ülal koa vahel* Muh; *tal kidumese `aigus, küll ta kaua keob* Ris **Vrd** *kidisema*², *kidurema*, *kiutama*

kiduma² *kiduma*, (ma) *keo(n)*, *kiu(n)* Sa Muh Käi Rid Khn/kjõ-/ , (ma) *kidu(n)* Hlj VNg IisR Mus Krj VII Amb JMd

1. kalu (peam räimi) rappima *kiduvad kalu* VNg; *Minul käib `silgukidumine `kärrest nigu lips ja lups* IisR; *taarist kalu kiduda* Jäm; *toon rannast [kala], kiun ta ära* Ans; *terve perega sai kalu `kiutud* Khk; *kiduvad lauda ees kalu* Mus; *Rääimeste kidumine keib paljast näpudega* Kaa; *ma keo ne kalad ää* Põi; *kilud pannasse kidumata `soola; ise oo kidujad, ise `soolajad* Muh; *keon silgud enne ää ja siis lähän* Rid; *Räämed piäb ää kjõduma, kui suetsõta tahetassõ* Khn; *`enne kidutakse kalad ää, siis on nad silgud ja pannakse `suola* JMd; *`silku kidutasse, `teisi kalu puhastatasse* Kad || *tapma Mia kio su ää, kui vihalõ narrid* Khn || *rohima kidusin `kapsaid* Hlj || *riidlema, naaklema läksid kiduma teinedese `vastu* Khk

2. on Räim kiob, lubab viel (kui räim rappimisel häält teeb, saab veel saaki) Khn
kiduma³ kiduma kõvaks muutma Kova tuul oli `aŋjed pääld kovaks kidund, `ninda
voind peris `üästi pääl `kondida Kuu

kidu|meri|härg merivarblane (Cyclopterus lumpus) `juhtus `verguss olema kidu
meriärg `vaata sie `luetu juba sie peris `noia kalaks; Kidumeriärg `tauti kivega `paadi
peräkana pääl sodiks ja siis viseti üle pahema ola `vasta pohist Kuu

kidunema kidunema miilama, umbselt põlema `Viskad puud `auku, panid põlema, et
kõhe `lausa `lõõmas, sis `lõikad `mullamättäd `päälä, säääl tämä kidunes; kidunesivad, sis
`jäiväd süsid järälä Lüg

kidur kidur Lüg Jõh Vai Krl/-r/, g -a VNg eP(ke- Phl Mar; -or Lih) Trv Ran Nõo
Kam, -i Kuu KJn San, -e Hls; kitur g kidura Ote Plv/-r/

1. kängunud, kiratsev Üks pisikese `kasvuga poiss ja oik ja kidur Jõh; kidur loom p_kosu
ning ep kasu Khk; soo kask, sihane kidur puu Emm; laps o kedur ja lahja, velets Mar;
vaevakased raba soo sees `kasvavad, piiniksed ja kidurad PJg; tal on kidurad lapsed, ei tea,
mis neil äda on Ris; soo muas ikka kidurad puud Juu; sia põrsas on kidura kasuga JMd;
nied luomad on kõik nii kidurad, mis neist kua suab VMr; teine laps on `jõutsama
kasuga - - teine on vekelane ja kidur Sim; õlen nähnud küll kidurad `vil'ja Trm; loomatõug
koa, kui ta kaua su kääs on, pärast jääb kidurast Lai; kiduras jäänd puu, süus nad poha
kidurad `ongi Vil; no süü pääl kasuva iki kidura puu Ran; õl'g `kasvi pal'lu kiduramp tol
ill'lätsel rüäl Kam; vili om kuivaga kidurass jäänu Ote; põrssi um kidurass jääniü? Plv

2. põdur, haiglane vabatkülas on `palju kiduraid inimesi VNg; tama on kidur ja
`aiglaine Vai; Kidur puu peab `langema (haiglane inimene peab surema) Põi; oo üks kidur
ja põdur inimene, alati `aige Tõs; nüüd juba noorelt kidur, mis ta vanadus `poole teeb Juu;
sie pere on kõik kiduraid täis Iis; kidur ja põdur tõine `tervisest Trv || kehv, vilets nägemine
jääb kidurass Kod; miul on kidur terviss Hls **Vrd** kidul, kidulik

Vrd kidu², kidurik, kidurine, kidurlane, kiduv

kidurahe kidurahe kidurasti narak [puu] miä kidurahe om kasunu Urv **Vrd** kidurikuss

kidu|ratas kiduratas "käte vahel keerutatav vurrkann" – Noa

kidurdama (viletsast nägemisest) ei õle üvä nägemiss, virvendab ja kidurdab Kod

kidurema kidure|ma Vän Hää VJg KJn/-mä/, -mma Vai kiduma, virelema tama on jo
mittu `aasta kidurend Vai; kidureb `peale, ei tema saa `terveks ega tema sure Vän; maea
täis `aigi, kiduresid Hää; mina kiduresin ka maas VJg; ei ole iä kui kaua inime kidureb KJn

kidurik kidurik Var Vän Ris Kod KJn Võn kidur kidurik laps, ilma `jõuta ja ei söö Var;
kidurik on, ei põle `aige ei terve Vän; on üks kidurik laps Ris; mua one lahja, marjad oo
kidurikud Kod; kidurik puu om visa kasume Võn **Vrd** kidulik

kidurikuss kidurikuss vaevaselt, viletsasti tuli õege kidurikuss põleb, akab `kusma;
kidurikuss kasvab, õege `vinske `kasma sj lill Kod **Vrd** kidurahe

kidurine kidurine põdur sääne kidurine lat's olõ õi' õigõ terve? ei `haigõ Rõu
Vrd kidur

kidurlane kidurlane põdur `seuke kidurlane, mõni päe on ta `aige, siis `jälle `terve HJn
Vrd kidur

kidurus *kidurus* VNg VJg Plt San/-ss/ haigus, põdurus *külas on suur kidurus* VNg; *seda nuorte inimiste kidurust ja põdurust* VJg; *sul om kiduruse`aigus küllen* San
Vrd kidevus

kiduspe kibuvits *Kiduspe`õided nee olid jälle ühed arstirohud; Kiduspe marjad lähvad magusaks, kui külm neid näpistab* Rei

kidus|puu kibuvits *kiduspuu teravaid oge täis* Rei **Vrd** kibuspuu

kidustama *kalu`vorkudest`välja kidustama* VNg

kiduv *kiduv* Mär g -a Kse PJg *kidur kiduv inime ja loom oo`aiglane; üsna kiduv poiss*
Kse || kurnav *See noor inimene kannatab ühe kiduva aiguse all* PJg **Vrd** kidev

kidu-vidu *kidu-vidu* spor Sa

1. a kehv, vilets, vaevaline *elu (maja) kidu-vidu kennel on, on saunamees Jäm; Ma ole täna nii kidu-vidu* Jaa

2. adv kehvalt, vaevaliselt, viletsalt *Kidu-vidu said oma töödega akkama Jäm; elab nii vaest`viisi, kidu-vidu ajab läbi Khk; Teed oo juba üsna paljaks vettand, aga kidu-vidu veel koormaga läbi saab Kaa; Ta`tervis on kehva, ta ei`jaksa tehja, elab kiduvidu* Jaa

Vrd kidi-vidi

kidäjä (kala) *kidäjä* Puh

kie- → kee

kiebuke → keebuke

kieguti *kieguti* edvistaja *kieguti, mis sa irvitad ja lõkerdad siin`poiste ies; ei niesukest kiegutid ma`j kannata* Sim

kiehuma keema *potti akka`kohtsilla`kiehuma. vesi`kiehu* Vai

kiekaras *deskr on üks kiegat`s mies, käib kindud`kiekaras* VJg

kieksuma *kieksuma* Jõe Kuu *luksuma`lapsed`kieksuvad siis kui külm,`teised siis kui`keegi taga`räägib. kui`keegi`kieksub siis`üelda aitähh külapoiss`kiitamast* Jõe
Vrd kõõksuma

kielass *kielass* suur *janu küll on kielass. mul on kielass* Iis

kieleli *kieleli* suusõnal *tieme oma vahe`keskes kieleli ää, siis põle kellelgi jutu ajamist (ütlemist)* VJg

-kieleline Ls kahekieleline

kieleläsä (oma) keeli *lindu`laula`kieleläsä, neh et lind`laulab sedäsi kuda tämä`kiele on* Kuu || fig *Igä lind`laula oma`kieleläsä, igä inimine on neh igä jo oma`muodi igäst`asjast kohe* Kuu **Vrd** kielillasa

kieles *kieles* vale *ei õle kieves, on`õige jutt* Iis

kieletama *kieletama* pillile keeli panema *kui viiulille`tarvis kielt`sisse`panna, siis sida kioleteta; orel kioleteti ää* VJg

kielillasa (oma) keeli *lind`laulab`kielillasa, mina`laulan`mielillasa* Jõe **Vrd** kieleläsä

kielima *kielima, (ta) kielib* Iis; *kielima, (ma) kielin, R(-mä* Vai); *kiil`ma* Hel keelt kandma, *taga rääkima ta käib teist inimest küla peal`kielimas* Jõe; *kielib kaik`asjad ette ei senele tohi midagi`rääki* VNg; *Ma tian küll, kuda sa minu`kielid* Jõh; *tämä`kieli kohe`vällä midä`kuulo.`kupjas`kieli`errole* Vai; *om üt`s`kiil`ja, üt`s lipe keelege* Hel || keelitama *Ninda`kauva`kielis, kui sai`teise oma`nõusse* Jõh **Vrd** keelitsema

-kieline Ls kahe-, umbkieline

kiemutama `kiemuta|ma R(`kiemo- VNg Lüg, `keemu- Hlj Lüg, -mma Jõh)

1. ruttama; kärsitult minna tahtma *midä sa `kiemodad VNg; lapsed `kiemutavad `ühte `puhku `tahvad `kää ja `juossa; igäle `puole tämä `kiemutab, tahab `mennä Lüg || taga kihutama kuer `keemutas kanu taga Hlj || keelitama Ta `keemutab mind ühes tulema Jõh*

2. edvistama, koketeerima *sie `kiemuta ja `kieguta, pida enesest pali; ärä `kiemude `eiga ehi `endasa; moni ajab `poissisi taga ja `kiemutab VNg; akkas `poistega `ümbär `kiemotamma Lüg*

3. *sain pere `kirjavast `kiemutada (õmmeldes kõigi pükstele kirjud paigad) Kuu*

kiemuti `kiemuti g -me Hlj Vai (riietest) `reie (rehe) `riemutimed ja kiriku `kiemutimed Hlj; *mis ikke keriku `kiemutime, sie `reie `riemutime (õeldi, kui keegi kandis pühapäeval ja argipäeval samu riideid) Vai*

kiemutis `kiemutis g -e edvistaja Jõh Vrd kiemutus

kiemutus `kiemutus VNg, `kiemo- Lüg edvistaja *sie on `kiemutus `ommetegi, mida sa `kiemutad VNg Vrd kiemutis*

kierandane `kierandane g -se Lüg(`kie|rendane, -rändäne) Jõh

1. heinavaal `kierendane ehk `seljändane Lüg; *se `kierandane pidi olema `ümmargune nii kohe kui rattass, et siis ku akkati `saatu tegema, siis oli siald ia võtta siis `keskele kokku; `Põõsaste sies ei saa `kierandast teha, `kierandased tehti lagedal maal Jõh*

2. tuulekeeris, tuulispask `tuule `kierandane ehk `tuulispask; *nüüd `ütleväd `tuule `kierändäne, sääil sies pidi tont õlema; tuli `tuule `kierandane, vei [lina] kubud menemä Lüg*

Vrd keerand, keerandus

kierandik `kierandi|k g -ku JJn VMr VJg Iis, `kie- IisR/g -kku/

1. heinavaal; keeritis *eina veke kierandik, jääb kas `luogu võtta üks veke kierandik VMr; niidetasse, siis riisutasse kierandikku Iis || keere; ümar kogum tuulispask võtab maast ühe tolmu kierandiku; niesuke kierandik neid `uúsisid (vaenukõiest) VMr || keerukoht sie rike jääb [sukapaela kudumisel] viel kierandiku `sisse JJn*

2. väike maatükk *lehm oli einas, oli kierandiku maha talland; oleme kierandiku `sisse teind (metsatukale ringi peale) JJn; üks veke kierandik on maad VMr*

3. keeris *tuulekierandik VJg*

kierde|kala viidikas *no neid `suuri `kierdekalu, neid `jälle ei `süüä; `kierde kalad näh, `jälle `kassi kala Kuu*

kierdel kalkvel `silmad on vie `kierdel Lüg Vrd kierevil

kierde|lang korrutatud lõng, millel kumbki keere eri värvi *`Kierde `langased `kindad on `senda `oige ilusad kääss Kuu*

kierdämä `kierdämä keerama; keerutama *`mitmale `kerrale `täüdüss sidä [riiet] `pliegitädä siiss ja `kierdädä toist `päidi; nie [keermed] `täüdüss siis näppi,e vahel `kierdädä nii `kieruks Kuu*

kiere|kala (piiramispüügil rannalähedasest veest püütud kaladest) – Jõe Kuu VNg *`kierekalad tulevad troppis `randa; `niisukesed `pullid olite neil `kiere kaludel sies Jõe*

kierel, -e piiramispüügil, -e `käisime `kierel; *mihed vottasitte `vergud kodund `selga ja `lapsekari järel ja `kierele Jõe*

kiereldi-viereldi deskr tüütegijad poln `ühti - - kõik [oli] *kiereldi-viereldi Ris*

kierem `kierem g -i "koht pahkluu kohal, kus kingapaelad on seotud" Vesi kinga *kieremissa* rhvl Kuu

kierevil kalkvel `silmad on vie `kierevil Lüg **Vrd** kierdel

kierik `kieri|k, -ko g -go Vai

1. kõver, kääneline *tie* on `kierik Vai

2. kitsas `rätsep *tegi sene* `pintsago nii `kierigo *ihaga, et ei* `lähto `selgä Vai

kierikene `kierikene kahl *lina* `kierikene VNg

-kierine Ls saadukierine

kieritus *kieritus* JõeK HljK VJg(g -e), *kee-* Rid, *-kieritus* Rak; `kieritus Kuu VNg(g -e), *-du|s* Kuu(g -kse) Vai

1. heinavaal; keeritis *sao* `kieritus Kuu; *eina kieritus on maas, saadud* `laotata *kieritusse* JõeK; `üeldi *saatkieritus, riisuti* `ümberringi *kokku* Rak

2. tuulekeeris *suur* `tuule `kieritus VNg; `kange *toim tuleb, tuule keeritus käib* Rid

kieru kõõrdi; altkulmu *Ärä valada* `ninda `kieru; `Neie *laps valadab* `kieru Kuu

kieruma `kieruma pöörlema *Kahe pihu vahel* `lüädi [vurrkann] `kieruma *siis käis* `ringi *laual vai põrandal*; `Sülgädi `pihu *ka, et siis ei saa* [labidavars pihus] `kieruda Jõh

kierusilm "valgekirjude silmateradega hobune" `kieru `silmad on ise `valjud obused VNg

***kierustama** (ta) `kierustab keerutama, mässima *Ku neid meri* `härgi *oli, siis nie olid* `vergu *kohe* `ninda *ärä* `kierustanned, *et ema püsis* `toistega *tügü* `aiga `ennegu *sai* `härjä `väljä; *Ära vasika nii lühüveld* `kinni *siu, sie* `kierustab `paula `ümbär *kori jo* Kuu

kiesu *kiesu kronu pista aga kiesu rakkesse ja lähme minema* Kad

kiga *kiga* KuuK JJn Kad Lai *kisa, kilkamine laste kiga on kõik kohad täis* Kad; *kiga* `koštis *juba, noored juba kiige juures* Lai

kigadi kolinal, loginal *Vanker käib kigadi ühe* `küinka `otsa, *kägadi otsast* `alla, *kigadi* *siia* `poole, *kägadi sinna* `poole Jür

kigadlema *kigadlema* kilkama, *käratsema keela näd ää, mes näd kigadlevad nii* `kangeste Mar **Vrd** kigaldama, kigama

kigal *kigal* g -a väike *tükike kigal* `rasva; *sita kigalad* Iis **Vrd** kibal(as), kigar

kiga|laud leivategemisel kasutatav *laud levad pannakse kigalava* `peele, *kus levapätsid* *olid* `välja *voolitud. levalöimest* `vöetakse `taigen *ära, pannakse kigalava* `peele Mus

kigaldama *kigaldama* Juu VJg kilkama, *kõkutama lapsed kigaldavad, küll seal on suur* *kigaldamene, ei tea mis nad sealt* `leitsid Juu; `kuule *kui kigaldavad teised* (lapsed) nüüd VJg **Vrd** kigadlema, kigama, kigeldama

kigama *kigama* Kuu KuuK Kad Sim Lai kilkama, *käratsema, lõkerdama* Küll *ne* `lapsed *kigavad kohe suvel* `puole `üöni `ouess Kuu; *ega nad* `kaugel *olegi kigavad vast* *sial* KuuK; *nää kui lapsed väl'las kigasid* Kad; *kiige juures ikke noored kigasid* Sim; *kigamine kostab* Lai **Vrd** kiatsesema, kigadlema, kigaldama, kigatsema, kigeldama

kigar *kigar* g -a väike, *kidur* (mari või õun) *Nie* `ounad *puiss ja* `marjad *ka* `piesastes *ja* `metsass *on tänavu* `kuiva *ajaga kohe* `jusku *kigarad; puualused on* `ounakigaru *täüs* Kuu **Vrd** kigal

kigarasse *kigarasse* Kuu KuuK `kardulid *olid* `talve `otsa `suojas *tuass, nüüd on* *kaik* *kigarasse* `kuivand, `tohlistund Kuu

kigatsema *kigatsema* Mär Jn Koe VJg Sim Trm Lai Plt kilkama küll kigatsevad ullud Mär; *lapsed kigatsevad* Koe; *kui lapsed mähjivad, tievad* `koerust, siis ise`keskis kigatsevad VJg; *lapsed kigatsevad* `õues Trm; `kilka ja kigatsema Plt **Vrd** kiatsesema, kigama

kige *kige* Saa M(*kiige* Trv Hel) San, *kiige* van Hi Vil(*kige*) kõige `kaptin` ütlen, et kui pääseb eluga ää siiss ta senne eest hävitab hiiu`rahva kiige suurema `vaenlase ära; *nee ütlen et hundid oo kige suuremad* `vaenlased Phl; *kige pisem* Saa; *Lambi* `olli kiige viimäne `Uusna talu Vil; *Oma vitsa pessäv kige valusamini* Pst; *temä taht tõistest kige üle saia, kige targep olla* Krk; *ommuku* `kastege om kige paremb `niita Hel || tükkis, koos kige aganidega jahvatedi San

kigeldama *kigeldama* kilkama *lapsed kigeldasid seal* `õues Mär **Vrd** kigama, kigaldama

kigen *kigen* M koos, ühes meä lää kigen `asjuge Hls; *oben läits* `pehme maa `sissi kigen nellä jalage Krk; *mia* `mõtli üitskõrd karjan kävven, et sõnn om kigen lammastege ärä kadunu Hel

kigeness *kigeness* Krk, *kõgõnõss* Rõu ainult, kõigest üit's ruubel `panku olli kigeness kolmkümmet viis `kopkut, õbe raha `järgi Krk; `Väega veidü? sai `täambä `jurkmit sisse `veetüss, *kõgõnõss kolm tükki* Rõu

kige|pidi *igapidi si rõõvass välgub kigepidi* Trv **Vrd** kigipidi

kige|päält kõigepealt kigepäält `anti suppi Saa; *kiige päält* `aeti [rehi] `väl'lä, *parte päält* `lasti maha `tarre Vil; *peremiis läit's kige päält lõiga'ss iire vihu ja tõi aida* `rästess Krk

kiges(s) *kiges* Saa Hls, *kiiges* Vil, *kigess* Trv Krk kõigest, ainult *mia* `maksin selle üst kiges viis rubla Saa; *kiiges mõni kännike on säääl otses, säääl ei ole mitte midägi* Vil; *säääl oli kigess üits aenu inimene* Trv; *kiges ninda pal'lu* `anttigi Hls; *Meil olli kigess üits oben* Krk **Vrd** kigesse, kigest

kigesse kõigest, ainult *mul om kigesse kaits kana* Trv **Vrd** kige(s)

kigest *kigest* Saa Trv San, *kiigest* Vil kõigest, ainult *kolm kopikud tul'ligi* `puudus kigest Saa; *kuus tükki kiigest* [on kanu] Vil; *kas kigest nenda vähä* Trv **Vrd** kiges(s)

kigi pl *kigid* merikapsas *Kigid kigisevad, leht oo neil paks* Var

kigin *kigin* g -ä Kuu Kod, g -a Jõh IisR on (elusolendi häälightsusest) `Kuula ku juo tulevad ne `toised `lapsed `suure kiginägä Kuu; *Kuda sa* `ninda kiginaga `naerda `mõistad IisR; *minä kuulen kiginäd, iired kigissäväd* Kod **Vrd** kidin, kägin || (hõõrdumisel tekkivast helist) *teise* `kamres viipsitse `lõnga, võll kiunub kui üks kigin Saa

kiginal *kiginal* IisR Kos adv < kigin `Vanker läheb kiginal Kos

kigin-kägin on `Sõidab viel `suure kiginä-käginaga puu`telgedega `vankriga IisR

kigil|pidi *igapidi* Trv Krk *ma ole tage* `püüden küll kigipidi, `ääge läbi aia Krk **Vrd** kige-, kõigil|pidi

kigisema *kigisema* R(-mä Kuu, -mma Lüg Vai) Mus VII Kse Var Aud Juu/-mä/ Kos Jür VJg Kod Plt KJn/-mä/ Vil Krk Puh on **a**. (elusolendi häälightsusest) *Kanapoig kigiseb kii kii* Lüg; *Nuared õlid oma* `kampas, `räägiti ja kigiseti Jõh; *sia* `põrsad kigisevad Lüg; *Ega obu* `räästas ei saa `õhta magama, kägu juba magab, *a täma viel kigiseb* IisR; *akka vaegust puud* `raiuma, `juusekul' kohe `väl'las, *kigiseb kah* Var **Vrd** kidisema, kigistama

b. (hõõrdumisel, puudutamisel tekkivast helist) *kasetohust`tehtud`asjad`võisid`uuest piast ka kigiseta IisR; siial oo valge kala -- kigiseb ammaste all Mus; kidi`ostjad (osjad) kigisevad ja kägisevad Aud; rattad kigisevad, tahvad`miärimist Juu; puust`vankrid vanasti kigisesid Kos; kui tuul liigutab`õksa, siis kigiseb; küll apu õli,`ambad kigisesid Kod; uss kigisess Krk c. hädaldama, kaeblema, virisema Kigiseb ja kägiseb`niigu vähikott Lüg; midä se kigiso`ukse vahel Vai; laisk inimene kigisede ja kägisede töö`juures nagu`erne kauna kot` Aud; kigiseb`piäle`voodis põle`terveks`suamisest juttugi Juu; viletse`tervisege, kigisess ja kägisess Krk*

kigistama *kigistama* VNg Jõh IisR Krj Sim, *kigissämä* Kod *deskr* peenikest häält tegema`Nuared nied kigisteti omapasilase Jõh; *lapsed aga kigistasid`naeru Sim; iired kigissäväd; nahkiired`lendäväd ja ise kigissäväd kõvass ki-ki-kii Kod || kugistama neid ta kigistas`endale`nahka kolm neli tükki Krj Vrd kigisema*

kiha *kiha* VNg Vai kihin, *sagin`rahva kiha on keriku`juures VNg; kiha on pääs Vai*

kiha|harangas *kihaarangas* LNg Rid; *kiharangas* Rid, *ke-* Mar *harakas`vastlaba lõigati tüdrukudel`juusid, siis`kästi`õue`menna. mene`vaata kas nääd keharangast koa. keharangal oo pikk saba, see annab juuse kaso, kui keharangast nääd Mar Vrd keharõngas, kidaharangas*

kihajus *kihajus* *lainemurd, veekeeris ja kui vahest lahe vuo oli siis -- siis`murras kohe, siis`üöldi et kihajus on Kuu*

kiha-kaha *kiha kaha* *deskr ja ja siis lähvad jah kohe nii kui pisikesed sipelgad aga siis sedasi kiha kaha lähvad kõik ühes (vaenukõiest) Koe*

kihama¹ *kiha|ma* R *spor eP(ke- Mar), Trv San, -me Hls, -mõ Krl; kihämä* Puh; (ta) *kihha* Se

1. läbisegi liikuma, sagima; *kubisema sippelga pesä kihab Kuu;`rahvas kihab`pasaa-ril VNg; mere`ääri kihas inimisi täis Vai; massagad kihavad nda kui nad ükstesest läbi`soõluvad ning`lindvad Khk; russakad olid ahju äärel, kihasid`muutkui Pha;`Õhta on neid [sääski] nii pailu, et põõsaste alune õsna kihab teistega Põi; suur salk`sääski, kihavad na et Tõs; põld kihas mesilastest Tor; siased suruvad,`lindavad`vastu`päikest näha, kihavad`kangeste Nis; vahel on nii paelu`seaska`õues et kihab Juu; sipelgad kihavad pesa pial, kui narrid`teisi JMd;`täiu on sial all nigu kihab Trm; lume`elbed kihavad õhus`muutliku tuulega Lai; inimese kihase kahase kik ringi kus`keski sai San || rahutu, ärevuses olema`ermo täis üle`ültsi rahvas kõik kihamas Mar*

2. *kihisema kui mahl`käärmä läheb, siss akkab kihama Saa;`Õhut kihab klaasis Trm; levä juur kihab`apneda KJn; taar`apu, kihab joba Trv; ku kardulepuder`apneb, siss kihab Hls; vesi kihha lüüsi päält ku juusk Se*

3. *pisut uimane olema, ringi käima pää kihab, kas on`vinga viga ehk midägi Lüg; seel oli`kange jumalaanne, pani mo pæe na kihama Emm; pea kehab`otsas, ei ma sest aro saa Mar; pia kihab Koe; pisti paar kärakud, aas pia kihama Trm; piä akab kihama, jalad`taantsu uhama Kod;`mulle anti õlut`juua, pea akkas kohe kihama Plt; piä kihab õlle`juumisest KJn; pää kihab otsan Puh*

***kihama**² (kuufaasidest, kasvavast kuust) *Kui kuu kihab täis, siis on kuri kuu; [vahel noorkuu] paistab läbi udu, terve kuu pole, on õmargune, siis`õõtakse, et paistab täis kihas (kehas) või kuu kihab täis Põi*

kihame|täis keretäis *sai üte kihametävve* (kõhutäie või nahatäie) Krk

kihamus *kihamus* kihk; *iha näd* (noored) *o kihamuss täis, siis kihavad; tuleb ükskõrd kihamus, `niske rõõmu kihamus, siälsamman tuleb mure kihamus* Kod

kiha|pea “saamatu, unistaja“ *küll sa oled üks kihapea* VJg

kiha|rangas → kiha|harangas

kihastama *kihastam(m)a* Lüg Vai; *kihässämä* Kod

1. *joovet, uimasust, valu tekitama* *Õlu on isegi `kange -- kõhe kihastas, käis `jalgust ja pääst läbi; ku lähän `sauna, on `vinga, siis kihastab pähä* Lüg; *küll se jo akka pähä kihastamma* Vai

2. *järsku mõttesse tulema, sähvatama; agaralt tegutsema üks asi kihastab kui viha tuleb* Lüg; *nüüd kihässäs kõhe, et ma viin kolm lehemä luadale; `este ei lähä ei lähä, aga kõrra kihassab ja läks; kihassab näetemängule `minnä* Kod **Vrd** *kihatama*

Vrd *kihvatama*

kihatama *kihatama* järsku mõttesse tulema; agaralt tegutsema; “kihvatama“ *tämä kihatab et jumal `oitku, et ei enäm minä sedä tüüd ei tee; sijn sureb ike vanapoiissi. ei tiä kedägi, võib `olla kihatab vijl `võtma* Kod **Vrd** *kihastama*

kihe *kihe* Sa(ke- Mus VII) Hi (enamasti koos verbiga *käima*) valesti käärima (õllest) *õlut kihe `keima akkand* Khk; *vahukord kadus pealt ära ja, polnd änam `keima peal, siis `üiti kihe keind* Mus; *õlut toppis kihe `keima minema* Kaa; *Kui ta (õlu) kihisema akkab siis ta võib `kergesti kihe `käima koa `minna* Pöi; *Taal õlletegu läks sandisti, kihe `käärimine sees* Rei; *õlut hakkab kihe `käima* Phl || *kiiva, viltu `Vanker hobuse järel tikub vehe kihe kiskuma* Emm

kihelama → kihelema

kiheldama *kiheldama* Tor Kod *sügama, kratsima kihelda mu `sel'ga, mu sel'g kiheleb; siga kiheldas `sel'ga `vasta `seina* Tor; *mis sa kiheldad* Kad

kiheldus¹ *kiheldus* edev – VNg

kiheldus² *kiheldus* g -e Jäm Khk Kaa *kihlus Kiheldus oo söhune pisine pulm enne õiged pulma. Sääl oo täna kiheldus* Khk || *fig Kassil kahed kiheldused, koeral kolmed kosilased* Kaa **Vrd** *kihltus*

kihelema *kihele|ma* R(-mä Kuu, -mma Jõh Vai, -mmä Jõh) eP(-mä LNg Vig Juu Kod KJn Vil) TMr, -m(e) Hls Krk Hel San, -mä Ran Nõo; *kehele|ma* Khk Käi LNg Rid Mar Saa hv Puh, -m(e) Hls Krk; *kihilema* Tõs Aud Hää; *kihelama* Kõp Trv; *kihõlõma* Röp; *kehilõmõ* hv Krl

1. *sügelema `kisked on `pienikesed `vistikud ja kihelevad* Jõe; *Nogulased `poldid kaik `sääred ärä, nüüd `ninda kihelevad et `kraabi puruks* Kuu; *keha kiheleb palavaga* VNg; *kui piuu pesa kiheleb, siis saab raha ehk tere* Jäm; *karp kiheleb nii valjusti, kas kisu kondid `välja* Khk; *teeb ihu kihelema kui soe on* VII; *Kõht kiheleb, Rootsisis on ea võisoak* Pöi; *kui nina kiheleb, siis kuuleb `titsid oln* Muh; *nina ots keheleb, sorma sõnomed kuuleb* Käi; *nädala pæevad se muhk kiheleb* Phl; *obose nahal oo kehelemese veba sees* Mar; *jalad kihilevad, nõgesed oo kõrvetan* Tõs; *maa-alust ajast kihilema* Aud; *parmadel nendel on teravad nokad, preßsib `sulle `sisse ja siis ta kipetab ja kiheleb* Ris; *`kußkil `ilmas `olla ei vöi, nii `irmsasti [sääsemuhud] kihelevad* HMd; *noore kuu viht aab ihu kihelema* HJn; *sügeles naa et aiva kiheles kohe* VJg; *obesel võtab kaela kihelema* Trm; *palav one, ihu*

igine, siis kiheleb Kod; kihelemine on nii, et võib kannatada, aga sügelemine, et piab küüned `külge `aama Lai; ammass kihelap, nakkap valutama Trv; kirbu sööve, nüüd võtab õige kehelem Hls; ku aab kasume akkass, siss akkass keheleme ja `süütme Krk; pää kehelep, kui om `täie pään Puh; nigu tuhat `kirpu `ol'li sällän, ihu kiheli nigu kusi `kuklase pesä, aga mitte es `julge `süitä Nõo; kiha nigu[?] kehilõss `õkvõ Krl; kihelemise haigus sügelised kihelemise `aiguss sie on üks sene `kärna `aigussega Lüg; kihelemise `aiguse `aegas nahk kangesti kiheleb Kos

Vrd kihklema¹, kihlema, kihtlema, kihulema, kihuma¹

2. rahutu olema, kibelega, nihelega Kiheleb `nindagu kirp `kuera `perses; midäss kiheled siin et rahu ei saa Kuu; `ühte `puhku kiheleb, on menos Lüg; mis te sii kihelete ja `kargate `kiili (õeld lastele) Muh; ma üsna kihile, et saass `linna ära `käia Hää; keheleb siin tüdrikide `ümmer nigu kut`sirat`sikud püksis Saa; `mutkui kiheleb aga, kus sa lähäd, kes sind `ootab Juu; kui kaua sa ikka sin kiheled, akka minema JMd; eläjäd akasid kihelema, es seesä paegal Kod; mis sa `nd kiheled, seisa ometi paigal Plt; ta kiheless sinna minnä Hel; ma kihelesi kodu tulekid San; hoijõtass külealotse rõõvast päävä `ijh, et sül`lem kihõlõma `väega es nakassõ[?] Röp **Vrd** kiherdamma

3. fig a. (rääkimisest, lobisemisest) see sõna kiheles ning valutab su suus et sa seda `rääkisid Jäm; kas su keel kiheles, et sa pidid sedasi teisele `ütlemä Khk; see üsna kiheleb mu keele peal Muh; ku našte keeled kehelevad, siss lähvad kisuma Saa **b.** Küll oma `kärnäd kihelevad `kaige magusamine (oma häda tunneb igaüks hästi) Kuu; Ah su nahk kiheleb ka peksi järge Kaa; Perse kiheleb taga, äi või kodu `olla, katsub aga et minema soab, külase, teiste seas lõbusam, kari koos Põi; ing kiheles sihes (mingi mõte ei andnud rahu) Muh

Vrd kõhelema

kihelga n, g kihelga Vai, kihelg g -e Hel edev, tüütu laps oo sie vana kihelga Vai; mis teta siantse kihelgege Hel

kiheljätsi → kihljatsi

kihelkond kihel|kond g -`konna R(-`konda, -`kund(a); kihil-, kihe- Kuu), -konna eP(kehel- spor L[kihil- Tõs Aud] Hag VIPõ), u, hv eL(kehel- M, kihõl- Rõu Röp; -kund) maakiriku tegevuspiirkond, ajaloolis-etnograafiliste ja keeleliste iseärasustega ala sie küla on ikke `Al`jala kihel`konda Hlj; mina olen Nigula kihel`kunnast. kihilkond oli siis `tunnetusi täis VNg; tama ei ole siit kihel`kunnast Vai; keis `teises kihel`kondas `kosjas Khk; nee oo kirgu kihelkonnad, üks Ellama kihelkond, üks suure kirgu ja üks Rinsi Muh; Luguse kõla on Käina kihelkond Käi; `Kassare on Põhelepa kehel`kondas ja `Käina `valdas Phl; Rõdali kihelkond pidid albid olema (ei käinud pasteldega) Rid; ma olen eland ainult oma kihel`kondas, `väl`la põle saand Mär; ühü kihilkonna mehed Tõs; ei meie kihelkonnas ole paganad Ris; õpetajale räägiti kõik ää, mis kihel`kondas oli Juu; Limu küla on Jüri kihelkonna järele Jür; kui `tõisi kihel`konda läksid, pidid õma reevessoni ärä `viimä Kod; Laiusse kihelkonnas oli pal`lu `mustlasi Lai; me kihelkonnas om kait`s kirikud Krk; me kihelkonna `köster om `kange laulukoori juhatei Hel || kogudus sis kihelkond `maksis ju õpetaeale palgad Mär || fig saun lähme kihelkonda; kas kihelkonnas olete ju käind Ksi || kube ega temäl ei olnagi muud `aigust, sooliku käenävä kihel`konda Nõo || (Kust sa pärit oled?) kirjo obose kehelkonnast Mih **Vrd** kihkond, kihlkond

kihelkonna|kohus talurahvakohus kui `valla `kohtoga rahul ei õld, siis läks kihil`kunna `kohto Lüg; mis valla `kohtusse ei läind sie läks kihelkonna `kohtusse Kos; kihelkonna kohuss `ol'li minu mäletäväst Tamme `mõisan Ran **-kool** kõrgema astme rahvakool Kure `kõrtsis oli kihelkonna koel Jäm; kihelkonna `koolis kõik vene `keeltsed raamatud Pär; see ei olnd mitte valla kүүл', se ol'li kihelkonna kүүл', `sinna tul'li raha `maksa KJn; ma oless võinu kihelkonna `kүүлi minnä Krk; kihelkonna koolin olliva klassid, külä koolin es ole Ran; ega küläkoolin es ole jeograhvijid, jeograhvij `olli kihelkonnakoolin Nõo Vrd kihkonnakool

kihelus kihelus Muh Kos sügelemine; sügelised vahel o peres `seukest kihelust ja `kärna; see kihelus peab `mustusest tulema Muh; Kihelus kadus ära `piale `saunas `käimist Kos

kihel|vedu kihlvedu – Rei Kod tämä ullvaim müis kihelvedo `piäle leesika lino ärä, õss (ostis) õlut Kod

kihenema üll`däske õt `kitsal õks kiheness `lõõhkõl lagonõss Se

kiher kiher g -a JõeK KuuK

1. kahtlane tegid selle pruudi aäsa kiheraks JõeK

2. tuli `järsku kiher idä tuul ja löi `paadi `ümbär Kuu

kiherdamma kiher|damma, -dämmä keerlema; visklema midä sa kiherdad ja sibeldad alalde; jo lund kiherdä sada Vai Vrd kihelema

kiherus transl kiheruseks tuulekeeris sie on `lausa tuul, kiherukseks ottab Kuu

kiheval-kaheval elevil, ärevil keik oli nõnda kiheval kaheval Jäm

kihevil, -e kihevil VNg Han Krk Hel Krl, -e Han Trv, kihevel Khk Tor Krk Krl

1. ärevil(e), liikvel `pasaa-ril on kõik kihevil ja kahevil VNg; kevade on küla nii kihevil sõnnigud vädamas, ükstese `võitu, kis keige ennem `valmis saab Khk; Veised läksid kihevile, kui suuga parmu äält tegime Han; jäi `õhtu nõnda kihevile, es tule und `pääle Trv; temä om kihevil, ei saa kunnig olla Krk; asi om jo² kik'k kihevil ja kahevil Krl || ku ma `kül'mä tunne ihu om nõnda kohevel ja kihevel Krk Vrd kihevili, kihivil, kihkvel, kihuvalla

kihevili Äi tee, miks ta nii kihevili läks Kaa Vrd kihevil, -e

kihevil-kahevil elevil, ärevil – Jäm **-kohevel** einad on nii kihevel kohevel, neid saab ika `tampima `minna Khk **-kähevel** agar, hakkamas see on sii nii kihevel kähevel merele minemas Khk

kihhe kihhe kehakas kihhe mijs vai ellai, sääne paks Se

kih|kiäki → kehikeegi

kihin kihin g -a VNg IisR Jäm Khk VII Emm Mar Tõs Tor/kihen/ Hää Ris VJg Kad Kod Lai Plt M hv Krl, kihhin San Se/-h/-, -ä Kuu Mar KJn; n, g kihinä Vai

1. on (liikumisel, hõõrdumisel jne tekkivast helist); sagin leiva anumad on kihin VNg; üks kihin oli sii `pöösa all, läks sii uss `pöösa Khk; õlot keib nii `kärmeste et kihin taga Mar; mets `ol'li kuulda kihin ja kahen Tor; tuleb kari kodo kihin ja kahin taga; kihin ja kahin õli kusilasse pesän Kod; mõts koha, võtt ku üt's kihin ja kohin Krk; piim kihisess nigu kihhin San; mõtsal ol' suur kihin Krl

2. (vaiksest jutust, naerust jne) `Tütrukud `tormasivad `naerukihinaga tuast `välja IisR; jutu kihin kostab `kaugelt. naeru kihin Tõs; ühed tulevad, pal'las kihin ja kahin Hää;

kihistab `naerda -- kihin on `kuulda Lai; miul oo ka, võtt ku üits kihin ja kahin sehen, just ku ritsik laul kunagi -- kõrva kohave pähän Krk

3. hoog, judin suured valo kihinad keivad selle `aeguse koha sees Mar; külma kihin käib kehast läbi Ris

kihinal *kihi|nal* IisR Mar VJg, *-näl* Vai KJn, *-nel* Krk adv < kihin *Mis te, `tütrukud, `ihhitate kihinal kogu aeg, mis sala `aşjad nied on* IisR; *tulivad kihinäl sise* Vai; *tulnd kohe kihinal ja kohinal `vällä* Mar; *sipelgad `juoksevad kihinal* VJg; *inimest panevad kihinäl ja kahinal `juusma* KJn; *mõtsa kihinel, mõtsa kahinel, `kindlan `kamren = pähkel* Krk

kihinal-kahinal adv *kihinal-kahinal* läks `mööda Juu

kihine → kihvtine

kihinnellä palju, kubinal säääl om nait kihinnellä? Se

kihing *kihing* g -o "hoog" tuli ea kihingoga Mih

kihini-kahini *kihini-kahini* Jäm Han Kos Trm Trv Hls Puh kihamine, sagin kõik kuhad olid kihinad kahinad täis Jäm; *Laadad oo kua nagu sipelga pesad, kihinad kahinad täis* Han; `enne `pulmi oli maja kihinad-kahinad täis Kos || *sahin kihinat-kahinat oli kuulda* Trv

kihisama *kihi|sama* Trv, *-sämmä* Urv kihisema õlu joba kihisap Trv; *supp `hapnas ku kihisäs, taad ei_või inäp süvvä?*, *lähät kötust `valla* Urv

kihisema *kihise|ma* R(-mä Kuu; -mma Lüg Vai) eP(-mä Juu KJn, *kihese*ma PJg Tor; *kihisä|mä, -ma* Mar) Ran Puh, -mä Har, -mmä Plv Se, -m(e) M San, -sõmõ Krl

1. keedes, käärides kihinal liikuma pada kihiseb Kuu; *leib akkab kihisema* (hapnedes) VNg; *piimä on nii appu et kihiso ja kohiso* Vai; *vesi kihiseb juba, lihab `varsti `keema* Jäm; *õlut kihiseb ja aab `vahtu tõrre sihes* Khk; *apu nii et kihiseb* Rei; *piim nii apu, üsna kihiseb* Mär; *sooda ajab piima kihese*ma Tor; *soo mua kihiseb* Juu; *apu jook kihiseb* Kos; *viina `käites kihiseb ja õlut kihiseb* JMd; *vesi pajas kihiseb* VJg; *ah ku see piim on apu, aina kihiseb aga* Sim; *`seltress kihiseb `kangesti* Äks; *kihiseb nagu sipelga pesa* Plt; *piim om õige är apanu, kihises* Hls; *leib kihisess apuge* Krk; *supp `hapnass ku kihisäss* Urv; *kiisla lätt kihisemma* Plv; *piim `hapnõss nigu kihisess* Se || ärevil olema terve vald on nüüd kihisemas Iis **Vrd** kihisama

2. sagima, kihama; kubisema külä on täis `rahvast `ninda et kihiseb Lüg; *muld üsna kihiseb pisiste `ussidega* Khk; *`sõuke padikond [sääski] varus `sisse, tuba kihises teistega* Pöi; *tänakond nii `pal`lo `ußa, mets kihiseb neist üsna* Mar; *sealt või vett võtta `ühti, see üsna kihiseb, matakud täis* Kse; [lambda] *maks kihiseb, täis kohe lutiku* Tõs; *Seal keldres oo neid elukid küll, naa mis kiheseb* PJg; *maantie `mustlasi täis et aeva kihiseb kohe* VJg; *nüüd om pidu kotuse rahvast täis ku kihisess* Krk; *kihulasi nii pal`lu, kõik kotusse kihiseva* Puh; *säääl om nii kalla kui kihisess `õkva* Se

3. kumisema; segane või uimane olema ajab pää `kilkisi täis ja kihisemma, kui `mõttled `siie ja `sinne Lüg; *pea akkas üsna kihisema neid juttusi kuulda* Mar; *pea kihiseb `otses, ei tea mis sa teed ehk tegemata jäätad* Juu; *õlu? pand pää kihisõmõ* Krl

4. vaevama, ühtlaselt valutama `rinnad kihisevad ja on `aiged Lüg; *kõik kohad nii sandid, üsna kihiseb. `kontide sees kihiseb kange valo* Mar

Vrd kihistama¹

kihistama¹ *kihi|sama* R(-täm[m]ä) Khk Pha Pöi Rei Phl L Juu/-tämä/ Kos Jür JMd Tür Trm Kod/-ssämä/ Lai Plt Trv Hls/-temel/, -tämä Puh Nõo Se

1. tasakesi, kihinal naerma *Sie kihist sis`vaide sala henes pihusse`naurada* Kuu; *mida te kihistata`ühte`puhku* VNg; *tüdrugud kihistavad naerda* Khk; *mis tei kihistate sääil`nurkes* Phl; *Ants`jällä kihistas naerda* LNg; *kihistavad ja aavad`poisse järel* Kse; *kui lapsed üle`antust tegäd, sii, akkavad sala`mahti isekeskis kihistama* Khn; *lapsed kihistasid`naerda* Kos; *tüdrugud kihistasid`naerda* TÜR; *kui`riakisid sala juttu, kihistasivad`naeru selle`piale* Lai; *kihistap`naaru* Trv; *Salamahtu kihistedäs naaru* Nõo; *kihistä`tahtva?`tiia`i mis`tahtva,`sořtsva? ja pořtsva?`Se*

2. kihisevat häält tegema; *sagima potti kihistä, jo akka`kiemä* Vai; *kihistama-kahistama* Rei; *uś akkas`põesas kihistama* Kse; *apu asi üsnä kihistäb* Juu; *küll kusilased kihissäsüd; kusilased kihissävad pesän* Kod || *obune kihistab eese saba`peale, vehib teesega ja aeab teese`ohje`sisse* Mär **Vrd** kihisema

Vrd kõhistama

kihistama² *kihis|tama* Mih Nis Juu Vig/-tämäl, *kihes-* Tor veidi sadama, *tuiskama kihistäb* tuesata Vig; *tuul kihestab lund tuesata* Tor; *akkab lund kihistama* Nis; *täna kihistab kõik tee täis* Juu

kihistama³ *kihis|tama* Muh Mär, -tämä Vig vahetama *kas kihistame koardid äe* Muh

kihistama⁴ *kihis|tämä* Kuu, -tama Hlj van üksteise võidu püüdma, *üksteisest ette ruttama*

***kihisti-** [piim] *ment kohe`oitegi kihistimeks* (kihisevaks) *habaks* Kuu

kihiti *kihiti* adv *kihtide viisi puud olid kihiti`pandud* Kos

kihivil *kihivil* Vai, -vel Tõs Hää Plt *kihevil inimisi on sääil kihivil ja kahivil* (palju) Vai; *kui sipelga pesä puudud, siis sipelgad`lähtvad rahutuss, oo kihivel* Tõs; *kihivel, ühte`puhku minekul* Plt

kihik *kihik* tung, *iha Meestel oli kanje viina kihk sehes* Kaa; *`kange kihk oo ihu sees, tahab midagi teha; Noo küll sul on ometi üks kihk peole minna* Vig **Vrd** kiht³, kihu², kisk²

kihka-kõhka *kihku-kahku* Ma`üütsi paar`korda, *mitte`kihka`kõhka pole kuulda olnd* Põi

kihkam-kohkam *om üit`s`kihkam-`kohkam* Krk

kihkama *kihkama* Vai Jäm Põi Muh Vän Juu/-kämä/ Plt, *da-inf kihata* Mar Mär Tõs Tor *hooti lõikavalt valutama; tuikama`ambad`kihkavad* Vai; *Mo`ambad`kihkavad juba teist kolmat`päeva* Põi; *mu ihu sehes üsna`kihkab; jalg`kihkas nõnna et* Muh; *nii`kange valo et üsna`kihkab; Päräs komistamist võttis mul jalg kihata, mis irmus* Mar; *ammass nii`kihkab, teab kas akkab teene valutama või* Mär; *valu`kihkab* Tõs; *`aigus`kihkab vel* Vän; *kihkav valu keib läbi keha* Tor; *ammass akkab`kihkama, akkab vist sadu tulema* Juu; *kihkav valu* Plt || *kihisema, kähisema nii apu kali, mis`kihkab kohe; nii apu piim, et kihkab, käheseb kohe* Vän **Vrd** kihklema¹

-**kihker** Ls *sihker-kihker*

kihklema¹ *kihklema* Kse Var

1. *sügelema jala`varvad akkavad vahelt`kihklema* Kse; *kihklemise`aigus, nahk sügeleb ja võtab`korpa; ma oli sügelikka täis,`irmsasti sügelesid,`kihklesid* Var **Vrd** kihelema

2. *tuikama, hooti valutama`ambad akkavad valutama,`kihklevad üsna suus* Kse **Vrd** kihkama

kihklema² `kihklema VJg Trm Plt KJn/-mä/ kõhklema, kahtlema missa `kihklede-
`kõhkled nii kaua et sa tulema ei akka VJg; `kihkleb ja `kahkleb sial juures Trm; mis sa
`kihklede ja `kahklede, tii ärä siis on `tehtud KJn

kihkkond `kihkkond, -kund g -konna, -kunna Kõp eL(`kihkkunn Se, g `kihkkuna Har Rõu
Se) kihelkkond `kihkkonna kohtumiis Trv; Mäekülä om `Karksi `kihkkonnan Krk; mia Rannu
`kihkkunnast `väl`lä ei ole saanu Ran; opetaja `ütlep, et nii om `en`gämä lännü siist
`kihkkonnast Puh; ta_m siin küll kavva elänu, aga siin `kihkkonnan ta `sü`ndenu ei ole Nõo;
latsõ olliva koolin, kõik' kihkkuna latsõ Võn; `kihkkonna `järgi om ka esi keele`murde jälle
Ote; Mii_summ om kõik' Urvastõ `kihkkunnast peri Urv; egan `kihkkunan om esi kogunduss
Har; Hurda külä um `Rõugu `kihkkunan Rõu; naa_Võromaa `kihkkunna omma_ka iks mul pää
siseh Vas; `kihkkunn kerigu jao peräst Se **Vrd** kihkkond

kihkkonna|kohus kihelkkonnakohus Vana `Mihkel `rääkis, kuidas ta `kihkkuna `kohtus oli
keind Khk; `kaipsi `kihkkuna `kuhtudõ edesi Har **-kool** kihelkkonnakool ku mia koolin
`käimist alusti, siss joba panniva taluinimesed `lat'si `siia `kihkkunna `kuuli Ran

kihku `kihku Kuu Hlj Jõh IisR Kaa Tor Ris Juu Kos HljK Iis Trm KJn TLä San adv
(enamasti koos adverbiga kahku) mitte midagi, ei kippu ega kõppu ei `kihku ei `kahku
`kuulla Hlj; Sie ka läks ja kadus, ei ole `kihku ega `kahku `kuulda Jõh; Ei `ninda `ilja ole
`surnuajas enamb `kihku ega `kahku, kes se `ninda `õhta `piale `audade tegemist jättab
IisR; Es kuule säält mitte `kihku ega `kahku Jäm; Äi sest asjast pole änam mette kihku äga
kahku kuulda üht Kaa; põle mette `kihko ega `kahko kuulda Mar; ei olnd `kuulda `kihku ega
`kahku Tor; küll on `vaikne, põle `kihku ega `kahku Juu; ei ole temast `kihku ega `kahku
`kuulda HljK; ei õle `kihku ei `kahku `kuskil puol Iis; ja es kuule midägi, `kihku ega `kahku
Ran; ei kulle `kihku ega `kahku Puh; ei kuule tost asjast mitte `kihku ei `kahku Nõo; `kihku
egä `kahku es ole enäp San **Vrd** kõhku, kähku

kihku-kahku `kihku-`kahku Kuu Jäm Mar/-o/ Mär Han Juu Kad Trm Hls mitte midagi,
ei kippu ega kõppu ei `kihku `kahku `kustagi Kuu; Kui ta sõtta läks, kadus kui vits vette, ei
taast põle änam keegi kuuln kihku-kahku Han; põld enamb `kihku-`kahku tast `kuskil
`kuulda Kad; Aga ühekõrra õli see Kotlep nii kui tina `tuhka kadunud. Küll kuulati siit ja
sialt, ei `kihku-`kahku kuskilt poolt Trm

kihkuma `kihkuma Hlj VNg

1. vimma kandma küll sie oli `kange `ammast `kihkuma; küll sie `kihkus viha `toise
`pääle Hlj

2. laps `kihkun `välja VNg

3. ihu ka sügele, `kihku ja `kirvenda VNg

kihkvel `kihkvel Hlj Juu(`kihvel) VJg Trm Kod, `kihkevil Kuu/-ll/ Lüg; kihkevel Kad
ärevil, kihevil `ühte `puhku `kihkevil ja `kehkevil Lüg; `kihkvel pidu akatusel Juu; kõik
juaksevad `kihkvel ja `kohkvel Kod **Vrd** kahkvel, kehkvel, kihkveli

kihkveli = kihkvel Ei massa egä tühjä asja peräst nii kihkveli olla Nõo

kihkveli-kahkveli elevil, kihevil inimese kõik `kihkveli `kahkveli oodava Puh

kihkveli-kehkveli = kihkveli-kahkveli inimese `kihkveli-`kehkveli, et nüid om kõigil
vesi kooban Ran

kihkvel-kahkvel = kihkveli-kahkveli olid korraga kõik `kihkvel-`kahkvel `vaatamas
VJg

kihl¹ *kihl* g -a kihelkond seo *kihla inemine* Plv

kihl² *kihl* g -u kübemeke *Oli see üks ta'v, põld lume* `kihlugi Kei

kihl³ *kihl* g -a, -u pähklitupp `pähklele on tümad apud kihlud peal; ta lüüb kihla kuore küllest `lahti, ta kukub isi ka maha sarapu otsast Ris **Vrd** kihn

kihl⁴ `kihla vedama, lööma üld, -ä Juu, *kihla* Se kihlvedu sõlmima *se vedas* `kihla VNg; `lüöväd `kihla `asjude `pääle Lüg; *akkamo* `kihla `lüömä sene `pääle Vai; `kihla vädama Jäm; *mis* `peale me `kihla `veame Muh; *nad väävad* `kihla ikke suure summade `piale Mär; *poisid vädaväd* `kihla, *löövad käed* Tõs; `kihla `veeti mõne asja pääl, *tähtaja pääle* Saa; `veame `kihla, *kui sinul on* `õigus, *ostan* `liitre Juu; *lõin* `kihla ja kautasin palju Iis; *vedetti* `kihla `kringlite `piäle Kod; *viam* `kihla, *mina saa sel tüdrugu omal* Krk; *tolle* `kimlemise pääle ta vedäss `kihla Nõo; *niä*³ vedäve `kihla endä `keskel Krl; *sarakoopka päle veime*³ `kihla Se **Vrd** kihlus³

kihlad pl *kihlad* Hää Ris Juu/-ä-/ JMd Trm Plt Se/*kihla*²/, `k- Kuu Lüg IisR; *kihl* g *kihla* Vig Kir Mih Juu Koe VJg Trm Plt KJn Se, `k- Kuu Lüg; p pl `kihlu Vig Koe VJg VMr KJn

1. hrl pl *peiu kingitused ja käsiraha mõrsjale* `anneti juo `kihlad kätte Lüg; *läksid sõrmussid vahetama, see sõna tuli alles il'lem, enne oli ja* `ööti ikke läksid `kihlu vahetama Vig; *juba kihlad kää* JMd; *kihlad ju ostetud* Trm; `kihlu vahetama Plt; *Kui linnast* `käidi `kihlu toomas, *siis emädelle* `tuüdi põlled ja tanud ja isäle tubakad KJn **Vrd** kihlus¹

2. kihlus `Läksid oma tied, *mis sest et* `kihlad `pietud IisR; *nad olid joba kolm* `aastat *kihla all* Kir; *peigmees pidi paelu* `kinkima, *pidi pruut* `ehted `ostma -- sõrmus oli juba enne, *kihla* `aegu Mih; *kihläd olid juba* `ammu Juu || *kihlaviin kihlad saavad* `juudud Hää **Vrd** kihljatsi

3. pant, tagatis jäägu see kaup siis kihla `peale Juu; *põld raha ja viisin üüri kihlast; kui jälle viib raha ja võtab asja tagasi, siis lunastab kihla ää* VJg; *ma no sullõ* `kihla nikavva kooni saa ar anda²; *ma anna sullõ* kihla ala; `kihla anni `rõiva², *võti raha; ma võti är kihlast uma*² `rõiva Se

kihlama¹ `kihlama, *kihlata* eP(`kihlämä Juu) M(-me) Puh Vas, -mma Rõu Se, -me San Krl; da-inf `kihlada R Jäm VII Ris, *kihlada*² Vas, -lädä² Se kihlust vormistama; abielu sõlmimist kokku leppima *tämä on* `kihlatud Kuu; *Kui vanast* `mindi `kihlama, *siis* `anneti kerik`errale sugad ja `paulad `kestrille `kindad ja vüö ja kaks kobika `kinda `keskmise `sorme raha VNg; *said juo* `kihlatust, *siis pruut käis* `andeid `õtsimas Lüg; *viel* `täiest `naine ei ole, `kihlatu Vai; *pruudid keivad* `kihlamas, *kui lugemas keivad* Khk; `laupa läksid kergule `kihlama VII; *siis oli pruut kui ta* `kihlamas käis nii koua kui louladuseni; *kihlat pruut* Re; *kui kihlatud oo, siis lähvad sõrmussid* `ostma Vig; `peimes ja ruut läksid kiriku `juure üles `anma `üeti `kihlama läksid Mih; *ei tea millas* `nende `kihlamene on Ris; *ku kihlatass* `antass kihla sõrmussed `sõrme Hää; *nel'labä* `õhta `käidi [kosjas], `lauba `miñdi siis `kihlama Nis; *Sõrmused* `anti kää `andmede aeg kätte. `Laube läksid ju `kihlama Kei; `kihlamas käesid kiriku `mõisas Hag; *Kui* `kihlama `miñdi, *siis pruut pidi kääme* (käemehe) `kuasa `võtma Amb; *ma olen kihlatud, aga ma ei* `üttele kellega Juu; `õige `kihlamise pää oli `lauba JJn; *need ju kihlatud* Trm; *ta on sellele poisile ää kihlatud* KJn; *ta piass iki kihlat oleme* Krk; *neid kihlatõss, nuu omma*² är² kihlatu joba Krl; *tšura õks kihlass,* `tütrik saa *i* kihlädä² Se **Vrd** kihlatama

kihlama² `kihlama kihla vedama käsi `lüömine on ka `kihlamine Vai

kihlama³ *kihlama* pähkleid lüdimä *akkama* `pähkled `kihlama Ris
kihlanõ → kihnlane
kihla|pulk `peigme emä või tädi käis košsul, viinapudel ja kihlapulk olli üten. visass pulga üle läve ja tüdruku emä võt's pulga ja sidus punatse lõnga ümmer ja and taga läve sellel kätte - - kui sedä punast lõnga ei ole, siis ei saa säält naist Krk
kihla|raha peiu käsiraha pruudile `kihlad `anneti juo kätte, `kihla raha ja `kihla `sõrmus Lüg; *peigmes annab pruudil kihlaraha* Hää
kihlas *kihlas* g `kihla kiilas *see on kihlas jäe, ärge `sinna minge* Sim
kihla|sõrmus `kihla `sõrmus õli *pahemma kää esimese `järgmises `sõrmess* Lüg; *vanast olid laiad kihlasõrmust* Emm; *kihlasõrmused õpetaea vahetab ää kiriku `juures* Vig; *peigmies ostab kihla sõrmused ja kingib teese kihla sõrmukse pruudile* Kos; *kihlasõrmused olid sil'maga* Lai; *nüüd pannass kihlasõrmuss, vanast es oole* Krk
Vrd kihlsõrmus
kihlatama *kihlatama* kihlama *nad läksid ennast kihlatama* Kse
kihlatus *kihlatus* Tor, `kihlatus g -e VNg kihlus *kihlatus lõppis pulmadega* Tor
Vrd kihltus
kihla|vedu *kihla-* Vig Hää Juu VJg, `kihla- Kuu VNg Lüg *kihlvedu `kihla vedo tuleb `jällä, `lüöme ühe `asja `pääle `kihla* Lüg; *kihlaveuga oli saand* Vig
kihla|viin kihlusel joodav viin *Peigmes `ostas `sõrmused ja tõi `kihla `viina* IisR; *`peimes jah `riede `õhta lähäb `košja, saeavanemaga kahekeiste ja lähvad pruudikodu, sial joovad kõik kihlaviinad ära* Kei; *nad jo kihlatud, kihlaviinad `joodud* Plt
kihlema `kihlema Hi *kihelema vana inimisel ikka ihu tahab `kihlema* akkada; *Nina kihleb, varsti saab surmasõnumid* Emm; *Kui parema kää püü pösa `kihleb, saab tere, kui pahema, saab raha* Rei **Vrd** kihtlema
***kihles** pl `kihlesed liistakas, lõik väga õhused `kihlesed, `tuhli `kihlesed `anti `talledele Khk
kihligene `kihli|gene, kihli- g -g(e)se killuke, lõiguke, viiluke *tallele leigetase kihligessi, taal pisine suu; `leika ühe tuhli `kihligese || õhuke* Võta `tuhli kihligesed koored Khk
kihljatsi pl `kihljatsi?, kiheljät'si?, `kihlädse?, kihlätsi? kihlus *vanast viidi sõl'g `kihljääste `aigu [mõrsjale]; kihljät'sile lät'si?; Ko `kihlätsi? ar olliva?, siss lät's `mõrsa [pulma] `kutsma, sugulaisilõ; `kihlädse? olliva? seoh küläh* Se
kihlkond *kihl|kond* g -konna VII Jaa KJn San Plv Vas, -`konna Kuu/-kund/ kihelkond ägas *kihl`kondas on oma keel* VII; *se o teisest kihlkonnast* Jaa; *kost kihlkonnast ti oleti* San
Vrd kihkond
kihl|sõrmus kihlasõrmus – Rõu
kihtlus `kih|tus g -e Jäm Khk Mus/-dus/ Phl/-tos/ kihlus *kui pruudid lugemas keisid, siis `peeti `kihtlussi* Khk; *õhta tulid koju ning akkasid `kihdussi `jooma* Mus **Vrd** kihlatus, kiheldus
kihlul, -e `kihlul, `kihlol(e) kihlusel(e), kihlama(s) *mäniväd pabi `juure `kihlole; kui nad `kihlul `käisivad siis oppetaja `kihlas* Vai
kihlus¹ `kihu|s g -se Kuu(-kse) VNg Khk VII Emm L spor K, Trm, g -sse Lüg IisR; `kihu|ss g -se Trv Krk Hls Puh San, g -sõ Krl Rõu Vas, -ss Se; pl *kihluksed* HljK

1. kihlumine; kihluspidu *mina olin kuus nädala`kihluses, siis vast oli`pulmad* VNg; *`lauba`ommiku õlivad`kihlussed,`sõideti Lügänu`kihlama Lüg;`peeti suured`kihlused* Khk; *nende`kihlus jäi`kat`ki Mär;`reede oli se`kihluse pää Vig;`enne ju`aeti un`di`ända, kui ned`kihlused`peetud olid Lih; noorpaar sõidab`kihlusele Tõs;`aasta`aiga ol`li`kihluse aeg Saa;`kihluste aal läksid`riidu Juu; nende`kihlusest on paelu`aega jo`müedas* JMd; *pruut paar käis ju`kihlusel Trm; mea ole`mitme`kihluse pääl ollu Hls;`kihluse`aigu saimi`viina San; ar ol`l`kihluss`jo`* Se **Vrd** kiheldus, kihlatus, kihljatsi, kihtlus

2. kihlakink küll`meie Maril on rigas`peigumies, toi kaks kuld`sormust ja viis`kümmed obe`ruplatükki`kihlust käde VNg; *este käis viel naine`kosja ja viis nied kihluksed pruudi`kätte. ma pole elades seda miest näind, kuda ma nüüd nied kihluksed`vasta võttan* HljK **Vrd** kihlad

kihlus² kihlatud`pulma ja`kihlamise vahe õli`kihlus õlemine; näväd`onvad`õige`kaua`kihlus Lüg

kihlus³`kihlus kihlvedu kas`kihlust jo`löite Vai

kihlvedu teeb kump selle kihl`väuga`võitas Khk; *Ma pole sellest kihlväust midagid`kuuland Kaa; Käe`lahti`lõõmisega on kihlvädu kinnitud Põi; nendel oli suur kihlvedo Mar; kihlväu`peale`liiter viina Kse; kihlvedusi tehakse mieste vahel Kos; neil kihlvidu puoleli JMd; temä võits kihlveo Hls* **Vrd** kihelvedu, kihlus³

kihlätsi → kihljatsi

kihmama¹`kihmama,`kihmada Lüg, kihmata Khk VII Jaa Põi Muh Vig Khn Tor Juu/-mämä/ Jür, kihmada² Rõu/-mma/ Vas Se ahnelt jooma küll on`kihmand enese täis Lüg; *joodule tuli pailu koit`võõrud, oh nee olid`kanged õlut`kihmama Khk; Kus kihmas korruga poole ruusi täit õlut äe VII; lehmad`kihmasid ennast nõnda täis kut pillid Jaa;`Kihma kohe kenast, et sa jänu ää soad Põi;`Kihma nüüd, egä enäm anda`mtõ Khn;`kihmas ea suu täie`viina võtta Tor; sai kapast kihmätä Juu; nüid`kihmab õige`easte Jür;`Õdagu sei soolast liha, sõss`üüse mugu,`kihmsi vett pääle Rõu; hüä jooja vasik,`terve pañgi kihmašs ar² Vas; kihmašs tašsi kiñni; tä kui viina mano saa, tä`kihmass`hindä täüšs Se || sääil`kihmavad`lõikada ehk lüä (lüüa) Lüg || Kus aga kihmas magada kas vöi põlegu maja ümbert ära, ei ta tea õöd ega päeva VII* **Vrd** kimama³

kihmama²`kihmama, kihmata käperdama küll o poiss, muud ei tee kui`kihmab aga tüdrukusi`peale Mar

kihmastuma“hapuks tõmbuma“ süük om är² kihmastunu Rõu

kihn kihn g kihnu Hi(kihen Emm Rei, kehn g kehna Rei, kihna Rei Phl) Lämpõ(kehn g kehna LNg, g kihna Rid, kihno LNg Mar Kul); kehn g`kehna VNg

1. pähklitupp, -kobar`pähkle`kehnad VNg; [hakkas]`pähked lüdimä`kihnude seest Phl;`pähklid on`kihnos LNg; lüdi pähäs kihnu seest`välä Rid; Pähklidel oo kihn, marjad oo võrvlas, õied oo puntras Mar

2. teravilja (juurvilja, puuvilja jm) seemnekestad, kliid odrad said`pieneks`lastud siis sõõludi ää, siis kihnud tulid`välja Emm; Oa kihnud on paksud ja kõvad Rei; odra kihnud; hiir listib nii ära,`paljalt kihnud`jæevad`järele Phl;`ärjabä`seemned oo`kihnude sees; nisu tera kihnud Kul

3. kest, nahk uss ajab kevade kehna maha; ussi kihen`panti`täuse Rei || fig riided ta jättis oma kihnu`siia Rei

Vrd kihl³

kihnama `kihnama R(-maie Lüg) HljK hõõruma, nühkima; sügama, kratsima *laps* `kihna maga,ess Kuu; kilk `kih nab `neie `koibadega `siiva `pääle kokku, siis tieb ääld; sah `kihna minu `selga (saunas); `miestel oli `jälle lakkirohvkad - - siis `kih nati `läikimä `ästi VNg; `luomad `kihnavad, vana karv kihub `seljäs; `trejji köis `kih nas obuse `külje `katki Lüg; Nüri `saega `kih nasin (saagisin) Jõh; `Karjapoiss nisuke unine, akkab `ommiku `ennast `kih nama ikke siit ja säelt IisR; `Kihnan pütti `puhtast Vai || Mis ta `kih nas seda `kuoli `penki, `ainult raha raisk Jõh Vrd kihnutama

kihne “kibehapu (piim)” – Aud

kihnlane `kih nla|ne g -se Jäm Khk VII Emm L Kos Trm Hls, `kih la|nõ g -sõ Khn Kihnu saare elanik `kih n lased söövad paljast `ülge liha Khk; `kih n lastel olid suured luubid Var; `kih n laste sukad oo räbukirjaga Tõs; tänäv`aasta `kih lasõd esimest `aastad `püüd väd uie püünisegä kakuaamiga Khn; `kih n lased tahvad rämede eest `vil`la saada Tor; kihnlane `lõikas sin `kraavi Trm Vrd kihnu, kihnukas, kihnulane

***kihnu** pl kihnud Emm Aud Hää; g kihnu Tõs

1. kihnlane kihnud on sii küll käind `ülgid `püidmas Emm; kihnud tulavad talve obustega üle jää `siia Aud; `Annu oma `kindad kihnudel `metsa kätte Hää

2. Kihnule omane, Kihnus valmistatud Kihnu park [nahk] oli seoke tume. Kihnu pastla nina oli aga lõigetega tehtud ja oli ümmargune Tõs

***kihnukas** pl kihnukad kihnlane Kihnukad `ol`lid vanašti talveld sii puu `metses Hää

kihnulane pl kihnulased TÜR, `kih nulaised VNg kihnlane `kih nulaised on `Kihnu `saare mehed VNg; kihnulastel on ilusad `rahva `riided TÜR

kihnone a < kihn kihnone vili Rei

***kihnus** hum “talv, kus pitspalli peetakse” kas kihnusesse ka lähäte pidule Pee

kihnutama `kih nutama Jõe Kuu Hlj rähklema, nihelema; hõõruma sie on üks laps, tema tera `paigal ei `istu, `kih nutab ja `sahkerdab `aina Jõe; midäss tämä enesest `kih nutagu Kuu; mis sa `kih nutad `ennast, kui sa `paigal ei ole; `selga `kih nutama Hlj Vrd kihnama

kiht¹ kiht g kihi eP(-e L; kist Kod) Nõo Kam, kiht Hls Krk San(kišt g kihi) V; kiht g `kihti VNg Vai

1. hunnik, virm, lade `pääl mised maa kihid `lähtvad rutemini sojaks Khk; Mis lauad olid, kõik nii kenast `kihti `lautud, pulgad puhas vahel Põi; luhi kihid lähvad `vastamesi ja siis paugutab Kul; paks soola kiht oo põeha peal Vig; mine `sinna kihi `otsa, võta eenäd `vastu Tõs; Paberit laoti ikke kiht kihe peale PJg; neli angu täit `ohri `pandi parrele üheks kihiks Juu; masinaga niidetud `vilja on ia `ühte `kihti `panna, `tüikad väl`lapuole JMd; puolteist `sülda, kolm `mietert oli `turba `kihti JJn; akkasin `einu lakka `aama kihi `otsa Pee; puud on `kihtis VJg; ratta vitsad kihin; pani õled `kisti Kod; vihud `pañdi `püsti parte `piale, laug täis, kahelt kihilt `pañdi, teine all, teine pial Plt; lauad pañnime `kihtide `kaupa KJn; õle kuy pannass `kihti tare pääl üless Krk; Aena pandass kihte viisi unikude Nõo; kivi kokku korjatu, nurmõ päält `võetu, `kihti `pantu Kam; maa om üless `kihti `aetu? Krl; kuiva_rüä_pañni `kihti Rõu; sõss saa as kõrraga_`tuyumist, ma pañni lavva_`kihti sinnä? Vas; `tõdohe `pañte liha `syula, iks kiht `syula ja tõõnõ lihha Röp; olõ omma kihh ~ kihih Se || südamik Anna nuga, pliätsi kiht läks `kat`ki Khn || kord, puhk ma olõ mito `kihti sääll k`äunu? Se

2. ühiskondlik rühmitus `rahva kiht Vai; *alamпкиht* Räp
3. kokkulapatud köis, nõör jm *lõhja kiht*; *lehed sa noodale, sur kõöve kiht `kaelas*; *tari se keis `kihti Khk*; *Ma akkasi koorma köit kihti tarima Kaa*; *vallid pannakse `kihti `naagli `otsa*; *rossid ja keik soavad `kihti taritud Pöi*; *Vörgud paadi `põhja unikusse või `kihti maha Hää*
4. kahe posti vaheline rõhtaia osa üks `postivahe `üeldi üks kiht VNg; *on `viie `süüliised lattid on viis `süüli kiht pitk*; *tuul on `tõukand ühe kihi `aida maha Lüg*; üks kiht eenama `aeda vaos maha Mär; *aia kiht oo rõht aial Tor*; *tegin ia aja kihi Iis || palgiparve järk, osa kahe keie vahel sai esimene pal'k vette veeretud ja sis teesed järele, sõnni ku kihe jagu käe; neli kihti ja viis `kihti `ol'li kihed parvel Vän*
5. kahe vaia vahele kinnitav võrkude rida võrgo `kihtis keib viis `võrku Mar
- kiht²** kiht Mar, g *kiha Tõs põletik ühöl naesel onld kiht käe sees, `kangeste valutand ja paistetand Mar*
- kiht³** kiht g *kiha Hlj Mar tung, kihk*; hoog, rutt *`luomal on kiht taga (jooksuajal)*; *läks `suure kihaga*; *`niisukene kiht oli taga `lusti `pääle Hlj*; *mes kiht sol taga oo, et nii `tütsal oled*; *tüdrikul nii `kange kiht selle poisi järele Mar || soodal on sihuke kiht sehes, akkab kihesema kah Mih Vrd kihu²*
- kiht⁴** → kihvt
- kihta** *kihta kiiva, viltu pool`kihta `Saasna maa `varjus Rid Vrd kihtu, kiuhta*
- kiht|aed** rõhtaed – VNg HMD Rak
- kihtamisi** = kihtimisi *kõlgussas `pahti kiik einäd ja põhud `kihtamisi, egäs laiali es `jäetä Vil*
- kihtima** *kihtima VNg Hää kihti panema, riita laduma mies `kihtis puid VNg*; *Ma `kihtisin võrgud ära*; *`Kihtida `tul'li aru `järgi, mitte nii nägu lips-lops, et ükstaskõik kudas Hää*
- kihtimisi** *kihtimisi VNg KJn/-mesi/ kihtide viisi, kihiti lauad on `kihtimesi KJn Vrd kihtamisi*
- kihtine** → kihvtine
- kihtlema** *kihtlema sügelema pää `kihtleb*; *sööliised `kihtlevad `kangesti*; *Nii kanjesti mu püüpesa kihlele – täna saab tere Rei Vrd kihelema, kihlema*
- kihtu** *kihtu Jäm Khk Mus Kaa Emm Käi kiiva, viltu Sammas on pisut `kihtu maha `pandud, või on ta `kihtu vajund Jäm*; *teiba otsad lüiasse `kihtu vaheks*; *säält `kihtu üle põllu nurga võib küll minna Khk*; *vada kuda `vaatab `kihtu `silmadega*; *`vinklil o üks kül'g otse, teine o `kihtu Mus*; *Meni riie on `kihtu`ruutu, teine jälle otse`ruutu Kaa*; *üks sihane tormioog käis `kihtu seda `viisi läbi Emm Vrd kihta, kihtukile, kihtumesi, kiuhta*
- kihtukile** *kihtukile lāngu kurendiaid `tehti kihtukile, kaks teivast kõruti, irred vahel Mus Vrd kihtu*
- kihtumesi** diagonaalselt, viltu *Laev liigub vahest tuulega edasi poolkihtumesi, jooks viib seda kursist kõrvale Emm Vrd kihtu*
- kihtvood** *pärivoogu ku joosk oo kauda, siis öeldasse, et võrk oo kihtvood sees Rid*
- kiht|voogu** poolviltu, pärivoogu *kui kiht`voogu ehk `alla`voogu lasen [võrku], sis jääb ilusti Rid*

kihtümmä `kihtümmä hingetuks nutma *lat's ik'k nii et vällä_`kihtü, pañd hõngu kiñni?; lat's `kihtüss ikkõn Har*

kihu¹ *kihu* Kuu VNg Vai L(-o Mih) K I(-o Kod) Hls Ran Nõo TMr KodT Kam, pl *kihu*? Plv kihulane *kihud* kippuvad `silma Vai; täna `õhta kihud söövad nii valusasti, vist tuleb `vihma Mär; täna on neid kihusi nii paelu, et ei saa `lehmagi `lüpsa Vän; kihud ike ullemad kui siäsed, `oopis kibedamini ammustavad Juu; kui kihu imeb jääb jusku paistetuse ernes üles Kad; kihud on nigu sääsed, pisikesed Sim; kihud lennavad `silmade `üumber Iis; `veiksed nõnnagu kihod Kod; kihud suluvad `sooja Äks; `õhta päävä veeru aeg on kihud kallal KJn; kihu salvab Hls; ma näe todagi, ku Puhja `kerku tornin kihu `aegutap Ran; kihu survava, ilm lätt `ääle Kam || pisike tai sool oo pisses kihod särgi sehes Mih **Vrd** kihukas¹, kihuke, kihuline¹, tihu

kihu² *kihu* Hlj VNg Jäm Khk Jaa Pöi L(-o Mar Kul Vig) Juu VJg Plt Krk Hel; in *kihus* Kuu

1. iha, tung, kihk *Tüdrük on kihus `juokseb `poissi järel* Kuu; *Luviise oli isaste kihus Jäm; mis kihu sool o teise `lauta minna Khk; `sõuke kihu `järke, et ep seisa ühe kuha peal Jaa; Ta on küll vana inimene, aga see mehele minemise kihu on ikka alles Pöi; tea mes kiho sol taga oo, et sa nii `kangeste `poissa takka aad Mar; kellel kiho, see teeb kinnast, kellel valo, see teeb varrast rhl Kul; Noored inimesed oo `kangete kihudega Han; nüid tääl oo kiho `senna `menna Mih; tal om nüid kange kihu `kakleme või `rääsleme minnä Hel **Vrd** kihul*

2. hoog, sund vahest `aavad nõnna et kas obused `lõhki, tea mis kihu neil taga on Juu; ma teie tal kihu taga, et ta piap tulitsebest tegeme; ah sij naise kihu ja üless ässituss Krk

3. eblakas, kärsitu `niisukene kihu inimine; kihu inimine tahab keik `saada Hlj; on sie lehm kihu vaid, ei `seisa `karjamal VNg

Vrd kiht³

kihu³ *kihu* Kuu Jäm Khk Mus Kaa VII Muh Rei L Ris(-o) Kei Juu JMd Trm Kod(-o) Ksi Lai Plt Ote Urv Krl Plv, *k'iho* Se

1. a. tükike, kübe; ebe, ude *Põhast akkas seikest külma lumekihu tulema Kaa; pihulane oo `oopis vähem kut seask, `oopis kihu; lume kihu kõib Muh; [vankril] raua kihu `külges ei old Noa; vähe `niisked kihud keivad, ega suurt `vihma tule Rid; villa kihod, villase `riide küllest pudisevad maha Mar; Ei nende [vihma] kihudega saa märjaks `ühti Han; lume kihud akkavad juba `käima; põle mette üks leiva kihu Ris; omiku mõni kihu tuli, pärast ei sadand sugugi Kei; üks pisike ruki kihu muidu sial põllu nukal, kõrt põle `ollagi Juu; aina kihu, `juusse kihu Ote; neid ol' ku kihu ku põrm Urv b. (külma kirvendusest, nõrgast tuulest jm) See pisike tuulekihu äi pane tuuligud käima Jäm; mool külma kihu sehes veel (külma käest tuppa tulles) Khk; Piimal tunnukse püsut justku apukihu sehes olavat. Ooda, paneme õllekruusi korra liidi peele sooja, et külmakihi välja läheb Kaa **Vrd** kibu²*

2. natuke, veidi *Valada, kas on viel `tuosis kihu `suhkuri Kuu; ma kuule mette kihugid Rei; kihu maad Noa; tulime alles chojo kihu aea eest Rid; ei `lõika kihugi LNg; paneb `vastu, ei `kuula mette üks kiho Mar; Ta oo moost kihu pikem Han; ma ei kuule kiho mis nad `rääkivad Ris*

3. (vette tekkiv jäätus, peenike jääpuru) jääkirme – *SaLä kihu - - mõrd nõnda täis, et ei `jaks üles `tõsta Jäm; kui meres kihu on, siis kergidab rüsad kohe `põhjust vee `peele, kui*

siis kohe käde p_saa, siis `külmavad jää `sisse Khk; võtab vee tuas juba kihule (jääkirmest) Mus **Vrd** kilu³

4. kidur, kasvus kängu jäänud kihu vili kui on viletsaste kasund Mär; tänabu on peenike kihu lina Juu; seinavahele `taotasse raud kiiliga neid kihu linu Trm; nagu viligi mes kihu one, `piänike ja veike, til'luke; õege kihod ja `veiksed rükid Kod; vili on kihu Plt; naa^o omma säärtse^o kihu linakõsõ^o, naa^o ei olõ midagi Krl || kihu jalaga (lühikeste sammudega, aeglase käiguga) obene [kõnnib küll aga], moa ei `mõedu Trm; tema oli kihu sammuga [hobune] Lai || linakiud – Lai **Vrd** kihune

5. peen, kihujas sedikest kihu lund tuleb Mus; kihu vihm Kse; saeab peenikest kihu lund Kei; aase langa peenikesess nigu kihu Plv || k'iho-peenikäne lang, pal'lo peenik'äne; njo [terad] omma kiho-peenikesese^o Se **Vrd** kibe², kihukas², kihuline³, pihu

kihu⁴ kihu Vai Sa Käi Rei Juu kihelemine; sügelised `justko kihud kihelevad Vai; see on ete sia kihu, mis taal peel on Jäm; kut kerp sööb, siis oo `kange kihu, võtab nenda `ratsima Khk; `kange kihu ajab reit `kiskuma Krj; söölis see on üks kihu Vll; `kange kihelemene ja kihu, kas või nühi purogs Käi; sai tüdrukü käest kihu; toherdas kihu Juu

kihu⁵ kihu (kullimäng) teine lööb teist kihuks. kihu akab `jälle teissi lööma kedas käde `saadud on Khk

kihu⁶ kihu Ris Trm kisk `ül'ge raud otsekohe raud, ilingid, kihud `kül'ges Ris; õdra okas läks silma. okastel õlid nigu vekesed `ambad kül'les, nisukesed veked kihud Trm

kihu⁷ kihu Pöi Vil, ke- Var

1. on (häälest, helist) teine liik oo kihulased, mis `sääskedest vähämad, nendel pailu suminad pole, pihu kihu teevad Pöi

2. kuuldus kord oli see kehu nii suur, et pidi sõda akkama Var; Kihu läks suures ja kiigel (kõigil) `ol'lid meeled ärevil Vil

kihu⁸ kihu kihulane – Khn

kihu⁹ → kihv

kihu|aeg jooksu-, innaaeg – VNg VJg `luomil one kihu `aiga ehk kihumise `aiga VNg

kihujas kihul|jas g -ja Mär Vig Lih vilets peenekõrreline (teravili) tänabu oo selle põllu peal nii kihujas vili Mär; Rukis on tänavu na kihujas, suurt saaki loota pole Vig; tihedasti küli ja vili jäi kihujas Lih **Vrd** kihu³, kihukas², kihupealine

kihukas¹ kihul|kas g -ka Mar Pär Tor Saa väike sääsk, kihulane parm pask jaani`päene -- kihukas mees `mehklipäene Mar; kihukate söödud koht kiheleb `kangeste Tor **Vrd** kihu¹

kihukas² kihul|kas g -ka Juu JMd I(kihuk, kiho(kas) Kod) Plt kidur, kängus vili -- on nii kihukaks jäänd, temast ei soa kedägi enam Juu; vili on tänavu kihukas JMd; kihukas ikke on se vili Trm; kos lahja mua, siäl one kihokas vili; mes kihukad ja `veiksed `muaškad, one apud Kod; kihukad odrad Plt **Vrd** kihu³, kihujas

kihuke kihul|ke g -kse Saa Hls kihulane; väike sääsk Kuival ajal ja aastal on sääski ja parme, vihmasel kärpseid ja kihukesi Saa; `säätse kihukse, sääse poja Hls **Vrd** kihu¹

kihul innal nüüd one kihul et ei `kesta pudeliski VNg **Vrd** kihu²

kihulane kihul|lane VNg Vai/-lainel eP(kehu- Jäm Khk, keho- Mih; kiho- Mar Lih Ris, kio- Kod) Trv Pst T(-lanõ Nõo Vön San[-lõne, -lõnõ]), kihul|lanõ V(k'iho- Se; -lõni, -lõnõ Krl; `kihulan pl -dzõ^o Lei)

1. kihulane kihulaised kihuvad ja `lendäväd Vai; kekulane raip, `lendas `silma Jäm; oh `eldeke, kihulasi oo einamal vahel nenda `palju Khk; kihulased on ullemad kut sääsed oleks olavad Kaa; niipalju kihulasi on väljas Rei; kihulased suruvad aeda nurga `ääres Mär; kihulased oo pisiksed nagu puru Mih; õhk on kihulasi täis Vän; kihulased närivad nõnna, et keik keha õhkub Ris; `õhtati vihma järele tulevad kihulased `välja Juu; kihulased võtavad silmnäu suvel kohe `plaata HJn; kihulased on pisikesed, kobaras kõik `soodes Amb; kihulaisi mets täis VJg; vek'e kihulane on viel sõgedamb kui seask `ongi Trm; kihulased one nagu `väiksed siäsed, tropin `lendäväd, one `õsta väl'jän Kod; justku kihulane saba all (püsimatust inimesest) Plt; jusku kihulane jooseb ühest `teisi KJn; kihulased on `veiksed ja lühekse `nokkadega SJn

2. sääsk Täembä kihulase seive kõvaste, ommen tuleb vist `vihma Trv; kihulane udistab nuki ihu `sisse, ludsip `endä verd täis, siss lääb ärä Ran; väl'län om pal'lu kihulasi Puh; kihulane lennäss `nõnna; küll kihulasõ_tada verd `kiskva Nõo; kihulase survava, ilm lätt ilusale Kam; kihulase ei ole nii jihvtitse ku mutike Ote; kihulasõ² ommava² `parki lõõnü `hiindä Kan; `täämbä om `väege ää õdak, kihulasõ nakasõ `älmä Kr1; naid kihulaisi um ka_timahavva sagunalõ Rõu; kiholasõ `surva terri Ply; Ku kihulasõ² õdangu surbva² saa hummõn hää ilm Vas; kiholasõl nõnakõnõ ku `hiusõkõnõ, võt't verd täüs ku põnnikõnõ Se; kihulasõ² `surbva², saa üsäne leib; `pielgäss viett kakkui (otsekui) kihulanõ lämmind `ilma Lut

Vrd kihu¹, kihuke, kihulas, kihuline¹

kihulas kihul|las g -la LNg; pl kihulad Mar/-o-/ Tõs kihulane kihulad, seukst pisiksed ja kõhesevad Tõs

kihulema kihulema sügelema üks asi kihuleb, on ned `vistred vöi; sääred kihulesid nii `kangesti Khk **Vrd** kihelema

kihulik kihulikku VNg; kihulik g -ku Jõh Jäm

1. püsimatu; kärke sie one kihulikku inimene ei sie `kesta `paigal VNg; kihulik inimene on `kärke, `jõuab igale `puole Jõh

2. kirglik – Jäm **Vrd** kihuline²

kihuline¹ kihuli|ne Hls Krk Hel, -lene Jäm VII Rei Rid Hää Rap Hel/g -tsel, g -se kihulane kihulesed need on ka ühed kibed loomad, [hammustus] ajab suure muhu üles, sa ei `näegid teda, nii pisikene VII; kihulest on ni pisigest Rei; ma_j salli kihulesi, ammustavad valusti Hää; kihulesed on nii väiksed, et neid ei `näegi Rap; väl'län om pal'lu kihulisi `õhtult Hls; ku ilm lää kurjass sis om aken täüs kihulisi Krk; kihulise salvave, mutiku tükive `sil'mä ja suhu; kihuline om raasike suuremp ku mutik Hel **Vrd** kihu¹

kihuline² kihuli|ne g -se "himulik" – Hel **Vrd** kihulik

kihuline³ kihuli|ne g -se kidur kihuline vili Kod **Vrd** kihu³

kihuma¹ kihuma Lüg(-ie) Jõh sügelema kui paremb silm kihub, siis saad `naurada, kui pahemb silm kihub, siis saab ikkedä Lüg; akketi `kammima, et pia kihub, pera on elukuid pias Jõh **Vrd** kihelema

kihuma² kihuma Jõe VNg Vai Khk Muh Tür

1. suruma, parvlema kihud kihuvad ja kippuvad `silmä Vai; täna `õhta mihulased kihuvad, toppivad kallale Khk; kui seased kihuvad, siis teab tuult, kui `tantsivad, siis teab `vihma; inimesed kihuvad koa vahel, `tantsivad ja `kargavad ja lõövad `luuskara Muh

2. maa`aljad kihumise `aegas taguvad tiks täks, tiks täks, tiks täks; kui maa `aljad kihuvad, siis sa kuuled seda tagumist; maa `aljad kihuvad, kui seal `kohtas makad, siis akab `külge Muh

kihuma³ (ta) kihub Jõe; tn g kihumise VNg kiimlema; indlema aga sie kihub -- sie kihub `poiste järele Jõe; `luomil one kihu `aiga ehk kihumise `aiga VNg

***kihune** kängu jäänud, kidur väga `vaene vili õli - - piad `põltki sel kihusel viljal Trm Vrd kihu³

kihunema kihu|nema Ote, -nõmõ San, -nõm(m)a V(kiho-; -nõmmõ Krl Har, -namma Urv) tärkama, kasvama hakkama vili nakkass kihunema, nõna om vällän Ote; `allass lüü, ain kihunõss San; juuss nakass kihunõmma Kan; ain om joba kihunu õigõ `äste Urv; habõna² kihunõse² üless Krl; habõna² nakassõ `poiskõsõl jo² kihonõmma Plv; vuñdsi tõõsõl (poisil) jo kihonõsõ² Se || kihevile minema, kihevil olema Ku_medägi² uut `asja `kuul'di vai näkki², siss `ül'ti² et rahvass kihusi Har

kihu|papa kui tašs `kat'ski läits valiti ilusamp tük'k `väl'lä, lehviti ärä, si `ol'li kihupapa Kam

kihu|pea tuulepea kihupia tieb, mis ette `juhtub Kos

kihu|pealine tänabu naa kihu`pealine otr, ega sealt suurt sitta saa kedagi Mär Vrd kihujas

kihu|perse söim (liiga noorelt indlev) – Mar Vrd kihuvitt

kihus kihus JMd JJn ViK Trm Lai kidur, kasvus kängu jäänud lina on kihus JMd; porgand on kihus ja krubis JJn; arakapaju on `uopis pisikene paju, pika `kitsa `lehtedega, ta seisab pisikene, kihus VMr; paks vili on ikke kihus, tema ei sua tugevast `suamagi Kad; kihus lina paks lina ja üks aimuke kupar `kasvab otsas VJg; obustel olid pikad sabad - - ühel kihus saba, teisel paks Lai Vrd kihusse

kihu|saba 1. hobune, kes palju sabaga vehib kihusaval saba käi alalde VNg; kihusaba obune Juu; oh sa vana kihu saba (obuse `kohta kis saba kihutab) JMd; kihusaba obune Plt || kulunud sabaga hobune – Juu || peenikeste jöhvidega kihusaba obene Trm Vrd vihusaba

2. fig edev, püsimatu, kerplane Üks kihusaba ees, teised taga`järgi (lastest) Hää; [lapsest] `justkui kiho saba, `kargab `piale Ris

3. peenike, kidur üks kihusaba ta (vili) on, sest ei soa kedagi Trm

kihusse kihusse JMd JJn Kad Sim Trm Ksi Lai kängu, kiduraks odra on `paksu külvatud, jäi kihusse JMd; `kül'vab vilja alati kole paksult, siis `kasvab aga kihusse Kad; `tihti `kül'v jääb kihusse Sim; mis lina väga kihusse jäänd, sellest ei `suagi muud kui takku Trm; küll on kõhna vili - - kihusse jäänd, mõnes kohas kuiva pärast, mõnes kohas vihma pärast Lai Vrd kihus

kihustama kihustama veidi sadama Täna akkab jälle lund kihustama, vaada et varsti jälle tuisumõll lahti Kaa

kihu|sääsk Tõs VJg kihulane kihu sääsed `välläs, `pissed, `kangeste ammustavad Tõs

kihutama¹ kihu|tama R(kiho- Vai, -mma Lüg Vai) eP(keho- Mar, kiho- Ris Kod; -dama Khk Emm Rei) Trv T, -teme M San; kihu|tamma, kiho-, (ma) kihoda² V(-tõmõ Krl, -tõmmõ Har Rõu)

1. kiiresti jooksmata või sõitma; tormama, ruttama obune kihuta `nindat saba `sirge VNg; kihutas tuhat`nelja `metsa `puole Lüg; `Ualib sul siis `ninda koledast kihutada Jõh; läksid

kihutes obustega minema, `jätsid mind maha Khk; pani kihutes `autule `järge `joosma Krj; Teel sai [hobustega] võitu kihutud Pha; vanad `pannid obused ette ja läksid kihutes põllale Muh; mis sa kihudad obusega nii palju Rei; kihotas nii val'loste `sõita et Mar; ennevanaste ika kihutati pulma tiel Hag; läks `müüda `muandid suure kihutamiseaga Juu; laulutuse ajal kihutand aga `Tuolse `rüütel obusega kohe kerikusse Rak; Uugo võt't oudoga `irmsass kihutata Kod; läks suure kihutamesega meilt `mööda Plt; Noora tuleb rattaga kihutes Vil; küll kihutõss kõvaste; kihute no nigu jõvvat Hel; joba kana litsup, nüit ta kihutap `ernede `õkva Nõo; sägä kihutanu vett piti edesi ku kohhin Võn; sa olõt kõvastõ kihutanu, obõnõ om hämm Har; hobõsõ kihudi mitu `tiiru `ümbre rehetarõ nigu_kol'lin Rõu; kihot' kerigu poolõ Vas; ta kihotass hobõsõga? ni et hand jovva ai `järgi Se || Suured mustad pilve atakad kihutasid `mööda taevast edasi Põi

2. a. ajama; tagant sundima `metsavahi `kueraga `seltsis olid `suures maas kihutand jänekseid Jõe; ärä kihuta tõist `ninda [tõõle] Lüg; midä sa kihudad neid `luomi taga Vai; tuul kihudab `pilvi nii nobest Khk; `siia pole teiste taga kihutamist `tarvis, ma tee selle isegid ää VII; Täma käe obused äi seisnd, ta kihutas nee poari `oastaga läbi Põi; aa arud laiali, kihuta karune vahele = obune pannasse `vankri ette Muh; ma kihudasi loomad `kougele Rei; mene kehota tä ülesse maast Mar; pul'l kihutab lehma taga Ris; mis sa neid `loomasi nii paelu taga kihutad, teed `neile ädä Juu; ema läind ja võtt [tüdrukul] tukast `kinni ja kihutand koju sialt JJn; ta_i `laskma `luomi `süia, mutku kihutama aga kuertega taga VMr; kihutab teešed `tüüsse ja isi jääb kodo magama KJn; mia võti sia ette ja kihuti sia kesänurme `tõisi `otsa; Kihuta maast üles, ärä lase sängin vedeldä Nõo; mis sä tedä (hobust) kihotat nii kõvastõ, `aigo sul es olõ? tulla `tassampa Röp; püssäga kihot' takast Se || fig kuri kihudab taga, sellepärast ta teeb sihandussi `tõõsid Khk; mes sa `uhkust ja elo takka kihodad Mar; töö kihutab taga, piäb ruttu tegemä Tõs; vanakorat kihutap takst, inimene tñib Nõo **b.** välja või ära ajama, eemale peletama kihutasin sene majast menemäie Lüg; miä kihudan sinu siit omast majast `vällä Vai; mine kihuda nad kodund εε, et nad tühe saavad Khk; `enni `mõisis `õõti, ma lähe kihota näd söömast `vällä Mar; mine kihuta see veis `väl'la, nää tuli meie `lauta Juu; sõsare kihutab minemä Kod; `Sakslast põgenasid, kihuti meid kiik sihist `väl'la Vil; kihute ta minem ku ta `seante kuri om, kihute ta `puhtess `vällä Krk; põrss kihut `lamba jälle laadast `väl'lä, kos sñj ja tõene Nõo; egä üt's kihut' [loomad] umast aiast `vällä Vas; kihotat umast tarõst `vällä Se

3. a. lööma, virutama; loopima, viskama mis sa `ninda pali viest `selgä kihutad eneselle Lüg; `eildene tuul kihutas kõik õunad maha Muh; mõni obu kihutab saba kui sa teda lööd Tor; vardaga piad [rehel] kihotama ülekaela Ris; ma kihuta `soole käu `vastu `vahtimist Tõs; kihutasime ikka kive mere Khn; kihuta `talle üks täis Juu; üks pulmaline läks `ratsa mehele `vasta ja kihutas õlut obuselle `vasta `sil'mi JõeK; puid kihuta `ahju nii pailu kui tahad; paha obune raiub tagant ülesse ja kihutab saba VJg; `erme lehed kihuteti sigade kätte Kod; `aknest kihut' kolm kivi `vällä Hel; mul karass eng täis, ma kihuti tälle üte jõõdi Ran; ta kihut kõik ao `ahju Puh; sai tñyud `tuhka pal'lo sinnä_kihotõdi lak'ka ja sõss `kasvi tä (vili) kauniss kinä Plv; kihoda tälle üt's läük' Se **b.** kohendama; kehitama võta ruup ja kihuta `ahju kua Var; kihuta tuld, et sööd `jälle `õõguma akkavad Juu; kihuta tukka järele KJn; kihute tuld ütelts sis kui tuli ärä põleb või putus mõni tuk'k maha Hls; `niudi om

peeniksess jäänu, muutku kihute `kaltsu ütte`puhku üless; ku undruk maha `laskun, iki kihude üless; einä laiali mahan kujumen, kihute kokkupool; om pesu kujumen nööri päl, sõss kihudets kokkupool Krk; `ahju vaja kihota², muido kistuss ar² Se

4. midagi kiiresti, intensiivselt tegema; kiiresti, hooga toimuma *see elavöbe kihutas see säält `katlast `välja, see klimbisupi Jäm; kihutab okiga nii nobest, siis nii `keere lõng Khk; töömis kihutab saiad üless ja kõik; `kurdus kasukale kihutati vel vammus `otsa Muh; ja siis `vöetse ja kihotse tä (taar) `vaatide ja `ankrode `sesse Mar; küll ta aga kihutas, lund oli kõik kohad täis Juu; mullu oli jões kole suur vie paisutus kevade, kus kihutas jäe`pialse vett täis Kad; `vaata ku kihotas `suitsu `sisse. kihutab kõva reñdi `selgä Kod; vana jäl kihuteb joomist Hls; `väike Made ollu sõnassepp, ijst laulje, tõise kihuten taga `järgi; ma kihudi magamist - - et küll sai Krk; kui mõni puju tjj veeren, siss sinna `taade kihutab [lume] Ran; jüü `otsa kihutap juttu, ei lase `sil`mä `kinni panna Nõo; sij ehitäp prilla ja kihutap raha `sinna `sisse Rõn; ka kihutas ratast `ümbre ennede rutatõn Har || kratsima, sügama laps kihutas `säari Lüg; kihudet ennäst, ku kirp süü sel`lä pääl Krk*

5. õhutama, ässitama `treigi ajal kihuteti `rahvas üles kõik Lüg; ta kihudas mu täis Rei; kihutab vihale Tõs; kihutamese tegijad käevad maal `ringi Hää; kihutab oma pärimese ja küsimesega vihale Juu; kihutas teise vihale VJg; siis nagu kihutad teist inimest vihale oma `rääkimisega Pal; mea kihuti neid `tüllü Hls; kihut temä nii ku tule`uugu (viha) täis Krk; kihutap `tõisi vihale `endä `tühje juttega Nõo; tyy ol`l hää `poiskõnõ a`tõsõ_kihutasõ_tedä `kurja tegemä Har; Mis sa kurja kihotat, paremb matuta Vas; küll ol`liva halva² ao². inemise_kihotiva_`kurja üt`stõõsõ `pääle Räp; kuri minno kihot` sinna² Se || fig tõine kihuts tõist `kakleme (siis öeldakse) mis sa tult kihudet, tult kistude; mis ta viil tult kihuts, ta esi kuri Krk

kihutama² kihutama tibama, uduvihma sadama Täna kihutab natuke, ei see linavädu takista; Täna omigu oli kua kihutaja ilm, aga pärast `sel`gis ää ja sai küll `loogu võtta Han

kihutes kihute|s g -se Plt, -ss Puh rahutu, kärsitu va kihutes, ei seisa paigal sugugi Plt

kihuts kihuts g -e sundija Ei see perenaene lase kuskile seisma jäeda on üks igavene kihuts PJg

kihutsi|kaigas fig mõne tigeda inimese `kohta `öetse, sa oled üks va ahoar`k ja kihut`si kaegas Aud

kihutus kihutus g -e Jäm Kse Tõs JMd VJg Iis KJn Hls, -du|s Kuu Khk VNg(g -kse) Vai; kihutu|ss g -se San, -sõ Krl Har Rõu Se/kiho-/

1. kihutamine; kiire, rutt küll sie läks suure kihuduksega VNg; aga taal oli `kange kihutus taga Kse; siis õli üks `irmus kihutus Iis; see kihutus lõppi obese surmaga Hls; üits kihutuss `kõiksi tee San

2. agiteerimine, ässitamine; ergutamine kihudustüü Kuu; kevade `antasse mesilastele kihudus`sööki, siis pered `lähtvad tugevaks Khk; egä ta isi põless teind, si `ol`li teese kihutus KJn; kiimutamine om kui kihutuss tüüd tjjb Ran; tyy omm üt`s rummal` inemene, tegi kihutusõ tüüd Krl; tyy om kõik` vana `vailasõ kihutuss, ku mõni üless poonu om Har

kihuvalla kihuvalla² ärevil minevajasta ku sõda tul`l, siss `ol`li kõik` `väega `pel`gliku ja kihuvalla²; kõik inemise omma_kihuvalla² ku_tyy tul`l, mi_kõik` `ol`li kihuvalla², mi_`pel`ksi et ei_tiiä mis no_tetä² Har Vrd kihevil

kihu|valu sügelemine *Tüdruk tõi koolist söölist, nüüd on üle keha nii kange kihu valu*
Pöi

kihu|vitt Mar Kse söim (liiga noorelt indlev loom) *mõne mullika `kohta `öötasse, kis väga vara `pulli võtab, o üks va kihovett koa* Mar **Vrd** kihuperse

kihv kihv g kihva eP(ke- Käi, g -ä Juu; pl kihbad Vig Mih; kihiv Kod) eL(kihu M T Lei; k'i- Se, k'e- Lei), g `kihva R

1. a. looma suur väljaulatuv silmahammas [koer] *ajab `kihvad `pal'jaks* Hlj; *mõni `sõuke kuri emis tuleb `kihvadega kallale* Khk; *nii `suuri `kihvu pole ühelgid sial onld mette kut `meite vanal absul* VII; *vana siga, suured kihvad suus* Kse; *inimesel kihvade kohal silma `ammad* PJg; *ündil oo neli `kihva* Tor; *krokodil'il oleva pal'lu `kihve* Saa; *äigas kihvägä seeliku `lõhki* Juu; *vanal orikal on kihvad `väljas pikal, `viskab või ündil mao maha* Tür; *kihvaga siga raiub kül'läkille* Kod; *kihva või `seantse om [metsseal] ihen* Pst; *vanal seal olli kõvere kihva, ku tõisega tüllü läit's, kišk kül'le `lõhki* Hls; *ruunobesel om kihva ja neil lüvväss tükk ärä, siis ei ole tunda, et riivip* Krk; *märä obesil ei ole `kihvu, mõnel `arva olevet* Hel; *sia `tõmbava `kihvuga valuste* Ran; *kae soel om kihva, nuu om serätse ää pikä ja `taadõpoole kongun* Nõo; *Mõnikõrd muidu peni rägsas `kihvuga, kui pal'lu es tji midägi* Rõn; *vanal tsial omma[?] kihva[?] uulõ kolgast `vällä kasunu* San; *ku [siga] no_kihva_ `sisse lüü, sõss lahk är[?] Kan; säidse `aastat vana, sõss kasuss kihv suuhhõ* Rõu; *niku_soe kihvust `pässi ar[?] Vas; soel omma k'ihva[?] kui hangu[?], `kruksi kasunu suuh* Se **b.** hum (inimese, looma hambast) *Nää `messugused `hambad sel `naisel on, peris `kihvad* Kuu; *Kihvad suus, kaks `kihva, pikemmad ku `tõised `ambad* Lüg; *`nalja peräst ikke `üeldä, et inimisel `kihvad suus* Jõh; *kel kahel pool suured kihvad, sie pidi kuri inimene olema* Sim; *kui `ambad nurga pial ette tükivad, nigu riast väljas, siis on nagu kihvad ja or'gad suus* Lai; *ta [hammas] nõnda ärä kulunu ku pal'las kihu vijl* Krk; *mul kaits ammast om all ja üits om pääl nigu kihu jälle* Ran; *pinil om kolkümme_kol_ `kihva* Har || fig *`Kihvad sügälavad, ei saa rahu* Jõh; *Iga ta `toitu `järge jättend, pistis keik `kihva* Pha; *Kellel sa oma `kihvasi `näitad, sa oled pahane ja teine vijl irvitab sul `vasta* Hää; *me visasime `kihva (naljatasime)* KJn; *Ku_purjun um sõs mugu_kisk `kihva (norib tüli)* Rõu || (kulunud terariistast, hobuserauast jm) *väits ärä kulunu, va kihu `järgi jäänu - - selle kihvaga ei saa kedägi tetä* Ran; *tju tõene [vikat] om vana kihu, tju ei njiidä mitte midägina* Nõo; [hobusel] *puul ravva `kihva all* Ote || *kuu kihu om `taivan, kuud om üits kihvakene nättä* Nõo

2. hum vurrud *`kihväd nenä all* Jõh; *mõne mehel on kehvad nina all* Käi; *kaasil on kihvad* Kei; *Kihvad olid - - mis ülessepidi läksid* Pt; *meestel on kihvad ninä all* KJn; *sel suure kihva moka pääl* Hls; *kassi kihva omma moka pääl* Krk; *`Pjütrel olliva pikä vundsi nigu kihva* Ran; *taal umma_ka kihva_kasutõdu[?], kihva[?] umma_moka pääl* Plv

Vrd kiuhk

kihvahama kihvahama, (ta) kihvahat kiljatama läät `väl'lä ni[?] kihvahat tõist sis tä näge Rõu **Vrd** kihvahtamma, kihvatama

kihvahtamma kihvahtamma kiljatama kui `hiitü, siss kihvahti Rõu **Vrd** kihvahama, kihvatama

kihvakaanlane lstk täi kihva `kaanlase süüdäve Hel

kihvakas kihvakas Pöi Muh Rõu

1. kibehapu *Toaril on sõhuke kihvakas maik juures; Äi ole mitte kena [õlu], suur kihvakas maik on sihes Pöi; nii `kange apu et ühna peast kõis läbi, kihvakas apu Muh Vrd kihvatis*

2. torkiv (valu, piste) `Sõuke suur ull kihvakas valu on sihes, vahest lööb sahv sahv Pöi

3. õel, tige kihvakas inemine Rõu

kihva-kata *kihva-kat'a* pej ja kel suured `ammad, lobises pal'lu, seda `ööldi ka kihva-kat'a Plt

kihvakene *kihvakene* dem < kihv tal oma kihvake juba paistab, ta ju `aastane ka juba Hää; kuu on alles veik'e niigu kihvake KJn; ei ole `õiget vikatit, üits kihvakene om Nõo; kuu kihvakõnõ Rõu

kihvakile *kihvakile* Krj VII viltu kihvakile `teibad kurendus aial Krj; oja (hoia) see natuke kihvakile nõnda et ta siit `sisse lähäb VII Vrd kihvakili

kihvakili = kihvakile *Laud oli kiviparanda pael kihvakili libisend Kaa*

kihvama `kihvama Jäm Pär Trm Kod Rõu/-mma/ Vas(kihvada?)

1. kihvadega haarama; kihvatama, teravalt torkama valu `kihvas Jäm; siga `kihvas kord ja [koeral] soolikakese kohe maha Trm || kähvama, teravusi ütlemata ta `kihvaás su nii läbi mis `kõlvaás Rõu

2. hum kokku saama noored `kihvasid kiriku ukse taga Pär

3. kiiresti minema *Meeta kihvass ike tjj `piäle* Kod

kihva|mees 1. jutu- ja naljamees *ta oli ia kihvamies* Kos; *temä om seande kihvamijis* Trv; *sij oo küll kihvamijis, mõist jutte aia `äste kust tõise `naaru saave* Krk

2. kiuslik ja halb inimene – VJg Trm *vana Küt'i parun oli kiuslik mies, eks ta old siis kihvamies* VJg

kihvatama *kihva|tama* spor eP, Nõo, -ta(m)ma Rõu Vas; -tõmõ Krl; `kihvatama Kuu Lüg IisR

1. torgatama, sähvatama *Ku `pulmas olut igä joid, kohe `tunsid et `kihvat* Kuu; *mu südä juo sies `kihvatab; viin `kihvatab pähä juo, pää akkab kihisemma* Lüg; *`Ammas `kihvatab `ühte puhku* IisR; *valu kihvatab Jäm; mool nagu kihvatas südames kui seda `kuulsin* Mär; *`ammagi valu kihvatab Vän; kohe kihvatas kehast läbi* Ris; *nagu kihvatab sies* (kui vein mõjuma hakkab) JJn; *valu kihvatab `sisse* KJn; *Ega halva asä pärast mu[?] süä seeh kihvatass* Vas || *no sie ka kihvatas menema* (lahkus äkki) Iis Vrd *kiuhkama*

2. järsku vihastama, ärrituma; järsku meenuma, mõttesse tulema *Mul vahest äkkitseld `kihvatab midägi peris `tarvilikku kohe* Kuu; *Mul `kihvatab iga kord, kui ta `jälle neist `asjadest `rækima akkab* IisR; *süda kihvatab sies, kui ehmatad* VJg; *Ah kud'as mu hing täis kihvatas* Sim; *Küll mul äkki kihvati, et ahi vaja kiñni `panna* Nõo || vihaselt ütlemata, nähvama *`Pruovi sa `sellele kedagi `üelda, siis `kihvatab `ninda; Las `kihvatata, kui tahab, ära `kuulagi* IisR

3. kiljatama mõni ehmatab, siis kihvatab ehk kiilatab *Juu; tyy naastõraass o'l `kõvva kihvatanu; Ku `hiitü, siss kihvati* Rõu Vrd *kihvahama, kihvahtamma, kiuhatamma, kiuhkatama*

Vrd *kihastama*

kihvatis *meite taer o nii kihvatis apu* Muh Vrd *kihvakas*

kihvat-kohvat *deskr* (luiskamisest) *kihvat kohvat lašk puuloesoga* Kod

kihvatus *kihvatus käis kehast läbi* Mar

kihvel → *kühvel*

kihverdi-kohverdi *deskr Poisil isa saapad jalgas, läheb kihverdi-kohverdi* Kaa

kihv|habe 1. *vurrud mes nena all on, see on kehvabe* Käi

2. *lõuahabe koone`otsas, ütelda sehuke tuti`moodi,`õetasse kihvabe* PJg

***kihvima** *kiljuma naasõ kihvi?, latsõ_rööge?, mehe naari?* Rõu

kihvt *kihvt g kihvti Sa(kift Jäm Khk) Muh/-hf-/ Emm Han Tõs Tor Saa K I Krk spor T, kihvt Har Rõu Plv(-ht) Vas Röp Se(-ht); kihvt g`kihvti Kuu VNg IisR Vai; kiht g`kihti Kuu VNg, g kihti, kihi Emm Rei L(kiht Kse Han) spor K; kiht g kihi KJn M Puh San Har Vas; kiuht g kiuhti Ans Khk Kaa Põi Muh(kiuhti) Hää, g`kiuhti Kuu Lüg Vai/n`kiuhti/*

1. *s mürk Sinine sie`kihvti juon tuli juo (ussihammustusest);`kuera`kieless on ühüksät`sorti`salvi,`kassi`kieless on`kihvti Kuu;`aablane ku`niulab, siis inimine`püjüb`surra`kange`kiuhtiga Lüg; mesiläisel on ka`kiuhti`niula`külles Vai; võttas`kifti`sisse Jäm; ussi ammaste sihes piab`kihvti olema, seda_b või lasta närida Khk; see oo`kiuhti, mis inimese ää võtab Muh; Sarapuukirjul ussil on ermus`kange kiht Emm; maa kiht läin sisse Mar; seal korjatasse ussi kiht ära suust Kul; Aptiki rohud oo mõnekorra päris kihid Han; kassi suus`olla kiht ja koera suus oht Tõs; ega se kihvt kala sisse ei lähe Tor; rohe on mõru ku kiht Hää; silmad läksid`kärna --`kange maa kiht oli sees HMD; ei`sonna vee kallale tohi`loomi`laska, seäl kihi kord peäl Juu; näsiniinepuu on päris kihvt kohe Amb; [ussi nõelatud]`aige koht pannasse maa`sisse, maa kisub`väl`la selle kihti Kad; lu`ikate kiht on roheline`pulber VJg; ussil`üeldasse olema`kihvti pot`Ksi; temä võt`s kik`k selle kihi`sisse ja`surri`ärä Hls; koera suhun om rohi, kassi suhun om kihvt Krk; poesike ludsiss aavast tolle kihvti`väl`lä ja sülläss maha Ran; prussakile`kihvtit panna, siss kooleva`ärä Nõo; minev`aasta`panti toda kihvtit rot`tele, nüid ei ole näid Rõn; maa kihvt om naidõ (taimede) sisen, na võttava maa kihvti henne`sisse Har; mürkhainul um`väega`kõva kihvt Plv; [roti] kihvtiga leeväraasukõsõ`pañni katusõ ala lipikese pääle Vas || see oo kihi`andaja (õeld tundmatu kohta) Kse*

2. *a tige, õel Oi see oo kihvt mees, äi see sulle ee ole Khk; see üks kiht inimene Mar; oli ka üks kihvt mees, tigeada sõnadega Plt; Taa_m vana kihvt mehemüräsk Rõu; mürkhainul um`väega`kõva kihvt Plv*

Vrd *jihvt*

kihvti|hammas *mürgihammas`ussidel on`kihvti`ammas, tal on vist paar tükki Jõh; ussil peab`kehti ammas olema, kui ta ammostab Käi; uisk aab uvve naha, aga kihti ammas jäeb alle Hls; hu`sil_omma_kihvti`hamba?, ku_tuy salv siss,`paistõdass`kõik`vällä? Har || terav hammas Avil on suured kihvti`ambad Krj Vrd jihvtihammas*

kihvtima *kihvtima Jäm Khk/-hf-/`kihvtmä Kod`kiuhtima,`kihtimäie Lüg mürgitama ja lasi via (viia) [lehmakere huntidele] suo`pääle, a`enne`kiuhtis sene`lehmä`vällä Lüg; järsku surad -- ennast ee`kihvtind Khk; ta õma süure südämega tahab ennäss`kihvti Kod Vrd kihvtitama*

kihvtine *kihvtine, kihti- Khk Mus Põi Emm Rei L spor KPõ(kivt- VJg), I(-hit- Kod) Plt M Puh Nõo Rõn Har Rõu Röp;`kihvtine,`kihti- R Sa(-f- Jäm Khk) Emm Mar Tor Ris Lai VIPõ(-hit- KJn) Puh Nõo Kam San/-hf-/ Röp/-hiv-/;`kiuhtine Kuu Lüg Vai spor Sa, Muh Ann Har/pl -sõ/;`kihine Rei Kse JMD*

1. mürGINE *Vaskhuss on niisugune pruun, sie on viel `kaige `kurjemb, sie on `kaige `kihtisemb* Kuu; *kärblaise `siened on `kihtised* VNg; *`arsti roho on ka vahel `kiuhtine* Lüg; *`Al'litus pidada ka `kihtine olema* IisR; *loom on `kiftist `rohtu söönd* Jäm; *vesi ussil ep pia `kihtissi `ambud olema* Khk; *uś pūstab, mis `kihtine uś on, paisetab `kangest üles* Krj; *Koera ammas on kihvtine, millal see (hammustus) paraneb* Pöi; *törvaskant peab `kihtine olema* Emm; *kihvtine ving või mõõrisk* Rid; *seda `rohtu `võigi võtta, see kihine* Kse; *[kartuli] itted on kihvtised, neid ei tohi `anda loomale* Mih; *seda `öetse küll, et kirju `olla kihvtisem uss* Tõs; *`kihtised tikerberid lähvad mustase* Tor; *`metsas on küll suured `kihtised uśsid* Ris; *[Neerutõbisele lambale] `Añti kihtist `aśsa, tubakast. Kihvtine asi ikka `aitas koa* Kei; *sinikad `ööldakse kihtised olevad* Juu; *küll oli kibe ja kihtine rohi* Koe; *sõi kihtiseid `mařju* Iis; *tulilill - - võib `olla küll on kivtine lill* VJg; *kihtised mařjad ja rohod tievād `aigess* Kod; *omikune sül'g on kihvtine* Lai; *Al'litand tükid lõegati [leival] ärä, niid `ollid `kihtised* KJn; *kihvtine om kiisa luu* Trv; *`kärblise sijn om kihtine, kaśs sijn, koolep ärä* Krk; *mõni `ütlep et makuss rohi om `kihvtine, ess (eks) mõrru ole nii sama `kihvtine* Puh; *rohu `korjaja korjassiva tungõlterri, üteldi `kihvtitse olevat sugu* Kam; *`tõie küjü `vitsu, nu_mma kihvtidse²* Har **Vrd** jihvtine

2. fig kuri, halb, tige *sie oli `usna kade inimene ka, `liiga `kihvtine `kaigi `vasta* Kuu; *see on ka üks `kihvtine olek* Pha; *need o nihuksed `kihtised inimesed, ega nendega keegi akkama saa* Mar; *paierlased olid ühed kihvtised inimest, tigidad ja Kad; naine om kihtine* Hls

kihvti|nõel Khk Juu Kad süst *`kihvti nõilad pani ihu `sisse ja mees sugi `jälle meheks* Khk; *koer oli ammustand, `viidi `linna, `pañdi kihti `nõelu `sisse* Juu; *ära seal taheti tappa, ei ole muud kui iga pää kihvti nõelu* Kad

kihvtitama kihvti|tama Jäm Khk VII/-ft-/ Tor Juu Iis Trv Plv/-tämmäl, `kihvti- VNg IisR; *kihti|tama* spor L(kihi- Kse Mih) Ris JMd Koe Trm Plt KJn/-hř-/ M(-teme) Puh/-tämmäl, *kihtitame* San; *`kiuhtitama* Kuu Lüg Vai, *kiuhti-* Kaa mürgitama *`kiuhtit `endast ärä* Kuu; *Pidi `ennast `metsa `rohtudega ärä `kihvtitama* IisR; *omal `naine ja kaks `poiga ja `kiuhtiti enese `vällä* Vai; *mees kihvtitas naise ärä* Jäm; *russakud ning `kilkisi kiftitse miini `pulbriga* VII; *suits oo ermus asi, ta kihtitab süsikonna ää* Mih; *`rottisid `kihvtitase rot'i vorstiga* Tor; *kihvtitasime oma kaśsi ää* Juu; *akkas iiri kihvtitama* Iis; *sijn olli ennast ärä kihtiten* Krk; *roti vaja är kihtitede* San **Vrd** ihvtitama, jihvtmä, kihvtima

kihvtitus kihvtitus g -e VMr Lai Har/-õ/, kihti- Mar Kod; *`kihvtidüs* Kuu; *kihitus* Lüg mürgitus *`Vaier `torkas käde, nüüd ai `kaentla ala `rahvasime, on vist `kihvtidüs* Kuu; *kihitus õli juo `kaugele mend, enämb ei avitand `tohtri usk kedägi* Lüg; *`arvasin ise, et tuleb viimati vere kihvtitus* VMr; *suri vere kihtituse kätte* Kod

kihvti|uss mürkmadu *`kihvtiuss `nõelub, siis sie koht `paistetab ülesse* IisR

kihvt|soolane Supp sai kihtsoolane Kul; *nii kiht soolased kardulid* Kir

kihäne kihäne kehakas, rammus *olõ õi mäne luinõ, kihäne om, sääne tubli kihäne lehm om* Se

kiiakas kii|kas g -ka "rahutu, ümberjooksja, aeleja" *Nägu lapsed lähvad ja `kilkavad, niid on kiiakad, jooseb ja `aelab* Hää **Vrd** kiiam

kiiam kiiam g -i Pär Vän Tor Saa KJn SJn M(kiiam, kiiäm, g -e)

1. elav, vallatu, püsimate *sij* (mullikas) on `jusku va `kiiam, `muuku (muudkui) võt`tis saba `sel`ga ja läks Saa; igavene `kiiam on, ei seesa paegal, laseb ühest `teisi nigu pipart SJn; igavene `kiiam, ta ei kurda puil ega mail Krk **Vrd** kiiakas

2. vallatus, ulakus latse teeve kiamed; `reilideg lätsive kiimet tegeme Hls

3. tugev hoop kakeluses sai ia kiiami KJn

kiiama `kiiama, kiitata Pä Koe VIPõ M(`kiiäme, -mä), -mõ Har, `kiitada Kuu

1. hullama, vallatlema, mürama nüid ilma muudave, latse `kiiase, om ilul Trv; küll na `möllave ja kiiave senigu mõni `aiget saab Pst; ärä kiiate, sa mõistat ku ma sut keelä Krk; mis te ike `kiiade Hel || perutama, lõhkuma oben lää `kiiame Krk

2. ringi jooksuma lapsed `kiitavad `päeva ära, siš `üüsi ei saa vagusi magada Hää; `muuku (muudkui) `kiitad õuet `müüda, ei näe paigal `kurta; loomad `kiitavad kiinidega Saa || `Terve sügüise sain `karduli kuo `kiitada (vedada) Kuu

3. järsku viskama, lööma, virutama `kiias `kaika vette Vän; `kiia talle ea kärakas Plt; Kiias talle vastu kõrvu KJn || `kiias omale ühe ea lusika täie `sisse Pil

kiitama küll ta nüit kiiatep, sij om küll `kiiam Hls

kiibakas kiiba|kas g -ka Jõe Krj Kir Kse Mih Tõs Hää Kad Plt Har/-ss/, `kiiba- Hlj IisR; kiiba|k g -ku I Ran Puh Võn V(-gu, -ko)

1. kõhn, kiitsakas Kiibaka kondiga Krj; ää `kuivand nagu kiibakas Kir; Sa oled ka naa kiibakasse jäend Mih; kiibakas, kuivetand inime või luom Kad; kiibak lehm Trm; sii (siga) one `õige kiibak Kod; `kangesti siuke kiibakas teine, ei tea kas on õite `aige Plt; kõhn nigu kiibak Ran; Esi nigu kiibak a jala omma väleda Plv; väiko kasvoga² ku kiibak Röp **Vrd** kiivakas, kääbakas

2. õhuke leivaviil Õhukõsõ kiibaku olliva lõõgatu Võn; mis tast kiibakust saa Urv; üte kiibaku lõõgašs mullõ nigu paar kõrd `suuhtõ `panda² Röp; leevä k`iibak Se **Vrd** kiip⁴

3. vigane – Jõe Plt kiibakas on pikk ja `viltu `jalgadega käib, kas käsi voi jalg on kover Jõe

4. a. kipakas, kergesti ümberminev ja ega nied ole nüid `paadid ka - - temal ei ole juo magu midagi, mis `kannab, nied on kole `kiibakad, vai `lähvad `ümber `kergeste Hlj; kiibakas paat¹ Tõs b. rahutu, püsimate (inimene) kiibak laits Puh c. peru hobõnõ om kiibak sääne, et ei võta `kuurmat `perrä `hõste ja mõni pill kusõga ka², kui `aama nakat ja `persega pill Se

kiibakuke(ne) dem < kiibakas `Lõika_tast latsõlõ üt`s õhukõnõ kiibagukõnõ `vatska Urv; lõõgašs üte kiibakukõsõ `leibä Röp **Vrd** kiibukõnõ

kiibama `kiibama, kiibata käega püüdma, riivamisi haarama [Poiss] `kiibas uksõ vahõl tüdrikä; Kul`lid `kiibavad igänes [võrgu] jaa `otsas, `räimi vist ond Khn

kiibard kiibard g -i Jõe Tõs, -ít g -írdi Kad, -rt g -i Plt; `kiiba|rd, -rt g -rdi Kuu Hlj kõhn, kuivetanud naise kiibard Jõe; Ei ma olis `uskund, et se vasik nüid nii `kiibardiks jäi, kohe ei elä ega sure ka; Ei `tiie kas se laps on `haige vai miks se `ninda `kiibard on Kuu; kiiba`rt on `kõrge `jalgadega, terava seljaga õhukese kerega kõndine luom ehk inime, jalad käivad `risti Kad || kipakas paat see on va `kiibart, tuul lükkab `ümber Hlj **Vrd** kiigert, kiivard

kiibardi-kaabardi deskr läeb kiibardi kaabardi, ei saa `kõndi Puh

kiibas *kiibas* g `kiipa Sim, `kiibass Lüg Jõh IisR Vai kokkupressitud heina-, lina- või villapall `villa `kiibass; lina `kiibass Vai; eina `kiipad olid kokku preßitud, traadiga `kinni tõmmatud; `turbaid `veeti `kiipa viisi, ka traadiga `kiinni tõmmatud Sim **Vrd** kiip¹

kiibasjalg “viltujalgne inimene“ `Kiibasjalga `kiidetie, `lääbäs`jalga `laidetie rhvl Kuu
kiibask *kiibašk* Rõu Se

1. “tüdruk, kes poistele vastu tõrgub“ *ta om kiibašk hüä* Se

2. kulunud, õhuke *vikat' ol' kulunu jo periss kiibaskiss* Rõu

kiibats *kiibat's* Plt, `kiibats Lüg, g -i vilets, kõhn olend `Niisike `kiibats, ei `rinda ies, ei tagumenti taga Lüg; paar lehma *kiibat'sit on ta varandus* Plt **Vrd** kiigats, kiibits

kiibe *kiibe* õhuke kord, kirme *Lahja piimaga lehmäl põle midagi kuürt, muidu natuke kiibet piima pääl* Hää

kiiber → kiiper

kiiber-kaaber *deskr Kiiber kaaber kirjusaba lindu, linds mool metsas vasta rindu (ringmängulaulust)* Han

kiiber|kints *edev mees kiiberkints ja tibakeks ei saa naist* Hls; *No säänsid kiiber`kintse küll, nigu naa `ol'li, `üitski kõrralik tüdrik ei taha* Hel

kiibik → kipik(as)

kiibits *kiibits* g -a Jür JõeK kõhn kiitsakas olend *üks nisuke kiibits on Jür; kiibits, kus sa lähäd* JõeK **Vrd** kiibats

kiibitsema *kiibitsema* Khk Kaa VII Jaa Muh Khn kaapima, kraapima; nühkima *Emm kiibitses kepiga `koldest tuha sihest söö ning puhus selle `körvas kasetohu põlema* Kaa; *kui ma `tuhli varre alust kiibitsesi - - nii kena must muld tuli üles* VII; *kiibitse mõni tuhli `puhtaks* Jaa; *kui äkine `aige olli, siis kiibitseti ahu otse pealt `tahma, seda `võeti `sisse `veega; kiibitse natuke kõvasi peal* Muh; *Kanad kiibitsesid taemõd üles* Khn || *poisid tüdrukud kidistavad, `ööldaks ka vahest – kiibitsevad* VII

kiibukõnõ *dem < kiip⁴ õhuke leivakäär `lõika üts kiibukõnõ; õhukõnõ kiibokõnõ* Plv

kiibustama *kiibustama* kabistama *kukk kiibustab kana* Rei

kiibõr *kiibõr* püsimatu, rahutu *Milla um jo sääne igävene kiibõr püsü`i^o paigah* Vas

kiibõrdama *kiibõrdama* Rõu Se/-e-/

1. *nahk kiibõrdas, taa um hik'i ja_`tolmu täüs* Rõu **Vrd** kiivõrdama

2. nihelema, mitte paigal püsima *Mis sa^o ta^o kiibõrdat, püsü paigal* Se

Vrd kiibõrdõlõma

Vrd kiivõndama

kiibõrdõlõma *kiibõrdõlõma* Vas Se Lut nihelema, end pidevalt liigutama *Püsü no^o mi sa_kiibõrdõlõt* Vas; *püsü`i^o paigah, kiibõrdõlõd; kiibõrdõlõss pääle, nigu pini; kiibõrdõlõja hopõn* Se; *kiibõrdõlõss ka kui vaki, püsü`i` uma naha siäh* Lut
Vrd kiibõrdama, kiivõrdõlõma

kiidakas *kiida|kas* g -ka kiitja, kiitleja *see oli pal'lu kiidakam kui isä oligi* Juu
Vrd kiidukas, kitakass

kiider|kont *kiiderkoñt* Koe Kad VJg Sim Iis Trm Kod Trv Ran Ote, `kiider IisR

1. pahkluu *Kesse `paarmu maha lõi? kits oma `kiiderkoñdiga* IisR || *sia kiiderkoñt (tagajala koodinukk) Ote || jalg üväd kiiderkondid, juakseb mes kole* Kod || *fig laseb kui kiiderkoñt kunagi (jookseb rahutult) Trv*

2. puusaluu `ristluu kiiderkoht `aige, ei tia, kas `kustkile ää lüönd teise või Koe
3. paljas, lihata kont kiiderkoht om pal'lass luu; pal'lass kui vana kiiderkoht Ran
Vrd kinder-, kinner|kont
kiider|luu kiiderluu koht pahkluu `kiiderluu koondi ots Kad
kiides kiides g -e kiitleja `Joonud mehed lähvad kiidestest Han **Vrd** kiidu, kiidus¹
kiidikas kiidikas LNg Rid Juu mäletseja liitmao osa, kiidekas lehma kiidikas || fig mul
on nii jänu, et keele kiidikas `tuhkab Juu
kiidima `kiidi|ma Koe KJn/-mä/ liiga hapuks minema piim on ää `kiidind Koe; piim
akkab ju `kiidimä, kihiseb teene KJn **Vrd** kiidume
kiidlane kiidla|ne Rid, `kiit- Mus Rid Mar, g -se Ridala Kiideva küla elanik `kiidlased
jo kahe paiksed: pool maal, pool merel, pool kodos, pool Saaremal; `kiitlasi kutsuti Kiideva
kiisanenad Rid; `kiitlased [elavad] Kiideva mõisa kohes Mar
kiidlema `kiidlema Jaa Pöi külmast kirvendama Kui kääd `kül'ma soand, tuled `sooja
tuba ja akkavad `kiidlema; kõrvad säsidlevad, kääd `kiidlevad Jaa; Varbad, sõrmed akkasid
kiidlema, pista külma vee sisse, siis kiidlemine annab tagatsi Pöi **Vrd** kiiglema
kiids- → kiits-
kiids kiids g kiidsu kartuli seemnenupp Seo `aasta om `pal'ju `kartuli `kiidsõ Har
kiidsahamma kiidsahamma Rõu Se kiljatama; hiratama inemine kiidsahhass, kui mõni
näpistäss. hobõsõ_kah kiidsahasõ?, kui pero? Rõu; hobõnõ kiidsahhass Se **Vrd** kiidsahtama
kiidsahtama kiidsahtama Plv Vas Se **a.** kiljatama, kiunatama; korra hinkuma Ta om
harinu? ega veikese asä peräst kiidsahtama Vas; hobõnõ kiidsahti Se **b.** kriuksatama,
kriuksatama uss kiidsahti, vaest kiä tulõ Se **Vrd** kiidsahamma, kiidsahutma, kiitsatama
kiidsahuss kiidsahu|ss Plv, -ss Se, g -sõ kiljatuse; kriuksatus värä kiidsahuuss ol'i, vist
kiä tulõ Se **Vrd** kiidsätuss
***kiidsahutma** (ta) kiidsähhut, ipf kiidsahut' viiksata; korra hinkuma hobõnõ
kiidsahut'; [kala] kiidsähhut' ka? Se **Vrd** kiidsahtama, kiitsatama
kiidsak¹ kiidsa|k pl -gu? vingerjas – Rõu **Vrd** kiits¹
kiidsak² kiidsa|k g -ka, -ku, -gu V/kiidsakass Se/ peru, hinkuv (hobune); rahutu,
püsimatu, virisev (laps); edev (inimene) kiidsaka hõbõsõga om halv `sõita? Kan; kiidsak ja
kusik obõnõ Urv; taa vana kiidsak latsõ tük'k, ütte lukku `mut'ku `kiusass ja kiids Plv;
[tüdruk] ku kiidsak märä, putto ei lasõ Röp; kiitsak lat's maka_i `üüse, täntäss, ikk; kiidsak
inemine, `vasta `ütless terävähe Se || põdur Olga om sääräne sama kiidsak nigu kiidsva puu
Har **Vrd** kiidsakane
kiidsa|kala vingerjas kiidsa kala? eläse kivve all ja `korgide `pervi all. kiidsakala lihha
ei süvvä? Kan **Vrd** kiidsukala
***kiidsakane** pl kiidsakatsõ? (virisejad) latsõ? Se **Vrd** kiidsak²
kiidsa-kiidsa `saapa tennu kiidsa-kiidsa jalan Krk
kiidsakõnõ dem < kiids **a.** kartuli seemnenupp kartuli varrõ otsan kasusõ kiidsakõsõ Har
b. ubinakiidsakõnõ (õunapabul); hobõsõkiidsakõnõ (hobusekronu) **Vrd** kiidsukõnõ
kiidsa-käädsa deskr on vanast olli kablant rii perä, nii teive kiijsa käädsä Krk; Kiid'sä
kääd'sä aia otsan, peotäüs `pirdõ `persen = harakas Urv
kiidsermuss → kiisermuss
kiidsert kiidsert g -i kõhn, lahja olend ta om `seante kõhn ku kiidsert Krk

kiidsi → kiisi
kiidsitämä *kiidsitämä* kassi kutsuma – Puh **Vrd** kiisitama
kiidslemä *kiidslemä, kiidseldä* kaklema latse *kiidslesevä, 'kakkõsõ vaiepääl, suure ei* *'kiidslese* Kam **Vrd** kiislema
kiidsna *kiidsna* g *kiidsna* s < kiitsuma Har Plv Vas *ussõ 'kiidsna* Vas
kiidsu *kiidsu* Hls Puh, *kiitsu* Nõo kiisu
kiidsu|kala vingerjas – Rõu Vas Se *kiidsu kala tyy om must, hussi 'pääga ja kiids ka?* Vas **Vrd** kiidsakala
kiidsukõnõ *kiidsukõ|nõ* g -sõ dem < *kiids ma 'korssi ubina 'varsi mant kiidsukõ'isi, üldäss neist saab ubina seemen'* Har **Vrd** kiidsakõnõ
kiidsur *kiidsur'* g -i s < kiitsuma *'kiid'sjä hopõn kui kiidsur'. koes sa läät sääntse kiidsuriga* Se
kiidsutõlõma *kiidsutõlõma* Plv Se frekv < kiitsutama *mis sa kiidsutõlõt naid 'värjit* Plv; *mis sa tad last kiidsutõlõt* Se
kiidsätuss *kiidsätu|ss* g -se s < kiitsatama *justku käis üits kiidsätuss* Trv **Vrd** kiidsahuss
kiidu *kiidu* Han, *'kiidu* Kuu kiitleja *'Kiidu kisast saab ärä 'tunda 'narri* Kuu; *Va kiidu, mud'ku kiidab isiennast üht 'i-nge* Han **Vrd** kiides, kiidus¹
kiidu|asi *pole sääl kiidu 'asja midagid, puudus alati kää* Khk **-inimene** kiitleja *üks kiidu inime, ta kiidab oma 'asja väga paelu* Juu **-jutt** *sij tühi kiidujutt* Hää
kiidukas *kiidu|kas* g -ka Rei Vig Kse Han Tõs HMd Sim kiitleja *küll see oo üks kiidukas inime* Mär; *Kiidukas inimene valetab koa* Han; *see on ka üks kiidukas inimene, kipub ennast 'kiitma* Sim **Vrd** kiidakas, kiiduline
kiidu|kukk kiitleja, hoopleja *See pole mitte üks tõsine inimene, üks va kiidukukk on* Rei; *on üks kiidu kukk, kiidab 'kõike 'asja, et tema sedasi ja sedasi teind* Juu; *igavene kiidukukk, ega sie 'õige ole mis ta kiidab* Kad
kiiduline *kiiduline* Rei kiitleja *kiiduline inimene, kis ise ennast ikka 'pääle kiidab* Rei **Vrd** kiidukas, kiiduslik, kitulinõ
kiidu|lits kiitleja *üks va kiidu lit's on, kiidab paigulist; mine kiidulits nina alt 'nurka* Khk; *Üks va kiidulits mees* Kaa
kiidume *'kiidume* liiga hapuks, kihisevaks muutuma *piim lää 'kiidume, 'seantsess 'apneme ja visiseme veerest, kihisess puha* Krk **Vrd** kiidima
kiidu|mees kiitleja *kiidumiis, mis sa kel'gid ilma asjata* Vil **-pent** kiitleja *vana kiidu pent* Emm **-pulk** kiitleja *'Seakse 'oopleja ja kiidupulga juttu ei maksa kunagi 'usku* Saa **-rein** kiitleja *one üks vana kiidorein* Kod **Vrd** kiturein **-riist** kiiduväärt (asi, olend) *ebel inime põle 'ühtigi kiiduriist, 'tüitab ennast ja 'teisi* Kad
kiidus¹ *kiidus* g -e Khk Kse Han Tõs Tor Hää Juu Jür JMd Koe Kad Sim Plt Kõp, *kiiduss* g -e Trm Lai Plt kiitleja, hoopleja; *kiitust ootav inimene* Oo *sõhussi ka kis pailu kiiteved ennast ning oma asju, see oo kiidus inime* Khk; *Kõige suuremad kiidused oo [nemad], nende suguvõsa ja kõik nende aasad 'olle kõige paramad* Han; *tää 'kange kiidus inime, 'ootab 'kiitu* Tõs; *Oled kiidus ja jäädkki kiiduseks* Hää; *sie va kiidus mies, ega selle juttu maksa paelu 'uskuda* JMd; *Eks neid kiiduseid inimesi old alati* Lai; *muutku kiidusse jutt* Plt **Vrd** kiides, kiidu

kiidus² *kiidus* g -e JIn Kad VJg Iis/g -se/; `kiidu|s g -kse Kuu Hlj Vai(-os); *kiiduss* g -õ Röp

1. *kiitus* Oma `kiidus igä `haiseb, vade `toiste `kiidus heliseb Kuu; *se on jo üle`liigne* `kiidus Vai; *ega tema kedagi tia sest kiidusest* JIn; *kiidus on ia asi* Iis

2. *tänu* Sa teid `mulle `suoja `leibä, suur `kiidus Kuu; `pal`lo `kiidoksi Vai; *suur kiidus* Kad; *suur kiiduss ja teno jumalallõ* Röp

Vrd kitus

kiiduslik *kiidusli|k* g -ku *kiitleja oli üks va kiiduslik koa* Kse **Vrd** kiiduline

kiidu|vääriline *kiidu vääriline inimene* Mär; *sij asi on kiiduväärilene* KJn **Vrd** *kituvääriline -väärt* *kiitmist väärt* `eiga *sie tükki küll ole* `kiiduväärt, *mida nüüd tegid* VNg; *poiss on päris kiidu väärt* Khk; *see oli üks kiiduväärt inimene, kis undi maha lõi* Mar; *keda sa ikke kiidad, kui ta kiidu veart ei ole* Juu; *sie on kiiduvart asi, et tie sai parandud* JMd **Vrd** *kituväärt*

kiiga¹ *kiiga* Jäm Phl, *kiiga-* Khk Pöi Rei, `kiiga Kuu

1. *kiik olid kiigad, seal all sai peal* `louldud Jäm

2. *häll jalaga* `liigutasin, *siis sie* `kiiga `liikus Kuu; *nüid ei* `pandagi last *kiiga* `sesse, *nüid aa* `voodis Phl

Vrd kiigu

kiiga² *kiiga* Urv Se *viul mul sõbõr o`l suur kiigamijs* Se

kiigadi-kaagadi on `Kiigadi `kaagadi `kirjava `lindu rlv Kuu

kiigagene dem < *kiiga*¹ *häll kiigu, kiigu, kiigagene* `laultesse lastele Khk **Vrd** *kiigeke*

kiiga|hobu *kiiga obu* *kiikhobune* – Khk **Vrd** *kiiguhobune*

kiiga-kaaga on `lapsed vahel `laulavad `kiiga `kaaga Vai; *aned tegavad kiiga-kaaga* Khk; *kui lapsed* `saunas *olid, siis tuli jälle jõuluani kiiga-kaaga-kaaga, kiiga-kaaga-kaaga* Pöi; *vanker käib kiiga-kaaga* Koe; *viul* `mängib *kiiga kaaga, kiiga kaaga* Plt; *latse ä`l käib kiiga kaaga* Puh; *nel`li neit`sikeist läävä*[?] ~ `lätvä_tijid *piteh ni* `laulva[?] *kiiga_kaaga*[?], *kiiga_kaaga*[?], *a üt`stõdsõlõ* `järgi *ei_saa*[?] = *puu`tel`giga ratta*[?] Vas; *kiiga kaaga tu om sääne laulu ots, sääne* `tal`sipühi `seto horro aetass Se **Vrd** *keega-kääga, kiiga-kääga, kiika-kaaka, kiika-kääga*

kiigakõnõ dem < *kiik*² *viul* – Se

kiiga-kääga on *deskr laps* `karjub `kiiga `kääga VNg; *rattad tegad kiiga kääga,`lammuvad nad ee või mis nad tegad* Khk; *lõotsapill teeb kiiga`kääga* Emm; *viulid mängitakse kiiga kääga* Juu; *tujl` karjub all kiigä käägä* KJn; *üits* `veški *olli sedäsi käenu iki kiiga kääga, kiiga kääga* San || *see ader on nii kiiga kääga, sellega p_saa ju künda* Khk **Vrd** *keega-kääga, kiiga-kaaga, kiika-kääga*

kiiga-kööga *kiiga-kööga* *deskr Mina naeran ikki neid mai`lma* `kõrgi *peeniksi absatsi, kudas nad nendega küll ära käivad, mõni läheb,`vaata, päris kiiga-kööga* Hää

kiiga|laps *hällilaps see oli ka kiigalaps veel* Käi **-plats** *kiigeplats kiigaplatsil* `mängis *armoonijyas* Jäm

kiigar *kiigar* g -i Plt, `kiigar VNg Lüg

1. *kiiker vahimma* `kiigariga VNg

2. *sihik* `püssi `kiigar, *sie on sää`l pääl,`vaatad läbi* Lüg

Vrd kiiger

kiigard `kiigard kiiker – Lüg **Vrd** kiigar, kiiger

kiigari-kaagari (tants) `Tantsiti egä `mitma sugusi `tantsusi, `jusku `polkat `valtseri
 `kiigari-`kaagari Kuu **Vrd** kiiguri-kaaguri

kiigatama¹ on *Vahest viil suugi sulamata, aga taivasikk joba kiigatas ja mökutas. Kui edimält kuulõt kiigatamist, saad ikkõ, kui mökutamist – naarda* Vas

kiigatama² *kiigatama kiigutama Taka `kambren kiigatap emä poole `aastast last Nõo*
Vrd kiigetama

kiiga|tool kiiktool *Ku `lapsega kuos `kiiga`tuoli `mendi, sis `üöldi: hakkamme nüid*
 `tuoliss `heissämä Kuu; *see kiigatool on mo vanaisa tehet Rei* **Vrd** kiigetool

kiigats *kiigat's Saa Hls* deskr (vilets asi või olend) *Vana vankri kiigats; Laua kiigatsil on üks jalg alt ära läinud Saa; peenike kui kiigat's kunagi Hls* **Vrd** kiibats

kiige¹ *kiige Khk Kaa VII LNg Mar Kse Tõs Tor Juu Tür Koe Kad Rak VJg Sim Iis Trm*
 Plt KJn Hls, `kiige Jõe Kuu VNg IisR Ris

1. *kiik meil oli siin määbäl `kiige - - suur `vollaga `kiige oli Jõe; mina olin siis ikke viel nuor kui sie `kiige `tehti VNg; `Laupa `õhta tulid noored kiigeala `laulama ning `tantsima Kaa; `võllidega kiiged olid ikke `enni Mar; kiigesi oli igas pool, võl'l ülal aesad `külgis PJg; sui nuoremad tegevad küla `kiige, kus ne `käivad `kiikumas Ris; viie võlvega kiige Juu; kus `maale (mujale) `minna kui kiige `alla Koe; nuored `kiikusid sis, `nüõridega kiige oli, neli `nüõri oli, kõik neli tükki `kiikus Kad; `naabri lepikus oli kiige, kiarpuie `muodi, käis `ringi nagu karussel'l Sim*

2. *häll, kätki vaka sies oli laps, kellel kiiged ei old Amb; lapsel on kiige Koe; laits pannas kiigess Hls*

Vrd kiigu

kiige² *kiivas kärbis on nii kiige JJn*

kiige³ → kige

kiigeke dem < kiik¹ *kiigu, kiigu, kiigeke Kse* **Vrd** kiigagene, kiiguke

kiigel *kiigel keegi `kiigel läks `müüda; kas mõni `kiigel käis ka sii, es käi `kiigeld Hää*

kiigelpüha pl *lihavõtted lihate pühasid `üitakse ikke kiige pühadeks, siis `tehti lastele ikke `kiikesid Mär* **Vrd** kiigupüha

kiiger `kiiger g `kiigri Kuu Hlj *kiiker vottasin `kiigri ja `vahtisin Hlj* **Vrd** kiigar

kiigerdama *kiigerdama Hel, `kiigerdämä Kuu*

1. *hoolega vaatama Midäs sa toist inimist `ninda `kiigerdäd alade Kuu*

2. *lonkima, nuuskima Nälläne peni kiigerd müüdä külätiid. Ulguss kiigerd pääle tii`viiripiti Hel*

kiigerdi-köögerdi deskr *Mis sa sii ää teed vei oled, kudagid kiigerdi-köögerdi peab läbi ajama Kaa*

kiiger|leht pl *kiigerlehe?* (taim) – Har

kiigert *kiigert g -i kõhn, kiitsakas olend sellest ei ole ääp olla kedägi, ta ku kiigert kunagi Krk* **Vrd** kiibard

kiiges → kiges

kiige|sepp *kiigessepp oh te ullud kiigessepad, tein selle kiige kitsukese rhvl Muh*
Vrd kiigusepp

kiigest → kigest

kiigetama *kiige|tama* Trm Kod/-tämä/; *kiige-* Lüg Jõh kiigutama *kiigeta last* Lüg; *kui* [laps] *ialt tegi, kiigetati ikka viijl edasi* Trm; *kiigetäd, paad lapse kiige `sisse ja `liiktad* Kod Vrd *kiigatama*²

kiige|tool *kiiktool `kiigetuel, sial ia `niutata* Hlj Vrd *kiigatool*

kiigi|päia *igapidi lõhvard kiigipäia võtt ja kõneles* Hel

kiiglema *kiiglema külmast kirvendama kui külm on, siis pärast akkab `kiiglema* Käi Vrd *kiidlema*

kiigokane dem < kiik¹ *hällü, hällü, hällük`äne, keerä, keerä k`iigokanõ* rhvl Se

kiigopill *kiigopil`l viiul – Võn*

kiigotama *kiigotama on iir kiigotab `jusku aialinnuke* Kod

kiigu *kiigu* Jäm Khk Kär Mus Krj Phl L K Trm Plt Pil u Puh, *kiigu* VNg Lüg Vai Ris VJg; *kiiku* VNg Jõh IisR *häll, kätki Sie õli viel minu isa `aigane `kiigu, mina magasin senes `kiigus* Lüg; *kuivamaa laiv, sie `jälle `lapse `kiiku* IisR; *monel on `kiigud laess, rippuvad `vetroga* Vai; *Pisine laps magas kiigu sihes* Jäm; *kiigu vibu ja - - seoti üles ja `pandi kiigu `sinna `otsa siis, üles-alatsi sai kiigutada* Tõs; *riidest kiigu oli, ase sees ja põhud `pañdi `alla, siis `seisis kui* PJg; *pane laps `kiigus* Ris; *enne oli kiigusi igas peres, kus laps oli, ikke `veoga lae all* Juu; *nigu käe kiigu kül`lest ää võtad `ärkab, muudku lase kiigu `käia* HJn; *Mihkel tegi `talle veel `enne `jalgadega kiigu* Amb; *laps `viidi väelale kiiguga* Ann; *Laps läheb kiigusse tut`tu, ää-äh* Trm || *kodus valmistatud linamasin – Vig* Vrd *kiik*¹

kiigu|hobune *kiikhobune kel on `niiskesed `tallad all ja rattad, sie on `kiiguobone* Lüg Vrd *kiigahobu*

kiigupüha *lihavõtted – Vil Hls Krk Har kuukooli latse käüsv jõulu vahepäävil ja keväde kiigu pühä vahepäävil* Krk Vrd *kiigepüha*

kiiguri-kaaguri (rahvatants, reinlenderi teisend) – Kuu Vrd *kiigari-kaagari*

kiigu|sepp pl *kiigu sepad* Hää, *kiigussepä* Krk *kiigetegija* rhvl Vrd *kiigesepp*

kiigutama *kiigu|tama* Sa Muh L(-o- Mar) K(-o- Ris) M(-teme) u Ran Puh Rõn(-mm-) Se, *-dama* Emm; *kiigutam(m)a* R; *imps ipf kiikutõdi* Rõu *kiikuma panema, hällitama last tiipata süles ehk kiigutata* Jõe; *nüüd `laine `kiiguta üvast veneda* VNg; *Ku `jalgudega `kiigutad `süõgi ajal, sis `kiigutad vana `kurja `lapsi* Lüg; *monikaine laps ei maga `kätkiski, alalde `kiiguda* Vai; *kätki komberdab, äi saa anam kiiguta* Khk; *Poisid pidid tüdrikid ikka kiige peal kiigutama; See kiigutab kodu last, naine käib tööl* Põi; *kätkil oo tallad all, muedu_p saa last kiiguta mette* Muh; *enni ku ma noor oli, kiigotasi küla tüdrikusi kiige peal* Mar; *tuul kiigutab väravad* Mär; *üles-alatsi sai kiigutada [last hällis]* Tõs; *naesed `ketrasid ja kiigutasid last ühü korruga* Aud; *laene kiigutab* Vän; *kiige peal lapsed kiiguvad - - teene annab alt `oogu, kiigutab teist* Juu; *puu `kät`ki on, sial sies olen mina `kasvand ja kiigutud* Amb; *mea kiiguti eilä siu last* Hls; *kiigude [last] käte pääl* Krk; *kui esäl jalg ärä `vässe, ku ta es kiiguta, siss laits `jäie esäle `otsa `vahtma, et mes nüid esä ei kiiguta* Rõn; *lat`s maka hällüh, vaja kiiguta?* Se || *õõtsutama Tema [linavästrik] jusku kiigutab ennast, änd tñb ikki sedasi üles-`alla, üles-`alla kiigub* Hää; *käib nagu kiigutab* Juu; *mis sa kiigutad ennast* Koe; *istub aa peal ja kiigutab `jalgu* Plt Vrd *kiigatama*², *kiigetama, kiigutõllõma*

kiigutus s < *kiigutama mo pia kiigutust ei kannata* Mär; *ei taha seda lapse kiigutust* Iis; *latse kiigutuss väsiit miu är* Hls

***kiigutõllõma** frekv < kiigutama ihoga kiigutõllõss Se

kiik¹ kiik g kiige Pöi Muh Rei spor L, K Kod, `kiige R (n `kiike Vai, n, g `kiike Lüg), g kiiga Jäm Khk(`kiika) Pha Kaa Hi, `kiiga Kuu, kiigu Khk Muh L Amb JJn Koe VMr Pil M San Nõo

1. kiikumisvahend, kiik `kiige ala `lähtvad `ehtu Jõe; `lähmä `kiikele; `kiige `aisad `käiväd ülevält `arjabust `alle `põhja `raami Lüg; mene `kiige `pääle, miä `kiigudan sinu Vai; `meite külas pole `kiika Jäm; `laube `õhta noored `tantsivad kiiga all Khk; Nee olid pisiksed kiiged mis nelja aisaga olid, suured kiiged olid ikka kuie aisaga Pöi; tüdrikud ja poisid `ollid iga ilm pühabe `õhta värava taga `kiikes ja `tantsisid Muh; Kiik käis üle völli nägu viipsik, aga `purju äi jäänd Rei; ma olen isi kua `kiiku küll teind ja Mär; sui köisid küla `kiikede all Lih; aerudega kiik `ol'li nel'la postiga Tor; `enne ol'li `kiike pal'lu Saa; igä `lauba `õhta ja pühäbä `õhta läksid kiige `alla kokko Juu; kiik oli sial `Sauka talu väravas, siis käisime sial kiige all Koe; ulgakeisi kiigevad siäl kiige piäl Kod; `nööridega kiik Pt; üle võlvi aetasse kiigel KJn; püürkiik om uvve aa kiik, `jušku karassel'l laadan Krk

2. lapsehäll, kätki laps leheb `kiika magama Khk; kolm naist maeas, egal oli lapse kiik, tuba `kiikasid täis Emm; Kiiga `põhjas oli eina kott Rei; jusku tite kiik (kitsas vanker või lootsik) Hää; õli vedruga kiik ja vibuga kiik Kod **Vrd** kiigu

3. jalaga sõtkutav linamasin – San

Vrd kiiga¹, kiige¹

kiik² kiik g kiiga V van viiul kiigaga mängiti pulman Krl; tõmmaßs umma `kiika niku² saina² värisi²; kiiga keele² ja kiiga luuk; kiiga `lüüjä Se; `kiika lüvväss kon karatass Lut

***kiik**³ pl kiigud kiiker – Hää

kiik⁴ kiik on (kajaka häälightsusest) kajakad `kargavad `lendu kiik, kiik Kod

kiik⁵ kiik g kiige van Hi, Vil kõik a. (substantiivselt) ta `jütles mo `vasto kiik kut kiik Phl; männä oksad on kiik kuevad Vil b. (adjektiivselt) kiik raha Vil || (rõhutavalt) vammussal ol'lid käissed ja kiik Vil || kiik ja puhas Phl **Vrd** kikk¹⁰

kiika `kiika Jõe Hlj VNg mastiköis `säiged on `kiika `külge `kinni `solmitud Jõe; `kiika `otsa `panna `naageli `kinni; temps `kiikast `puomi üles VNg **Vrd** kiikvall

kii-kaa on `lapsed `laulavad kii kaa, kii kaa Vai

kiikadi-kaakadi on `kiikadi kaakadi VJg **Vrd** kiika-kaaka, kiik-kaakadi

kiikajaan hum kiikajuua¹ viinapudel õlesi pidanud `tuuma kiikajuani ja ko'v õlut Kod

kiika-kaaka kiika kaaka VJg Kod on venelane mähhib `pil'li kiika kaaka VJg; laaleti pulman, `tehti kiika-kaaka Kod **Vrd** kiiga-kaaga, kiikadi-kaakadi

kiika-kääga kiika-kääga on ei olõ ta mäng kõrrah, ta mäng [viiulit] kui kiika-kääga Se **Vrd** kiiga-kääga

kiikam `kiikam g -a kõrge koorem Aend sehantse `kiikama `einu `vankrile, et äda `nähja; Tuleb, `kiikam `luudu `selgas Emm

kiikama¹ `kiikama Kuu Hlj Lüg IisR Kaa Krj Emm pilku heitma; piiluma `Kesse `kiikab lugu `august Kuu; Ma nägin küll, kuda ta sinuda `kiikas Lüg; No tule, tule, mis säält `ukse vahelt `kiikad Jõh; Me_sä seel naa kiikad? Emm

kiikama² `kiikama poomi tõmbama `kiika `puomi; `kiikas juo `puomi VNg

kiikar¹ `kiikar kiitleja See tühi kiidujutt, `kiikari jutt Hää

kiikar² `kiikar g -i Jõe Kuu Vai Koe VJg Iis Trm kiiker `kiikariga vahida, `kiikar tuob kaik `silma ede Vai; laevamehed `vuatavad ikka `kiikariga, sellegä on `kaugemale nähä Juu; läbi `kiikari `vuatas Koe

kiikel `kiikel g `kiikle kiiker – Phl

kiikema `kiikema Trm, `kiikma, -mä Kod, (ma) kiigen; `kiikema, -mä(ie), (ma) `kiigen Lüg kiikuma, õõtsuma älä `kiige `tuoliga, rikkud `tuoli jalad `vällä Lüg; poisid tüdrikud kiigevad Trm; mädämua, kui `piäle lähäd, kiigeb; seenäd praksuvad ja puud `irmsass kiigeväd Kod

kiiker `kiiker g `kiikri Kuu Hlj Jäm Khk VII Pöi Muh Emm Rei Mar Kse Tõs/kee-/ Ris JMd Plt, g `kiikre Mär Tor Hää Ris Kos; kom `kiikeriga Jõe pikksilm `kiikeriga sai vahitud - - siis nägid kus `ülge oli Jõe; `kiiker toob keik asjad lisidele ning teeb keik suureks Khk; `kiiker o sur toro `moodi, `tõmbab kõik asjad `kangeste ligidale Mar; lühekesed ja pikad `kiikred Tor; mere pääl vaadatakse `kiikrega Ris; soldatitel on `kiikred Kos || fig [madruste hentseldamisel] `tultaks kamandu `juure tagasi ja kukutaks `kiikert `vaatama (viina jooma) Hää **Vrd** kiik³, kiikar², kiikel

kiikerjäsentka `kiikerjäsentka pej (ühe silmaga inimesest) – Kad

kiik|hobune lastel on kiikobone, `sõitis kiikobosega Kos **Vrd** kiiga-, kiigu|hobune

kiik|häll võrkkiki liinalatsõ `olli maalõ tullu?, kiikhäll ol'l ütten `võetu?, `paanti `uibu `aida üless Har

kiik-kaakadi on On õld üks `kolme `lõõtsaga ärmuanikas - - siis senega siis `lasti kiik-kaakadi, kiik-kaakadi Jõh **Vrd** kiikadi-kaakadi

kiik|kannel kiikkannõl vilets kannel – Rõu

kiik|puri pile- või raampuri – Mus Pha vanad mihed `üitsid kiikpurjuks kut tää esiti tuli lapp-purju asemele Mus

kiiks kiiks IisR, g kiiksu Khk Muh Mär Hää Koe VJg Plt Hls, `kiiksu, -o Vai on (kõrgest helist) ei `kuulu `kiiksogi Vai; kõri nii `kinni, ei saa `kiiksugi teha Mär; tuulega teevad puud kiiks ja kääks Hää; iir kiiksub kiiks, kiiks VJg; iir aab `kiiksu; konn tei kiik's Hls **Vrd** kääks

kiiks|mumm kartuli seemnenupp mõnel kardule sel'sil on ikka `rohkem kiiks `mummusi kui teesel Nis

kiik|sugu igasugune [sadula] jalussa `üüksed ollid oma `koetud, kiiksugu õied ja kirjäd [peal] Vil **Vrd** kikk-, kõik|sugu

kiiksuma `kiiksuma, (ma) kiiksu(n) spor eP(`kiiksuma, -mä, (ta) kiiksob Kod) `kiiksun R(-o- Vai), -me Hls/kiiks-/ San **a.** kriiksuma, kääksuma `Ukse `inged ka vahest `kiiksuvad IisR; uks kiiksub ja kääksob Khk; kinjad `kiiksuvad Muh; Ake kiiksub tuule kää Han; viuli pill kiiksub Tor; värat kiiksub Hää; vana toel kiiksub kui ta akkab ää lagunema Koe; puu kiiksub kui tuul kiigutab VJg; lähäd, pada sang kiiksob käen Kod; puu `kiiksusse mõtsan ütstõise `vastu San **b.** (elusolendi häälitsusest, jutust, laulust) [kiivitajad] `kiiksuvad ka, `kiivit ja `kiivit Lüg; `lapsed alalde `kiiksuvad Vai; `ründus kiiksub Rei; laala ilusti, ää kiiksu Mär; kana pojad `kiiksuvad Tõs; kiiksub ja kääksob, ing `kiinni Juu; kajakad kiiksovad, näevad `kurja ilma Kod; mis sa kiiksud nigu `võidmata `vanker Plt; iir kiiksub, ku kašs `kinni võtab Hls

Vrd kiitsma

kiiksumata *kiiksumata* Mär Tõs Tor Hää JMd VJg, *-dama* Rei, *-teme* Hls, *kiiksumata* Kuu VNg Lüg, *kiiksumatama* Vai kiiksumist tekitama, kiiksuma panema ära *kiiksumata* *uksega* VNg; *mis sa sest uksest kiiksumad* Rei; *ää kiiksumata mud'u viiulil, löö lugu* Tõs; *pois kiiksumab aga alati* *piil'i* VJg || *karjutama* älä *kiiksumata* last Vai; *latse kiiksumateve* *konna* Hls
Vrd kiiksumata

kiiksuma *kiiksuma* õõtsuv pinnas (rabas) *Läksime üle* *kiiksuma* juba *Kasiksaare* *puole*, *sial oli* *palju* *murakaid* Iis

kiikuma *kiikuma*, (ma) *kiigu(n)* S L (*kiikma* Tõs Khn; *-o-* Mar Kul) spor K, I, *kiikmä* M(-me), (ma) *kiigun* R a. *kiikuma*, õõtsuma, hällima *küll vene* *kiiku* VNg; *mei* *lapsed* *tahvad* *kiiku* Vai; *pisine laine võtab parajasti laiva* *kiikuma* Khk; *äiu, äiu, kiigu, kiigu, tule, tule uneliisu* rhv1 Muh; *poisiksed oo* *kanged* *puu* *latvas* *kiikuma* Mär; *lähme* *kiikma*, *ma tahas* *kiikuda* Tõs; *Ää* *kiikug* *puu aru piäl*, *varssi saad* (sajad) *kolinal* *alla* Khn; *ku tuul* *kange on siis lootsik* *kiigub* Vän; *nuoremad* *lähtvad jaani* *lauba* *õhtu* *kiikuma* Ris; *laps kiigub* *käk'kis* JMd; *tüdrukud* *kiikusid* *mõisa määl* VJg; *kiigu, kiigu aa ots* *niikaua kui maha kukud* Plt; *latse kiiksumateve eilä* *terve päävä* Hls; *äl' akaas* *kiikme*, *ku ma alt* *sõksi* Krk b. *kõikumama*; *nõtkuma* *kange tuul võtab puu oksad* *kiikuma* Khk; *poist kiigub juba*, *küll se* *varsti* *kaela kukub* Juu; *mäda järvele ei sua ligigi*, *kaldad kiiguvad*, *mine* *sisse* Kad; *sinna ei* *tohtind* *minna*, *ta kiigub*, *kas sial järv old* *või* Sim; *Pedasi all on madal soo*, *see kiigub*, *kui* *piale lähed*, *ta ei lähe puru*, *kiigub mis kiigub* Lai; *ülestõusmise pühäl* *piap päe* *kiikme* Krk || fig *Kiigub ja* *viigub*, *vade maha ei* *lange*, *aga kuub* *lähteb* *lohki ja lagub* = *lõnga kerimine* Kuu; *ühte* *ohja tõmmatasse*, *kõik maaelm kiigob* = *lõnga kerimine* Mar
Vrd kiikuma

2. *kiiksumata* *meil on* *paerga siin* *kätkü*, *kus ma oma* *lapsi* *kiiksumin* Kuu; *mine last* *kiikuma* Rei; *kiigun teda*, *akkan last* *kiikuma* Ris

kiikv *kiikv* *l* mastiköis *kiikv* *l* *sie tuleb puomi* *otsast lähäb jälle* *masti* *külge* Jõe
Vrd kiikv

kiil¹ *kiil* eP(*kiil* Trm), g *kiili* (g *kiilu* Mih Tõs Tor), *kiili* R(n *kiili* Vai)

1. *kiililiste* (Odonata) seltsi kuuluv putukas *kiilisi on* *mitme tahulisi*. *toised on vie* *kiilid* VNg; *ühed on suured* *koltsed kiilid*, *nee on suured* *kut linnud*; *ühed allid* - - *pitkade tiivastega* *kiiliks* *üitasse* Khk; *need latika kiilid oo* *kihtised*; *mõnikord oo* *pissed kiilid*, *siis oo* *latikad* *koa nagu vihalehed*, *aga kui oo suured kiilid ja pal'lo*, *siis oo suured latikad* Mar; *vata merest kadovad kalad ära*, *sellepärast neid* *kiilisi põle nii paelo* Lih; *suured kiilud* *lendvad vee piäl*, *kahed tiivad* *kül'gis* Tõs; *Kui sui paõlu* *kiilä* *lennäb*, *tullõ sõda* Khn; *kiilid on* *rohke* *vie jääres* Iis; [kanad] *mis* *kiilide aeg väl'las*, *need kohe on munemisest* *lahti* Äks

2. *kiin* (Hypodermatidae ja Oestridae) *luomad* *kartad* *kiili*, *kuulod vaid* *sedä* *kiili* *laulu*, *siis* *juoksod* *ullemast* Vai; *obuste kiilid on* *pisised* *koltsed* *kut puu mesilased* Khk; *Kiilid on* *väljas*, *veised äi seisa* *änam karjamal* Põi; *see kiil on* *pisigeine all*, *temal pitk ora* *perse* *otsas*, *sennega tema pistab* Emm; *Kiilid lendavad*, *sadu tuleb*; *noorde inimeste kohta* *õõtasse* - - *just nagu kiil nende* *perses*, *kis neid takka* *aab* Mar; *kiilisi põle tänäbu* *näintki* Juu; *kohiärjad suured*, *vata palavaga kardab* *kiili* VMr; *obuse nina* *kiil* VJg; *obuse jala* *kiil on erilaise* *muodi*, *piriseb* *obuse jala* *ümber* *augusti kuus* IisK; *kiil on* *pitk*

ja piänike, piha piält piänem, `perse piält paksem Kod; obene noogutab siis, kui kiil ninasse tükib Ksi; nagu ärja `persses kiil Plt

3. kiinijooks üks pasane vasikas aeab `terve karja `kiili Lai; kiili, kiilu ajama ~ jooksuma ~ kargama ~ laskma kiinijooksma `karjatsed ajavad `lehmäd `kiili `juoksema, `tievad pz-z-z Lüg; `Lehmad `tõstasivad sabad `püsti ja panivad `kiili `juaksu Jõh; Äi tema läbe ühte tööd viisipärasti ää lõpeta, paneb just kut kiili karates teisale Kaa; Kui sui `veised `kiili `kargasid, siis läks kõue ilmaks Pöi; Lehmad akkasd kiili aema Emm; üks veis laseb `kiili nõnna seäl soo `ääres Vig; ärg akkas `kiili `kargama Lih; lehmad joosevad `kiilu palavaga Tor; nüid nad (veised) lasevad `kiili nõnna et Juu; vanass juanipääväl ei `antud lehmile juada, siis ei juakse `kiili Kod; `kiili `jooksmine on augusti kuul Lai || fig sihitult askeldama mis te (lapsed) sii kihelete, `kargate `kiili Muh; Küll nüid naesed jooksevad kiili KJn; k i i l i g a kihutades sene `kiiliga (suure tuulega) ku tulo se vene siss, pano menemä Vai; kas läks selle tulise kiiliga `välja Muh; üks veis tuli jälle kiiliga `sõites Vig; tuleb kari kiiligä kodo; eläjäd tulid kiiligä metsäss Kod; valge vasika k i i l sportlik mäng `Neljäkäppili ja jalg `püsti viel sai `mendud edesi. `Üaldi `valgevasika kiil Jõh

Vrd kiilik, kiim³, kiin¹

kiil² kiil (kiil hv) / `kiili Vai/ g kiilu üld, kiil'u KJn, kiilo Mar Ris Se, kiili ?Käi Rei ?Mär JMd JJn VMr VJg I, kiila Krl Har, `kiili R(`kiilu Hlj Jõh)

1. kahe- või kolmetahuline teravaotsaline raud- või puuklots a. (puu, kivi jne lõhkumiseks) lüö tamale `kiili sise, siis `lähtö `lohki Vai; `Kiiludega lõhub selle [puu] ää küll Pöi; Äi ma `ilma kiilita seda pakku `katki saa Rei; Sedä `roñti `talböga `lõhki ei aa, piäväd raudkiilud olõma Khn; kui iad kiilid olid, siis sai ikka no`tidest jägu JJn; kivi lõhutse kiiluge, sij om rauast; Aja ku kiilu kivi sissi (teenijast, keda peab väga sundima) Pst; `olli kolm vai neli `kiilu, kui puuld `palki `lahki `aeti, muidu oless toeme `järgi ärä murdnu Ran; `kiilaga `aetass nigu `puutki `lahki Se b. (esemete, nende osade või liitekohtade ühendamiseks või tihendamiseks) `kanña `jalgudel on `kiilid - - `muidu ei `seisa ühes; `sukse `pengi kiil; mõnel [hõövlil] on `kiilid kahe `aarased, `karnii-si `üövlil kiil on ühe `aaraga; `kiilidega `aetasse [põrandalauad] `lihti Lüg; vikkasti `kanna kiil `lüia vahele, et vikkasti ei `liigu `õtses Jõh; ma pani `sõnna pisisse kiilu vahele, niid taa oo `jälle viß Khk; pisike oo kiil ja suur puu `lõhkumise jaus oo talv Kse; lüö kiil pingi jala `sisse Ris; kiilud lüiakse vahele, et `ästi `kiñni seesaks Kos; vikati kiil läks lahti; `kiil on lüsi ja vitsa vahel VJg; adra kiil; kiil `sahkepuu all lüüb `sahkepuu kõvemass `kiñni; [käsikivi] kiili lüüd lähemälle, siis kivi õli `kõrgel, siis sae keremält Kod; kerves akkas `loksuma, lüün kiili vahele Äks; [harkadra] Peräpaku ja raudpuu vahel `lüüdi kiil - - ku ader pärast `lahtises kueus, `lüüdi `kiilu kõvemass Vil; tel'le ei seisä muidu kogusin ku peaks `kiilega kokku `lüümä Trv; sina pistä oma nuk'k nurga vahele ja kijil' kiiluss `kõrva (öeld teiste jutu vahele segajale) Krk; [vikati] terä `panti, et ta äste maad ligi lõegass, tuy `säeti kiiluga Ran; ku jalasse om `amban ja kiiluga `kinni `lüüdu, siss na jäävä `pisti `saisma Nõo; ürsil olli suur trul'l, raamistik maan, `kiilega kokku `lüüdü Kam; kui kirves ei olõ kõva sõss lüüväss kiil `sisse; härg hüüli kiil Har || `kiiliga toppita vorokad `seinä varade vahele Lüg || kiilukujuline raud leivanõu kaapimiseks – Hää || hum peenis taal om tubli kiil; tä lask

`hindäle kiilo `persehe aia² Se; kiilu andma palju kulumise nüüd o leväl nõnda `kiilu ant, et üit's nutik viil [järel]; kate kardulte vahe aig, muutku anna leväl `kiilu Krk

2. puunagi, varn odeti *`vartad `kiili `otsast VNg; kiil, `sinne `pääle on üvä `panna `riidi rippumaie Lüg; pane kuub kiili `õtsa ja vüürätt `sinna `piäle Kod || vai lauda seinas lehma lõa sidumiseks pane `kiili ülemälle - - kui kiil on madalal, lehm võib jalaga `kütmesse `assu Kod*

3. a. kolmnurkne vahetükk, siil; kiilukujuline kaunistus *sukkale tehase taha sukka `kiilud ehk `viklid Jõh; see piisike kiiluga särk oli Aud; `kiildegä `ruosidegä sukad (Jüri naise rahvarõivastel) Jür; tõene tõeselpüül [suka] `kanda one kiilid; kanna kiil lapi kõrval Kod; [kindale] `tehti `pöidla `kohta kiil `piäle Lai; aga maa `kondsa kokku ei võeta, t_{om} lağa ja `kootass siss kiilu sinna kõrvale Nõo; olli² iks kiilu² lajol `kaskil, et siilu² `häste vahele tulõva² Kan; `rõiva kiilokõnõ vaja `vaihhõlõ `panda² Se || [talumaa] kiilu `viisi läb `sisse `mõisa `mõtsa nigu sia säl'g Trv **b.** õhuke tükk, kild ma lõegassi tolle suedsutedu lappe küll'lest paar liha `kiilu Nõo; Aidast tõi [sõira] ja `lõiksi laua pääle ilusa_{kiila} Har; `sahvte - - võit `kiit² `pal'jest marost vai ubina `kiilaga² Röp **Vrd** kiilak(as)¹*

4. muid tähendusi **a.** valguse peegeldus veepinnal *Puagi tulõ kiil vee piäl `selgest nähä; Üks puät sõedab kuu kiiluss; Päävä kiiluss paõstab üks lobi Khn **b.** luõdõst võtab kiilu `alla, akkab seletämä (taevas hakkab selginema) Khn **Vrd** kiilus²*

kiil³ kiil g kiilu S L Ris Trm Ran, g kiili Põi Rei Rid Tor, `kiili Kuu VNg Vai

1. a. paadi või laeva põhjas olev pikutugi, emapuu *Kuus `jalga vett `kiilu ala (sooviti laevamehele) Kuu; laiva kiil; kiilu `külge aketesse `kaari panema Khk; tääv on kiilu `külges Pha; Lasimi naa_t kiil punane (kiirest laevasõidust) Emm; Üsä madal, kiil `riibab juba `põhja; Puadi raudtald ojab `kiilu kulumise iest Khn; paadil kiil all, kitsas pohi Ris; `vennel on kiil Trm **b.** laeva kiilu alla kinnitatud õhem pruss, looskiil *kiilud liiatse pärast Mus; Lustkootrid kandvad palju purju, nendel aa suured tinast kiilud all Emm; Puadi kiil pannassõ `pulkõga emä `külge Khn; Suure laevadel `pantaks viil kiil ka `alla ema kaitseks Hää; kiilu võtma laeva külili panema, et pääseks põhja parandama ja puhastama võtamõ laõva `kiilu; Aliide akkas `lekmä, `võtsid `Pärnüs `kiilu Khn**

2. tüürilaud *`vennele tetti kašt `sisse - - pišteti lai laud läbi - - paar kolm `jalga põhjast `allapoole, toda kutsuti kiil, siss es ole nõna `lauda vaea Ran*

kiil⁴ kiil g `kiili Lüg Vai, kiili Trm, kiilu (kiilo) Khk Põi Rei spor L, Juu Kos Krk Plv Se hoop, lõök (liitsõna põhisõnana levinud laiemalt) *küll miä tahan `siule moned `kiilid `anda `vasta `korvi Vai; Aga andsin talle nisukse kiilu möõda pead, mis kulus Vän **Vrd** kiilakas²*

kiil⁵ kiil (kiil) g kiili Khk VJg I, kiilu Kam, kiilo Plv(n kiila) sõnnikutalgutel viimasena põllult lõunale või õhtule tulev sõnnikuvedaja *kes viimäsess jäe `õhta ku viimäss `kuurmad väljäle `viätse, sji jäe kiiliss Kod; see jäi kiilist; teised `karjusid et kiil' ja kiil' Lai; `keegi ei kannatand seda sita kiili nime Plt; taa jäi sita kiiloss; tiä peläss tüud kiilo nimme Plv **Vrd** kiilass, kõõla(ss)*

kiil⁶ kiil Lut, g kiili Jõh IisR Kod, kiilo Se kapsanuuter kapuss *`närtsimä akab, siis one sji kiil nõnnagu jõmak all; ku issotad ja lääktäd mitu `kõrda, siis akavad kiilid `kasma; kiilid leid `alla kualikile Kod **Vrd** kila²*

kiil⁷ kiil Käi, g kiili TMr, kiil Võn noataoline terariist *pirru kiil TMr **Vrd** kiin², kiim⁴*

kiila¹ → kiil⁵

kiila² *kiila* Vas Se mäng, milles puust või räbalatest muna kepi või jalaga lüües auku püütakse ajada; mängus kasutatav muna *kiilat* `lүүidi, *ma_lõ ka ess lõönü* Vas; *kiila* `lүүiminõ o'll inäbüisi *karússil*; *kiila tsopp* Se **Vrd** *kila*¹, *kõõla*

kiilak(as)¹ *kiilakas* Mih; *kiila|k g -ku* Krk

1. okaspuust katuselaast *kiilakul om ülemine ots õhuke, alumine paks*; *kiilakul* `punni *ei ole, pannass se'rv serva* `kõrva; *kiilaku iga om kaitskümmed* `aastat; *kiilakukatuss* Krk

2. õhuke leivatükk – Mih **Vrd** *kiil*²

kiilakas² *kiila|kas g -ka* Kos, *-ku* Krj hoop, löök `andis `talle ühe *kiilaka* Kos **Vrd** *kiil*⁴

kiilak|jäa *kiilasjäa* *Kiilakjäa* tekkib `allika `ääres, `allika `suonest *ajab* `välla [vett] - - [külмага] *tekkib nuppuline kiilakjäa* Lüg

kiilakõnõ dem < *kiil*² *sääl kerese otsa pääl om seebi kiilakõnõ*; *sae pit'sit kinni*[?] - - *odõt ma_tii* `väikse *kiilakõsõ*, *siss lüü pääle* Har

kiilama¹ `kiilama Rld Ans, *kiilata* Koe Plt M(-me; `kiilämä Trv) *hiilgama, läikima, sätendama näe vesi* `kiila VNg; *mädä puu* `kiilab; *Paljass pia, täitsa* `kiilab, *karvaudent ei õle pääs* Lüg; *ei teä midä_s se* `kiila, *kas* `niula *maas* Vai; *Vaada, mes sääl ees* `kiilab Ans; *jää on nii libe et* `kiilab Koe; *uñdi silmad* `kiilasid *peas* Plt; *vesi* `kiilab `vastu `päevä Hls; *obese tubli ninda et* `läükleve *ku* `kiilave; *rõõvass* `kiilajess *är kulumu*; *el'k ku õbe*, *kiilass ku kuld*; *kiilave ku juudi muna* Krk **Vrd** *kilama*², *kiildama*, *kiiluma*³

kiilama² `kiilama Noa, *kiilata* Tõs

1. *kilama*, *karjuma jooseb* `mööda `metsa, `kiilab ja *karjub* Noa

2. *mõirgama ärg* `kiilab; *lehm* `kiilab *koa vahest* Tõs

Vrd *kilama*¹, *kiiluma*²

kiilama³ `kiilama, *kiilata* Khk SaId *külmast kirvendama sõrmed* `kiilavad Khk; *nii külm, tuled tuba* `sooja, *kääd ning jalad* `kiilavad Pha; *Käisi* `paljakäsi *puid* `toomas, *niüd käd akkasid* `kiilama Põi **Vrd** *kiilatama*²

kiilama⁴ `kiilama, *kiilata*, `kiilada Khk Kaa VII Var Tõs; `keilama Lei *piiluma*; *kõõrdi vaatama, põrnitsema ma* `kiilasi *säält ukse pau vahelt*; *Üks silm vahib* `taeva, *teine* `tasku – *see* `ongid `kiilamine Khk; *Teine* `tahtas `akna *vahelt tuba* `kiilada; *Ää sa kiila sääl läbi vetmeaugu üht* Kaa; *ärg* `kiilab, `vaatab `vilta Var; *mis kurjad ärjad oo, need* `kiilavad Tõs **Vrd** *kiiluma*³

kiilama⁵ da-inf *kiila|ta*, *-da* *kiilu* *vahele ajama vaj_ar* *kiilata kirvõss*; *ma ar kiil'ssi jo*[?], *mul om är kiilat* Se **Vrd** *kiiluma*¹

kiilas¹ *kiilas* g `kiila L(*kiiläs* Vig) K I(*killas, kil'las* Trm); `kiilas VNg Vai *sile, libe ja läikiv a. jää* `kiila *jää peal kukud maha* Tor; *ia kiilas* `jäätes, *suab* `liugu `lasta JMd; *tee o vali, tee on kiilas* Pee; *kiilas libe jää* Trm; *tritsutasid kus siuke kiilas jäetis oli* Ksi; *lapsed kukkusid, saivad* `irmsad `aiged *kiilas* `iatuse *pial* Lai **b.** *paljas, karvutu* [heinamaa] *pal'las* *nigu kiilas, sial põle pial kedagi*; *pia oli tal nii kiilass, pal'laks* `tehtud *kohe* Plt **Vrd** *kihlas, kilgas*

kiilas² *kiilas* *kibehapu kiilas om kogoni mõro hapu, hamba viiäse är*[?]; *kiilas hapu* Vas **Vrd** *kilgass*²

kiila|silm `kiila *silm* *kõõrdsilm* – Khk

kiilas|pea Mees polegi veel nii vana aga juba päris kiilaspea Pha; kis `öösi kuhja`vargil on käinud, selle pojal lähab pää `pal'las, lähab kiilaspääs Saa; `akkab `varsti kiilaspiaks `jääma Juu; mõned vanemad mehed olid kiilaspiaid Sim

kiilass kiila|ss g -ssõ = kiil⁵ tõsõ[?] tedä `irvsevä[?], et ta kiilassõss jäänü[?] um Plv Vrd kõõla(ss)

kiilaste `kiilaste viltu pæe `kiilaste, pæe pole `öige end Emm

kiilatama¹ kiilatama Mar Mär Kse Hää Kei Juu JMd Koe kiljuma, kiljatama kui vähä kedagi oo, siis kohe kiilatab Mär; Ta `kartis `lehmi. Iga `õhta kui lehmad koeo tulid, siis ta kiilatas ukse ees Kei; kiilatavad ja naeravad ja karjuvad kiige peäl Juu; kiilatas korra ja oli `val'mis JMd Vrd kiiratama, kilatama²

kiilatama² kiilatama külmast kirvendama – Emm Vrd kiilama³

kiilatsema kiilatsema JMd Sim karjuma, kiljuma lapsed juoksevad mäda õuet ja kiilatsevad JMd; mis sa kiilatsed Sim Vrd kilatsema

kiilatus kiilatus kiljatus – Mar

kiildama `kiil|dama, -dämä Kuu VNg Lüg Vai särama, hiilgama Küll sa oled saand `kohvi`katla `kiildämä; Küll o moni igä `uhke `riie, nää `kiildäb kohe `päivä kääss Kuu; `sormuss `kiildab VNg; jää `läigib ja `kiildab Lüg; [jaaniussid] `kiildäsiväd roho sies ja `piendra pääl Vai Vrd kiilama¹, kiilgama

kiildäv `kiildäv g -ä läikiv, hiilgav, särav `Kiildäv must vasik, mitte tippi ei old `valget; `Kiildäväd `mustad `hiuksed; `Kiildäv `keldane; `Piene `kiildävä `karvaga [hülgenahk] Kuu

kiile `kiile viltu (tallatud) `Kiile kinja ma viskasi ää. Äi mina taha `kiiled `kinga Rei

kiilgama `kiilgama Muh Khn läikima silmad `kiilgasid vähe Muh; meri `kiilgab Khn Vrd kiildama, kiirgama¹

***kiilguma** kiljuma see `kiilgub nõnna, et põrm kukub laest maha Muh Vrd kiiluma², kiirguma

kiil|haal Vanast kui tokkisi pole olnd, veedi laevad kiilaali, tõmmedi laev kül'je peele, tihidi üks kül'ge enne ee, siis tehti teise kül'jega sama Emm

kiil|haalima kiil`aalima “purjelaeva talidega kül'je peale kallutama, et selle põhja triivida ja värvida” Vanast tehti laevdele ikka kiilaalimest, siis pole tokkisi nii palju olnd Emm

kiil|jauk Pha Pöi M kinnis a. seelikul ma aja kiiliaugule uagi ede Pöi b. kaltsadel, pükstel Kos sa lähäd nõnda, kiiliauk iist `valla poha Trv; meestel olli kaldsa, neil olli kiiliauk Krk Vrd kiili-, kiil|kott

kiil|jooks kiinjooks Pöi Kod Lai Kõp Vahest on `sõuke irmus kiilijooks teistel, et pole `otsa ega aru peal Pöi; kui akab kiilijooks, eläjäs tõssab tõiss `jalga ja tõiss `jalga, tõmmab saba `selgä ja lähäb Kod; kiilijooksu aeal on karjatsel ka `jooksmist Lai

kiilik kiilik g -u kiil lehmäl on sie kiilik, mis teda `torkab, et akkab `kiili juoksma VJg

kiilik(as) → keelik(as)

kiil|kott 1. pükste kinnis kiilikoti mant o püksi nõnda ärä määr, et sedä ei saa `kennigi `puhtess; kiilikotiauk om ää käe puul [kaltsadel] Krk Vrd kiiliauk, kiilkott

2. munandikott – Krk

3. eks ned poisid `enne käind küll tüdrukute juures kiilikot'id seilas, muidu ei pääst lakka Kad

kiilima¹ `kiilima Jõe VNg kiili jooksuma *ma ütlen vahest poistele ka: mis sa kiilid, parmud ei olegi väljas Jõe; juo akkavad kiilima, ei nüüd enam piia kinni ükski VNg Vrd* kiilitama

kiilima² `kiili|ma JMd JN Koe VJg Trm Lai, -mä Kuu Lüg(-mäie) Vai `kiilmä Kod, (ma) *kiilin, kiilin* Hlj Jõh IisR

1. a. kiilu vahele lööma; kiiluga tihendama [vilja] *redemed kiilitasse, muidu pulgad juoksevad vällä siest Lüg; Vigast pidi lüsi otsa olema kõvaste kiilitud IisR; kiili kerve varss kinni JMd; sahka kiilima Koe; pingi jalg logiseb, tarvis kiilida Trm b.* kiilu abil lõhki ajama – Lüg **c.** vahele trügima *Kiilisin ennast ka rahva summa IisR*

2. a. õõnsusi, pragusid jne täitma, tihtima *pae tükkid tuodi -- kiiliti ja tauti [seinaalune] täis; kiilin kividega posti kinni Lüg b.* tihedalt täis laduma *kiilisin kõhe kõvass täis rehe ahju Kod || külmuma Maa on ninda kõvast jää kiilind, et ei saa mulda kättä Jõh*

Vrd kiiluma

kiili|muna looma naha all arenev tõuk *Luomal on kahelpuol selg ruogu muhud, sääl neie sies on kiilimunad ielmisest suvest Lüg*

kiili|silm *tulli kassi kiili silmä rlvl Krk Vrd* kiilusilm

kiilitama *kiili|tama* Muh Han Aud Juu, -täma Kod kiili jooksuma *veissed akkavad sui palavaga kiilitama Muh; se on nihuke kiilitamese aeg selle kuu sees Juu; täma võib küll kiilitätä eläjitegä Kod || hullama, vallatust tegema laps koa kiilitab sii üht inge Han Vrd* kiilima¹

kiilits → keelits

kiili|vesi kiiluveesi sõealaevad sõidavad kiilivijs üksteise järel Hää

kiil|kann “väheldane piipkann” – Khk

kiil|kopp “pöidla järgmine sõrm” – Kul

kiil|kott seeliku kinnis *kiilkot't o vaksa pitkine; mõnel o kiilkot't kõhu ees, mõnel taga; voata mis moodi su siilik selgas o, kiilkoti auk lahti Muh Vrd* kiilikott

kiil|puri teatav purjetüüp *niid on kiilpurjud, nendega on ulga param loovida Jäm; Vanašti kiil purju ei tuntu; Nüüd on vokk ja kiilpuri, pailu parem sõita Hää*

kiil|tokk *laiva on kiil tokkis* (dokis nii kõrgele tõstetud, et saab põhja parandada) VNg

kiilu¹ *kiilu* VJg Sim; *kiilu* VNg vilets lamp, tattnina *ku akkasima lugema, siis pandi lamp polema, muidu oli kiiluga ühte puhku VNg; pane kiilusse eli VJg; lamp oli pisike, nagu kiilu põles Sim Vrd* kiiluk, kiilusti

kiilu² *kiilu* Muh, *kiilo* Phl *kit's kiilu karja rlvl Muh Vrd* kilu⁴

kiiluk *kiilu|k g -ki = kiilu¹ enne kui klaasiga lambid tulid, õlid kiilukid. seneperä üeldi kiilukist, et sel õli veike tuli, vähä vaide kiilus Lüg Vrd* kiiluke², kiilusti

kiilukas *kiilu|kas g -ka* VJg, *kiillu-* Kir lõik, pala küpsetud *angerud pandi äätika ssesse, õhukesed kiillukad Kir; kiilukas leiba VJg Vrd* kiiluke¹

kiilu|kast paadi põhjas olev kast, mille sees käib ninatüür – Ran

kiiluke¹ dem < kiil¹

1. väike kiil, tihendusklots *pengi jalal lüüdi kiiluk sisse; kirve koosel kiiluk Krk*

2. õhuke leivakild *leivatikid leigatud täna nii õhukesed kiilukesed Koe*

Vrd kiilukas

kiiluke² = kiiluk isa õli tehnd pläkkist ühe pisikese `lambi `kiilukese Lüg
kiiluma¹ `kiiluma (ma) kiilu(n) eP, `kiilun Kuu IisR Vai; `kiilma (ma) kiilu Ran Ote Plv Rõu; `kiilme Hls Krk

1. kiilu vahele lööma; (kiiludega) tihendama *lagi kiiludaste, parand ko Jäm; mine kiilu tuuligu `aardam `kinni Khk; pügalpakk on õnalaga puu, kelle vahele [töödeldav] puu `kinni kiilutakse Põi; Ukse tendrid said tugevasti kinni kiilut Emm; `kiilus `kirve varre `otsa `kinni Mär; `pal`kest lage `kiilus, aeasin pal`gid üksteese ligi Tor; [säangi] külle laua `otsas oli kiil, kiiluti `kinni Nis; vändal on kiilud sees, kellega `kiinni kiilutakse - - et ta õhö`tassa käib Juu; ma pea viil raasik kuhja varrast `kiilme Krk; ma lää `vällä vikatit `kiilma Ote; ma kiilo ratta õgvass Plv; põrmaad kokko `kiilu? vaja Se || üles kaaluma, kergitama `laeva üles `kiiluma (kui on liivale kinni jooksnud) Rei*

2. kiilu abil lõhestama *Selle paku peab `luhki `kiiluma Jäm*

3. õõnsusi, pragusid jne täitma; toppima `samblid kiilutasse `palkide vahele Khk; *Lasnaga kaevati auk ning [tuuliku] sammast `aeti `püsti `sisse ning kividega kiiluti `õmbe`rinki kõvast `kinni Põi; kiilutse kivide vahed `kinni lubja ja kivi tükidega Tõs; kibi `kildusi kiilutakse [müürikivide] vahele Nis || kinni jääma `kaigepääl `seilid maha, et enam `laeva `rohke kivije vahele ei `kiilu Kuu; `Kerves `kiilus puupakku `kinni IisR || fig vahele trügima *Las ma `kiilun ka `seie vahele IisR; mis sa kiilud ennast vahele, kui kitsas on Var; `keegi `kiilus `sisse, vägise kiiluks `kuškille `sisse Ris**

Vrd kiilama⁵, kiilima², kiilutama¹

kiiluma² `kiiluma, (ma) `kiilun Kuu, (ma) *kiilun spor eP kiljuma; kilkama Suur valu otta `kiiluma Kuu; Lapsed kiilusid oues Jäm; inimesed panevad `naerma ja `kiiluma Muh; vad tüdrukud ja poisid segamisi - - mudku `kiilvad ja karivad `peale Mar; kõrvad juba lakkus so `kiilumisest Juu; naised tulevad `karjudes ja `kiiludes meda tied JJn; `aige kohe `kiilus valu käes Koe; tüdrukud kiiluvad KJn*

Vrd kiilama², kiilguma, kiiruma

kiiluma³ `kiiluma (ta) *kiilub Jäm Ans Pha Muh Emm Käi Tõs Ris ViK I Plt, `kiilub Hlj VNg Lüg Jõh IisR*

1. kumama, nõrgalt paistma; hõõguma; hingitsema, vaevaliselt põlema *tuli `kiilub `metsas Hlj; nääd tuli viel `kiilu `pliitas VNg; päiv on juo menemäs, terä vähäkese `kiilub Lüg; Tael võttas tuld ja akkas `kiiluma IisR; lamp ei taha põleda, kiilub nigu tõndi silm VMr; tähäd `kiilusid `taevas VJg; `vaata kas süed kiiluvad viel või ei Sim; sial näisse üks tuli `kiiluma, lähme `voatama Trm; ühe kõrra Tõrma kabelis tuli `kiilunud Pal; pääv kiilub läbi `okste Lai*

2. hiilguma, läikima **a.** (silmadest) *silma `ninda `paistes et nattukene `kiilub Lüg; silmad kiiluvad `aigel inimesel Iis; uñdi silmad õõ aeal kiiluvad Trm; kaß lähäb `nurka pimedas, silmad kiiluvad Plt* **b.** [umballikal] *pialt `vuata ilus mua, `keskel aga vek`ene nagu silm, kus vesi kiilub Kad* **Vrd** kiilama¹, kiiruma¹

3. piiluma; silmi pilutades teraselt vaatama *se `kiilub `silмага VNg; Ei maga, `silmad `kiiluvad tekki `serva alt Jõh; Kiilu natuse ukse vahelt Jäm; ta `kiilub seelt nurga tagand; Lapsed käist lukioukust kiilumas Emm; mis sa tulid `siia `kiiluma Rak; `kiilujad silmad, terava `vaatusega silmad Sim; `niskesed äbokad kiiload silmäd paessavad `ripsmite vahelt*

Kod || *täna oomiku koit kiilub* (päike läheb kohe pilve taha), *täna pole ead`ilma`loota Pha Vrd kiilama⁴, kiilutama³*

kiilu|puu laeva kiil *Kiilupuul oli paadil tamm, see oli`raske puu ja pidas vees kaua`vastu Pöi; Mida suurem laev ja jämem kiilupuul, seda pikem pleiss Emm*

kiilus¹ *kiilus* Lüg Ans Muh, *kiilus* Kad kõõrdi; *kissis`vasta`päivä saab`vahtida ainult`kiilus`silmadega Lüg;`kiilus`silmadega inimine Ans; see oo`kiilus`silmdega Muh; ühel on silmad`rohkemb kiilus kui teisel Kad*

kiilus² *kiilu|s g -kse R(-sse IisR) pilvitu taevaseru lüüb`kiilukse ülesse;`Kiilus`lähteb`laiemaks,`vaapse ilm hakka paranema Kuu; kui`kiilus`kasvab`kinni, siis tuleb paha`ilma Hlj; Vanad`tiasid`kiilusse järele ka`ilma`ennustata IisR Vrd kiil²*

kiilus³ *kiilus* viltu *Nendel vist laõ`kuulass`rooli mitte: laõ oli`kiilus, kuõvatas rooli ää Khn*

kiilu|silm *siis tuli`kiissu kiilu`silma, siis tuli`kassi nõela`ända rlvl Muh;`kiilussilmad ja rähmasilmad ja kuda seda`üeldakse Kad Vrd kiilisilm*

kiilustama *kiilustama* Kuu Hlj VNg

1. *selginema (pilves taevast)`Luodeld`kiilustab, jääb ehk sadu ärä Kuu;`taevas`kiilustab Hlj*

2. *?piiluma`päike`kiilustab; kadalad`silma,`kiilustab, ei näe`oieti VNg*

kiilusti *lampi`justku`killiku ehk`kiilusti VNg Vrd kiilu¹, kiiluk*

kiilutama¹ *kiilu|tama* Kse Var Khn Ris KuuK Trm Kod Plt Puh San Se, *-dama* Rei

1. *kiilu vahele lööma, kiiluga tihendama`pärandad kiiludama Rei;`ratas tahab kiilutata Trm; kiilutemi sjo jalg`kinni San; sjo lätt lak`kä, timmä vaja kiilota² Se*

2. *raudkivimüüris suurte kivide vahesid kivipuruga täitma kiilutatse kivid vahele, muidu [suured] kivid ei seisa paigal Var; kui jo kiilutud on, kivid troist,`tehta [müür]`jälle siledaks pialt nagu laud KuuK*

Vrd kiiluma¹

kiilutama² *kiilutama* laeva kiilu remontima *Tänave`meite laõ mjõtu`korda kiilutõd Khn*

kiilutama³ *kiilutama* Jäm, *kiilutama* Lüg **a.** *silmi pilutama`kiilutab`silmidegä;`kassi pojalt vähä`kiilutavad`silma Lüg b. *kõõritama vaada, see kiilutab oma`silmadega Jäm Vrd kiiluma³**

kiilutama⁴ *kiilutama* vallatlema *kaua sa seal ikke kiilutad, jäta vahel järgi koa PJg || Uielu lehm`tulli kiilutes meite`õue Muh*

kiilu|vesi *Laeva taga on kiiluvesi Hää Vrd kiilivesi*

kiim¹ *kiim g kiima* Khk Muh Tõs Hää Kos JMd Koe Kod MMg, *kiima* VNg Jõh, *kiimu* Plt Ráp sugutung, *iharus; iha, himu`nuorel inimesel on`kiimad VNg; üks kiim on tal alati peel, kodu_p seisa piretkid Khk; mis kiim sool`sel`gas`olli et sa`õõnna läksid Muh; Ajab oma`kiima väl`läl Hää; loomadel on kiimaaeg Kos; kui lehm õt`sib`pul`li`üel`di: tal on`kange kiim selle järele MMg || rutt, kiirus tuln suure kiimuga, ruttu, ruttu Plt; sul om mineke kiim, anna² minnä² kohe taht; om kiim minekega Ráp Vrd kiimahuss*

kiim² *kiimudega mutt abar – Aud Vrd kima¹, kimm⁴, kimu*

kiim³ *kiim g kiimi, kiimu* Hls Krk, *kiimi* Har kiin; *kiinjooks Lehmäl om kiimjoosu aig,`raske karjan olla Hls; kiimil om siivä, aga ta tüküss`lehmil kusimi manu, obestel om ännä all; Küll om pal`lu`kiime; suve aig iki kiimu aig, ku kiimu ja parmu väl`län om Krk;*

kiimi, kiimu jooksuma kiini jooksuma *Lehmä jooseve* `kiimu Hls; `pääle jaagapäävä om sii kiimi `juuskmine Krk **Vrd** kiil¹

kiim⁴ kiim g `kiimi R/-e Lüg/, kiimi ViK I kiin² `kiimiga `raiuti `oksi puu `küljest Hlj; `jätand maa või jää `raiuta `kiimega, sie võttab üväst `lahti Lüg; `kiimiga jämedi puid ei saa, `pieni puid saab `raiuda Jõh; kiimiga raiutakse agu ja lüiakse pienemaid `pulke pliidi alla `katki Kad; `kiskusivad kiimiga `piergu Iis; ei `kervega ole nii ia [hagu] teha kui kiimiga Trm || kiim õli nagu puul viil`meistrid. `ešte raiud `kervegä, siis kiimigä võtad siledäss [küna] põhja Kod **Vrd** kiil⁷, kiin²

kiim⁵ kiim g kiimu tuhkpeenike tolmu `tolmu ja `kiimu um alasi kõigin paigun Rõu

kiimahhuma kiimahhuma “äkki tahtma” – Lut **Vrd** kiimahtuma

***kiimahtama** ma kiimahti ka minemä Se

***kiimahtuma** (ma) kiimahtu Se Lut = kiimahhuma tõsõ lät'sivä ja ma kiimahtu ka minemä Se; kiimahtu mullõ miä ni `eäle, `naksi_tahma Lut

kiimahuss kiimahuuss himu tulõ hõlahuuss, kiimahuuss, et tõsõ läävä?, ma ka lää Se **Vrd** kiim¹

kiimal kiimal Jäm Muh Noa Plt, kiimäl Tõs, `kiimal Hlj innal, kiimaline üks `kiimal poiss, `juokseb üöd läbi külas Hlj; see (veis) ühna kiimal Muh; lehm on kiimäl, otsib `pulli Tõs; lehm on kiimal Plt **Vrd** kiimas

kiimalane kimalane – Põi

kiimaldama kiimaldama öösiti hulkuma Nägu vanem ütleb oma lapsel: mis te ikki kiimaldate ööd `kaupa; sina taad (tahad) ka kiimaldama minna; säääl tañsivad ja kiimaldavad Hää

kiimale kiimale innale kiissad ajavad kiimale Kod

kiimalik kiimalik Khk Kse Hää Amb, `kii- VNg kiimaline sie elaks seda `kiimalikku elu üht`puhku, kui oliks ken tämaga nous oliks VNg; kiimalik poiss, p_seisa kodu Khk; va kiimalik inimene Kse; See on `seuke väga keevaline, kiimalik inimene, temal oleva must uss ännä all Hää

kiimaline¹ kiimali|ne spor eP, Krk Puh, -le|ne Mar Tõs JMd Koe Plt, `kiimali|ne Kuu VNg Lüg Ksi, g -se ihar `kiimalised tüdrukud VNg; Küll oo see üks kiimaline inime Mär; ta on kiimalene tüdruk, ta juoseb poisi järel Koe; tüdrukud juoksevad nagu kiimalised VJg; kiimaline poiiss, küll on ull Kod; küll tema on `kiimaline luum, mitte `kuskil ta ei seisa, muutku aeab `ringi poistega Ksi; kes `sianta kiimaline või liiderlik inimene, sel silmä veereve pähän Krk || kiusaja Mõni poisslaps on `kiimaline, ei pia `lapsukesi rahul, kisub jalast ja `iustest Lüg || “tühja jutu ajaja” on üks `kiimaline inime, `ühte`puhku tahab `teisi rääkida Ksi **Vrd** kiimalik

kiimaline² kiimaline, -lene, g -lise, -lese lapuline, kontvõõras pulmas näe kiimalesed tulevad `pulma Ris

kiimalus kiimalus eP(excl Hi) Hls Krk TLä Kam, `kiimalus R, g -e

1. iharus `tütrik pääst `perseni `kiimalust täis Hlj; üks kiimalus on `ühte`puhku, kui emane isaste `järke ajab Khk; kõht pereme `leiba täis ja perse kuradi kiimalust täis Mar; see on koa nihuke kiimaluse `jäoga inime, aab `naisi taga Juu; üks mõnel kiimalust `rohkem kui teesel JMd; kis kiimaluse elu tunneb, piab mehele minema Kad; kiimalus sie `ongi sie tüdruku `aigus VJg; laial teel`käimene on sama mis kiimalus Plt; ku_ña (mehed) saava toda

kiimaluse `ussi `leotada, sis na om kõege õnneligumba Kam || ulakus, püsimatus *tj*id pal'lu kiimalust või ul'akkut Hls; *sij* (laps) om *vj*il kiimalust täüs Krk || edevus tüdrik kiimalust täis, `siuke edev Hää

2. kiimaline mis sa nii kiimaluss olet, pia onti `piiri San

kiimama `kiimama Jäm Hää Juu Koe SJn Krk kiimal(ine) olema; hullama, vallatlema kassid `kiimavad Jäm; mis te kiimate vanad inimesed; Minul põlnu `aega kiimata, mina `ol'lin teiste `tjinja Hää; `kiimab `ringi Juu; tüdrikud `kiimavad, meesterahvas ei `kiima SJn; vallatust teeve, siss na `kiimav Krk || kihutama, taga sundima mis sa `kiimad obusega; mis sa sest obusest nõnna kiimad Koe

kiima|rohi kiima rohud (umbrohud) – Phl

kiimas `kiimas kiimaline veis o `kiimas; tüdrik oo `kiimas poiste kohe Muh **Vrd** kiimal

kiimasköllõma kiimasköllõma Rõu Plv Se nihelema; rahutult kuhugi kippuma *timä* taht är_minnä?, kiimasköllõss pääle taad minekit Rõu; mis tää tah kiimasköllõss, ei püsü_paigal Plv; kiimasköllõss minemä, eßs kiimasköllõss, siss tõist ka *vj*il kihotass Se **Vrd** kiimusköllõma

***kiimatuma** läikima kuluma `riie on `kiimatund Vai

kiimeldama kiimel|dama Mär Kse Jür Koe, -dõmõ San, `kiimeldama VNg

1. flirtima, külge lööma `poisid `kiimeldavad VNg; *poisid ja tüdrukud kiimeldavad* Mär; `kange kiimeldama Jür; *poisi? ja tüdriku no? kiimõldõsõ?* San || kiimaline olema – Kse

2. kihutama, taga ajama mis sa kiimeldad selle obusega Koe

3. kibeleva sie `kiimelda külä `menna üht`puhku VNg; *kuhu sind kiimeldab* Plt

kiimimä `kiimimä “läbi hammaste pikaldaselt jooma” *Muda pääl*d `lehmäd `kiimivad vähäkese vett Kuu

kiimlanõ `kiimlanõ Har Rõu Se kiin¹ `kiimlasõ nuu_hobõsõlõ manu_tükküse?, *hopõn om niu tulõ sisen; taal omma_`kiimlasõ_nõnan* Har; *suvõl' um pal'lo `kiimläisi* Rõu; *park' `kiimläisi ~ `kiimlaiste park'*; *sul om tah `kiimlanõ `perseh, ku sa tük'it `väega* Se **Vrd** kiinlane

kiimlema `kiimlema Jäm Vig Kse Hää VJg Plt Ote kiimaline olema, indlema `kiimlevad, kikitsevad, noored inimesed üheteise `vastu `naervad Jäm; *obosed `kiimlevad* Vig; *mõned nõrga aruga tüdrukud `kiimlevad poiste järele* VJg; *naiste`rahvad lähvad nii liiderlikuks ja `kiimlema, et tulevad isi `sel'ga* Plt; *peni keväjält `kiimlese* Ote || hullama, mürama lapsed `kiimlevad Vig || sugutama – Kse

kiimleme `kiimleme kiinide pärast tammuma (hobused) – Krk

-**kiimu** → Ls konnakiimu

kiimusköllõma kiimusköllõma kibeleva, kangesti tahtma kiimusköllõss minemä; mis sa kiimusköllõt, viländ viil `aigu Lut **Vrd** kiimasköllõma

kiimuss `kiimuss iha, tungiv soov `kiimuss `perseh minnä? kohe Se

kiimutama kiimutama Ran Lut õhutama, ärgitama, ässitama kiimutab selle `tjüügä, `aiga külläläd olõss tetä. mes sä kiimutat temägä nõnda pal'lu; kiimutab tõist tagast Ran; *timä kiimutass kõõ üless, kohõ vai lätt vai tege, tõzõ_ka kiimut' üless* Lut

kiimõllõma `kiimõllõma viivitama Mis tä sääil no_kiimõllõss ku t'ä jo? är? ei_tulõ? Rõu

kiin¹ *kiin* g kiini Hää Saa Kei Kõp eL

1. kiililiste (Odonata) seltsi kuuluv putukas *ma näi ilusit`kiine, ilusa pikä kehaga, suurde`siivega* Trv

2. kärbselaadne suur siseparasiitne putukas (Hypodermatidae ja Oestridae) *loomad`kiitavad kiinidega* Saa; *ku kiini väl'län, ega sõss eläjä enämb ei pea* Trv; *kiini salvave valuste* Hls; *obesel o kiini, tükiss ihu sisse* Krk; *kiinil om suure laja siivä, kiin võsistab* Nõo; *eläje`kargasõ`, eläjil om kiin takal* Krl; *kiini purõva`lehmi* Se || fig (liigsest kiirustamisest, kärsitusest) *mis kiin siul taga om* Hls; *ei tää mes kiin täl nüid taka om, nüid`lendäp nigu pisuand jälle* Nõo; *sul um kiin hanna all* Plv; *sul_om ta kiin`perseh* Se

3. kiinjooks *pasatse`persega vašk aap suure karja`kiini* Puh; *pasanõ vašk aasõ kaä`kiini* Röp; *kiini jooksmä ~ kargama ~ minema*; *kiinin käima kiini pininat kuuldes pakku tormama (kariloomadest) vasikad joosevad`kiini kiiniaeg* Kõp; *eläjä`kargava`kiini* Nõo; *Kuumaga kui lehmä`kiini joosiva,`olli`tsiku man paremp* Rõn; *lehmä käävä kiinin* Rõu; *võt`hanna`sälgä, lehm lätt`kiini*; *kari kääse kiinih* Se; *kiiniga kihutades nad (lehmä)`juosid kiiniga kodu* Kei; *eläjä`juuskva kiiniga`* Plv; *tuu ol`niku`au õt kari pidi minemä kiiniga kodo* Se

Vrd kiil¹, kiim¹, kiimlanõ

kiin² *kiin* g *kiini* Mus Põi L K Trm Krk T Kan Plv Röp, g *kiine* Mär Vig Mih Aud PJg Ris Rap Puh, g *kiini* Kuu IisR suure noa taoline terariist *Kiiniga üä agu`raiuda* Kuu; *Õhta vana isa oli`kolde ees kivil ja`kiskus`piirgu kiiniga* Põi; *peeru nuga, mõni üiab kiin* Rid; *kiiniga lõhuti`peergu kui`lõmmu põletadi ja raiutasse aku koa* Vig; *sepp tegi uie kiini* Tõs; *kiinega löi`kat`ki, paku pial [oksad]* Aud; *Poiss läks kiinega agu tegema* PJg; *Võt`sid kiini kätte, tegid`metsas agu* Kei; *enne olid lõmmud, siss`tehti kiiniga`särmed ja`noaga`kisti piiruks* Rap; *kiini võib koa kõhutada* Jür; *Kiin õli neskse suure laia teraga, tera oli pool pikem kui`kerve laba* Trm; *kiiniga tuleb kah paks peerg, aga nuaga tihasse õhukest* Äks; *kiin ei lähä kivisse, nokk võtab`vasta* KJn; *akku`raotass kiinega* Puh; *ää kiin`olli ärä kadumu* Nõo; *vanast`kisti kiiniga`pirde ja laasiti puu`osse* Ote; *tyy_kiin tarõ mano* Kan **Vrd** kiil⁷, kiim⁴

kiin³ *kiin* g *kiini* Emm Khn Hää tõstuk laeva ankru tõstmiseks *Surdõ`laevõss ond`ankru kiinid, käsitsi_mte jõva enäm`tõsta* Khn; *kiin on nel'la läbijooksuga plokk, kaks ratat, pääl on kolm, all on kaks`seivi* Hää

kiindrus *kiindru|s* Saa Koe, *-ss* Ran, *-s's* Kam San; *kiintrus* Krk; *kiindros* Trv/-ss/ Rõu; *kiineruss* Har; *kiirus* Hls; *keendru|s* JMd/-ie-/ Lai, *-s's* Trm; *keentruk* Juu; *kiindrus* Jäm Emm/-ross/ Tõs Tor Ris VJg Plt; *kiintrus* Lüg Tõs/-nr-/ Juu; *kiindris* Khk; *kiindrus* VNg IisR VJg; *kiinruus* Mar Iis/-s/ (must värv) *kiindruksega`värvida kabid`mustast, siis akkada`aaderdama* VNg; *Kiindrust`tehti ka ise ta'ntina`tahmast. Seda segati`värnitsaga,`saadi`musta`värvi* IisR; *kiindris oo`sõuke must maali muld* Khk; *poodist saab`musta`kiinrust* Mär; *kiinrust pannasse puu värvi`ulka* PJg; *kiindrusele pannasse värnitsad sekka* Tor; *kiindrusega võib kasuga ka mustaks`värvi, ku sa eli`juure paned* Saa; *tegi`vankre keentrukiga mustaks* Juu; *mul lähäb`kiindrust vaja* VJg; *minu isa`värvis keendrussega küll* Lai; *kiindrusega mustatas`nahka* Ote; *kiindrosega värvitäss puud* Rõu

kiineruss → kiindrus

kiiniskelema *kiinisk|ellemä, -lema* Kam; *kiinisk|elemä* Kan Plv(-õlõma) Se(-s-) Lut (korduvalt) *kiini jooksmä suvõl`parmõga om tu kiini aig, siss lehmä kiiniskellese* Kam;

latsõ `laulva lehmile ku kiiniskelese[?], siss lehmä jäävä `kullõma, `saisma Se; lihm jo taht kiiniskeldä[?] Lut Vrd kiinitseme

kiinistümä `kiinistümä kiinduma *No küll se `poigalaps o `kiinistünd sen `piia `lapsesse kovast; Mes `muodi sidä mette ja `süäme `kiinistümist selidäd, egat se ole `naulaga `lüömine Kuu*

kiinitseme *kiinitseme* Krk Hel kiini jooksuma *lehmä kiinitseve saba on sel`lan ku na laseve Hel Vrd kiiniskelema*

kiinitämä *kiinitämä* kiirustama *`Vihma vali nigu[?] ua varrõst, a_`Hilda mugu_`kiinit` umma `Rõugulõ minekit Rõu*

kiinlane `kiin|läne Kam Ote Kan/-n-/ Urv Krl/-nt-/ Rõu Plv, -lane Ote Krl/-lan/ Plv, -lanõ Har Rõu kiin¹ `kiinläne, *tuy aap `lehmi `kiini Kam; `kiinlase kurat `tsuskab obest, siss obene lätt nii `kargu Ote; `täambä om pal`lu `kiinläisi, eläjä_`kargasõ[?] Urv; viih, na omma ku `kiinlasõ hobõsa hannan Har; `kiinlanõ `tsuskass halusahe, et elläi tedä `pelgäss Rõu Vrd kiimlanõ*

kiintrus → kiindrus

kiinu|pill [laps] `löugab `jüsku kiinupill Rei

kiinustama Küll `kiinusta sidä `piiat, `ninda et alade `püüdü `olla siell Kuu

kiior → kiuur

kiip¹ *kiip g `kiipa Lüg; n, g `kiipa Jõh IisR Vai kokkupressitud heina-, lina- või villapall kaluo`sid `tieväd [heina] - - `mutku `massinad panevad `kiipa; `kiipad `aeti `jaama `juure `unniku Lüg; Orole `tuodi `enne Venemalt `eina `kiipaid; `puudased on nied `kiipad Jõh; puom `villad on kaik `kiipas, raud `vitsad on `pääle `pandu Vai Vrd kiibas*

kiip² *kiip g kiibi Põi Khn Hää Ris, keep g keebi Emm Phl õnarus laeva pardas, millest köied läbi käivad kööved keivad kiibist läbi `poldri `kinni Põi; keebi auk Phl; Tõsta ots `kiipi, sedäsi nühib `parda ää Khn; `tõmma tagant kiibist läbi ja pane taha `klampi `kinne Hää*

kiip³ *keip g keiba* suur kott; õlekott voodis – Lei

kiip⁴ *kiip g kiibu* õhuke leivakäär – Plv Vrd kiibakas, kiibukõnõ

kiipa- deskri 1. *`Kiipa kint* (kõhn laps) Kuu

2. *kiipajalg* "kes jalgu maad mööda veab" – San

kiipama *kiipama* Jõe VNg Jõh Muh JMd, da-inf *kiibata* Plt SJn; *kiipämä, kiibätä* Puh

1. *kriipima `kiipas käppägä, `tõmmas tõist Jõh; siis `võeti käsi `piose ja akati `kiipama* (rõugeid pannes) Muh Vrd *kiipima*

2. *jalgu järele vedama; lonkama poiss `kiipas `jalgadega VNg; metmes nõdal tal kiibata; `kiipab ja `lonkab SJn*

3. *roomama laits nakab jo `kiipämä* Puh

kiipari n, g *kiipari* kipakas, kergesti ümber minev küll *sie vene on `kiipari; sie ikka tege `laiva `ninda `kiiparist VNg*

kiiper *kiiper g kiipre* Tor Hää; *kiiber g `kiibre* Hel hobuseparisnik; vahetaja *kiipred vahetavad obusid* Tor; *viin `kiipred käisid juba Hää*

kiiper|jalg *kompijalg* *Kiiperjalg lähäb liipsides* Vig

kiipima *kiipima* (ma) *kiibin* Krj Jaa Muh Jür Koe Sim sügama, kratsima; kraapima *kärn kiheleb, akkad `kiipima* Krj; *mine kiibi `tuhtlid mõni varrikas üles* Jaa; *ma `kiipisi nõnna,*

aga ei lähe `puhtaks Muh; ära kisu `kassi, kass kiibib Jür; kiibime natuke, siis ei sügele Sim
Vrd kiipama, kriipima

kiip|jalg *kiipjalg* `lonkab Tor

kiipli *kiipli* vilets, kõhn olend *and mullõ ta vana lehmä kiipli* Plv

kiiprink *kiiprink* alus, millel pöörleb hollandi veski pea – Var

kiips¹ *kiips* g *kiipsu* Emm Vig Kse Han Pä Jür(g *kiipsi*) JMd Trm Trv Krk San, `kiipsu
VNg Lüg

1. kriips, kitsas triip või soon *noort kuud üks `väike kiips* Vig; *Tõnu `tõmmas enne küinega kiipsu, siis `tõmmas veel kaks `kiipsu (p)liiatsiga* Han; *ennevanaste olid tekkidel kiipsud sehes* Mih; *tõmmatase riipsu lauaga `kiipsusi* Tor; *puu pääle kiips tõmmadud* Saa || (tüdruku suguelunditest) *Ära akka `poiste nähes `pissile, `näavad sinu `kiipsu* Lüg

2. vana kulunud asi *luud kut kiips, mis sa sehanse kiipsuga tuba pühid* Emm; *mõlemad vikatiid on ära kulunud, pal'lalt kaks `kiipsu veel. kiipsudega `niita ei saa, jätavad eina kasuma* Saa; *Kuust ka paillas kiips järgi jäänd* Jür; *ei selle vana kiipsuga pühi kedagi* JMd; *nua tera nagu kiips* Trm; *luvva, vikati, väitse kiips* Trv; *suvel lastass `kiipsege, vana kulunu kiipsu (hobuserauad) all* Krk Vrd **kiipsakas**

kiips² on *tuuli luud - - mõni roag `pandud kokku, siis `tõmma kiips ja kiips* HJn

kiips³ *pidu kiips pal'li peal tansitase* Tor

kiipsakas *kiipsakas* Hää Jür JõeK Amb HljK Plt; *kiipsak* Lüg kõhn, kõhetu *on üks `vaivane `kiipsak ja `kontine* Lüg; *küll sie on aga kiipsakas ete* Jür; *küll on vilets ja lahjaks jäänd jüst kui kiipsakas* JõeK; *üstku kiipsakas teine - - `kõhna ja vaevaline (inimesest)* HljK; *`tütred kõik tal igavesed kiipsakad, põle liha luude `ümmer `ollagi* Plt || õhukeseks kulunud terariist *Nuga on kiipsakaks jäänu, ta on ära kulunu; kiipsakaga ei saa lõigata `ästi* Hää Vrd **kiips**¹, **kiitsakas**

kiipsama¹ *kiipsama, kiipsata* lonkama *jalg `aige, mis sa `kiipsad* Hää

kiipsama² *kiipsab ja `kaapsab, saab `saare, seal muneb = toa pühkimine* Mih

kiips|hõövel Var Mih Hää soonhõövel *kiips `ööblega lükatse `akna laasi raami `sooni* Mih; *Kiips `öövel ajab sõõrid `sisse; Majavooderdamise lauad, vaata missugused sooned sees, see `tehti kiips `öövlega* Hää

kiipsima *kiipsima* Kaa Rei; *kiipsmä* Plv

1. deskri kriipima, kraapima *Üks asi kiipsib aknalaasi vastus* Kaa; *Iga tema `oska veel pääd sugeda - - kiipsib niisama* Rei

2. ”õhukeselt leiba lõikama” *mi sa taahn kiipsit, `lõika? iks ilosa? kiku? Plv*

kiipsuke dem < *kiips*¹ *ät'il oll'i õige vana tuut's kui üks kipsuke* Saa; *sirbi kiipsuke* Trv; *är kulunu, ku kiipsuk viil; väidse kiipsuk, vikadi kiipsuk* Krk; *obesed olliva nigu `väiksed kiipsukesed* ijn Ran

kiipsuline *kiipsuline* a < *kiips*¹ *koi ajab `kiipsuliseks* PJg

kiipsuma *kiipsuma* (ma) *kiipsu on mis sa kil'k mädanu kiipsud* Hää

kiipsutama *kiipsutama* Han Tor Hää kriipsutama *`Piske Reet kiipsutas kõik `risti-rästi läbi* Han; *kiipsutas riidiga `laudi* Tor; *kirjutada ma ju ei `oska, mudku kiipsuta* Hää

kiir¹ *kiir* g *kiire* spor üld, g *kiire* R JMd VJg

1. valgusjoon *`päikse kiired oo sojad* Khk; *ele-ktri kiired audol ees* Mar; *sellel (sabatahel) oli suur kirte saba järel* Vig; *kiiretega ei saa vaadata (päike paistab silma)* Kir;

kaks `ussi päikse kjiirten kiaron; päev lüüb õmad kjiired tagasi, päev `vaatab tagasi Kod; kiire omma `umbre päivä, ei tää kas ta tähendess `vihma vai `põuda San || (mustrist) kiirdege rõõvass San **Vrd** kiird¹, kiire³, kiires¹

2. u röntgenläbivalgustus *Ott* [võttis] sis ühe masina ja vei `itsegi tää `kiirde ala Kuu; `Undlas on teisipäe kiired. täna `kiiri es ole Saa; `tütrid viisid mind `sinna kiirte `alla KuuK; tüu arst om kiirte `vaateje Hel; kiiretega `kaeti, mass rohida? vai ei massa? Plv; jäi `haigõst, käve kiirde all Röp

kiir² kiir g kiiru Tõs Hää Saa Ris Kei JõeK JMd JJn Koe Kod Plt Hls kiirus, rutt tää oli `kange kiir taga. läks suure kiiruga; tahab kiirt abi `saaja; irmus kibe kiir töö Tõs; Mestel änam (kartulivõtmise ajal) `kiiru põld Kei; parem kohe `einale ia kiir `piale `panna JõeK; tulen kiiruga et näha, kes siis on tuld JJn; lennuk läks, õli õege kiir minek Kod; tegi `kiiru taga Plt; mis kiir siul taga om Hls **Vrd** kiird², kiire¹

kiir³ kiir g `kiiru VNg, kiiru Phl paadi aerude rihmaas `lootsiku `kiirud VNg

kiir⁴ kiir g `kiiri Lüg Jõh IisR, kiiri Iis, k'iira, kiiä Se pomm a. kaaluviht `kiirid akkasid jo `vierand `naulast `pääle ja `läksid `kümme `naulani Lüg; Kodu neid `kiiridega `kaalusi `pal'ju [ei] old Jõh; sie ei kaalu üht `kiirigi Iis; kaalu kiiä Se b. kellapomm `kella `kiirid Iis; tuunikelläl omma ka k'iira?. kiiä_mä rassõ? Se **Vrd** girr

kiir⁵ → kiire²

kiir- kiir- kiire *Polisi kiirpaat ajab `meie `silda Kuu; Kiirkäiguga ummistab [veskikivi] silmaaugu ära, ei võta [teri] silmast alla Trm; nigu tera kõrre otsast `võetasse, nii viiasse kiirkuevatsesse Pil; tahvet `sõitis kate rattage, ku olli kiirkiri Krk; sääil (postijaamas) `viidi tahvetiga edesi kiir käsud, mes pidi edesi `anma `tõisi `jaama Ran; tiä `sõitse kiir rõngige San; ku riigi `val'tsusõ puult järsk käsk tul'l, siis lät's kiirkiut Röp*

kiirades, kiiradis → kiiratus

kiirakas kiira|kas g -ka Iis Kod/-ij-/ Plt Röp

1. karme, tragi õle `ästi kiirakas Iis; õlin ike viil kjiirakas Kod || riikakas kiirakas inime Plt

2. tiirane *pullid mõni suur on loid, aga veike nõnna kjiirakas Kod; mõne poiss om ka kiirakas Röp* **Vrd** kiirokas

Vrd kiirass¹

kiira|kont kuklatagune selgroolüli – Hi *Andis tesel mööda kiirakonti Emm* **Vrd** kiirde-, kiire-

kiira-käära kiira-käära Jäm Kaa Tor Hää Saa VJg Hls Hel, -käära Hls/kiirä-/ Krk, `kiira-`käära IisR

1. loogeliselt, kõverdi *Maanted `kiira `käära kõverad IisR; Nee asjad keivad niid keik sedati kiira-käära, saad sa neist tolku Kaa; ilma `juhtmeta vanger läheb kiira käära Tor; ma läksi suust kiira käära läbi; Vahest on `seuke kiira-käära kasunu [puu], `jänki täis Hää; jäneß joosep kiira käära edestagasi Hls; jõgi lää kiira-käära või kjiirt-kõvert Krk || sassis pea oli kiira käära, tukad `püsti VJg* **Vrd** keera-, küüra-käära

2. on kii'ts arakas kägistab kiira-käära, kiira-käära Tor

kiirama `kiira|ma, -mma, kiirada hoogu andma, õhutama *A sõss sa? muu_`kiirat taad tuld; Ma_`kiirssi tuld kõvastõ ala?, sõss lät's ruttu `kijmä; `Kiira no tad `püürä - - sõss lät't kirvõss ruttu teräväss Rõu*

kiirass¹ *kiirass* g `kiira Hel Puh Nõo Ote tiirane, kiimaline; edev, elav, vallatu `tütrik om `väega kiirass poiste `pääle, lidistap poiste takka Puh **Vrd** kiirakas

kiirass² *kiirass* koera nimi ku *Kiirass kindsast kiñni_võt't, sõss Tuk's täl takast nõvvo and; Kiirassõ^o umma inämbüsi kirivä^o* Plv

kiiratama *kiiratama* S(kee- Mus) L Rap

1. kiljatama ma `kohkusi nõnda_t kiiratasi Jäm; äkist kiiratas, tæ_p mis taal oli Khk; nõnda kut sa pistad, nõnda kiiratab Krj; küll aga kiiratas tene valjuste Muh; poiss läks tüdrukid kabama, tüdrukud kiiratasid Mär; koer kiiratab val'luste Kse; Poiss kiiratas eleda ääleaga kõrva sisse ja löi kõrva lukku Han; laps kiiratab magamese ajal Tõs; ta irmutas mu nõnda ära, et ma üsna kiiratasi Hää || ägedalt karjuma kui ta kukkus kiiratama: `püsti `tõusta, `püsti `tõusta, kas te ei kuule kui prõua räägib Rap

2. kirema kukk `kiiratas VNg; *Kiiratab* kukk, tähendab et ta kurja vaimu näeb Kaa; kukk kiiratab kolm või neli `korda enne oomikud Pha

Vrd kiilatama¹, kirgatama

kiiratus *kiiratus* Khk Tõs Tor; `kiiratus VNg; *kiiradus, -des, -dis* Jäm Khk

1. kiljatus, karjatus üks kiiradis keis, lapsed on ika `koolist æ tulemas Khk

2. kisakõri, kiljuja *Mis sa kiirud kut va Rummu kiiradus* Jäm

kiird¹ *kiird* g `kiirde päikesekiir Mär **Vrd** kiir¹

kiird² *kiird* rutt istu veel, kus sul kiird minna oo Mär **Vrd** kiir²

kiird³ → kiire²

kiirde- `kiirde- Mus Vig Han Var Khn, `keerde- Vig Tõs; *keerd-* Mih kukla(tagune) kaela `kiirde koñt Mus; *Mo kiirdetagune sügeleb* Han; `keerde `aukus sügeleb Tõs; `Añdis igävese mako-ška `kiirde `auku Khn **Vrd** kiira-, kiire-

kiirdlema `kiirdlema hiilgama, särama tähe `taivan `kiirdleva; mõne silmä `kiirdleva Puh

kiire¹ *kiire* g `kiire Krj Pha Põi Muh Emm Phl L Juu Jür JMd Koe Kad VJg Kod Lai Plt; n, g `kiire R Jäm Ans Khk VII Rei Ris Amb JN Koe VMr Kad Sim Iis Plt; n, g *kiire* Tor Hää Trm; *keere* Kaa

1. nobe, kärmas `kiire inimene Jäm; *Jalgratas oo kiire joosuga* Tor; `kiire joksuga jõgi Kad; *kiire kõik* VJg; *õle `ästi `kiire* Iis; `kiire käiguga obune Plt **Vrd** kiirekas, kiires³

2. rutuline, pakiline *mul on `kangest `kiire tüö* VNg; `kiire käsk tuli Lüg; `kiire aeg on, äi või tegemata jätta Ans; *ta ruttas, töö o kiire* Lih; `kiirel töö ajal Tõs; *asi on kiire, peab ruttu ära toimendama* Hää; *selle asjaga on kaniste kiire lugu* Juu; *töö on `kiire, põle `aega `minna külasse* Koe; *on palju `kiireid `asjasid toimitata* Iis; *kiirel korral kiiresti sõit' õege `kiirel kõrral siit müüdä* Kod || äge `undamise valu - - kui ta kiiret kibedad valu ei tee Lai **Vrd** kiireline, kiirene

3. rutt ise ime `kiiret täis, ruttas Jõe; *Ega jumal ole `kiiret luond, jumal on `iired luond* Kuu; *tie senele `kiiret taga et usina `jõudases* Lüg; *Peremes ise `kiiret tegemas ei ole, sis venivad tüö `juures* IisR; *tamal oli `kiire taga* Vai; *Aga sool pole nõnda kiiret, ma kuusuta lapse magama* Põi; *ega jumal pole kiiret loon mitte, aga `kässib `kärme olla* Muh; *mool on üsna kiire* Emm; *On nii kiire et pole aega silmagi sügada* PJg; *ußs tegi kiiret, et minema suaks* Juu; *mul ei ole kuhugi `kiire* Amb; *tieb kiiret takka* JMd; *kui aga `ästi kiire on, siis piab tõttama kas ing `välja* Kad; *minul on `kiire* Iis; *mul ei õle nõnna kiiret* Kod; *kiire*s

ähmis, rutus ja kui [vihma] iil tuli `piale, ole `kiires ja `kiires siel pial Jõe; kiire pärast kiiruga sield `ähmigä `kiire peräst neid `asju kogu `korja,ess oli unestand `aida `vottime Kuu Vrd kiir²

kiire² kiire HMd g `kiirde Mus Muh Mär Han Khn, kiire Muh LNg San, `kiirme KJn; kiir g kiiru Kaa Mär, kiira Hi; kiird Kul; g `kiirde Kir

1. kupal, kuklatagune `kerve teraga `löödi kaela kiiru `sisse [loomatapmisel] Kaa; [lind on] kiire piält punane; nii apu et ühna `kiirdest kõib läbi Muh; `Andis tale kiira pæele nenda, et ta mäledab Emm; [tapmisel] `kervega loomale `kiirde `peale `lööma Mär; Oma `kiirdetaha ei nää `kiski Han || otsmikuluu mõni tapab `luuma `kiirmest. lõi `kiirmesse KJn Vrd kiirg¹

2. mäeküngas, seljandik see oo üks `sõuke `kiirde `pealne [kus midagi ei kasva] Muh; mäe `kiirdepeal kasvab ilus rohi Mär || pikk lumehang ei saa sealt ange kiirust läbi; ange kiirud ees Mär

Vrd kiires⁵

kiire³ kiire g `kiire Rap Juu Kod; g `kiirde Mär Kse kiir¹ lasi `päikse `kiirded kõik näo ära põletada Mär; pisike `päikse kiire paestab sealt prao vahelt Juu; valata päävä `sisse, siis võtab silmäd ärä, nii ele kiire Kod || leek tule `kiirded Kse

kiire- kiire- Muh Käi Mar/keere-/ Vig Han Var Khn kukla(tagune) oli just kiire kondi `pihta annud; `surnu pannasse kiire nuki `peale puu `säarki; su kiire nukk o koa isa nägu; lastele `tehti pisikesed mütsid -- siilud `tehti `peale -- kaks [siilu] oli kiiretagust Muh; `kiireauk; keeretagune auk on mõnel suurem, mõnel `väiksem Mar Vrd kiira-, kiirde-

kiirede kiiresti küll pohmib, süüb `väega `kiirede Ote

kiirekas `kiirekas kiire, kärmas `kiirekas inimine `jõuab igäle `puole Lüg

kiireke kiireke kübe lume kiirekse tuleva maha, päiv `paistuss Ote

kiirelene kiirele|ne g -se "rägaline, künkline" pae kiirelene maa Mar

kiireline `kiireline Kuu Hlj kiire, rutuline `Kiirelisel tüö ajal Kuu; sie on `kiireline asi, `tarvis `kiirest `käia Hlj

kiirelt `kiirelt Kul Ris Tür Kod Pil kiiresti akame `kiirelt peal Ris; val`missand `kiirelt ja kõrraldand Kod; ära räägi `kiirelt, katsu pikkameisi Pil

kiiremalt `kiiremalt Kul, kiiremalt Tür kiiremini

kiiremast `kiire|mast Lüg/-ä-/ Jõh IisR Vai/-mmast, -mmäst/ Sim; kiiremast Lai; kiiremini lue `kiiremast Lüg; `Ninda `jõuab `pal`ju `kiiremast `toimetamised `val`mis IisR; siis olik saand `kiiremmastki käde Vai; mis sa ul`lud, katsu et sa `kiiremast lähäd Sim; tagus obusele vasta perset, `tahtis kiiremast Lai

kiiremba `kiiremba kiiremini `tarvis akka `oige kovast `arpima, siis saan `kiiremba kotta (koju); saad `kiiremba `tervest Vai

kiiremi `kiire|mi Jõe, -mmi Kuu kiiremini ne on `keilid, `kiiremi ajab kui `linna `klitsudega Jõe; Süö juo `kiiremmi, mes sa nii `kaua `mämmeldäd Kuu

kiiremidi `kiiremidi kiiremini Kul

kiiremini `kiire|mini Kod, -mine Jõe, kiire|mini Tür, -meni Lih ritem `laine lähäd mittu `kerda `kiiremine edasi [kui paat] Jõe; pidid ikka selle töö ennem ää tegema, mis kiiremeni `tarvis teha Lih; vesi juakseb mõnes kõhas `kiiremini Kod Vrd kiiremalt, kiiremast, kiiremba, kiiremi, kiiremidi

kiirendama *kiirendama* Mär Tor Kos JMd Trm Lai Plt, `k- VNg, `kiirendämä Kuu kirj, u kiirust lisama; edendama *pane soe aue `piale, see kiirendab mädanemist, lööb ennem `lahti paise* Mär; *tööd ei soa kiirendada* Kos; *kiirenda vähe `käiku* JMd

kiirendus `kiirendus kiirus rong läks `suure `kiirendusega VNg

kiirene `kiirene kiire kui tal `kiirene aeg oli, siis `kieras ko,e `nuusti suu `nurka, kui `aega oli, siis toppis `piipu Jõe

kiire|pealne lagipea – Muh

kiires¹ *kiires* g `kiire Mar, g `kiirde Kse kiir¹ pääva kiires Mar; *tule kiires* Kse

kiires² *kiires* g `kiire Mar, g *kiirese* Hää tuulehoog vali tuule kiires Mar

kiires³ *kiires* LNg Mar JõeK kiirus; *nobe, karmas mool o kiires ää `minna* LNg; *ta on kiires ja agar inimene igale `tüöle* JõeK **Vrd** kiire¹, kiirus¹

kiires⁴ *kiires lõpused kala kiires* Mar

kiires⁵ *kiires* Vig, g `kiire Mar kukal, kaelatagune; pealagi; mägi, mäesalg `kiire sees oo silmad ja lõuad; *pea `kiire auk; üks pisike mäe kiires oo seal einämaal; mes se va pae kiires oo, see kasvata `villa kedägi* Mar **Vrd** kiire²

kiirestama *kiirestama* JJn Koe VJg Plt; `kiires|tama Jõe/-mm-/, -tämmä Lüg Vai

1. *ruttama, tõttama ma `kiirestasin nii `ruttu kui sain* Jõe; *midä sa `kiirestäd senega, ärä `kiirestä* Lüg; *no se üks `ilma `asjata `kiirestamine* Vai; *kui mina kiirestasin, siis tema (lehm) ka kiirestas, mitte ei saand kätte* JJn; *mis te sis nõnna kiirestate, `aega küll* Plt

2. *tagant sundima tüö juures teist kiirestama* Koe; *mene kiiresta teda taga, mes ta vahib* VJg

Vrd kiirustama¹

kiiresti `kiiresti Jõe Kuu Ans Khk Rei Nis Kos Plt/-s-/, kiiresti Vän KJn/-s-/, `kiirest Jõe Hlj RId Kär Pha Muh VMr Kad Iis Lai; *kiirest* Kad Sim Iis Trm; `kiireste Aud Nis Kei Juu Amb; *kiireste* Tõs IisK SJn Hls; *kijress* Kod; *keerest* Kaa ruttu küll aga lüidib `kiiresti Jõe; *lusikas käis `kiirest, `elpis suppi; käib `kiirest nagu `Kulja `mieste `lähkri tüö* Lüg; *se potti `lähto `kiirest `kiema* Vai; *ma oli loivakas, ma es saa naa `kiirest mette* Kär; `kiirest `võetud tuli üles Muh; *tegi `tääle rutu taha, et tä kiireste tuleb* Tõs; *ing jääb `kinni kui `kiireste joosed* Aud; *ma lähän nii `kiirest `sinna, et kivi kuuleb, teene küsib kus sa lähäd* VMr; *aja kiirest võid `ümber* Iis; *õle kärke ehk mine kijress* Kod; *temä kõnnib kiireste* Hls **Vrd** kiirede, kiirelt

kiiret *kiiret* on (linnuhääle jäljendus) viires [teeb] *kiiret kiiret* Jäm

kiirg¹ *kiirg* g *kiira* Käi Rei otsmikuluu Lõi ärjale `kiirga Rei **Vrd** kiire¹

kiirg² *kiirg* g *kiire* tuleleek *koller tullu kit'se näol ja mökitanu et tuld `süvväss ja `kiirge `juvass* Nõo

kiirgama¹ `kiirgama Jõh spor eP särama, hiilgama `Päike `kiirgas eledast Jõh; *tähed `kiirgavad külmaga* Jäm; *Kui tahm `katla põha all `kiirgab kui `katla tulelt ää võtad, siis ilmad `lähtvad külmaks* Põi; *kassil silmad `kiirgavad* Muh; *pääba jooned `kiirgavad* Mar; *Poisil silmad kiirgasid, kui lubati laadale kaasa võtta* Han; *pisuke lamp, täi silm `kiirgab* Tor; *uusi silmad `kiirgavad peas* Juu; *lumi `kiirgab* Trm; *kaási silmad `kiirgavad või `ergavad pimedas* SJn || *Täna kiirgab seikest vahed oomikutuult, et ää mette püsta nina uksest õue* Kaa **Vrd** kiilgama, kiirguma³, kirgama¹

kiirgama² `kiirgama Jõe spor L, Nis SJn, da-inf kiirata Aud Hää kiljuma, karjuma nõnna `kange valu, et ühna `kiirgas Rid; tüdrukud karivad ja `kiirgavad pošte kää Mär; `kiirgas na val'luste, tea kas maha kukkus või Mih; nägin `uúsi ja `kiirgasin; läksid kiirates ja karides Aud; ää karda, ää `kiirga Nis **Vrd** iirgama, kiirguma¹, kirgama²

kiirgama³ `kiirgama midagi väga tahtma mis sa `kiirgad `seakest `asja SJn

kiirglema `kiirglema külmast kirvendama kēed õsna `kiirglevad, siis peab lomega hõõruma Phl **Vrd** kiirlema

kiirg|silm kiirgsilm hunt – Pai

kiirguma¹ `kiirguma (ma) kiiru(n) S Kir/-o-/ Lih Kse Han Var Tõs kiljuma, kilkama a. (inimestest) Peedu ele `ööldi selle `kohta, kes `kiirgudes `rääkis Jäm; ma `kiirgusi: oh jumal, nüüd panevad elud põlema Khk; tüdrugud müravad ning `kiirguvad Krj; ta `kohkub või on ta `aiget saand, et ta kiirub Pha; mees kiirub kut täkk, kui tüdrukid näeb Vll; mis sa kiirud nõnna Muh; Naised aa kerged kiirguma Emm; Mis `kiirgumine see on, ole vaid Rei; Laine `kiirgude kõige val'lemini kui kiigub Han; laps `valju tuas `kiirgus Var b. (loomade hääliisusest) obused `kiirguvad teine teise `vastu üle aja Khk; kuuled kui kana `kiirgus, `kulli nägi Kär; Suured sugutäkkud olid, mis `kiirgusid ja `karjusid kui `välja `toodi Pöi; kana kiirub nõnna et, kipub `auduma Muh; kui ta (mära) võerast `aisu kus `tundis, siss kukkus kohe `kiirguma Var || `oues on täna nii külm, et lumi üsna kiirub ree all Rei

Vrd kiilguma, kiirgama², kiiruma²

kiirguma² `kiirguma Rei Phl külmast kirvendama kääd `kiirguvad külma pärast, nagu nõõlssed oleks sees olevad Rei; kēed õsna `kiirguvad, siis peab lomega `hõõruma Phl || Se pörudas mo `ändro `konti nii kangesti, et `ändrokondi otsa seest `kiirgus ermus sant valu läbi Rei

kiirguma³ `kiirguma särama akkab `kiirguma, klaas asi või, `pääkse käes Var **Vrd** kiirgama¹, kiiruma¹

kiirgumisi adv < kiirguma¹ see `rääkis `kiirgumisi Jäm

kiiritama → keeritama

kiirka `kiirka ”mingi ketramise abinõu enne vokki” – Vas

kiirlema `kiirlema Mus Pha külmast kirvendama `kange külmaga mu sõrmed `kiirlevad `kangesti Mus **Vrd** kiirglema

kiirmes leivakäär – Juu **Vrd** keermes

kiirmus-kaarmus `kiirmus `kaarmus Hää Krk Hel (ohutamissõnade alustus) `kiirmus `kaarmus, varessel valu, arakul `aiguss, mustal linnul muu tõbi, me latse kõtt `tervess Krk

kiirokas `kiirokas tiirane küll sji poiśs on üks `kiirokas, ull ja tragi; `oinad oo `kiirokad, aavad `lammid taga Kod **Vrd** kiirakas

kiivotõlõma → keerutõlõma

kiiru `kiiru kirg, kiim sie `tüdruk ajab `poisi `kiirule VNg

kiirukõnõ `kiirukõnõ ”väike läikiv veemardikas, kes tiirleb vee pinnal” Har **Vrd** iirukõnõ

kiiru-kääru deskr annekollad on `samla päl maas kiiru-kääru Saa

kiirulene taevas sõõnas ehk kiirulene Rid

kiiruma¹ `kiiruma (ta) kiirub Var Tõs läikima, särama vesi kiirub `aina Var; `aknad kiiruvad; kuld sitikäs - - kiirub `kangeste, nagu kuld kohe Tõs **Vrd** kiiluma³, kiirguma³

kiiruma² `kiiruma (ma) kiirun Jäm Khk Käi Rid Mar/-o-/ Mär Var Tõs Hää karjatama, kiljuma; (loomade häälotsusest) Meite obuste söömaisus oli `oopis `otsas ning siis obused aksid otse `kiiruma `lautas Khk; laps kiirub kui ta äkki `kohkub Käi; tä `kiiros nõnna `kangesti_t kõik mets kajas Mar; laps kiirub, `kiirus päris eledaste Tõs; Kanad kiiruvad, pesa pääl on ja `juure lähed, kana kiirub kohe Hää **Vrd** kiiluma², kiirguma¹, kiirutama¹

kiirus¹ `kiiru|s g -se R(g -kse Kuu) eP(kiirus Jäm Phl Koe, `kiiros Ris) hv Hls, u San Se kiire, rutt `Kiirust on `tarvis `kirpuje `püüdämisel; Ega mei oma `kiirusega küll `valve kiir`paatije iest ärä `joudand Kuu; `välgo `kiirussega õli jalul Lüg; mis `kiirus sool taga on, et sa nii nobe oled Khk; Logiga mõõdeti merel laeva sõidu `kiirust Põi; suur `kiirus leheb nüüd `mööda Emm; `Neukstel kärististel võib töö `untsu kua `minna, aavad `kiirust takka Han; Autudel on suur `kiirus pääl. `kiiruse pärast sõidavad `raavi Saa; alati on tal `aega küll, aga nüüd oli tal suur `kiirus taga Juu; egä me `kiiruss `tälle piäle ei pane Kod; `aega tal küll. kiirust tal ei ole Lai; see masin lääb suure `kiirusega Hls **Vrd** kiires³

kiirus² → kiindrus

kiirustama¹ kiirus|tama spor eP/-ss- Kod/, -teme San; `kiirustama Kuu VNg

1. ruttama `kiirustamine ajab `pardigi `püssütoru iest Kuu; ma kiirustasi, et ma enne pümed koju sai Khk; kiirustas minema Kse; Seni kiirustadi, kui rihavaárs juba like ol'i, siss es tohi änam `riisu Saa; mis sa naa kiirustad, eks `aega ole viel JMd; kiire töö on käsil, ma pian kiirustama Lai

2. ergutama, tagant sundima kui midagit tahame `tiitsest tehja, siis peab `tõõlisi kiirustama VII; kiirustan `lapsi taga JõeK; peremis kiirust iki meid mineme San **Vrd** kiirestama

kiirustama² kiirustama ”jala pääl keerutama” me Annega kiirustasim `laupa `õhta Hää

kiirutama¹ kiirutama Khk Tõs

1. kräunutama mis sa seda tüdrugud kiirudad Khk

2. kiljuma mõni kiirub kui `kohkub; mõni on `kange kiirutama Tõs **Vrd** kiiruma²

kiirutama² kiirutamma käänukohtadel keerlema (jõevesi) käänü kotusõ pääl vesi kiirutass Rõu **Vrd** kiirõndamma

kiirõndamma kiirõndamma käänukohtadel keerlema (jõevesi) ku_tuu vesi edesi ei_saa_minnä[?], sõss tiä kiirõndass Rõu **Vrd** kiirutama², kiirõndõllema

kiirõndõllema = kiirõndamma – Rõu

kiis kiis Kuu Hlj Jür Trm; kiiss VII Muh Phl Trm, g kiisu Jäm Rei Han, kiisi Phl

1. kassike, kiisu kiis `püüdäb `hiiri Kuu; `väike kiiss lööb `nurru VII; mis kiiss tahab? Muh; küla kiiss tuleb Phl

2. int (kassi kutsumisel) – Jäm Jür Trm

3. jõulumäng jõulube `õhta mänñiti `kiissu käde `püüdäma Jäm; lapset tegid `jõulu kiisi. palistadi õled kokku, nupp `otsa. siis panid otsad kokku ja teina `torkas `puuga. sai kiisi pikale, siis kiiss jähi pimegs Phl

Vrd kiisa, kiisi

kiisa `kiisa Jõh Vai kass sie `kiisa on üks laisk `kiisa, ei `otsi `iiri omale ega kedagi Jõh; `kissasi moned `kutsud `kiisa ja `miisu Vai **Vrd** kiis, kiisi, kiisu, kissa

kiisa- kiisa- `Kiisa `kaupmes villkappaga `tõstas `kiisku IisR; Nasvalt töid pisikesi kiisa purusi, aga nee polnd kessegi kalad Põi; nuumärg, koha silma leha ja kiisa mari – neil üks

rammu Rid; kiisa`randas käisid -- `kiisku `toomas Pai; kiissakõdan koevateti `kiissu ja `tinta Kod; kiisa piirakut tihasse kah rukki leeva `sisse Äks; kiissa`kaupme kääst tõevad `kiissu Lai; kiissa nuüt om nagu kirj; kiisanuüt, üits perä ja pal`lu `nüüre ja `nüürel ollive õlenusti ja `seotu `külgi; nüid on paras kiisa püügi aeg Trv; mai-lma suure kiisa ahju olliva kiisa kuan; kiisa ait ol`li kiisakua otsan; ku sa `kartuli suppi keedit, siss lassit `peoga toda kiisa jahu sinna leeme `pääle; tuu kiisa leib `olli iki periss magavuse süük Ran; kiisa`kaupmiss õegass et, kiissu `võtma, `kiissu `võtma!; vanast olli `kiissu jalaga segädä, aga nüid ei näe kiisa `poigagi Nõo; kiisamutiga saab `kiisku ja sudakid Ote; kiisa noodal omava? jäl tuudi? [küljes] Röp

kiisa|kala kiisk kes ne kiisakala rood jõvab ää noppida Mus; Kiisakala aa puha rooränk Emm; [konnakarbid] `keskelt `kõmmis nago kiisa kalad Vig; kiisa kala on väga luine VJg; kiisa kala on üks magus kala Iis; kiissa kala lähäb `marja täis Kod; a nüid ei `näek'e näid, noit kiisa kallo Röp

kiisa|kebade `kiisakebade ülepeakaela, kiirustades Jäin `kauaks `pengama, sain vade `kiisakebade `rannale; Tuuld `aeva lisäs, saimme aga `kiisakebade tulema Kuu Vrd kiisakibade, kiis|kebadi

kiisa|kibade, kiisa|kibadi kiisakiba|di Kad VJg, -de Sim; `kiisakiba|di Hlj, -de Kuu kiirustades, ülepeakaela Läks `kiisakibadi mihele Hlj; pidin iljast `jääma, sain aga kiisakibadi minema Kad; sie on kiisakibadi `tehtud VJg; si mies läks kiisa kibade, ruttu ja ruttu Sim Vrd kiisakebade, kiis|kebadi, -kibadi, kisakibadi, kiistakibadi

kiisa|kibinal kiirustades, ülepeakaela Ei old enam `aega `moelda, sain aga `kiisakibinal tulema Hlj

kiisakil kiisakil pikali Sui sai `löuna sööma `peele vahel natike `aega kiisakil ka `oldud Kaa Vrd küisakil

kiisa|kiri Ans Mar tedretähed pale kiisa kirja täis Ans; kiisakiri neo peal Mar

kiisa|kirju tedretähniline sihanduse kiisa kirju `palgega Ans

kiisa|leem Ran Rõn Se kiisasupp keedä kiisa paan äste `pehmess ja tuu kiisa liim lase läbi sõgla; mia ole elu aig `kiissu söõnu ja kiisa `liimi `lõmpnu Ran || fig Kiisa`liimi `kiskma nina luristama Rõn

kiisama `kiisama, kiisata jonni ajama mino lat's kiisaäs ka et, võta minno üten; tuu `ol`le mulle trahvist, et mina kiisassi, et mina `joñne emäga Võn

kiisa|nina Ridala Kiideva küla inimeste sõimunimi `kiitlasi kutsuti Kiideva kiisaninad Rid

kiisa|püüdmine jõulumäng – Kaa Hel TMr

kiisa|räks Suislepa valla elanike sõimunimi `Olstre obuse`varga, Tarvastu sianaha, `Suisle kiisaräksi Trv

kiisa|silk soolatud kiisk kiisa silguga tegin tänavude kevade vel õdrad maha Trm

kiisa|venelane kiiskadega kauplev rändkaupmees (enamasti venelane) kui kiisavenelane käis – oli ta või `eestlane – ja tõi `kiisku, siis `pañdi kohe `pañni Lai; kitsõ `uibol oma nii `hapna ubina? -- a kiisa veneläne sei ku `kompekke Röp

kiisel `kiisel g `kiis|i Jõh hv Põi, Kos Koe VMr VJg Iis Pal Lai Plt SJn, -e hv Ris Kei, Amb JMd Koe; `kiissel g `kiisli Hlj RiD(-a VNg); kiisse|l I Puh, -l Se, ki:ssell Võn; n, g

`kiisla Kuu Hlj VId, kiisla Kam Ote VLä, `kiistli Har; n, g kislä Rid Juu Jür Amb JMd JJn Ann Kad Äks Lai KJn Trv Hel Kam Ote Rõn San, keisla Lei

1. kaerakile `keidämä tänä `oige `kaura `kiisli; `kiissel `kannatab ühe `korra üle kattukse `vahti, siis on koht tühi VNg; süö `kiisli kere täis ja üppä üle `aia, siis `ongi kere tühi Lüg; `Kurname `kiisli läbi `siula Jõh; tämä `keitas `kiisseli Vai; pühaba ommiku kiedeti suppi ja nell'aba ommiku kislad JJn; kaerajahudest `tehti kislä Ann; sean `kiisliid `apnema Koe; võt'in napa sisse raaske `kiisliit Iis; kiissel ei `anma `rohkem `jõudu kui üle aia karata Kod; minu ema tegi `kiisliid õege `tihkest Pal; kislaga saab `kindad kätte, kõrdiga kõis rekke, pudruga pool `sülda puid Lai; minä ei taha sedä kislad KJn; uheti sõkelde sjiist üvä ärä ja siss tu uhetu üvä `pañti kislä `sisse Kam; kas kiislaõ `syula sai Ote; kiisla ol'l apu ni et suu jäi argulõ Urv; `Kiisla olgu `kärre tuli, munapudrul `oigõ tuli Rõu; seto `rahvil ol'l kanõbilijim `kiisla hämmädä?; `olkõ `kõtt kui täüs, a `kiisla asõ iks om alalõ Vas; ku kohetuss hapu es olõ?, siss es saa? hää `kiisla Räp; Kurna kiisla kohetuss ar, siss keedame kiisla ar Se; ku kiislat süüt, `kaehat katuzõ `pääle, nii kõtt tühigi Lut

2. leivajuuretisest või -taignast keedetud puder juuretusest `keetsime kislad, leeva kislad Äks; meil vanast leevä `tahtast es tetä `muud ku `kiislat Urv; leevä kohetusõst `kiislat kül `tek'k mõni, tuud olõ õs vaia sõgla läbi `laskõ? Vas || kaeratangusupp Kiisli vedel on `aigete toit Põi

3. marjakissell `Kisse-lli `üitakse ka kislaks Jür; Ma sein täna manna `putru kuremarja `kiisliga Trm; kuremarja `kiisliid keedeti Lai; Süü iks kislak kah Rõn; kurõmarä `kiisla Se

kiiseldama kiisel|dama Muh, -dämä Var rabelema, tööd rügama; pidevalt liikvel olema; edvistama veis kiiseldab aga `peale, ei seisa vagusi; küll nee tüdrikud kiiseldavad, oo `kiima täis, `tahtvad `poissi `soaja Muh; mis sa kiiseldäd, ega sa maailma tööd ää ei tee Var

kiiselmu kiiselmu küla tantsupidu nüüd lääme kiiselmule Ote

***kiiserdama** vallatlema latse kiiserdive ja teive oma vigurit Trv

kiisermuss kiisermuss Hel; kiidsermu|ss g -se Trv Krk kogum, hulk uisa kiidsermuss, sääl om kunikess ka sian; joosu aig konna kiidsermuss Krk; ku [ussid] kiisermuss ollev, siss ei saa neid maha lüvvä Hel

kiisi kiisi Khk Krj VII Hag Juu; `k'iid'si Lei

1. kassi hellitusnimi *pisiste kiisidel juba silmad pees* Khk; *pisiksed kiisid* `joosvad öuetkaudu Krj; *kutsu kiisi tuba, kiisi tahab puppu* VII

2. int (kassi kutsumisel) *kiisi, kiisi, tule `siia* Krj; *kiisi, kiisi, tule ligemale, ma võtan su `sülle* Juu; `k'iid'si-kiid'si Lei

Vrd kiis, kiisa, kiisu

kiisi- `kiisi Lüg Vai kiisa- `rinnad kidiseväd nagu `kiisikott; `seljä pääl `arjassed - - `kiisi kalal Lüg; `kiisi kala on `ämmatappaja Vai

kiisikas kiisi|kas VII Muh, g -ka Põi üleannetu *See on üks kiisika moega poiss; Ää mine nõnde kiisikate seltsi mette* Põi

kiisikene kiisikene dem < kiisi oh sa pisitera kiisikene Juu **Vrd** kiisukene

kiisitama kiisitama Mär Hää Juu VJg; `kiisitamma Vai kassi kutsuma `kiisita kiiss kiiss `kassi `poigi Vai; ei tia kus se kaß oo. küll ma kiisitasin, aga `kußkilt ei tulnd Mär; pean

teda kiisitama, siis ta tuleb ligemale Juu; tüdrukud kiitasid `kaäsi VJg Vrd kiidsitämä, kiisutama

kiisk *kiisk* Emm spor L, Ris Nis Kos Jä VJg Sim spor VIPõ(g -ä Kõp), T spor V, *kiiss* Sa(*kiisk* Põi) Muh Rei Phl Mar Hää Plt M(g *kiissa* Trv) TLä Lei, g *kiisa*; *kiisk* g `kiisi R, g *kiissa* I

1. kala (Acerina cernua) `Narri ei `piedä miheks egä `kiiska kalaks Kuu; `verkus on `kiiskasi VNg; a `muidu `kiisi liha on `niske magus, aga kole `luitand Lüg; `kiisi kala on `ämmatappaja Vai; Nasval `püütaste `kiissu Jäm; see *kiiss* on üks pisine karune kala roheline nahaga ning tipid sihes; jäme kõhuga kut emane *kiiss* Khk; Ahvenas on `Aula kala, *kiss-kiiss* `Käräla kala, *meriärg* on `meite kala Kaa; ma kõisi `särgi ja `kiissu `püidmas Muh; kui sa `kiiska akkad `sööma jäta `enne naised lapsed jumalaga, see `kangesti `roogu täis Emm; *kiisad* oo väga saandid `siia, neil oo teravad luud sees Mär; Sii `kiisku põlõgi, tuhandõst kui ühe näed Khn; teine kala võtab `kiiska ja siss on teine kala ka `otsas Tor; `kiiskadest soab suppi Kos; `kiisku ja kardulid, sügisene süek Iis; nüid saab paras *kiisa* püigi aeg Trm; `kiissu ja kartulid kiädämä Kod; Kes *kiisa* kirja paneb ehk lutsu luusse arvab Pal; `värsked *kiissad* `kartuliga, küll olid iad Lai; vanal aal `käidi Võrtsjärve ääres `kiissu viimäs KJn; titiluu om *kiisal* `seoke ku nõgel, ku teine kala tahap tedä nõjla. sõss temä lüüp selle `püsti Trv; midägi ütelte ei lase, siis om südä täis ku *kiiss* kunagi Krk; kuivatedu *kiisad* `pañti `korve `sisse, saadeti lodjaga `Pihkvade; ta om kõhn nigu kujunu *kiiss*; nakass `kiissuga `kauplema Ran; sa It nigu vana *kiiss*, luine jälle; ku *kiiss* oless ilma `luida, siss `vaene inimene ei saass tedä `maitsagi Puh; emä võt`t kala `kaupme käest `kiissu; kae ku ää piimäga supp saap `kiissust Nõo; ta um ku *kiisk* õngõ otsan Rõu; `kiisku om kah `väähä, nuu? omava kah är_häävünü?; Tulõ hummogo kodo ku kudõnu *kiisk* Räp || kikk mis `väike kala om, sij om *kiisk* puha Trv

2. vararaud Ulata see *kiisk* siia; Sepp tegi `kiiska Mar

3. jõulumäng – Kõis pandi üles, mees oli kápuli, jalad olid kõie sees. *Kiisk* pidi moas olema, mängija aas taga *kiiska*, pidi *kiisa* ää võtma Nis; mõõdetass `ende pikutseld maa, `sinna pannass kübär maha, siss andass kaits `pulka kätte, nende `pulkega peab edesi minema ja kübärä ammaste vahel ärä `tüüma, jalgu ei tohi liiguta. kui küstäss: kos sa lääd, siss `ütlep: `kiissu `ot`sma Pst

Vrd kusk

kiiskama `kiiskama, `kiiskada Hlj IisR Sa, *kiisata* hv Emm Rei, L(`kiiskä- Mar Tõs) Plt Hls läikima, hiilgama, sätendama `silmad `aina `kiiskavad Hlj; `Põesas `miski `kiiskab IisR; ta on nõnda puhas, et üsna `kiiskab. lumi pääva kää sedine `kiiskava `valge Jäm; lumi üsna `kiiskab, kustudab silmad ära Khk; vase `karva pisine `kiiskav uús Mus; Värsked räimed öösse pümes *kiiskavad* Kaa; kuldsitkad, `kiiskavad nagu kuld VII; kassi silmad `kiiskavad pimedas Muh; `akna kruudid `kiiskäväd päävä kää Mar; paja kaaned ja püt`id kõik olid `puhtad naa mis `kiiskas ja sätendas Vig; Lasting oli siidi `moodi - - `kiiskas param poolt Han; `valge naa mes `kiiskas Mih; üks asi `kiiskäb siäl maas, pudel või laas või Tõs; tõkatiga `saapad `kiiskasid Tor; `pringel on `ül`ge ja kala vahepäälne, `sõuke `kiiskaja ja libe Hää; Kummast sa tahad: mis kivi pääl `kiiskab või läbi aia läigib? - - kivi pääl *kiisas* koera sitt, läbi aia `läikis maasiku mari Saa; temä silmä `kiiskave Hls **Vrd** kiisklema

kiiskann kastekann – Jäm Han *Kiisskannust kastetse`peenrud* Han **Vrd** iiskann
kiis|kebadi kiiresti *Tulimme kiiskebadi kuo* Kuu **Vrd** kiisakebade, kiiskibadi
kiis|kebastama võidu kihutama *kiiskebasta,es tuhat`neljä hobusill. `ninda saand`pruudisae siel`Pellu`Katrina`pulmas viel`peigusaest`möödägi* Kuu
kiis|kibadi kiiskibadi Koe VMr ülepeakeela, ruttu põld`aega, sai kiiskibadi teha Koe; *ta tegi tulist ää, siis oli kiiskibadi sii* VMr **Vrd** kiisakibadi
kiis-kiis *kiis-kiis, kiiss-kiiss* R eP spor M int (kassi kutsumisel) *kiiss-kiiss üiad, kui sa kassi oma`juure kutsud* Krj; *ma kiisuda`kassi: kiiss-kiiss* Rei; *kiis-kiis, meil on kari`iiri* Kos; *mia`kut'se iki kiiss, kiiss, kiiss, aga kos ka'ss sai aru, et ma talle naha pääle`tahtsi anda ja mitte söngi alt`väl'lä es tule* Hel **Vrd** tiis-tiis
kiisklema `kiisklema kiiskama *silmad`kiisklevad nõnda pees, on ta vihane?* Khk **Vrd** kiiskama
kiisklemäie `kiisklemäie riidlema, tülitsema ärgä`kiisklegä`ühte`puhku, kas muud`ammeti ei öle, ku`ühte`puhku`kiiskletä Lüg **Vrd** kiislema, kisklema
kiisklik `kiisklik hapu Mär
kiisla → kiisel
kiisla- `kiisla-, kisla- kiisli- süö`kiisla`putru VNg; *kroovi ära kisla jahud* Ann; *kiisla jahu?* Vas **Vrd** kiisli-
kiislema `kiislema, kiiselda, -ä T riidlema, tülitsema, jonna ajama *egä ütsindä ei saa kiiseldä, ikki olgu tõene kellega ma`kiisle* Ran; *küll`kiisleva ja kisava* Puh; *`kiisleva ja pureleva nigu peni ja kassi* Nõo; *nimä`väega kiiselnuva* Võn; *küll om rummal kullelda, ku sõsard`velle`kiislese* Rõn **Vrd** kiidslemä, kiisklemäie, kisklema
kiisli- `kiisli-, `kiisle- kiisli- `Kiisli liänd apendati`kurnati, `kiädäti Jõh; *Tia, kas kana süöb`kiisli`keesat, `viska sia kätte* IisR; *luba'st`kiisle`kõrti akata tegema* Koe; *aga ma`el'pisin seda`kiisli`kõrti`süia* Kad; *kiisli jahud on küll iad* VJg; *tänavude on`kiislijahu ka pues* Iis; *niikaua nutab mees oma naist, kui`kiislipada maas keeb* Lai; *kaara jauhvõti väl'lä`kiislijauhvõss* Har **Vrd** kiisla-
kiislik `kiisli|k Kul Mär(kiistlik) Mih(`kiislek) Tõs(`kiistlik), g -ku õhuke viil, lõik lõikasin ühü`kiistliku`leiba Mär; *`antsin tääle ühü`pisse`kiisliku kätte* Mih; *Ma`lõika sõuksed parajad [õuna] kiistlikud ja vajuta`taina sisse* Tõs **Vrd** kiisline
kiisli|kivi `peenikesed kivid ojas, veetahmaga mustaks määrdunud` kitsõ? (kalad, trullingud) *eläse?* `kiisli kivve pääl Rõu
kiisline `kiisli|ne g -se õhuke kartulilõik *leigetasse`tuhli küljest pisised õhused`kiislised - - nee nii õhused nõndat pisine`pabri leht* Khk **Vrd** kiislik
kiiss¹ → kiis
kiiss² → kiisk
kiissel → kissell, kiisel
kiiss|pada `laps ehk loom, kes paigal ei püsi` ta üt's kiisspada, selle ei püüsü? õigõhe põrmandu pääl ei ka imä üsän Kan
kiist kiist g kiistu õhuke kitsas tükk *Tallanaha äärest tuleb õheldane kiist ää leigata;* *Lõiga moole vorstiotsast ülupisike kiist* Kaa **Vrd** kiistakas, kiistukas, kist
kiista¹ `kiista RId võidu *tämä tegi minuga`kiista tüöd* VNg; *mehed ajasivad`kiista* Lüg; *`kiista`jooksmä* Jõh; *`soidamo`kiista,`katsumo kene obone`juokso tulisemmast* Vai

kiista² kihiti, kordamööda `Riided `lauditi `tõrde `kiista. `Riided `pandi `kiista likku Lüg

kiista|kabadi hooletult, ülepeakaela *Kui `miski asi on `ninda `kiistakabadi `tehtud, siis sie on `põlve `õtsas `tehtud* Jõh **Vrd** kiistakibadi

kiistakas *kiista|kas* g -ka Kaa VII(-i-) Põii(-i-) Vig Tor õhuke kitsas tükk joonistati riipsud ette, siis `põikliga `löödi kiistakad välja seest Kaa; *ma_p soa kurgist osa, tegi õhukesed kistakad* VII; *Anna see puu kistakas sealt siia; Korjas laua kistakud* Põii; `lõikas kiistaka `leiba Tor **Vrd** kiist, kiistukas

kiista|kibadi hooletult, ülepeakaela *kiista kibadi tehtod* Jõh **Vrd** kiisakibadi, kiistakabadi

kiista-käästa hooletult, ülepeakaela – IisR

kiistal *kiistal* g `kiistla Muh Lih Kse Han Var(-ä-, g -ä), `kiistli Mus; *kiistel* Kaa, g `kiistle LNg Mär, `kiistel g `kiistle (-sl-) Lih viil, (õhuke) lõik *leiga paar liha kiistalt ka supi `sisse* Mus; *rasu `aeti `rulli, säält rulli otsast leigati siis kiistel aavalt* Kaa; *leika `moole koa üks pisike kiistal `leiba* Muh; *ta `andis `moole ühe `kiistla `leiba* Kse; *Ei selles peres `pandud kiistalt liha panni pial* Han; [andis] na `pisse õhukse `kiistle, mis leib sii oo Var

kiistama¹ `kiistama, -tämä võistlema No `kiista_{ess} näd `soudaned usinal rudull; `Kiistäd küll `kaigest `ijjnest `niitä ega sa `sendä `enne `toiste kuo saa; Kus old `lapsine pere, siis `lapsed `kiistänned omavahel `verku kududa; Videligu ajal igä sai neh `kääüüid küläss `verku `kiistämäss Kuu

kiistama² `kiistama on (linnahäälitsusest) kova `kaulad `kiistavad `rannas Vai

kiistel → kiistal

kiister `kiister g `kiiistre Plv; `kister g `kistre Juu, pl `kistre Röp

1. kananahk `kiistre[?] tuleva[?] üless - - ei tiä kas külmäst nüä tuleva[?] Plv

2. lööve Leenile ai nigu[?] `kistre kõtu `pääle Röp

Vrd kiistme

kiistlema `kiistlema külmast kirvendama kääd `kiistlevad, `varbus ka külm, `kiistlevad Khk **Vrd** küüslema

kiistli → kiisel

kiistlik → kiislik

kiistme pl `kiistme[?] Plv, `kiistme[?] Urv lööve `kiistme[?] umma_ü `säantse_ü verevä pleki[?]; sõss piat [last] `säantse jahõmba vüjga_ü `mõskma, sõss nüü_ü `kiistme_ü kaossõ[?] är[?] Plv **Vrd** kiister, kiskme

***kiistukas** *Ma pane panni pæle mene liha kiistuka ka küpsema* Kaa **Vrd** kiistakas

kiisu *kiisu* eP(kiissu Iis), spor u eL(kiizo Se); `kiisu R

1. kassike `lapse `kiisu VNg; *kiisud kabistavad elubel einde sihes* Khk; *koer ajas kiisud taga* Kaa; *ma anna kiisule kala* Muh; *ää tee, kiisu kisub su silmad `lõhki* Mär; *paelu teil neid kiisusi oo? Hää; kas sa oled me kiisud näind?* JMd; *ena, veke kiisu tuleb kua `süema* VJg; *ära naru seda kiissuda* Iis

2. int (kassi kutsumisel) *Kiisu, tulõ tuba* Khn; *kiisu, kiisu, kiisukene* Tor; *kiisu, kiisu, kiisu, kiisu, kutsuvad ka `kaäsi* Hag; *kiisu-kiisu, kiisu-kiisu, tule, tule* [sõõma] JJn; *lapsed kutsuvad kiisu, kiisu* KJn

3. jõulumäng, kingsepp – Emm

Vrd kiidsu, kiis, kiisa, kiisi, tiisu

kiisukene dem < kiisu `kiisukene süüb VNg; *kiisuke, mis sul viga Tor; oh sa pisi tera kiisukene Juu; kiisuke mängib vällän Hls Vrd kiidsuke, kiisikene, kiisune*

***kiisuma** *Kes õli juba täis tüdrik, `ütläma `enne `ieri, kes `kiisus juba `poissisid Jõh*

kiisune dem < kiisu – Khk Vrd kiisukene

kiisutama *kiisutama eP(-dama Rei; kiissutama Kod), `kiisutama Kuu VNg IisR Vai*

1. *kassi kutsuma Jätta sie kaś rahule, mis sa tast `kiisutad IisR; `kiisuta `kassipojad `siia Vai; mine sa kiisuda kassid `sööma Khk; kiisuta, ähk on [kass] `kuskilt tulemas Vll; ma kiisutasin küll, aga ei tuld, ei tia kus ta läind JMd; me kaś kohe kiisutamist ei mõstagi, aga kui `ütled tiu, tiu, tiu siis tuleb kohe VMr; küll mina kiissutasin `kaśsi `sisse Kod Vrd kiisitama, tiisutama*

2. *kiitma, meelitama; pilkama Räägitakse et sa kiisutama eese teisepere tüdrukut; Kas te akate mind sii kiisutama Kaa*

3. *kahtlema, kõhklema kui kaua sa siis selle asjaga kiisutad, tee ühekorra üks vahe Khk*

kiit *kiit g kiidu eP, g `kiidu Kuu, Lüg; `kiito g `kiido Vai kiitmine, kiitus Küll se Pärispää saand `kiitu sen lahingje iest Kuu; sie ei õle `kiidu asi, sedä ei `maksa `kiitada Lüg; teenib kiidu eest - - pole `palka tarist `maksagid Khk; kiidu pärast tegi selle töö `valmis Muh; need oo puha kiidu jutud Mär; mis ma sest kiidust saan Var; tää `kange kiidus inime `ootab `kiitu Tõs; tüha kiiduga inime aeab `tühja kot'ti `püsti Tor; see on mud'u nihuke tühja kiiduga inime, midagi veart se ei ole Juu; oma kiit aiseb Koe; tešte suure kiidu `peale läks `vuatama Plt || tänu `palju `kiitu Kuu Vrd kitt*

kiitau → kiitou

kiiter *kiiter* seksuaalne mees ää tüdrukide `kiiter, muud ku kantselds ümmer Krk

kiiti *kiiti* kassi meelitusnimi *Kiiti, kiiti, tule siia Han*

kiitlane → kiidlane

kiitlema *kiitle|ma Jõe Kuu/-mä/ Hlj VNg eP(-mä Kod) M, da-inf kiidelda, `kiitle|da VNg Sa Rei, -dä Kuu*

1. *hooplema, suurustama mida sel on, `muidu `kiitleb Hlj; kiidulits, ta `kiitleb ning kiidab ennast Jäm; ää `kiitleg üht nii vara Khk; `kõrge lõhnaga inimene, kes `uhke o ning `kiitleb Mus; mõni tahab muidu kiidelda Muh; need mehed oo alati nihukesed `kanged `kiitlema Mär; mis sa `kiitled `tühjä Tõs; ega sie asi kiidelda ole JMd; mõni suur `kiitlei, siss üteldess tal iluste: mis sa keksit Trv || fig ära kiitle `kinda seess, `keksle meeste eess Pal; mis sa `kiitled `kinda sees, tule seisa meešte ees Plt*

2. (kedagi) *kiitma `kekstuks `üelda, kes `kangest `kiitleb ennast Jõe; Uhkustab, kiitleb ennast Hää; käsi puusan täi pungan, pal't `kiitles ennast Krk*

Vrd kitleme

kiitlik *kiitli|k Lüg Jõh, g -ku spor L K I, Trv, g -gu Kuu, `kiitli|kku g -gu VNg, -kko g -go Vai hoopleja, kiidukukk Õli nisike `kergats ja `kiitlik Jõh; väga `kiitlik mees, teda ei või `uskuda Mär; üks va `kiitlik inimene Juu; vanamijs õli tuline võl'ts ja `kiitlik Kod || ta on nihuke `kiitlik, tahab et teda `easte kiidetäkse Juu Vrd kitlik*

kiitma *kiitma, (ma) kiidan eP(`kiitama spor Sa Lä); `kiita|ma `kiidan R(-maie Lüg, `kiitämä Kuu Vai)*

1. tunnustust avaldama; ülistama `naine `kiitand oma tüttard Jõe; `Kiitajes on `kueralihagi magus; Igä rebäne `kiitab oma saba Kuu; ei saa `üölda et sial `kiita oli Hlj; `Õhta `kiida `ilma, omikku naist Lüg; Kui akkab `kiitma oma elu ja `värki, siis ikke puol on vale IisR; tüö `kiidab tegijat; tama `kiiti miu tüö üväst; sedä inimist alalde `kiidedä Vai; kis teda selle eest `kiitand on; mis tast tühast `kiita saab Khk; Ära kiida naist pulmapääval iga (ega) pääva omiku. Naist kiida matuse pääval ja pääva õhta Pha; keik `kiitvad, et ea ja kena on elada Jaa; millal tetta ülearu kiidetse Muh; mis sa `tühja kiidad, oma `aega viidad Emm; koer hakkab rebasele `kiitma, kui hee õiguse ta `kohtus saan Phl; mes sa mud'o setast eaks kiidad Mar; ega tä ike nii ei ole kui kiidetasse Vig; Mia kiida sõnd täüs `kõrtsis ning `tühjes kirikus Khn; tema `olli `kange `teisa `kiitma Vän; ta kiidab oma `lapsi Ris; anna ing kui tahad tüö `persse, kis sind ikke kiidab Pee; mis sa enesest ike kiidad Iis; Kiidab nii, et kõrvad liiguvad Trm; kiidäväd poosile ette, et tule ja võta tüd'rik ärä Kod

2. kiitlema `sakslane `kiidab et `suured `võidud, aga `kaotab ikke oma mehi ka Lüg; Sie inimine on `kange `kiitama Jõh; ühekorra üks mees `kõrtsis `kiitand: tal niipitk loul, et käib viis `versta ühe louluga Jäm; `Mihkel `kiitas, et taal `seitsme toobine kusepöis on Khk; sii kel kedagi põle, sii ju kiidab Hää; kiidab või kaela kak'ki JMd; `kiitis kaks `mõisa olema Pee; vana Juan kiit' ja `kerkles, et kahe tuunniga sae `linna Kod

3. ütlema, rääkima, nentima kas `suudar kodu, mis ta tieb? `toine kiit et, `kingi; `Kusti kiit omal alade `musta `ussi `kihvad `taskus olema Kuu; seda `suomlane `kiitas ikke Virust, seda `kohta VNg; vana `rahvas `kiidavad kui mürina ei `kuulu ja `välgud `käivad -- nüüd `külvab `sieni Lüg; Vanapoiss õli `kiitand, et tämä kääst saab Jõh; `Antun `kiitas poja jo `Narvas olema IisR; `enni kiideti ikke, et `uhtidel `olla `taevast jagusid `antud Mar; `kiitvad, et `tulle kuum [ilm] Aud; mis ma peas selle jutu pääle `kiitma Saa; no tema kiidab ikka oln lapse ääl Ris; kiidavad väga iad ja magusad seened `piavad olema HMd; poiss olla kiit, et me kõhud on vahest nii tühjäd, aga põle kusagilt suutäit `soada Juu; tämä `kiit et ma lähän käin ärä Kod; õpetaja `kiitis alles nüüd üht last `ristind Plt

4. tänama Ku `kiidedä [vastatakse]: ega sie vähikä asi `kestä `kiitä (pole tänu väärt) Kuu; `poiga `kiitas `minnu Vai || `Kuski madinast läks, siis `kiitas `jalgu Jõh

Vrd kitma

kiitou `kiitou g -i VNg, `kiitov Jõe, kiitau Hää, kito Ris nõör purjede rehvimiseks tõmps `kiitouiga `pirkel `seili `kinni VNg

kiitov → kiitou

kiits- → kiids-

kiits¹ kiits g `kiitsu VNg, g kiitsu Krk; kiids g kiidsu Rõu Vas Se(g -o)

1. on kriuks, kriuksumine kiits on `keñnas VNg; `saapa röögive, `kiitsu `sissi pant. `panti pargit nahk katekõrra `sissi, olli temäl kiits valmiss Krk; kõva kiidsoga läts [vanker] Se

2. vingerjas kiidsu² -- umma² hüd'si musta², hõõrigu². sääl järvehn um iks no_kah `kiidsa Rõu; kiidsu ol'li_nigu sivvu² -- ja kiid'si_kah Vas **Vrd** kiidsak¹

kiits² g kiitsa harakas Kellel suriaigus pääl käis, see pidi kiitsa kõige sulgudega ää sööma Krj **Vrd** kiitsakas¹

kiitsakas¹ kiitsa|kas g -ka Sa(g -ga Jäm; -gas g -ga Khk Mus, kitsakas Pöi) Muh L(kitsa- Rid, kiitsäkäs Vig[-kas] Var Tõs) Ris Juu; kiitsak Mus g -ga Emm(-gu) Rei

harakas Süssimust, lumi`valge, madalam kut regi ja kõrgem kut kerk = kiitsak Mus; Kui kiitsakid `talve maja lisi tuleb, siis läheb `varsti sulaks Kaa; Oja (hoia) kanapoegi, kiitsakas juba omiku vara kädistab sii riigji Pha; Selle elu (maja) on tehtud kut kiitsaka pesa VII; Mõne `kangest jutuka inimese `kohta `öotakse: kädiseb just nagu kiitsakas; just kui va kiitsakas võtab pärisest kätt kätt kätt Põi; kiitsakas toob maksu `käsku, tahetse raha `soaja Muh; Kiitsagatel aa mihist pitkad ännavirakad taga Emm; kiitsakas karjob `öues, `varssi tuleb külalene; Kui siga tapetakse on kiitskas kohe jaol Mar; Suu oo kuiv nagu kiitsaka tiiv Han; kiitsakas oo `öues, ei tia, mis `käsku see nüid toob Tõs; kuule kiitsakas kädistab Juu || (valuvõtmise sõnu) kiitsagale kibu, varesele valu, undile `umbuvalu, mustalinnule muud `aigused Jäm; kiitsakale kibeda, arakale `aigust, varesele valu, mustalinnule muud `aigused Kse Vrd kiits²

kiitsakas² kiitsa|kas Jõe IisR/k-/ Jäm Kaa Pha Põi Phl L K(kitsa- Kei Juu), -kass San/-t-/ Vas, g -ka; kiitsa|k g -ka Sim, g -ga Khk Emm Rei, g -ku Jõh(`kiitsa-), Saa Trm M(kiitsä- Trv); `kiitsa|gas Kuu, g -kka Lüg; `kiitsa|k, `keetsa|k g -gu Kuu; kiidsa|k g -ku (-gu) T Plv Vas, -d/- Rõu kõhn, lahja, kleenuke; kidur, kängu jäänud **a.** a kiitsaka kerega Jõe; `Kiitsagas `ninda ku `kuivadettud `kammilas Kuu; on üks pikk `kiitsakas nigu `kuhja `varras IisR; Ta on kut kiitsakas, mis söuke tõstab Pha; kiitsakas lehm, mis [see] tühi `piima annab Mär; See jo na kiitsakas, mis sehuke jouab tööd tiha Han; Viisin selle kiitsaku lehma lihunikule Saa; `kangeste kuind ja krõbi inime, kitsakas nõnna et Juu; naine teisel kua nõnna kiitsakas Kad; seast kiitsakut inimest mea ei salli Hls; kii`sakass obõnõ San; Vanõmba ol`li_mõlõmba kiid`sagu, a_kae_`mäntse latsõ umma^o Rõu; Sul miniäkene om väega kiitsak ja kõhnakõnõ Vas **b.** s `lehmä `kiitsak Kuu; pisine obuse kiitsak, mis `koorma ta sellega väab Khk; sihuke kiitsakas ei tee sial kedagi Plt; obene ku va kiitsak ehen Trv; tost kiidsakust mõni tegijä Ran; nigu vana kiidsak kõhn Võn; aja_taa lehmä kiidsak `lauta Plv Vrd kiipsakas, kiitsakukene, kiitsuk, kiitsuke¹, viitsakas

kiitsakas³ kiitsa|k(as) g -ga vallatu, püsimatu oh on see kiitsakas [laps], ei seisa `kuskil; on üks kiitsak loom, kibaja ning kiitsakas Jäm Vrd kiitsas¹

kiitsakas⁴ kiitsakas kitsi kiitsakas ei raatsi teštele `anda VMr

kiitsakukene kiitsakukene Nõo, kiitsäkuke Trv, kiidsaguk Krk, kiidsakukõ|nõ g -sõ Plv vilets, kõhn küll om `otsa jäänu, ku va kiitsäkuke Trv; Temä om jo latses saanti seräne kiitsakukene Nõo; taa sääte kõhõn elläi, `väikene nigu üt`s kiidsakukõnõ Plv Vrd kiitsakas², kiitsuke¹

kiitsama `kiitsama, kiitsata Jäm Tõs(`kiitsämä) Khn Aud Hää **a.** mürama, vallatlema; karglema lapsed üppäväd, `kiitsäväd ja `karjuvad; [kutsikad] `mängivad ja `kiitsavad `väl`las Tõs; mis sa `kiitsad sii, kui menema ei saa Aud; Kiitsarakas, et ta üpates, kiitsates läheb, `kiitsab maad müüda Hää || indlema kassid `kiitsavad Jäm **b.** (kiiresti) käima, jooksma Tuleb kiitsates või läheb kiitsates Hää

kiits|harakas kiits- Jäm Ans Rei Phl L(-t/- Tor), kits- Vig PJg Vän Tor(kit`särakas) hv Juu Plt harakas Kiitsaragad kädistavad Rei; ma `vaata veel maja järele ja et `kiitsarakas kana `poegi ää ei võta Vig; kitsarakas kädistas `öues -- nüid üks käsk tuleb PJg; kii`sarakas kägistab kiira-käära, kiira-käära; Kii`särakad -- viavad isigi kanapesadest munad ää Tor || edev, kerglane inimene oled va kitsarakas, mis sa kitserdad Juu

kiitsas¹ *kiitsas püsimatu, pahur meite lehm sedine kiitsas, ta_p seisa `kuskil, jooseb ühest kohast `teisse Jäm Vrd kiitsakas*³

kiitsas² *Kiitsas vares on metsa linnud, vahest `arva tulavad külase Pöi*

kiitsatama *kiitsatama VJg Trm, kiidsatamma Rõu, kiidsätämä Trv TMr a. viiksatama, kriuksatama iir kiitsatas jala all VJg; ús kiidsät' üte kõrra Trv b. korra hinkuma peru hopõn iks kiidsatass Rõu Vrd kiidsahtama kiidsahutma*

kiitserjas *kiitser|jas g -ja kõhn, lahja olevus lehm nigu kiitserjas, peab talle `rohkem `süia `andma Plt*

kiits|koib *kiitskoib (murdealine nooruk) – Iis*

kiitsma *`kiits|ma Saa Nõo Har (ta) kiitsub; `kiits|mä, -me (ta) `kiitsup, kiit'sub, kiidsup M; `kiidsma (-mä), (ma) kiidsu, -d', -o Ran Nõo Võn V(k'- Se) a. kriiksuma, kriiksuma, kääksu, krigisema uks `kiitsus, kui eli paneb, siss jääb `kiitsmine `järgi Saa; puu kiit'sub tuule kähen Pst; `juštku `kiitsje puu kunagi, `kiitsup `pääle, aga maha ei lää (haiglasest inimesest); Ku amba süvvän kiitsvet [siis saavat varsti värsket liha] Krk; kirstu kaas kiids, kui üless tõstid Ran; `kiitsva puu ei sata maha, ei kasva kah Nõo; `värjä `kiidsva kikkani, `vaakva pia `valgõni rhl Võn; `vankri_ `kiidsva², omma_ `määrmäldä²; hällü ors kiids; üt's käng kiids, tõnõ ei_kiidsu² Har; Kui tarõ ussõ kiidsmä nakassõ, siss tähendäss tuu pahandust; Määritõ ratas ei kiidsu (altkäemaksust) Ráp; tõist `ilma saa, värä² kiidsva² Se b. kiljuma, kiunuma, vinguma; hinkuma `tütrigu² `kiidsõva, es tahava `sanna minnä²; pero hobõnõ,- - tyy pill perst ja kiids Kan; hiire² `kiidsva² Rõu; kül_tii (uss sipelgapesas) kiid's ja ai tyyd hellü Vas; `kiid'sjä märä, kiids kõgõ; (lapsele) mis sa kiidsut, olõ `vaik'i Se || fig kevväi tulõ `vingõh ja `kiidsõh ~ `vinguh ja `kiidsuh (vaevaliselt) Plv Vrd kiiksuma*

kiitsuk *lehmakiitsuk vilets lehm – Phl Vrd kiitsakas*²

kiitsuke¹ *kiitsuke vilets, kõhn on üks kiitsuke tene KJn Vrd kiitsakas*², kiitsakukene

kiitsutama *kiitsu|tama Hää Saa, -teme San, -tõmmõ Krl, kiidsu- M/-d'- Trv/ Ote V(k'- Se; -mm-) kriiksumatama, kiunutama, vingutama Tuul kiitsutab aida ust Saa; mis sa iki kiidsutat ussest Trv; mis sa kiitsuted sest pillist, ku sa ei mõista `mänigi San; miäs sa latsõst kiitsutat Rõu; är kiidsutagu `kasse Se || kiiksuma ma `määrisi ust rasvaga, kiitsutas tene Hää Vrd kiiksumatama*

kiitu|nupp → kitunupp

kiitus *`kiitus g -e VNg Lüg eP*

1. a. kiitmine, ülistamine; tunnustus *`kaua kuer `kiitusega eläb. egä se `kiitusest medägi kasu ei ole, egä sie `kuera ei elädä Kuu; Tule `süütaja ja lapse `oidija ei saa `millagi `kiitust Lüg; `Laitus äi võta inimesel küljest tükki ää, `kiitus äi pane tükki `juure Pöi; `Teensin `kiituse ära oma `tüüga Saa; ta tahab alati, et teda peab kiidetama, on alati selle kiituse ädas Juu; Kui `ästi tegid, said mõisast viel `kiitust Amb; karjapoiss tašt `kiituss `suada Kod; ja üks kõrd sain ma `kiituse kirjja Äks b. kiitlemine, kelkimine *see tühi paljas `kiitus, see pole muud midad Khk; vai sji `kiitus one, ku sa tõtt kõneled Kod; mis se `kiitus ikke aitab, kui taga kedagi põle Plt || fig oma `kiitus läheb `aisma Muh; eese `kiitus aiseb, las võerad `kiita Mar; õma `kiitus aeseb, võõras `kiitus eliseb Kod**

2. tänu suur *`kiitus ja tänu `sulle selle ea asja eest Juu || hum suur `kiitus, jäme tänu, ümmargune au JMd Lai Vrd kiidus*², kitus

kiiu *kiu* Jõe, `kiuu VNg plokiketas, millest üle jookseb nõör ühe `kiuga (p)lokki; lokki `kiiu; `kiuu `politi VNg

kiune `kiuu|ne g -se a < kiu ühe `kiune `lokki VNg

kiur *kiu*|r (keiu^r) g -ri; kiu^r, k' - g -ra Se

1. nui viinavidjää k'iioridega käve[?]; k'iioraga lei pää `lahki Se **a.** teat poistemängus "kiila" lõõmiseks kiu^r tetäss lepäst, käänetäss `juuriga väl'lä ja lõigatass ots maahha Se **b.** kalade põrutamiseks jääalusel püügil kiioraga põrotamah `käu^{ma} Se **c.** margapuu osa püzüläl ol'l k'iior otsah Se

2. kapsanuuter – Se

***kiutama** da-inf `kiutada deskr vedama `terve sügüse oli saand `toisi (kartuleid) kuo `kiutada Kuu

kiiv¹ *kiiv* g *kiive* Sald Muh Rid Kse Han; n, g *kiive* Khk Pha VII Hi(g `kiive Emm) Tõs; spor pl *kiived* Jäm Lä; *kiib* g *kiibe* Mih, g *kiive* Mar; *keeb* g *keebe* Mar; *kijv* g *keevi* Plv Röp kiivitaja nüid pole kiivesid kuuldagid and Khk; *kiived* `ihkuvad einama peal Põi; *küll* *kiiv* `koogab täna, `varsti tuleb `vihma; *kiivemätas juba paljas* (lumi laiguti sulanud) Muh; *keebed karivad keevit, keevit* Mar; *kiib üiab kii-bek, kii-bek* Mih; *kijvi*[?] nu umma suurõ nigu *tuvikõsõ*[?] Plv; *kijv rüük* nigu pini sul man Röp **Vrd** *kiives*¹

kiiv² *kiiv* g *kiivi* "suur tsemendist tsistern (õllepruulimisel)" `liutamese *kiiv* Vig

kiiva *kiiva* Jõe Hlj S(-e Khk Kär Pha) L(-e Kir, -ä Tõs) Ha, `kiiba Mar JMd viltu, kõverdi; kallakil; lääpa(s) **a.** *regi jooseb* `kiiva; `saapa korgid olid `kiiva; *mis sa vahid sääl, pee* `kiiva `otsas Jäm; *katus on keik* `kiiva vajund Ans; *poiss ajas suu* `kiiva (hakkas nutma); *tee lähäb* `kiiva Mus; `saagis lava otsa `kiiva Krj; `õmlus oiab na `kiiva Mär; *rehaluse värav* `tõmmab `kiiva Kse; *pane iluste otse, ää pane* `kiiva Juu; *Kui tüe ei edene, siis ikka mõni asi kisub* `kiiva Jür || fig *kinga kand on* `kiiva (rasedusest) Jäm; `vaatas vasika kohe `kiiva (kaetas ära) Khk; *mette* `ühte sõna ei ole ma `kiiva üteln Muh; *kiiba menema* (pilvevinesse tõmbuma) Mar **b.** (atribuudina) `kiiva `käämisega Hlj; *see tuleb nii* `kiiva koormaga; *kiiva silmaga vaatama* (kaetamisest) Jäm; `kiiva tee; `kiiva nurk; *Kiive kinnage oo nii sañt keie* Khk; *kiiva ninaga* Krj; *kiiva* `silmadega Pha; *oleks mulle üks inimene* `kiiva sõna üteln Muh **Vrd** *kiivi*

kiiva-kaava *kiiva-kaava* Muh(-ua-) Mar(-b-) deskr lohakalt *jalad* `ollid *kiiva-kaava* (joostes risti); *see oo nii kiiva-kaava* `tehtud; *mool tana kõik nii kiiva-kaava et* Muh

kiivakas¹ *kiiva*|kas Jäm, g -ka Tor(-b-) Hää; *kiiva*|k g -ku Hää viltune, vildak *koorem oo kiivakas* Tor; *laud on kiivakus ära* `tõmmand; *Kiivakatest lauadest ei saa* `raami tiha Hää **Vrd** *kiivane, kiivlene*

kiivakas² *kiiva*|kas g -gu (kulunud terariistast) `kirvõ *kiivagu*[?] Rõu **Vrd** *kiibakas*

kiivakil, -i *kiiva*|kili Kaa Krj Jaa, -kil Jäm Juu, *kiivakil* Saa (pool)viltu, längu(s) *Õumpuu oo kiivakili kasund* Kaa; *mollit ajand kiivakili* Krj; *aid on kiivakil* Saa; *toa nurk on nii kiivakil, se tahab otsekohe* `tõsta Juu || (atribuudina) *sa oled kiivakili* `koorma teind Jaa

kiival → *kiivel*

kiivama¹ *kiivama, kiivata* Khk Põi Ris Nis Juu, `kiivämä Saa **a.** viltu minema, kõveriti kiskuma; viltu tallama *ma pia* `kautumissi `kiivama säälkattu läbi Khk; *Oleks ma sind tunnund, küll ma siis oleks eest ää kiivand* Põi; *ta* (loom) `kiivab vägise (kipub teiste sekka) Ris; *regi kisub* `kiiva, *akkab* `kiivama Nis; *mis sa* `kiivad, *käi otse* Juu **b.** viltu vaatama,

kõrvalpilku heitma *Kui ma terit antsi, siis ta muidu äga korra kiivas mo peale* Pöi
c. riivama, puudutama `vanker `kiiväs mind Saa

kiivama² `kiivama, kiivata ”pilkama, kade olema” `kiivab teist; aga sie oli nii `kange
`kiivama Jür

kiivamisi kurja `vaatega inimene, vaade käib nõnda `kiivamisi VII

kiivane `kiiva|ne Jäm Khk Krj, kiiva|ne Hää, g -se viltune `kiivane koorm Jäm; tee on
nii `kiivaseks tambitud; selle koha peal regi akkab `viitama, see nõnda `kiivane koht; mõni
inimene on `kiivase `suuga Khk; Üks asi `tehtud, ku ta põle korralik, sis ta on kiivane Hää
Vrd kiivakas¹, kiivlene

kiivard kiivard g -i kõhn olend just kui kiivard, mis obu see on PJg Vrd kiibard

kiivas¹ `kiivas Jõe Kuu/-ss/ Hlj IisR S L(-ä- Tõs) Ha Rak, kiivas Kad, `kiives Vig(-b-)
Kir Tor Pil, `kiibas Mar Aud(`kiibes) JMd Plt viltu, kõverdi; kallakil, lääpas maja nurk on
`kiivas Hlj; Meite ukse ees on üks `kiivas pirnipuu Jäm; pæe `kiivas `otsas Mus; uks oo
`kiives, nurgad ei kõi otse mette Kir; Veske tiivad oo `kiivas Han; mis sa kõid poiss nii
pool`kiibes Aud; püstandaed on tiht aed, pool `kiivas `laotud Juu || elm oo `kiibas (pilves)
Mar || atribuudina Meite poiss sai eesele ee [töö]otsa, menigit mees vaadab kiiva silmaga
Kaa; `kiivas silmäd Juu Vrd kiivis

kiivas² kiiva|s g -se kiivitaja kiivas oo must lind, tu't pia pial, tiivaahused `valged Var
Vrd kiives¹

kiive → kiiv¹

kiive|kiri pl kiivekirjad tedretähed – Krj Pöi

kiivel `kiiv|el g -le Rei; `kiival Käi viltune, lääpas tee on `kiivel; tee on `kiivleks läind;
king läind `kiivleks, `klääpa Rei || see (töö) läheb `kiivleks su kää Rei

kiiveldi kiiveldi poolviltu löö nael kiiveldi siit läbi jo `aitab; teine tee tuleb kiiveldi Khk

kiivendämä kiivendämä kibeleva, kärsitult kuhugi kippuma mis sa kiivendät, kui sa
paigal ei püsü Kam Vrd kiivõndama

kiiver `kiiv|er g -ri, -re R eP(`kiiber Mar Tõs Plt) Krk, pl `kiivre Ran; kiiv|er g `kiibri
Mar, `kiivre Tor(kiiber); kiivõ|f g -ri Plv, pl `kiibri ? Se; `kiip|er g -re Mih Hää kiiver
`kassagad `käisiväd `kiivrid pääs Vai; soldati `kiiber Plt; pritsimeestel `kiivre pähän Krk

kiives¹ kiives g `kiive Rei(kiive) Khn, g kiivese Pha Var kiivitaja nagu kiive tups oleks
pääs olad (tüdrukute soengust) Rei; `kiive `piäle ei pietä `jahti Khn Vrd kiiv¹, kiivas²

kiives² kiives g `kiive Rei Phl masina rihmaratas paal joseb üle kiivede Rei

kiivet → kiivit(aja)

kiive|talv kiive tali kevadine lumesadu – Khk

kiivi `kiivi kiiva kis selle asja `kiivi o lükanu; Laud läheb `kiivi; Kibrik sij on `kangal,
[kui] `kiivi viab või `kiivdu Hää

kiivik → kipik(as)

kiivik(as) kiivi|k g -ku Mär Var Hää Saa; kiivi|k' g -gu Rõu; kiivi|kas g -ka PJg kiivitaja;
kiivitaja hääliitsus kiivik, kii-iik, kii-iik teeb, `pissed tutiga lennud Var; vesi ol'li kiivikute
suledest kirju Saa; Kiivik suur tutiga lind, `ütleb isi omal nime: `kiivik-kiivik Hää
Vrd keevik²

kiivis `kiivis kiivas Laud on `kiivis, ei ole `õige änam; [kui akna]raam `kiivis on, [klaas]
ei lähe ette Hää

kiivit(aja) *kiivit|aja* Tor HJn KuuK Tür Koe VJg I(-*äjä* Kod) Äks Plt, -*äjä* Puh Nõo; *kiivitaja* (-*äjä*) R; *kiivi|t* Noa Vig HMd Pil Har, g -*ti* Jäm Hää Ris Juu M(-*ta* Trv; -*t'* Hel) Vas, -*tu* Hää Plv, -*tä* Ote; *kiivi|t* g -*tu* Jäm(*kiivit*) Khk Rei, -*ti* Rei Krk; *kiivi|t'* Se(*kiivit'*), g -*di* Lei Lut; *kiivet* g -*ti* Jäm(*kiivet*) Kär Kaa, *kiive|t* Jäm, g -*tu* Aud; g *kiivita* Tõs *kiivitaja* (Vanellus vanellus) Küll ne *kiivitäjäd* o *kanged kisendämä, ku nägeväd luoma vai inimist* Kuu; *kiivitud* *käuksuvad* Khk; Põllu *pæel oli kiiveti pesa* Kaa; *kiivitud*, linnud *randas, suured tupsud pääs* Rei; *kiivita muna suurdused või, seoksed munad olid* Tõs; *kiivetud oo mere ääres* Aud; *pitkä arja mijs one kiivitäjä, peris mättä õtsa muneb õmad munad* Kod; *kiivitäjä olli küll suu lind, aga pesä tä suu pääle es tji* Nõo; *kiivit' ku tännitässs, siss loetass vihma saia?* Se; *ku kiivit är?* pett, är? *paltat rõiva?* Lut || kerglane, alp inimene *olõt sa vana kiivit* Plv **Vrd** keevi², keevitaja, kiiv¹, kiivas², kiives¹, kiivik(as), kiivitas, kiivites, kiivits

kiivitama *kiivitama* Rid, *k-* Lüg deskr (kiivitaja häälightsusest) *kiivitaja kiivitab: kii-vitt, kii-vitt* Lüg; *kiived need kiivitavad küll* Rid

kiivitas *kiivitaja kiivitas tuob kinda täie suoja, koovitas tuob koti täie* JõeK **Vrd** *kiivites*

kiivites *kiivites kiivitaja kiivites lindab möda põldusi ja karjub* Juu **Vrd** *kiivitas*

kiivit-kiivit *kii-vit, kii-vit* Lüg Jõh Hää Kod Hls Krk *kii-vit't, kii-vit't* Se *kiivit, kiivit* Rei Ris Juu Trv Trm; *kiivet, kiivet* Aud; *kjivit, kjivit* Har on (kiivitaja häälightsus) *kiivitaja õikab: kiivit-kiivit* Jõh; *kiivetud mis karivad: kiivet-kiivet* Aud; *kjivit rüük kjivit, kjivit, no_nakass vaest vihma tulõma* Har

kiivits *kiivits* g -*e* *kiivitaja kiivits, all'i kirju lind, lindab möda maad, teeb kiivits ja kiivits, kiuks ja kiuks* Mär **Vrd** *keevits*

kiivlene *kiivlene* vildak, kallak *kiivlene tee, teine pool kõrgem* Khk **Vrd** *kiivane*

kiivlesti *kiivlesti* viltu *Käib pää kiivlesti otsas; se (töö) läheb kiivlesti su kää* Rei

kiivlõma *kiivlõma, keivlõma* tõrelema, sõnelema, vaidlema – Lei

kiiv|puri *kiivpuri* ”priidaga ülalhoitav puri” – Hää

kiiv|silm *kiivsilm* euf lestakala – Mus

kiivõndama *kiivõndam(m)a* V

1. *kibelema, kärsitult kuhugi kippuma tä kiivõnd pääle toda asja* Plv; *Mis sa_kiivõndat tuu kodominekoga?* Röp **Vrd** *kiivendämä*

2. *sügelema; tuikama, pakitsema hammass kiivõnd terve? üükene* Kan; *nahk nakass kiivõndamma, aasõ naglakõse? üless* Plv **Vrd** *kiivõrdam(m)a*

kiivõndõlõma *kiivõndõlõma* Plv Röp frekv < *kiivõndama*

1. *kibelema, nihelema mis sa_tah kiivõndõlõma [hakkad]* Plv

2. *sügelema Iho nakas jäl? kiivõndõlõma, vaja sanna küttä* Röp

Vrd *kiivõrdõlõma*

kiivõrdam(m)a *kiivõrdam(m)a* Võn Se *kibelema; pakitsema iho nii kiivõrdass kui* Võn; *käzi kiivõrdass, veit'kene nigu halutass* Se **Vrd** *kiibõrdama, kiivõndama*

kiivõrdõlõma *kiivõrdõlõma* Plv Se(*k'-*) frekv < *kiivõrdama*

1. *kibelema; läbematu, kärsitu olema mis sa tah kiivõrdõlõt, jätä_minno rahule; ma kiivõrdõli väega tuu asaga* Plv; *lat's kōõ kiivõrdõllõss, ei püüsü paigah* Se **Vrd** *kiibõrdõlõma*

2. kihelema; pakitsema *kihä süüdäss, k'ivördölöss; `hamba kiivördölöss, noorõ `hambakõsõ [lapsel]; halluús olõ õi, a veidükese kiivördöllõs Se*

Vrd kiivõndõlõma

kika-kika *deskr on `tiik'e `viid'e likko tuu ossägel', muud'o `kuivi är? ja tei kika_kika Räp*

kikakille *kikakille kikkis, püsti `põrsad kõik üleväll, vahivad kõrvad kikakille; käib kikakille, `varva õtse piäl; nõnna_gu `ello `tõsnud, kõik vili kikakille, `enne sadu õli loõdin Kod*

kika-kõka *deskr on [linalõuguti töötas] taás kuut, taás kuut, kika-kõka, kika-kõka, `parlõ-mõsti, `parlõ-mõsti Krk*

kikakõnõ = kikikene *`väikene kikakõnõ jo suun San Vrd kikuke²*

kika|pill *orel Vanamees mängib kika pilli, must mees tõreleb tõrre sees = kõster ja pastor kirikus – Trm*

kikas¹ *kikass g kikka hv Trv Hel, T V(k'- Se; -ss); hv kika|s g -se Põi(g kikka) Saa Pee KJn, g -sse Kod kukk a. kodulind vana kikass esi om küll tore oma kirju `sul'gege Hel; ku kikass `kirgnu, siss tullu jälle üless `keträmä Puh; vanast `tuudi latsile aabits, `oll'i kikass kaase pääl; kikkal om `lehtari ja suure verevä lõpusse Nõo; kikka kirevä, sadama ta nakkas; kikas krabistas kanna Ote; kikass kirg iks ega hummogu nii: `Tarto `urguu Kan; Määne kikass ei laula konagi = kerigu kikass Krl; vanast no määnest `kellä oll talohn, siss oll kikass kelläss ja agu herändäjäss Rõu; ku `küündlekuu saa häräle juvva, sõss paastukuu saa ai_kikkalõgi Vas; latse ala mikka kik'kide munu Lei b. (kellaaja arvestuses) õdagult tekki_jäll nika_gu kikkani (kukelauluni, südaõõni); ma tullu joba kikka `aigu (kell 2) üless Nõo; ma olõ jo_kikkast `saani `ülhlen ollu?; üte kikka `aigu (kell 24) lätsi, tõsõ kikka `aigu (kell 1) tullu; leki no üless riht `pelmä, no? om jo_kikka aig (kell 24) Har; ussõ kiid'si_kikkani?, `värre?_vaugi_`valgõni Rõu; tull' üless inne kikast Vas; Pia tulõ kikkaaig, sõss vanahalv inämb ei `liigu? Räp; k'ikka aigu tul'l kodo, poolõ üü `aigu tul'l Se; kikka `aigu andass `puhtih süvvä Lei; edimäne kikass (kell 24); tõene kikass (kell 1); kirg iks võõraás leib kõttuhn kikkani, vaug `valgõni Lut*

2. *fig rikas ku Riia kikas, ku terä saab, selle ärä süüüb Saa; kui mõni ajas niisukest `tühja juttu [õeldi] ašta kuke kikast Kad | alati ku mõni müüüdä lännä, siss olna [ta] läve päl nigu kikass jälle Nõo; Ta om ku kikas (virk) Plv; Suur süä nigu kikka süä (äkilisest inimesest) Vas; Ku kikass kanno sijn (omas sõiduvees) Räp; süä `kargass üless nigu kikkal Se | Verrev kikass katussen (tulekahju) Võn*

3. *euf jänes va kikkad keind `jälle `aidas Põi; nää kikas jookseb siin; kikase jäl'jed Pee*

4. *püssikukk püssi kikass; tõmmassi kikka üless Trv; lasõ no_kikass vinnast maha?; ma_`tahtõ püssäga `partsõ `laskõ?, püssäl oll kikass maal. seeni ku kikka üless `tõmpsi, lät's part's vii ala? Har*

5. *”praod jääs löõgi kohal” kikass om iä seeh, haraline; iä `sisse kikkagi lei, nii sat'te maaha Se*

kikas² *kikas Põi, g kikka Hää Kad; pl kikased Han*

1. *kõrge kitsas ehitis Piaga tuulingud - - neid oli sii vähe, Pae külas oli pisike kikas Põi; Väga kitsas ja `kõrge, `seuke maja `õeldaks kikas Hää || (väikesest tanust) `pal'la pia tanu - - need olid pia pial nao pist kikased Han*

2. *väike kivilõhkumishaamer – Kad*

kikas³ *kika|s* Kad Kõp, g -se Jäm Khk VII, g *kikka* Hää *kike|ss* g -se Se

1. edev; uhke, kõrk *tüdrugu kikas*, *edev epitaja*, *nipsutaja tüdruk*; *kikas tüdruk* Jäm; *kis nairab paigal`pæele*, *see on kikas*; *ühed kikased mõlemad Khk*; *`Vaata mul kikast*, *`kiitleb*, *kelgib Hää*; *`uhkõ inemine*, *tu om kikeés*; *ta käüze kui kikeés* Se

2. erk, kärmas, käbe *kikas obene*; *kikas vanamijs* Kõp

3. kipakas *kikas laud*; *kikas iste* VII

kikas|kaela *ülepeakaela Poiss kukkus puu otsast kikaskaela alla* Kaa

kikas|püks *kikaspük's* hrl pl nurmenukk – Kam Ote **Vrd** *kikkapüksid -seen* *kukeseen kõevistigun om`pal'lu kikass`sjini* Nõo; *mine lageda`vijrde*, *sääl om kikass`sjini ja ärjämokke* Kam; *kikassseene om ää seene* Ote **Vrd** *kikkaseen*

kikastama *kikastama itsitama kikastab paigal. mis kikastamine see on`ühte`puhku* Khk **Vrd** *kikatama*

kikas|tapp *kikastapp risttapp* – Khk

kikatama pr (ta) *kikatab* Khk, *kikatas* Vas

1. itsitama – Khk **Vrd** *kikastama*

2. on (tikutaja hääliitsusest) *Ku taivasikk mökutas, saa naaruline aasta, ku kikatas, ikuline* Vas

kikats *kikats* g -i Aud Võn/-t-/ nigel, kipakas asi *obusel kikats taga*, *vilets äke* Aud

kikerbell *kiker|bell* g -belli karumari *keedäme kikerbelli kisselit* Nõo **Vrd** *kikerber*

kikerber *kiker|ber* Tor Koe Iis Äks Ksi Lai KJn(-beer) Räp, -bär Koe Kad VJg IisK Ksi SJn(pl -bäärid) g -i; *kikker|ber* g -i Kuu Lüg(-pier) Vai IisR/-bär/; *kike|rper* g -pre Hää karumari *kikkerberid`läksiväd`alli*; *kikkerberid`kasvavad siledäd ja karu`marjad`kasvavad`karvased* Lüg; *`korjan kikkerbärisi* IisR; *kikepre`puhmad* Hää; *kikerbäridest kiedeta suppi* VJg; *kikerbäri põõsas* IisK; *kikerbärid on`veiksed, lähvad veripunaseks, on ead magusad* SJn **Vrd** *kikerbell, kikerperä, tikerber*

kikerdama¹ *kiker|dama* Jõe Hlj S(*kikär-* Khk Emm Käi Phl) L Nis Juu Kos Jür JMd I Plt Pil KJn, -dämä Khn Juu Kod KJn TMr KodT, -deme Pst Hls, -teme Krk

1. püherdama, vähkrema; *aelema obu kikerdab - - siga püherdab*; *Obuse kikerdamise jägu seda maad oli; kut koer kikerdab piab`tormi tulema* Jäm; *kolm`korda üle laia kivi kikerda, siis peab undiks`saama*; *koer kikerdab tuule`põhja* Khk; *obu lastasse aiste vahelt`lahti, las ta kikerdab, sis väsimus läheb ää* Mus; *Taal ep seisna ööse uni änam pæel, muud kut öö läbi kikerdana asemel ühest äärest teise* Kaa; *Lapsel koera viga, siis laps kikerdab maas nagu obune* Krj; *nõnda kikerda* [voodis] *kui jalad valutavad. kikerdad teise korra teise külje`piale asemel* VII; *Kikerdab emane kaás seliti moas, siis on nende pulmaaeg lisidal* Põi; *lapsed`lähtvad kikerdes`eetsi; obu kikerdade vaeva seljast ää* Muh; *Kuer kikerdab, santi ilma tuleb* Emm; [lapsed] *kikärdavad,`aevad üle pæe`kuuti ja Käi; peremes läin`pöõsa taha ja kikärdan kolm`korda üle selja* Phl || *käkerdama, kortsutama olime`oete linad äe kikerdand, äe magand* Khk || *siputama* – Hlj

2. veeretama, rullima *Kikerda kala`enne jahu sees kui pannule paned; ta oli see muna teise koha`pæele kikerdand oma eest* Jäm; *laps kikerdab lume`palli; Kikerda levad`valmis* Khk; *Seda palgi jurakat andas üsna autu pæele üles kikerdada* Kaa; *kikerda se pesemata ölle kiha kaju`ääre* Krj; *siis sai* [kivi] *`jälle`sonna* [aluse] *`pæele kikerdud* Pha; *Kikerda nee puu jupid siit eest ää; Öhesi`suuri kagarid sealt`autu pealt moha kikerdati, mina_s soa*

aru mis nee olid; joenpuudega kikerdakse `raskid `asju Pöi; poiss `tulli põllalt kive kikerdamast Muh; Kantlikku asja aa ulga raskem edasi kikerda kut ümargest asja veereta Emm; käkkisid kikerdama Käi; `olle suure kivi `vankrile kikerdan Phl

3. saamatult või halvasti tegema; vaeva nägema, punnitama; üle jõu tegema või tõstma ei `jäksa seda `tosta, kikerdab `peale Jõe; ma kikerda niisama, `pitkamissi mine `peele `tatsides Jäm; kikerda einad kokku; vanast kikerdati `surnu mulla `sisse ja, menema Muh; kikerdab `peale, ei näe õieti künda Mar; kikerdab mud`u töö kallal, ega ta suuda kedagi Mär; kikerdab kivi kallal, ei jõva `tõsta; lehm läks `järve, küll me kikerdasime enne kui `väl`la saime Kse; Küll obu kikerdab vädada Han; lase `olla, mi_sa täst kikerdad, teed `rinde alt `aigess Mih; kikerdas seal kallal `peale, ei jõua Tõs; kikerdab aga `peäle, ei soa peäst ega jalust edasi; obone kikerdab ees, ei anna vidama Juu; kui `kõrge kannaga kingäd pigissäväd, sis mugu kikerdab `tõessega Kod; `saapad pisiksed, kikerdab `kõndi KJn || virelema kikerdab aga edasi natuke oval kis ei soa oma eluga edasi Jür; kui on `puudus - - kuidagi `moodi kikerda läbi se tal`v Lai; kikerdab oma eluga `peale ühest ädäst `teise Pil

4. kükitama, kägaras istuma lase ma kikerdän koa siia `vankre ääre `piäle; jäness kikerdäb; mis sa maas kikerdäd, võta pink `perse `alla KJn; kikerten nõnda jala är koolu Krk

kikerdama² kiker|dama Rei Röp/-dämmä/; (ta) kikördass Se kōkutama, edvistama, naerma poisid kikerdavad Rei; kae², kos meester`rahvit om tüü man küllalt, sääl om kikerdämist Röp; tä kikördass, tõist naard ja - - õigõ inemine kunagi ei kikörda² Se

kikerdis kiker|dis Pöi(g -e) Rak, -des KJn

1. mätsak; käkerdis Äi meie minija oska_b veel leibu üht üles teha, tulevad muidu ühed kikerdised; kõik õue oli suri lume kikerdisi täis; aasid sured eina kikerdised poolmäärjalt küüni Pöi

2. "püsimat, rahutu" obune on peru – on üks kikerdis Rak

kikerduma "maha kukkuma; rullima, kortsuma, kokku kiskuma" Et ei kikkerdu kivele, ega liuge liivakusse rlv Kuu

kikerdus kikerdus Khk Kär Kaa Kod Plt KJn, g -e

1. (väiksest maatükist) üks obuse kikerdus (püherdamiskoht, -ase) eina sihes, `tampind eina maha puhas; paljuks mool seda maad, nii vähe kut obuse kikerdus on Khk; sai täi kikerduse karjamaad; täi kikerdus `põldu Kär; Mis see pireke maad mis meite vahel oo, see pole ette `rohkem üht kut üks täikikerduse jägu Kaa

2. vaevaline kõnnak, tippimine lähäb nagu kikerdus (ettepoole kumaras) Kod; jalad väsiväd ää kikerdusega KJn

kikereegu → kikerikii

kikerikii kike|rikii Khk, -rekuu ~ -reguu Röp, -riiguu Puh; kiki|rikii VII, -`rii-gii Hls, -rikuu Vas; kikkeriegoVai int kukeleegu kukked `laulavad kikkeriego Vai; kukk laulab ikka kikerikii Khk; nuyr kukk laulab: kikirijii Hls; kikass laolab kikeriiguu Puh Vrd kikirikuu || lstk kukk – Röp

kiker|mari pl kikermarja karusmari – Hls

kikerperä *kikerperä* Vil Ran karusmari *kikerperä marjad on siledad, valmiss saab, siss lääväd punatsess ja on viil `veiksemad kui karvatsed marjad* Vil; *aian om õraku, sitike ja kikerperä* Ran **Vrd** kikerber

kiker|pill¹ 1. hum (väike) vorst *kikerpil`lid oo jõuluvorstid; ta tegi kikerpil`la* Tõs; `väike vorst *nägu kikerpil`l* Hää; *pane kikerpillid `ahju; kikerpillid keresel* Ris; *täna akatakse kiker`pillisi tegema* Nis; *küpsed kikerpil`lid viriseväd naa kerisel* Juu; *kereselle kiker`pilli, laua `alla laululinnu, `peale `õrna õlle`kannu* rhvl SJn

2. desk *Kitsas ja `kõrge [maja] jusku kikerpil`l; [laps] isi pisike ku kikerpil`l, aga suur ääl* Hää;

kiker|pill² *kikerpill* õllepära, takerberi – Emm Phl Vän

kiker|pill³ *kiker-* I KJn spor T, *kikker-* Vai karusmari *kikker`pillid `kasvavad `marjapuu `küljes* Vai; *Poiss sei kikerpillisid oolega* Trm; *kikerpil`li marjad; meil õli palju kikerpil`la* Kod; *kikerpilli `põõsa ja araka `põõsa om `marju täis* Puh; *kiker`pil`lest ja kõigist marjust `kijitnuva `sahtit* Nõo; *kikerpillipuhm om `uibu aian* Ote; *Kiker`pil`le om tinavu väega pal`lu* Rõn **-pilli** *kikker`pilli vinta-vänta – Kuu -puhm* karusmarjapõõsas *kikõ`puhmu mara oma` sil`le² ja karvatsõ; kyy kikõr`puhma ijst hyyt ei kannat², siss läävä² mara² mustast* Röp **Vrd** *kikerpuu -puu* *kikker-* Kuu Kad; *kiker-* Mär Juu VMr VJg Ksi karusmarjapõõsas *kikerpuu oli pist küine `alla; kikerpuu marjad on kõik karvased* VMr; *kikerpuu `põõsad* VJg **Vrd** *kikerpuhm, tikerpuu*

kikess → *kikas*³

***kikestama** (ta) *kikestäss uhkeldama `hindäl ei olõ midägi², a kikestäss; mis sa tah kikestät viil; pareb kikestägu`i²* Se **Vrd** *kikitämmä*

kike|sugune *kike-* Hls(*kikke-*), *kik'e-* San, `kiike- Vil mitmesugune *vanast ajast on neile `kiikesugust nimed `pantud* Vil; `nüütse aal *tetäss kikesugust `süüki siirupist* Hls **Vrd** *kõigesugune -taoline* mitmesugune *neid on kike`taolisi marju* Krk **Vrd** *kõigetoline*

kiket|modu *igasugune om kiket `muydu inimesi sian olgu na noore vöi vanade* Pst

kiki¹ → *kikk*⁵

kiki² *kiki* VJg Kod Plt int *lapsed nurga tagant `üüavad [peituse] mänõis: kiki juo, kiki* VJg; *ku kikitäd jäness [hüüad] kiki jänes kikkiih, perse põleb* Kod; *jäneselle õigatasse kiki maha, kiki maha* Plt **Vrd** *kikk*⁸

kikidis *kikidis* g -e itsitaja, edvistaja *üks kikidis on, paigal nairab poiste silma kuhas* Khk

kikikene dem < *kikk*⁵ *latsel kikikse suhun jo* Hls; *latsel omma² `väikese² kikikese² tulnuva²* Kan **Vrd** *kikakõnõ, kikuke*²

kiki|kõrv *kikk-kõrv* a. *kikkis kõrv kaks kiki`kõrva, neli `tõmpä `jalga, suur tõrõ-lõrõ taga = obene* Kod; *jäness vahib kiki `kõrvadegä* KJn b. *jänes –* Trm Kod

kiki|kõrva|mees euf *jänes kiki kõrva mihed närind `oumbu vösad ee; kiki kõrva mihed orassis* Khk

kiki|kõrvu, -l, -n *kõrvad kikkis; tähelepanelikult, teraselt `Kuulasin küll kikki`kõrvu, a minestki ei saand aru* Lüg; *Tuleb ästi kikikõrvul kuulata* Trm; *kaäs istub kiki kõrvun* Ran

kiki-käkiline *ebatasane, hambuline niki-näkiline ja kiki-käkiline* Kse

kikil *kikil* Kod Lai KJn Hls, *-kikil* Saa

1. kikkis teisel [seal] ei lähe kõrvad lõhti, alati kivil Lai || elevel õege kivil ja ehokille vahib poissa Kod

2. kikkivarvul käib kivil-varvil KJn; õige kivil varbel lääb, varbaste või nuk'ke pääl Hls
*kikilema (ta) kikile uhkeks pidama kikile, pidä hinnäst uhkõss Rõu Vrd kikkellemä

kiki|letu euf jänes karjalapsed karjuvad kui näevad jäness: kiki l'eto, perse põleb ja jänes kõhe issob maha Kod Vrd kikkletu

kiki|müts kikkümüts ta näitas moole endist kiki mütsi Mih

kikin kikin Kod Ran Nõo kikkis juakseb kõrvad kikin Kod; kikin turbad, kikin kõrvad Ran; nuu lina, mes kikin olliva, nuu jäevä sideme alt rohilisess; poiss kullep kikin kõrvuga; Miinäl om kõrva kikin, kullep mes te Mariga kõnelede Nõo

kikistama kikist|ama Jäm, -eme San naeru kihistama kikistavad sääl nurkas Jäm Vrd kikitama³

*kikistelema tn kik'istelleminõ uhkeldamine – Se

kikitama¹ kiki|tama Pha Kse Juu VJg Trm, kikki- IisR, -tämä KJn kikki ajama a. Obune kikkitas kõrvu ja kuulatas metsa puole IisR; obu kikitab enese kõrvu Kse; jänes kikitäb kõrvu KJn b. fig Ära tule seie kõrvu kikitama, meil on salajutt IisR; Kikita kõrvu siss kuuled mis inimesed sest arvavad Pha || mis sa ennast kikitad, ajad enese kikki nagu eena koorem Juu

kikitama² kiki|tama VJg Ksi Plt, -tämä Kod lapsele "kikku" tegema (peitemängus); jänest hüüdma ku kikitäd jäness, kiki jänes kikkiih, perse põleb. lapsed kikitäväd, jänes juakseb Kod; kikid kõrvad, sellepärast kikitasse [jänest] Ksi; last kikitama Plt Vrd kikkima², kikutama¹

kikitama³ kiki|tämä (kik'i-) Kod Ote Kan Urv Rõu Vas, -tama Kod Ote Krl(-tõmõ) -temme Har; kikki|tamma (-tämmä) Lüg IisR; pr (ta) k'ik'itäss Se

1. naeru kihistama, itsitama Va õblakad tüdrukud mudku kikkitasid ise keskes IisR; mõned alate ihitäväd ja kikitavad naarta Kod; käü naid kikitäjit vahtman, üttegi mõistlikku tü'rikku tiä (poiss) ei näe? Kan; naaru kikitämä Vas Vrd kikistama, kikitsema

2. (midagi) salgama, mitte näitama mis sa tah k'ik'ität, kui näüdü äi? Se

Vrd kikitõlõma

kiki|tanu endisaegne naiste peakate, kikkümüts noorikutel olid kiki tanud -- tanusse võeti valge linane riie, tärgeldati kõbass. alt oli kirjuss tehtud, roosid ja rattad peal; kikitanudega olid juused lahti, selja peale kammitud Mih Vrd kikkitanu

kiki|tiits rasvatihane Kiki tiits on suure koltse puguga lind, must pea all selg. Nääripäe järge akkab laulma kikitits, kikitits Põi

kikitsema kikitsema Jäm Khk Kaa Pha Põi Hi itsitama, naeru kihistama mis sa kikitseid paigulist nairda Khk; Tüdrukud kikitseid seina ääres; Me pole teedand, mis neid kikitsema ajas Kaa; Noored inimesed, kikitsevad peale õhe teise vastu; Üksi oma ede kikitse peale Põi; Ei kikitse sii midaged, see pole nalja asi Käi || hirnuma obu kikitseb irnuda, koes si teine läind on Khk Vrd kikitama³

kikitõlõma kikitõlõma

1. (midagi) salgama, mitte näitama mis sa kikitelet Se

2. uhkeldama, edvistama Timä kõgõ ilmast ilma hinnäst kikitõlõs; Umma kitasnikku kikitelli Se

Vrd kikitama³

kikitämmä *kikitämmä* Rõu Vas uhkustama *kikitäss rõivastõga* Rõu; *Naaku_j umma nukku tõistõ lastõ iih kikitämmä* Vas **Vrd** kikestama

kikitämä *kiki|tämä* TLä Kam Urv, *-tõmõ* Krl **a.** leotatud linapeosid püsti (kuivama) asetama *kui linad leost `võeti, kikitedi mää `pääle* Ran; *kui üits `kuurma `linnu sai ärä kikiteduss - - lašk `endä rüä `kõrde pikäli* Puh; *lina ollu ärä kikitedu* Nõo; *naese `kakseva linna - - kikitivä kah* Kam **Vrd** kükitama **b.** turbapätse hunnikusse panema *`turba tñj `olli tolle jaoss, et said suvõl kävvä `lõikama ja kikitämä ja rõogutama neid; kui `väiksest kikist `suurde kikki pandass, tyy om kah kikitämine* Ran || midagi kõrgele kohale ebakindlalt asetama; upitama *kikität taha üless, maha satass; kikitäss `inde üless* Urv

kiki|varbal, -e *-`varbal* VII Põi Mär VJg Iis Lai(*-`varbale*) kikivarvul(e) *`kõndis kiki`varbal ala (alati)VJg; `tõusis kiki `varbale, `tahtis laest kedagi võtta* Lai **Vrd** tipivarbal **-varbil, -e** *-`varbil* Hää Lai Hls Puh Plv(*-f-*), *-varbil, -õ* Vas kikivarvul *käib kiki`varbil Hää kiki `varbil läits `vällä, kennegi es kuule* Hls; *ma saesa kiki`varbil* Puh; *tä kõnd kiki `varbil Plv -`varbili* kikivarvul *Lapsed vaatsid kiki`varbili, et `ültse midad neha* Khk **-varbukil** kikivarvul – Jõh **Vrd** kükivarbukile **-varbul, -e** *-`varbul* VNg Pha Muh Emm Mar Mär Khn Aud PJg VMr, *-`varbol* Käi, *-`varbule* PJg, *kikki`varbulle* Vai kikivarvul(e) *miä käin kikki `varbulle* Vai; [lapsed] *kiki`varbul tippavad `peale* Muh; *tea, mis tä jala sees oo, et nüid ei või muidu `keia, kui keib kiki `varbul* Mar; *kui inimene `mõnda `asja tahab `kõrgemast võtta, siis piab kiki`varbule `tõusma. kiki`varbul saab pikkust `juure* PJg **-varrukili** kikivarvul *käib kiki varrukili* JMd **-varval** kikivarvul *käib kiki`varval* Juu **-varvas** *kiki-* Saa Juu Plt, *kigi-* Kuu laps *`tõuskis kikivarvule ja `jooskis kiki varvaste päl `väl`la* Saa; *käib kiki varvaste peäl* Juu; *käib kikivarvastel* Plt **Vrd** tipivarvas **-varvikil(le)** *-varvikil* Plt, *-`arvikille* Kod kikivarvul *kikivarvikile `juuksi kõhe `juure* Kod; *kiki varvikil `seisma* Plt **-varvil, -e** *-varvil* Trm KJn, *-`arvil* Kod, *-`varvil* Plt, *-`arvel* Juu; *-`arville* Ksi kikivarvul(e) *kiki `arvel tahab koa voadata, aga mitte ei nää* Juu; *tä lääb nõnna tasa kikivarvil, `suapad `kainla all* Kod; *kui mud`u ei ulata nägema, siis tõõse kiki `arville* Ksi **-varvukil, -e** *kiki|varvukile* Jür *-varvukil* TÜR, *kikki`varvukil* VNg kikivarvul *nii kikivarvukille ja tasa `taantsind* Jür **-varvul, -e** *-varvul* Pha Kse Tõs Tor Saa Kei Juu Jür JMd Koe Sim Plt Krk, *-`arvul* Mar Kse Ris Juu, *-varvol* Ris, *-varvule* Saa Juu Trv, *kikki`arvul* Kuu kikivarvul *kõib üsna kiki arvul* Kse; *Kikivarvul läks üle põrmantu, es kuulegi* Saa; *tõuse kiki `arvul siis ulatad* Ris; *Lähed tasail`lukesti* kikivarvul Kei; *tõusen küll kiki arvule, ikke ei ulata* Juu; *käib kiki arvul nagu vares* Sim; *näe kos laits aab kikivarvule* Trv; *kiki arvul, taht il`läksi minnä* Krk **Vrd** kikkvarvul **-varvulla** *kiki`arvulla* kikivarvul – Kuu **-varvusilla** kikivarvul *`Läksin kiki`arvusilla tuba, et `toised ei `kuulis* Kuu

kikjass *kikjass* uhkeldav *`uhkõ ineminõ tu om `kikjass; `kikjass mñs* Se

kikjäs *kik|jäs* g *-jä* kikkis *jänessel on `kikjäd kõrvad. vahib `kikjä kõrvadegä* KJn

kikk¹ *kikk* g *kiku* Saa Kod MMg Äks SJn Vil eL(*k-* Se; *kik`k* Hls Võn; g *-o* Plv Vas); *kik`k* g *kiki* Ran Kam pikuti üle leiva lõigatud poolik viil(ukas), pealmise või alumise koorikuga; hv põiki üle poole leiva lõigatud viil(ukas), nii pealmise kui alumise koorikuga *pal`lu sa tahad, kas kiku või kaniku; laua pääl ol`li pal`lu levä kikke `val`mis lõigatud* Saa; *edemält lõigati puale leevä piält kikk, pitkergune* Kod; *egäss tervet kikku `kennigi es saa*

Pst; *alumise koore mant lõigats alumine kikk, `päälmise koore mant `päälmine kikk üle `terve levä; ku ta (leivaviil) lõigati ütest kül`lest, siss olli ta kikk, ku `rišti otsast siss olli kanik Hls; kate käe kikk (õhuke leivaviil) Krk; pidu `pääle lõegati iks käär, aga egäpäevi `lavva `pääle lõegati kikk Nõo; Patta pannen lõigati [kääk] kiku kaupa väikses tük'es San; Perremiiss neh jagi egalõ ütele tük'k liha ja_kikk `leibä Rõu; üte otsa puult ja tõsõ puult lõigatass kiko? Vas; `lõikat kumma küle taht puult kikk, kääro `lõikat kandso puult Räp; `lõika sullõ üt'e šaksakiku (väga õhukese). šaksa kikkõga saa ai? talorahvas sõõnõ? Se ||fig sünnü ei_tyy kikk inäp leevä `otsa, kink jo är?um lõigat Rõu*

kikk² pl *kikid* Ksi; komp *kikim* Juu püstine *mis lai on, eks see ole lasu, mis kikim on, eks see ole unik* Juu; [jänesel] *kikid kõrvad* Ksi

kikk³ *kik'k (kikk) g kiki (kik'i)* Rõu Se Lut uhke, keks, edev *ta um väega kik'iss lännü?, ei tunnõ? inämb hinnäst ei* Rõu || edevus *kikki `uava?, iibä hüvvi `rõivit `uava?* Lut **Vrd** *kek*

kikk⁴ *kikk g kiku* Sim Iis Trm(-a) Kod(-o) Hel

1. a. põikpulk labida-, hangu- jne varre otsas *labida kikk; se on perumõla, kikk õtsas* Trm **b.** adra käsipuu *Neist kikkudest või käsipuudest tuligi kinni `oida ja adra juhti* Trm **c.** T-kujuline hark, konks köie kee keerutamiseks – Kod **d.** `vankri ruam – *kikod õtsan, si o ede õts* Kod **e.** üheharuline kartulikonks – Trm

2. sikuska kurekaelataoline nokkvars, millele keritakse õngenõör *kikuss võtad metsäss kuusiku, õks kül`jen; kaks kikku piäb olema sebimise juuren; õnge paal lähäb kiku `piäle* Kod

Vrd *kiks*²

3. vahend kütise segamiseks – Trm Hel

kikk⁵ *kikk g kik'i* Pha Khn Saa, g -u Kod(-o) Plt; *kik'k g kiki* Hls Kan; n, g *kikki* Kuu(*kikk*) Lüg; n, g *kiki* Hää(*kik'i*) Saa Kos Kad Nõo; pl *kigid, kikid* Kuu, *kikkid* Kuu Jõh IisR Istk *hammas `Näita, kas kikkid juba `väl`jas* IisR; *Mede lapsõl juba kikid suus* Khn; `Näita nüid oma kik'isi kah Hää; *juba kaks kikid suus* Kad; `hamba kiki? *tulõva? `vällä igimide seest* Kan **Vrd** *kiks*¹, *kiku*⁴

kikk⁶ *kikk g kiku* VJg KJn, g *kikk* Jõh, g *kiki* Juu Kod Plt; pl *kikud* Trm; n, g *kiku* Kse Istk king *`meie `lapsel ei õlegi kikkusi* Jõh; *kikud (väiksemad) ja papud (suuremad lastekingad)* Kse; *laps ei lase `kikkisi `jalga `panna* Juu; *paneme kikud `jalga* Trm; *tuama uuded kikid lapsele* Kod

kikk⁷ *kik'k g kiki* Ran Puh Kam leost võetud püsti kuivama pandud linakimp; *kuivav lina- või turbahunnik kui lina leost `väl`lä `tuydi, istutedi maa `pääle kiki `muydu; kikitedi `turbit – edimäld `väikse kiki, viis vai säedse turvast ületside - - perän tetti suure kiki* Ran; *panti iki neli turvast `alla ja üits `pääle, kutsuti `turba kik'k; kui `turba viie `turban ärä `kuivi, siss `panti `suurde kikki* Puh; *lina kik'k - - kümme linapeo `panti `pisti üitsüte `nõale, alt lak'ka - - siss `kuiviva - - kikke `viisi `loeti* Kam

kikk⁸ *kikk* Juu; -*kikk* Mih Ksi int (lapse hõige) *tee üks kikk, sis teesed kuulevad* Juu **Vrd** *kiki*², *kikki*², *kikku*¹

kikk⁹ pl *kikid* puuklots *kerapõhjana Kerakikid saeda ümarguse puu otsast ja leigeda* *æred æ* Emm

kikk¹⁰ *kikk g kige* Saa Vil M(-k'k; g *kike* Trv) San

1. a. (substantiivselt) igaüks; viimane kui üks *oodasime kikk`laubast`päeva, siss`ol`li sauna`lauba* Saa; *ollime kolm pere`konda üten toan, kikel olli latse* Trv; *kikk`mahtusive kogusin eläme* Pst; *Õuna om kikk puha`otsa saanu* Hls; *kas`poegil kigil om naese* Hel
b. (adjektiivselt) *kikk põld`ol`li viij all* Pst; *kana rehitsess kik`k püjndre läbi puha; temä mõist kiget ammadit* Krk

2. kogu kõne all olev tervik *miul om kikk meelest minnu* Trv; *maa olli kikk adra all; ole terven nüit kigede iijst, kige ää iijst, söögi ja joogi iijst* Krk; *pane kõrva`taade kikke mis sa kuulet* Hel; *kige aganidege jahvatedi* San || (rõhutavalt) *mis säl kikk ol`lid* Saa; *pütissepp tege õllevaate ja puunõusit kiket* Krk || *Minnu kikk ja poha* Trv || *kõikjal(e)`äste nägus jaanituli`-`äste nätä om kigile`poole* Trv; *sij ütte`puhku ku käsi kannel kähen, kigel poole`saata* Krk

Vrd kiik⁵, kõik

kikka|habe üksik(ud) pikk (pikad) habemekarv(ad) naisel *kikka habõna lõvva all* Se

kikka|hain 1. nurmenukk – Se Lut

2. kukehari *kikkahaina`kasusõ`palo pääl. mii lat`sõ`kak`i naid kikka`hainu, naist tet`ti`mõskmit lehmile* Se

kikka|hari 1. taim **a.** kukehari – Vas Se *Kikkahara`kasusõ`kõrgepa kuiva kot`use pääl* Se
b. (potilill) *üt`s`väike matal lil`likene om, verevä häiermäkese`, tuu`kasuss nigu kikka hari ül`ess, tuu`kutsutass meil nii kikkahari* Har

2. pl *kikkahara`õlgkatuse harimalgad* – Röp

kikka|kaatsad pl **1.** nurmenukk – Rõu Vas Se *kõlladsõ haina`kasusõ niidü pääl, mitu häiermu harro`m pääl, kutsutasõ kikkakaadsa`; kikka`kaatsõ kõik nurm täüss* Se

2. fig kitsad püksid *Naa`püksi sai no`peris kikkakaatsa* Vas **Vrd** kikkakaltsad

kikka|kaltsad pl kitsad püksid *Toho sul omma`periss kikkakalsa`jalan. n`omma hirmuss ligi, nigu kikka kalsa`* Urv **Vrd** kikkakaatsad

kikkakene dem < kikas *`sinna om kanamaja ka tettu kos kikkakse;`nuumap noid kikkakõisi nüid* Rõn; *Kapsta kallistetült kui kikkakõsõ* Plv; *paar kikkakõisi sai täl tappa`* Vas; *kire`no mu kikkakõnõ hummõnist ilozat ilmakõist* Lut

kikka|kivi pude sõmerjas kivi *kikkakivid om jämedä sõmõraga. kui`katski lüüd, siss nigu`suurmat jäävä`järgi. kikkakive om`mitmat`värvi, enämbide na om allikat* Ran

kikkama *kikkama, kikata a.* hüpeldes jooksmas *lahe vasik kikkab* Kod **b.** lstk last jala peal kiigutama *tule ma kikkam sinuda, paned jala`piäle ja`viskad ülesi ja`alla* Kod **Vrd** kekkama

kikka|mari 1. kukemari Kan Plv Se Lut *kikkamara`kasusõ`kurõmara suu pääl* Se

2. ussilakk – Võn

3. ?leesikas *kikkamara`mõtsah`kasusõ`, verevä`, t`säugakõsõh omma`, mõtsa seeh mät`tit piteh* Se

kikka|paju *kikkapaiu`nuu`li`särtse`verevä`* Har **-poiss** (tants) *Kikkapõisi`viira`* Rõu

kikkapuu minjoon (20. sajandi alguse moetants) – Kuu

kikka|püksid hrl pl **1.** nurmenukk *kikkapõksi`kasviva vil`lä veeren sarapuie all ja aenamaie veerden* Nõo; *oi, siin kasvap väegä pal`lu kikka`pük`se; aia kikkapüksi ja niidi`~ mõtsa kikkapüksi* Kam; *Kikkapügsil om kõlane toru`müüdu äedse pik`ä kõllaka varre otsan,*

`pik'ligu lee `umbre varre läävä maadligi laiale Rõn; kikkapöksõl omma? hal'la_`lehe? ja vahatsõ_`häelmäkesē Kan; kuiva kargä päl kasuss kikka pöks Plv Vrd kikaspiuks

2. kukeseen – Nõo San Urv Krl *kikka püksi? kõo mõtsa all nigu vahatõss Krl*

kikka|pütsik (taim) – Võn Plv *kikka püdsest tetäss vesi `prit'se ja `püsse Plv*

kikkarane *kikkarane* kissors, pilukil, vidukil *`Silmäd kikkarased, oled vast maast üles toust; Kus `neie kikkaraste `silmijegä lähäd, `loisuda uni ärä Kuu*

kikkarasse kortsu, krimpsu Küll *oled sagi vanaks kikkarasse mend Kuu*

kikka|seen a. kukeseen *kikkasiäned one magusad kõllased siäned, `vinsked ise Kod; Kirilä oja taka `ol'li noid kikka `sijne Nõo; ja kikkasijn om kõllane - - noid kasvap `õkva lapi `kaupa Rõn; peräst `vihma tulõ kikka `seeni pal'lu Krl; kikkaseenel ei olõ `vaklo. kauss `korgõmbede kotustõ pääl Röp; Kikka `sijni mi kañdih om väega pal'lo Se b. võiseen – Se Vrd kikasseen*

kikka|tatt pl *kikkatati? kukeseen – Lut*

kikka|tera|puu harilik kikkapuu *kikka terä puu - - tuu om `nel'la `kanti, kasvass kat's kol' `meetrit `korgõss (punaste marjadega) Har*

kikke- → kike-

kikkellemä *kikkellemä* uhkustama *`vaene om siss kikkelläss, aja `uhkuist Se Vrd kikilema*

***kikker** pl *`kikrid Kuu, `kikrad VMr karusmarjad `kikri paha `korjada, `piesad `torkivad Kuu; kikerpuu marjad on kõik karvased, mõned üiavad `kikrad VMr Vrd tikker*

-kikker Ls tärnkikker

kikk|habe otsast terav (lühike) lõuahabe *Oli üks `prillijegä kikkabe siel `oiendamas Kuu; Pisike kikk abe oli koonu `otsas Põi; kits kikkabe Emm; inimene on väga rumal (inetu) kikkabemega Saa; kik'kabe om lõvva otsan. tuu om ki'ssäss, nigu sokuabe. kik'k abet kärbiti - - muiald `aeti väedsega `pal'lass Ran*

kikki¹ *kikki* Lüg IisR Vai spor eP, Hls Krk TLä Vas, *kik'ki* San Rõu

1. a. õieli, püsti *`taimed `langevad `lonti. ajavad kikki tagasi ja `püsti Lüg; jänene `tõmbas kõrvad kikki ning võttas `minna Khk; Lõua `alla on kikki `aetu üks tut't (habet) Hää; tüdrukud, aage pääd kikki, täna on paelu `poissa; obone tõstab kõrvad nii kikki ja `kuulab Juu; [hundikoer] lüüb kõrvad kikki, siis tämä kõhe näeb ja kuuleb Kod; aa varvaste `pääle kikki; [kapsa]looma aave kikki, lääve kasume Krk b. fig (teraselt kuulatavast inimesest) `Katsu `kõrvad kikki ajada ja `kuulada, keda `räegitasse IisR; aja `korvad kikki, siis `kuuled paremmast Vai; kui tahad `easti kuulda siis pane kõru kikki VII; Kästakse `kõrva kikki `aada, kuigi ta kikki ei lähe Jür Vrd tikki*

2. kikkis **a.** *`ninda kikki pihad `sellel (õlanukid hoiduvad ülespoole); kikki `pihta mies Lüg; unäi liigi koeradel one kõrvad kikki; kübär on piän õege kikki ja ühe serva piäl Kod; sijj oo sitt pörss, kel kõrva kikki; til'lukse kikki kõrvakse ku jänesel Krk; pinikesel ol'li_kik'ki kõrva? Rõu b. fig (teraselt kuulatavast inimesest) kõrva kikki pähän, mis sa nõnda `kullet Krk; `kulleb, kõrva kikki Ran; Ku? mi? midägi `hindävahel kõnõlõ, siss ämm kullõs kõrva kikki Vas*

3. (ehtimisest) *Oh sa ee, mis nii kikki pannakse Põi; Vana oma üsä kikki siädñ Khn; poiss on ennast nii kikki lõõnd Juu Vrd kiksi*

kikki² *kikki* VNg Hää VJg Plt int (hõige peitusemängus) *laps tieb kikki, kikki* VNg; *lapsed kikipivad - - tievad teisele kikki* VJg **Vrd** *kikk*⁸

kikki- → *kikk-*

kikkima¹ *kikkima* "varvastel käima" Läks *kikkides* (kõrgete kontsadega) *et ühna ale oli voadata Pöi Vrd tippima*

kikkima² *kikkima*, (nad) *kikipivad* "kikki" tegema, hüüdma (peitusemängus) *lapsed kikipivad - - lähvad varjule, pistavad pea `väl'ja ja siis tievad teisele kikki* VJg **Vrd** *kikitama*², *kikutama*¹

***kikkine** pl *kikkised* püstine, *kikkis* [koeral] *kikkised* `korvad Kuu

kikkis *kikkis* RId spor eP

1. a. püsti `kapsad on `ninda *kikkis et* VNg; *pihad `onvad kikkis* (õlanukid ülespoole) Lüg; *Vahtis ka säääl abe kikkis* Jõh; *koera karvad nii `käkrus - - põle kikkis* Muh; *kuke änd `sorgus, põle kikkis; `telka rihm aesa alt läbi, et aesad kikkis seist* Tõs; *arjas siga - - kikkis kõrvadega ja pika ninaga* PJg; *`longus taimedel on ainult südame leht kikkis* Saa; *obone `kuulab kikkis kõrvu, ei tea kas uñt tuleb või; [peenis] vahest on kikkis ja vahest ei ole* Juu; *kurjal obusel on kõrvad ludus, vagasel on kõrvad kikkis* Plt || *elevil Lapsed olid väravas nõnda kikkis vaatamas-ootamas* Kaa **b.** fig (teraselt kuulatavast inimesest) *Eks `meie, `poisikesed `kuuland ka `kõrvad kikkis* Jõh; *Keik kuultsid kikkis kõrvadega* Jäm; *Mis asja sa, kõru kikkis, sii teiste jutust kuulad* Kaa || *uhke Nüid on saba kikkis, `uhkut täis, ei vahigi enämb `siiepuole* Lüg || *pahane Kivinärä kikkis* Jõh || fig *ära ole nagu mina olen: kõrv kikkis, teine `loñtis* (teisest inimesest sõltuv) JJn **Vrd** *ikkis, kikin, kiksis*

2. kena, säitüd, "üles löödud" *kikkis poiss oli kerstumees* rhvl Jäm; *Vana - - nda kikkis käüb* Khn **Vrd** *kekkiis*

kikkis|kõrv *kikkis kõru euf jänes* Jäm **Vrd** *kikk-kõrv*

kikki|varbide *kikivarvule kui aad varvaste `pääle üless, siss tõsed kikki `varbide* Ran **-varbin** *kikivarvul saesab kikki `varbin; mõni vahel iilib kikki `varbin, nigu kašs - - et ei kuule* Ran **-varbukalli** *kikivarvul `lapsed `kõnnivad kikki `varbukalli ja `tievad `endäst `suuremast* Lüg **-varbukille** *kikivarvul(e) `täma tuli kikki `varbukille; `tõuseb kikki `varbukille* Jõh **Vrd** *kükivarbukile -varbuli - `varbuli* Lüg(-lli) IisR *kikivarvul `kõnnib kikki `varbuli; `kõnni tasa, kikki `varbulli* Lüg; *`Sel'ja tagant `iilis kikki `varbuli `juure* IisR **-varvasille** *kikivarvul Vade eks kikki `varvasille küll `täüdüs tuas `kondida, ku `proual oli magamis aig* Kuu

kikk|jänes (hüütud jänese hirmutamiseks) – Kse Mih VJg `vaata *kikkjänest, va kikk kõrv* VJg

kikk-kikk int (jänesest) *Ena kikkjänest, kikk-kikk!* Mih; *jänesele `üeldasse: kikk-kikk, jäness* Ksi

kikk|kõrv *kikk-* Kaa Krj Pha Pöi spor Lä, Tõs Hag Juu Kos VJg Sim Plt KJn Trv; *kik'k-* Muh Krk Hel Har Rõu, *kikki-* RId **a.** *kikkis kõrv; kikkis kõrvadega* (olend) *Õhel on kikk kõrva sead ja teisel on loñt kõrva sead* Pöi; *obosel `olle `loodud pool `kõrba, `üüti kikk-kõrb* Mar; *kik'k kõrva, `juštku jänesel* Krk; *meil om kah sääräne pini nigu repän, kik'k-`kõrvuga?* Har; *kik'k-`kõrvuga tsiga* Rõu || (teraselt kuulatavast inimesest) *Mañna, pisike kikk-kõru oo sii jälle vanade inimeste juttu kuulamas* Kaa; *mis sa nõnda `kullet kik'k `kõrvege* Krk **Vrd** *kikikõrv b.* euf *jänes näe! kikk-kõru jooseb. kikk-kõru! kikk-kõru! jänesel*

kikkõrv(a)müts

on kikkis kõrvad sellepärast üitakse vahel kikk-kõrvaks koa Pöi **Vrd** kiki-, kikkis|kõrv
c. euf hunt – Sim **d.** kikk-kõrvamüts kikk-kõru `olli peas Muh

kikk|kõrv(a)|müts kikk-kõru-, kik'k-kõrva Muh, kikk-kõrva- Kei

1. Muhu naiste ja neidude talvemüts kikk-kõru müts `olli eest kõrude vahelt `lahti;
punane kik'k kõrva müts `olli tüdrikute jaoks, sinine naiste jaoks, tanu `olli kikk kõrva
mütsi `alla kinni õmmeldet Muh **Vrd** kikkmüts

2. läkiläki – Kei

kikk|letu euf jänes ena kikkletot (hüütakse jänese hirmutamisel) Mih **Vrd** kikiletu

kikk|müts 1. kikk-kõrvamüts `lambda nahka earega `ollid kikkmütsid Muh

2. nooriku pulmaaegne tanu kikk müts -- see oli naa roositud, õbe vašk `litred olid
`kül'ges, ülal oli suur tõrt siidi `linta; noorikule `pandi kikkmüts pähä. kui laalatamast koju
tuli, laua `otsa `viidi, siis oli kikk müts peas Mih **Vrd** kikimüts, kikktanu

kikk|nina va kikknina (terava ninaga kingadest) Hää

kikk|sugu igasugune emä tegi kikkisugu `kyyuke Hel **Vrd** kiik-, kõik|sugu -sugune
igasugune nüid om kik'sugutse põlluriista Krk **Vrd** kõiksugu

kikk|tanu vanaaegne naiste peakate **a.** = kikkmüts – Mih **Vrd** kikitano **b.** naestel on
kikktanu. kikktanu käib iest ülesse Kos

kikku¹ kikku Jäm Hää Juu JMd VJg int (hõige lapsele, tavaliselt peitust mängides) kikku
tee lapsele küll: kikku ja kukku Juu; lapsele `üeldakse vahel kikku JMd; k i k k u t e g e m a
lapsega mängides "kiku" hüüdma, peitust mängima, (salaja) piiluma lapsele tihaste kikku
Jäm; salaja teisel tiib kikku Hää; lapsed teeväd ukse taga kikku Juu **Vrd** kikk⁸

kikku² pärani Silmad irmust kikku Jäm

kikkuma¹ kikkuma, (ta) kikub Khk Mus (vargsi) piiluma; ennast peitma lapsed
`kargvad ning kikkuvad sii ning sääl `varjus -- asemete `otsas ning istende `taga Khk;
inimene kikub, vaadab `kuskilt nurga varjust Mus **Vrd** kikutama¹

kikkuma² → kitkuma

kikkur "kikk-kõrvadega müts" – Muh

kikk|varvul kikkvarvul kikivarvul – Lai

kikoleego kikoleego int kukeleegu – Plv

kikotaja kikotaja tikutaja (lind) – Plv

kiks¹ kiks Jür VJg Kod, g kiksi Jäm Khk Kaa VII Pöi Emm Rei Mar Han Pä(kik's Saa; g
kik'si Hää) HaLä Sim Lai, `kiksi Jõh, kiksi Mär, `kiksi Lüg; pl keksid VII Käi; n, g `kiksi
VNg; ill `kiksi Muh Kul lstk hammas joba `kiksud (piimahambad) tulevad lagele Lüg;
Kiksid näksavad äga peale juba; Ambad olid alasiks ja vana kiks oli vasariks Pöi; Näita,
kas `kiksisi ka suus on; Jah üks kiks on juba Hää; kis [lapse suus] kiksi leiab, se peäb
`elmed ostma Juu; kiksi pistma 1. ära sööma – Muh Kul Han Juu 2. varastama,
näppama (peam söödavat) – Kul Han; kiksi lööma varastama, näppama (peam
söödavat) – Jä **Vrd** kikk⁵, kõks, käks, riks

2. lstk suurauad Paneme kiksud sohe. Veta kiksud sohe ka Kaa

kiks² kiks VJg, g kiksi Sim Kod(kik's) Ran, `kiksi Lüg Jõh, kiksi Sim Trm Kod

1. **a.** kartulikonks Siis tegid veel sepad kartulivõtmise `kiksa; Ennemuinast `tehti kiksud
sil'maauguga Trm; kiksiga kuabid kartulid; meil on kiksud, mõnel kaks `konksu all, mõnel
on üks lai; `kiksa tehässe kua puuss, nagu rehä, lüüid kolm `pulka `sisse; kiksi va's Kod;

Kui lahe maa, võeti kartuleid palja käega, kui kõva, siis *kiksiga* Ran **b.** otsa lähedalt läbilöödud naelaga kepp kartulite järelnoppimiseks *Mõisas võib künni tagant kartulid korjada kiksiga, ei ole vaja küüritada* Jõh **c.** ohakaork – Sim **Vrd** kirk¹

2. (väike) mättakirves *naised kiskusid lepad kõige juurtega üles, löid ümbert kiksuga lahti; kiks oli rauast löödud, teine ots terav, teises otsas silm, kohe va's käis* Trm

3. (hangu- või labidavarre) kark – Jõh Sim *Angu kiks tuli igavine rüügatu* Jõh **Vrd** kikk⁴

kiks³ *kik's* pl *kik'si* luks(umine) *kik'si tulõva?*; *sugulanõ manitsass, siss tulõ kik's* Se **Vrd** kõks

kiks⁴ *kiks* g *kiksi* lstk täi – Phl **Vrd** käks

kiks|ader püstise sahkpuuga harkader *vanast künnime kiks adraga. kiks adra ta kutsuti sellepärast, et ta oli kixsu moodi - - mõlemi saha otsas oli raud put'k* Trm

***kiksama** *ärä kiksa* (hammusta) Kuu

kiks|habe *kikkhabe kiksabenega mehi ei ole paelu* Tõs; *tal nihuke terav kiks abe lõua otses* Juu

kiksi *kiksi* ilusaks, korda *Küll lüönd ennast kiksi ja kõksi* IisR **Vrd** kikki¹

kiksikene dem < kiks¹ *lapsel kixsid tulevad, näe kiksikese ots väl'las juba* Sim; *siul om kiksik suhun joba, akkat närime* Krk

kixsima *kixsima kiksiga kartuleid võtma* `Ütlin `naistele - - midä te `kixsite sääL Lüg **Vrd** kixsuma

kixsis *kixsis* Tor IisR kikkis **a.** *kixsabe kixsis lõua ots* Tor **b.** "üles löödud" – IisR

kixs|lõug euf jänes – VNg

kixsmä *kixsmä* (sa) *kixsidõ?* alpima, kiitlema *ilma kik'k, midäss sa? taah kixsidõ?* Se **Vrd** keksima

kixso|king ummisking, kõrge kontsaga king *kixsokingäd kõrge kannaga; vai nüüd kixso kingi on suada* Kod

kiksti deskr *Ükskõrd kiksti ja lapse ammas kukkus kuhe piima piekri* IisR

kikstu *kikstu* Urv Krl Rõu Vas uhke, kerglane; nooruslik, kõbus *Sa_l't nii kikstu herr, sinnu ei_tunnõ inäp ärkina?; ol'l väega kikstu nigu kikass sita unigu otsan* Urv; *Um jo_küll_vanõmb inemine a kagu_kikstu timä vijl um, mugu? eläss ja_palass* Rõu; *A ku kohe käümä sääd, sõss um tõõne hüü kikstu; näet mõni um vanalt ka viil kikstu* Vas **Vrd** kekstu

kikstulõ adv < kikstu *kagu_kikstulõ taa astuss* Rõu

kixsuma *kixsuma* = kixsutama *kui kartuli vagu oli adraga lahti ja siis kixsuga võtad, see oli kixsumine* Lai **Vrd** kixsima

kixsutama *kixsutama* Trm Kod Lai **a.** *kixsuga kartuleid võtma kui kartulid võetasse, siis kixsutatasse; Ja vai see uus putkega kiks ise võttis, ikke niisama tuli taga kixsutada kui sil'maga kixsuga* Trm; *Tänä ma kixsuga kixsutasin* Kod **Vrd** kixsuma **b.** *mättakirvega raiuma ja kui kütist tehti, kixsutati mättaid üless, paändi ao koole piale* Trm

kiku¹ *kiko* Plv Vas Räp Se; *kiku* Nõo euf, lstk *kikas "kiko"! hõik mano kikast* Se

kiku² *kiku, kiko* lstk kiik, häll *mine kiku ja magama; äiä ämmä lase kiko käiä* rlv Kod

kiku³ *kiku* (haspli haru) põikpulk *asplil iga aaru ots on kiku, et lõngad sinna piale lähvad* Sim

kiku⁴ *kiku* Jäm Var Jür Sim Iis Lai Plt, *kikku* R; pl *kikud* Aud Trm Ksi Pst lstk hammas *kas on ka ilusad kikkud, mis `moisa `leiba `murravad* VNg; `lapsele tulevad *kikkud suhu; laps akkab kikkusi tegemä* Lüg; *Kikuga ammub kakku* Jür; *ku last saanan `vistleväd ütleväd kikod `persess pähä* Kod **Vrd** *kikk*⁵

kiku⁵ → *kikk*⁶

kiku⁶ *kiku* Jäm Khk Var VJg int (hüüe peitusemängus) *sel'ja taga sedasi `eetaste pisisele lapsele "kiku" Jäm; pale petetasse ee ning siis `eetasse "kiku" -- ise vaadettesse; kui laps `teisse tuba leheb, siis saab `üitud : "kiku!"*, siis laps tuleb `vaatma ning akab `naerma Khk; *lapsed petatavad üheteise eest ja teevad: kiku, kiku* Var **Vrd** *kikk*⁸

kikuke¹ dem < *kikk*¹ `lõika mulle üks *kikuke `leibä* Kod; *levä kikuke kui üle poole levä `lõikad, õige õhuke* Hls; *ma lõigassi üte õige õhukse kikukse levä kül'lest, kate käe kikukse* Krk; *and mullõ üte kikukõsõ `leibä* Se

kikuke² dem < *kikk*⁵ lstk hammas `näitä sul om *kait's kikukõist tellu `suvve* Ote **Vrd** *kikakõnõ, kikikene*

kikuke³ dem < *kikk*⁶ lstk väike king *sa oled oma `veikse kikukse ää `kaotand* KJn

kikuke⁴ dem < *kiku*¹ kukeke *kikokõnõ ni kanakõnõ; kikokõnõ, tulõ siia?* Se

kikureegu → *kikurikuu*

kikurikuu *kiku|ri-ku ~ -rikuu· Kam, -rikuu· Se, -riguu Krl, -riiguu Rõu, -reegu Tor, -riigu KJn Krl; kikoriko Plv; kigu|riguu, -riguu, ki-guriguu Har int kukeleegu kikass lask kiguriguu Krl; seeni_ku magama `saie, laul' kikašs laudan kiguriguu· Har **Vrd** kikerikii*

kikuss *kikušs "nipp" seh sullõ kikušs, laku? sullõ perst!* Lut

kikustama *kikustama* Trm Lai; *kiku|ssama, kiko-* Kod

1. a. uudismaad harima *kui uut muad `tehti, siis kõik mua adraga kikustati. obusega kikustati, adraga ja käsitsi kua kikustati, kiksuga* Trm || viletsalt kündma või kaevama *Aga kudagi moodi nad ikke selle mua ära kikustasid* Trm; *läks `kaevama -- vähe kikustas teist, nigu varess nokkind vähe* Lai **b.** van kütist segama *ale ünnikuid kikustetasse* Trm

2. kiskuma, rebima, sikutama *ku `poeskesed arivad tüdriko `kiinni, küll kikossavad; õhjad kõvass kikussasid, obene jäe `seisma; rohi on tuline kuiv ja kõva, eläjäd näriväd, kõvass kikussavad mua sidess; kikussavad vassakuta ku kiked* Kod

kikutama¹ *kikutama* spor Sa

1. piiluma, (salaja, vargsi) vaatama *Üks kikutas puu taga* Kaa; *mis sa seal kikutad, üks tule `siia; poiss kikutab ukse vahelt* Jaa; *kikutab, kui ta `voatab sedamoodi ühe ning teise nurga tagant* Põi **Vrd** *kikkuma*¹

2. lapsega mängides "kiku" hüüdma, lapse eest ennast peitma *muusuta ning kikota `pæele. sel'ja taga sedasi `eetaste pisisele lapsele "kiku" Jäm **Vrd** kikitama², kikkima²*

kikutama² *kiku|tama, kiko- a.* õngenööri sikuska varre (kiku) nokkadele kerima kalamehed *kikutavad. vanamjõis ei käi kikutama, käed nagu `kanged; kikuteti õng ülesi* Kod **b.** lõnga vastava konksuga (kikuga) keerama, koonlast heiet välja tõmbama *mehed kikitavad lõnga, siält suab kõit. paneb linatüki sidob `kiinni, siält kikitab tõõse `käegä; `lõnga kikutatse takuss. kiärätässe kudet takuss, jämedäd põranda `riidele; meie kikutama karši `lõnga* Kod

kikutama³ (kiirest kõnest) *Niikui kits kutsub sikkü, kikutab, ei saa midagi aru tema jutust* IisR

kikuts *kikut's g kikud'si trääs mullõ näüdäss tikud'zi ali kikud'zi, säh sullõ kikut's`hambilõ* Lut **Vrd** tikuts

kila¹ *kila* VNg Jõh Vai lastemäng, muna auku ajamine *siin`mängivad ikke kila, nüüd`üöllä`ämmä`mängu; üks`tahtu kila`auku aja,`toised`piavata oma`auku`kaitsma* VNg; *`kaige tagumine aja kila pesä, lüü kebiga kila`auku* Vai **Vrd** kiila²

kila² *kila* Se Lut

1. kapsanuuter *`kapstil omma kila? all* Se; *`kapsta kila um tuu juur, nakass minemä hukka, leht kaso_ji?* *kila kasuss maa sieh* Lut **Vrd** kiil⁶

2. munand(id) *ta om kilaga?* (= suurõ? muini) Se

kila³ *kila* Lüg IisR Sim Trm Kod, *ki'a* hv KJn kisa *`lapsed`juoksevad, kägisevad ja`löövad kila* Lüg; *Tuba maast`laeni kila täis* IisR; *oi_s neid`lapsi oma kilaga* Sim; *naesed`sõimlevad, naesse kila on suur* Kod

kila^o *kila* Khk Mus Muh Trm Trv hapu **a.** kibehapu *kila abu piim, nõnda abu et mädaks minemas* Khk; *`kange kila apu taer* Mus; *supp apuks läin, kila apu* Muh || [taar] *Apnep ku kila* Trv **b.** tilgastanud *sie on kila piim, sie piim ei`kõlba* Trm **Vrd** kilgass

kiladi-koladi *kiladi-koladi* Jäm Trm on deskr kolinaga *Tuli kiladi-koladi trepist ala* Jäm; *Vahel õli`neskesed kolinad`taskutes, kui`kõndisid, siis nii kui krapiga siga läks kiladi-koladi, kiladi-koladi* Trm

kilahhama *kilahhama* kiledalt klähvima *ku'sk kilahhass* Vas **Vrd** kilahtama

kilahtama *kilahta|ma* Se, -mma Vas on deskr *mis tu ku'sk kilaht* Vas; *tilahti ja kilahti* Se **Vrd** kilahhama, kilatama², tilahtama

kilahutma *kilahutma* kilksatama *kilahut'sis ku hel'otat* Se

kilajas *kila|jas* g -ja hapukas; tilgastanud *piim on kilajaks läind, ep`aita juua mette; õlut, taar läheb kilaja maiguga* Khk **Vrd** kilakas²

kilakas¹ *kild maal sadanu rahet maha, suured jää kilakud olnu maas* Hää **Vrd** kilikas

kilakas² *kila|kas* g -ka hapukas *õlut läheb ka kilakaks, viimaks leheb`aeraks ka* Khk **Vrd** kilajas

kilakas³ *kilakas* int hele pauk *Käis üks igavine kilakas* Jõh

kilaki-kolaki on kolinal – Jäm

kila-kola rämps, kolu *Keik kuhad on paljast kila-kola täis* Jäm

kilaku-kolaku on ja korralt *pidi korra järel koot`lüüdama, mette sedasi et paned aga kilaku-kolaku* Pil

kilama¹ *kilama* Kuu Lüg IisR Jäm Khk PJg Hää KuuK JNn Kad VJg Sim I Lai Pil hv KJn SJn Nõo Vas **a.** karjuma, kiljuma, kilkama; kileda häälega hüüdma või laulma *`ärge kilaga enämb, juba sie (hunt) läks sohu* Kuu; *Kilavad`nindat luust ja lihast käib läbi* IisR; *meni laul keib nii`kõrgest, üsna kilama võtab* Khk; *Mis ta kilab, kõrvad lähvad lukku* Kad; *Lapsed kilasid oma kilamisi* Trm; *lapsed, ärge kilage, kõrvad aeate lukku* SJn; *Äkki pist kilama, nigu süsti oles pantu* Nõo; *mia tyy ku'sk sääil killa* Vas || ennast häälekalt kiitma *Kilajate töö ei kanna kuskil õiget`vil'ja* Trm **Vrd** kiilama² **b.** kiledalt kostma või kajama *ääl kilab`metsas. nii kibest`uitab, keik metsad kilavad`vastu* Khk

kilama² *kilama* Kuu IisR Khk Kaa Pha Põi PJg KJn SJn Vil hiilgama, helkima; kaugelt või ähmaselt paistma, vilkuma *On va kole mies,`silmad kilavad`teisel piast`ühte`puhku* IisR; *toirn kolab nõnda`vastu`pääva, laasid üsna kilavad* Khk; *Ella silmad kilavad meeste*

kohe Kaa; silmad kilavad peas kut öö kullil Pöi; Silmad kilavad peas nagu kassil PJg; uss läks oea `põhja, `tõmmas `keerdu ja `vahtis silmad kilasid peas SJn **Vrd** kiilama¹

kilama³ Küll teil oo äga `kange apu toar, kui sa täda jood, siis võtab kohe suus kilama Jaa

kilap kilap g -u

1. "murdjää" kilap ~ kilapu iä, õhukene iä one vede piäl, laene purussab ärä ja akab kokko ajama, siis vajovad vee `sisse, külm jälle iätäb piält, siis nõnnagu vanub kokko - - ku juba iä one järvel piäl, siis enäm ei tule kilapud Kod

2. ta o nõnna apu ku kilap Kod

kilapund Tuba oli külm, `leivad jäid kilapunneks; Sidä üäldi `piimä `kohta, ku sie vedi happenemise pääl `olles jua vähäkäse kilapunneks Kuu

kilapune kilapune a < kilap järven one murrune iä ja kilapune iä Kod

kilastama kilastama spor Pä TaPõ/kilästämä Kod/ KJn SJn Vil, nud-part killastanu Äks

1. tilgastama kilastanud apu maitse on `juures, aga veel paks ei ole, kilastan piim Aud; piim on kilastanud, koer ka ei taha Saa; sie piim ei `kõlba, sie on ära kilastand juba Trm; toas lähab piim ruttu kilastama Äks **Vrd** kilatama¹, kilestama, kiletama, kilgastama

2. riknema **a.** (keedetud toidust) sült lähab ka kilastama - - lähab vedelas tagasi; keenud karduled jäivad kavas `seisma, läksivad kilastama Saa; Vahel õli [supp] kilastama tõmmanud, aga kõik `pandi `nahka Trm **b.** (kartuleist) kui karduled on - - ligedad, ei saa päeva käes kuivatada, on uhikus ja tuult ei saa, siss lähvad kilastama; niid kilastanud karduled ei kasva siss änam Saa

kilatama¹ kilatama Kuu; nud-part kilatanu Hää TMr **a.** kauasest hapnemisest kibedaks muutuma Leib kilatab Kuu **b.** tilgastama kilatanu piim TMr **Vrd** kilastama

kilatama² kila|tama Hää Kod -htama Se kiljatama poiiss sor`gib `nuaskligä `perse, siis tõene kilatab äkitse Kod **Vrd** kilahtama, kiilatama¹

kilatsama kilatsama = kilatsema lapsed kilatsasid; ärä kilatsaga Kod

kilatsema kilatsema Kos Trm Lai Plt KJn Pst/-me/ kilkama, kiljuma; kisama, käratsema lapsed kilatsesid eenamoal Kos; üks ei kilatse, üks `kilkab Trm; kus `lapsi `rohkem koos, ikke mängivad ja kilatsevad Lai; mis te kilatsede Pst **Vrd** ilatsema², kilatsama, kiilatsema

kilavald deskr Vihmakul'l kisendas `kangest `ninda kilavald, küll seda `vihma ikke nüüd tuleb IisR

kilba `kilba võidu, võistu Laseb `kilba `verku; `Kilbajuoks; `Jaani`päivil `pieti siin igä `enne `kilba`seilamisi; `Kilba`seilus Kuu

kilbakas pl kilbakad "vanad närused riided; hulgused" kilbakad ja kalbakad `ümmer Plt **Vrd** kalbakas

kilbama `kilba|ma Kuu Hlj võistlema `Paadimehed `kilbavad Kuu

kilbass kilba|ss g -zõ (liha)vorst Et laps ei kuseks alla, petetakse, et ta kilbazõ otsa² kõõ langaga är söönü Lut

kilbeline kil`beli|ne g -se kilbiline (kangamuster) kil`beline rõevass Ran; tol olliva `väega ilusa põksi jalan - - nigu serätse kil`belise jälle Nõo

kilberdama kilberdama Mar Mär Kse VJg

1. virvendama `silme ees akkab kilberdama, ei nää `easti Mär

2. hilberdama mis sa külmaga kilberdad `pal`lalt Kse

3. karglema Suur tüdruk juba, mis sa ikka kilberdad Mar || kalad kilberdavad, kui vie sies `vilku `viskavad VJg

kilbiline¹ kilbi|line (-l-) g -lise Saa KJn M Ran Puh Rõn San, g -tse Har, -lene g -lese KJn Vil muster **a.** toimne (tavaliselt risttoimne) kangas `miule `tehti kil`bilise `rõõvast leit, kui ma alles laps veel ol`lin Saa; nel`la niiega kilbilene; kangas on murdeleses `pantud ja kil`bileses `kuytasse (sõkutasse); Kilbilisel on neli jalguud KJn; pikk toim ärä segätud sehantsess kil`bilesess `ol`li murreldud toim Vil; linane `koeti kilbiline, kirivene, palajit tetti Krk; siss `tuudi mulle üits kilbiline pää räit` Rõn; püksirõivast `koeti kilbilist Har Vrd kilbeline **b.** kindamuster ma kodusin `kindad kil`bilese kirjaga KJn; kilbiline kinnass koets kait`s paha - - kait`s üä `sil`mä Krk

kilbiline² kilbi|ne g -se litter `Kilbilised `õmmeldi `enne `käispede `külga, `kilbilised säräsivad `nindät Lüg

kilboline kilboline lähäb kalbolisele `koesti õma pitkä piiboga = kaev Kod

kild¹ kild g killa Hää Ris Kos VJg Kod Plt Hls Hel, g `killa Kuu Lüg Vai(n `kilda); in `keldas Mar, killan Krk; el `killast IisR(killast); ill `kilda Plv Vas Se; kom killaga JõeK

1. kari, hulk; seltskond, kamp ei `tahtund `mennä, sain `lahti senest `killast jah Lüg; Ei ma ole `lieri `poiste `killast IisR; suur kild obusi läks Hää; `seadvad mardi `kilda (lähevad mardiks) Ris; `varsti ol`lid kikk joodikud mede killast läinud Saa; ulganti suuren killan käisive undi Krk; ei neid saa? lahuta, na? omma jo? ammu ütte `kilda lõõnü Vas; Kohe kirep (kirju koer) killast jääss ja hatsajapini hannast jääss (õeld pulma või pidule minnes) Se || õhös `keldas (ühes nõus) Mar || (noorte lõbutsemisest) na `ümbre kääve ja `mässäve, `piäve `pääle oma `kilda Hel

2. killavoor killa vuor, killaga läheb `linna Jõe; Ants lääb linna killaga, ärra rukkiviljaga rhvl Hlj; killavedajad mis kruonuvuoris on, läksid `kilda vedama; läksid vuoriga viina `kilda `Narva VJg

3. (koerte, huntide) jooksuaeg; koerte salk jooksuajal `killa aig Kuu; kuera kild ~ kuera pulm Hlj

kild² kild g kill|u eP(g -o Kod; keld g kello Mar; pl kellod Vig), g `killu R(`kild|u, -o Vai)

1. väike tükk **a.** taob kive `kildudest ja purust Lüg; `laua `küllest on `kildo `välläs Vai; tila kukkus `kildudeks Mus; Killud toovad õnne (õeld klaaseseme purunemisel); [korsten] Lagub ää, annab aga peale kild aavalt äärest Põi; kivi küljest lõõn `kilda ää; kolm kondi `kildu `tulli välja Muh; Mia `assi [astusin] pudõli kjõllu `otsa Khn; killud `lendavad, kui kiva lõhud Kos; **b.** liistak, riba; laast, pilbas; räbal `piitsa sihm, `poisikesed punusivad `nüörist ja naha `kildudest; `riide `killud ehk rääbäläd; `karbid `vahtra `pinnast siis `õmmeldi `vahtra `killuga kokko Lüg; kui `algusid irm `peeniseks luhutasse, siis `eettesse: mis sa peksad nii `kildudeks Khk; pakk mike peal nad puud killumaks tegevad Rei; sõrmed `vastavad, ku ihu killud üles võtab Mär; kirred oo kuusepuul ja aavepuul, mis prõksub ja lõõb `kilda Var; algas [puu] lääb killudeks, lahe lääb kuni otsani [pooleks] Saa; lõin puu küllest `kildu, saab tule `süütust. tõrvaka killud oleks paremad Amb; kannu kild jäe `püssi, kui `lõikad puud ja ladva `raskuse all `murdub Kod; kildu ajama, minema jne kildudeks purunema, pragunema; kestendama kivi läheb `kildu Kos; paenutamise aal ajab vitsa `kildu, ajab `niiskese liisti üles; suurepakk oo `kildu lähnud, tõene õts õhuke, tõene

paks Kod; puu on `kildu lõhutud; luuk karass `kildu `paine piäl; naha piält on killud üless tulnd. nahk on `kildu läind KJn || Kildu läinud nurjunud – Jür

2. a. õhuke tükk, viil (toiduainet) liha `löigetasse `kildudest Lüg; *Jahu suppi keedeti, mõned `tuhli killud `ulpisid sihes Pöi; ühe `pisse [leiva] killu `löikas Var; too mõni kild liha, paneme pannile Juu; panin saia `kildude vahele võid Amb; need õhukesed [kaalika]killud - - need `kievad ruttu JJn* **b.** väike tükk, raas; natuke, pisut *püt't õli liha täis aga säält ei old `kildu `võetud IisR; `kooljaviga ariti `kooljanärtsu suitsuga ning `kooljaseebi killuga Khk; Äi ma taha säält ühtit, äi mette kildu äga poolt saaja Kaa; Va kitsid inimesed, äi nende kääst pole kedagi `kildu ega poolt soand Pöi; `väike paberikild näpu vahel Mär; Kas leemel oo juba [kartuli] killud sihes? Han; ma põle kaltsuvanale and mette üht `kildugi Mih; mina ei ole änam `kildu üteld Ann; oh sa lol'lakas, sul pole aru `kildugi peasVJg || väike olend `veiksed `lat'ka killud; lat'ika kild, sji one `niske õhuke Kod || fig täna mul põle sääsede eest elu `kildugi HMd*

Vrd kilst, kilt, kilts

kilda `kilda Kuu Hlj Lüg Vai spor eP(`kelda Mar) eL

1. adv sekka, hulka, kampa *löövad `ühte `kilda Hlj; ju nad `sinna `kilda läksid Hää; sai sitaga `kilda akatud Lai || fig ei usu `niiskese `tüügä `kilda akada et rikub ärä Kod*

2. postp sekka, hulka, kampa *`Langes `juodikute `kilda IisR; b_`lehe teiste `kilda, ojab ennast üksi Khk; tee peal `käies `öötakse, ma tule `sooga ühes ehk ma tule eida so `kilda VII; Mind arvati siis veel noorde `kilda Pöi; ei tä akand tä `kelda üht Mar; me ol'lime metsas tüüs, kui mede `kilda tul'li üks joodik miis Saa; mine sa koa nooremade `kilda Ris; mina nende `vargate `kilda küll ei löö end Juu; õled täitsa kadund mees, kui `neskese karmanõsiku `kilda ennast annad Trm; nävad one sitad mehed, näie `kilda ei taha `kijgi `minnä Kod; temä ei eidä `kalejede `kilda Krk; meie pois om kah `endä `sõpru `kilda `annu, enämb `valla ei saa Nõo; ma sai timä `hindä `kilda Röp || ma `tahtsi eese `kelda (enesele naiseks) tätta saha Mar*

Vrd killas¹

kildakas *kilda|kas g -ka Hää; kilda|k Ksi g -ka KJn -ku Saa Hls*

1. väike tükk, killuke *teine [inimene] on ää `kuinud nigu kildak Ksi* **Vrd** killakas

2. poolkeenud, rahke; kõva kui rasva leent es ole, siss jäid *`kapsad kildakus; seda kildakud kardule-tangu suppi es taha `kennigi Saa; [õunad] kõva nagu kildaku suhun Hls*

Vrd kildune

kildakakene riidetükk, siil *ma pane leidil kildakakse vahel Hää*

kildakõnõ dem < kilt *kildakõnõ om veerest ärä tulnu Võn; kuiva? `tukmõ?, kuiva? kildaksõ? – tulõ `näütüst San; lüü ta puu külest mõni tõrvanõ kildakõnõ, siss lää tuli palama Plv; Imä `pandse `tütrele kildakõsõ karaškit üteh ku ta `mõtsa marale lät's Röp* **Vrd** kilduke

kildama `kildama Kuu ?Plt, -me, imp (nad) *killassive Hel*

1. (jooksuajal) ringi jooksuma *`hunid `kildavad; kass hakkab `kildama Kuu*

2. hulkuma ja lõbutsema (noortest) *`tõmbave külä `müüdü `kildamist; taluden tetti lina `talguss, `aeti valla poesi ja tüdruku kokku, sääll killassive ja ul'alive Hel*

kildan hulgas, kambas, killas *kõrdsin olet joodikide `kildan; ma ole tüü `kilda `andan ennäst, tüü `kildan Hel* **Vrd** killan

kildane *kilda|ne g -tse Nõo; k'ildanõ Se*

1. murenenud, killuline *ku obene es süü, olliva kildatse`amba, siss õõruti nõu kilda maha* Nõo

2. kõhn, kuivetanud *kildane eläjäkäne* (vasikas); *õõ, taa sääne k'ildanõ, sääne k'ihaldä ineminõ* Se

kildas → killas

kilde|hark *kilde-* Mus, *`kilde-* Kei keelikas *`vankril on `kildeark, enam aga `õeldi keelitiark, nüid on landpoom* Kei **Vrd** keeltehark

kild|laud *pindlaud kildlauad - - nied mis laua`leikamise juures jäävad* JMd

kildlik *`kildli|k* g *-ku* killuline *nii`kildlik jää - - kui ta puruks tambitud on, [killud] serviti jäänd ning`jälle`külmand* Khk **Vrd** kildline

kildline *`kild|line* Amb, *-lene* g *-lese* Plt killuline *`kildlene puu* Plt **Vrd** kildlik, kilduline, killuline

kild|saaja *koerte jooksuaeg, koerapulm peni piave kild`saaja* Hel

kild|saun *see oo justkut suur kildsaun, nii palju kõib saunalisi* Muh

kild|tuhlis *kooritud kartul`keetsime kild`tuhlid. Kildtuhliste põel keesid ka kalad* Kaa

kilduke *dem < kilt* Trv Krk TLä Kam *`löika mulle üit`s kübenek, kilduk`leibä* Krk; *kupatedu seene panet tünnikude, lavvaku panet`pääle,`lavva kildukese* Puh; *pirru tukka om`väike nigu kildukene* Nõo; *ku kivvi`raotass vai tsaetass, siss tule noit kildukeisi* Kam **Vrd** kildakas, kildakõnõ, killuke

kilduline *kilduline* Ran; *`kilduli|ne* g *-se* Kuu VNg Lüg **a.** *killuline* *Ei`tohtind nie* (paadi külgvitsad) *`liiga`lassa ärä kuluda ega`karvaseks -`kilduliseks`menna,`vergu veu ajal akkasid`verkujele`liiga tegema* Kuu; *`kildulised alud`lõhkuda;`kildulised lattid* Lüg **Vrd** kildline **b.** *ebatasane, kühmuline kilduline maa, nigu nii madala savi kägärigu siin* Ran

kilduma *hv kilduma* kildudeks purunema *puu`kildub* KJn

kildune *kildu|ne* g *-tse* Krk *`kildu|ne* g *-se* Kuu VNg

1. *kilde täis maa on`klaasi`kildune; [jõuluõlgedel]`möllasivad ka kui`tütrukud ja`poisid - - et porand oli`kildune* VNg **Vrd** killune

2. *poolkeenud, rahke kildutse kardule - - kardula`putru tetä ei saa; üle`aasta ua olevet kildutse ja naglatse;`erne om kildutse ku na pehmess ei ole keenu* Krk **Vrd** kildakas

kildustama *kildustama* killustama *puud`kildustama* VNg

kile¹ *kile* IisR spor L, Tür Iis Trm Lai Plt KJn Vil M T(*kil`e* Ran Kam, *kilõ* San), *kilõ* Plv Röp Se; *-kile* Vig Juu Koe, *-kele* Aud kaerajahust (harvemini leivataignast) keedetud hapendatud puder, kiisel nüid tehatse kaera apurokka, üks järk`üidvad kile Var; *kile tahtis [keetmisel]`üsna oolega segada* Mih; *kile jahu`tehti kaerast* Tõs; *Aput leva tainast`võetaks kilet teha* Hää; *kilet`süüdi piimaga* Saa; *piim apu nii kui kile* Vil; *kile keedets apu levä juurest* Krk; *kañepi`lijmi`panti kilele`otsa ja mugu`süüdi* Ran; *ku inimene`õkva sureb, siss ta`m`lämmi ja nõrk, nigu kile vajop kõigile`poole* Puh; *kui kilet tahat tettä, siss tulep kaara jahu ärä sõgelda* Nõo; *kilõt süüdi rõõsa pimäga ehk ke taht pañd`võidu sisse* Röp **Vrd** kill¹ || keetmata kaerajahuvedelik *vedel,`keema panemata seda nimetati kile. - - ära keedeti, siis sai kisle* Lai || hum seep – PJg

kile² *kile* g-*da* IisR,-*dä* Kod, *kjõlõ* g *-da* Khn; n, g *killõ* Võn V; n, g *kille* Ote Krl Har(g *kilehe*); *kile* p *killet* Hel; n, g *kile* Jäm Khk Põi kõrge, kime, kriiskav (hää) **a.** *Laulab nii kile äälega* Khk; *härmoo-nik oli nõnda kile ealega* Põi; *tüdrivad karisid kjõlõdate iäldegä*

Khn; *mõni meesterass kõnõlass kah kille helüga nigu naistõrass Har; Kaássikakk t'siirut' `taiva all ja ai umma killõt hellü: viu-viu Rõu b. setu koori kõrgeim hääl koorih õks piat olõma torrõ ni killõ, muidu ei lää `hõste; Ma kilksi killõt, nii õt helü tulõ õs inämp vällä Se*

kile³ *kile Kuu VNg Jõh spor Sa, Muh Lä PJg(g -me), spor KPõ, VIPõ a. õhuke nahake, (naha)riba, kelme `sormed on kiles VNg; üks kile jähi vel pidama (murdunud kepil, kõrrel) Khk; kuuse kurdid - - [seemnetel] pisiksed kiled `külgis Vll; Kui sa looma ää tapad siis seal kõhu peal on pisike kile Põi; kisu kile naha pealt ää; keele alt lõigati kile `katki ja kohe akkas `reakima Muh; munal oo koa kile koore all; pilliroo kile (õhuke nahake siseküljel) Mar; soolikate `ümmer oo koa õhuke rasva kile PJg; kui vokk plõrises ja vibas, siis oli voki `lühtrauk ää kulund ja tuli `panna kasetohu kilet vahele Kei; kui varss sünnib sis on kile suu ees Juu; naha kilet `parkimese `juures `piale ei `jäätä JMd; sia ploomi rasval on kile pial Koe b. õhuke kord, kirme millegi pealispinnal üle mere on ohukene jää kile kord Jõe; kile tuli `siepi `keitäes ka `pääle, sis `jäätigi `keitämine järell, ku juo kilesse ott Kuu; meri akkab `kinni minema, juba kile kord olle peal Muh; piimal põle koort `ühti, mudu vesi all ja kile peal Kse; eatisel ~ jääb on kile peal Plt c. (millegi väga õhukese või peenikese kohta) sie lang on nagu kile pienike Jõe; nii õhuke [riie] nagu pisike kile Põi*

kile⁴ *kile VJg Trm Kod, kilõ Se*

1. *1stk kits sikuttall on kiletall, kitsettall on kidetall VJg; kile, kile `karja thvl Kod; `kitsõ üldäss et kilõ; kilõ ja kid'o – kiä kui kuts; anna mullõ kilõ piimä Se Vrd kilu⁴*

2. *int (kitse kutsumisel) – VJg Trm Se kile kile tule VJg; mõni kuts: kilõ-kilõ – hõik mano Se*

kile⁵ *kile Khk Phl väga, liiga see taar on nii kile abu Khk Vrd kilgass²*

kiledass *kiledass, kiledäss kiledalt laald nõnna kiledass ja piänikesess nagu pajopil'l Kod Vrd kiledält, killest, kilehede, kilõhõhõ, kilõhõllõ*

kiledält *kiledält adv < kile² Kilab nii kiledält et kõrva aab pääst ärä Nõo Vrd kiledass*

kilehede *kilehede kiledalt pini hauk kilehede; Aur vilišt mõnikõrd armõdu kilehede Har Vrd kiledass*

kileheppä *kileheppä Har, kilõhõppa Se kiledamini Mõni pini hauk' jameheppä, mõni kileheppä Har; lastass tõrõhõppa ja kilõhõppa, tu om ääle `nõstminõ Se*

kile|nahk *õhuke nahk, nahaalune kile kilenahk se jääb enamiste leha `peale. sandiste `võetud, kilenahk `kül'ges Rid*

kilendama *kilendama Jõh IisR helklema, valendama Sääl kus see `valge kask kilendab; Tia mis se sääl nii `kangest kilendab `päivä kääs Jõh; Vesi kilendas kuu `valgel `põesaste vahel IisR Vrd kilgendama²*

kilep¹ *kilep g -i kõhn inimene nagu kilep, kis kõhna on Kod*

kilep² *kilep van halli lehma nimi – Jõh*

kilestama *kilestama KJn; pr (ta) kilesteb Hls tilgastama Piim on kilestand KJn; Om kuum aig, kilesteb piim ärä Hls Vrd kilastama, kiletama*

kiletama *kiletama Trv, kileteme Hls tilgastama; liiga hapuks minema kiletama mennu sõj piim Trv; taar om kileteme lannu, ülearu apuss lannu Hls Vrd kilastama, kilestama*

-kiletus *Ls jääkiletus*

kile-vile *Kilevile hapu roog (õeldakse kile tegemise ajal) Vän; kile-vile apu ruug, suure saksa sööma aeg KJn; kilõ vilõ, hapu ruug, egä `päivi saksa süük Plv*

kilgaelema *Mei kohe* `Valtiga `kilgaelimme, *ku päiv* `läüküs mere `lainekasile Kuu

kilgama `kilgama kiljuma, kilkama küll *ne tüdrukud täna* `kilgavad Pöi

kilgas *kilgas* g `kilka VJg Trm Lai sile, läikiv, kiilas¹ *kilgas jää – ele puhas klaas jää, ele jää, ei ole lund ega kedagi* VJg; *no mis viga* `kilka `iatuse pial `liugu `laske Lai

kilgass¹ *kilgass* laia teraga palgitahumiskirves *kilgass, saarlasõ? löövä?` liibret ja* `palke Räp

kilgass² *kilgas* VJg; *kilgass* Ran Nõo Võn Krl Vas Räp(-s) g `kilka Kam Urv(g `kilksa), transl `kilkass Rõu; *kilgõss* g `kilkõ Kan Urv Plv Räp; `kilkass Kan

1. a. *tilgastanud piim on kilgas, kui on kilgastama lähänd* VJg **Vrd** kila³ b. *kibehapu piim om* `kilkass lännu - - üvä `lõimi `panti abiss Kam; *seo kõrd om leib nii kilgõss saanu?*, *et* `kuigi tedä? süvvä? ei saa? Kan

Vrd kilgus

2. (intensiivsussõnana) väga, liiga *mul om kil'e tettu, kilgass apu, nii et ei saa* `süvvä Ran; *piim om nii kilgass apu, et kobisep kõik* Nõo; `kilkashapu taar Kan; `kiisla um *kilgass hapu* Plv; *süük' om kilgass hapu periss* Vas; *seo ao leib om kilgass mõro* Räp **Vrd** kiilas², kila⁴, kile⁵

Vrd kilkjäs²

kilgastama¹ *kilgastama* Khk Muh Emm Tor Ris Kad VJg Sim Iis Trm Lai SJn, `kilgastam(m)a R

1. *tilgastama supp* `kilgastas VNg; *kalad on* `kilgastand Lüg; `Kilgastand `piima `keski ei süö IisR; *Piim kilgastab* ee, *siis ta on kõige* `vaesem, äi `aita `süija Khk; *piim o kilgastan, põle apu ega imal koa mette* Muh; *Piimal juba kilgastand mekk sees* Emm; *ega külмага piim paksust lähä, tõmbab aga kilgastama* Kad **Vrd** kalgastama, kilastama, kilgastuma

2. *herneid "ehmatama"* (keevatele herneltele külma vett valama, et kiiremini pehmeks keeksid) `erni `kilgastama Lüg

kilgastama² *kilgastama* Hää, ipf (ta) `kilgastas Lüg kilkama, kiljatama *tõi* `pannega `külmä vett `kaivust ja `viskab üle pää *tämäle sis laps nagu* `kilgastas ja säält maalt sai `tervest Lüg; *lapsed kilgastavad rõõmuga* Hää **Vrd** kilgatama

kilgastuma `kilgastuma *tilgastama piim on* `kilgastund, ei `kelba `enne `süüä kui peris ärä appaneb Kuu **Vrd** kilgastama¹

kilgatama *kilga|tama* Tõs Tor, -dama Rei; *kilgäteme* Hls; pr (ta) *kilgatass* Rõu kilkama, kiljatama *ta puhas kilgadas nii* `kohkund oli Rei; *lapsed kilgatavad mets* Tor; *tüdruku kilgäteve* Hls **Vrd** kilgastama²

kilgat-kõlgat on ja siis `katsusid [reht pekstes] veel sedasi `lüüä, *et nad* `korda lõid veel nii ilusti käis: *kilgat, kõlgat, kilgat, kõlgat* Juu

kilgendama¹ `kilgendama *narmendama lumi votab* `saapad *kilgendama* Jõe **Vrd** killendama¹

kilgendama² pr (nad) *kilgendavad* Kad; `kilgendämä Kuu helkima, sätendama Küll o tänä külm, *kohe* `puudigi `kilgendäväd Kuu; *pahas puudel on mustad marjad - - nemad kilgendavad nagu tuomika marjad; varesmarjad nied kilgendavad ka;* `pärmutri nüebid *kilgendavad* `pluuse ies Kad **Vrd** kilendama, kilgenduma, killendama²

kilgenduma `kilgenduma = kilgendama² *Kalu* `kilgendub `oige `üästi `verkujes Kuu

kilgõss → kilgass²

kilgi|kohija sõim (väikesekasvulisest mehest) *Ise pisikene nagu `kilgikohija, aga norib `riidu ja `keksib `mieste nena all; Mina `niisikesi `kilgikohijuid ei `vahtind Jõh*

kilgi|puu kukerpuu va kilgipuud ja mõni kadagas kasub koa Mär

kilgi|silm nurk soemuüri ja korstnajala vahel. Peitust mängides peitime endid ikka kilgisilma auku Rei

kilgi|silmiline kangamuster *kilgisilmiline sie tuleb teisipidi tagasi jälle nende talla `laudadega - - siis ta jäi kilgisilmilne, veked silmad `sisse VMr*

kilgus *Kilgus* (kibehapu) piim, supp Võn Vrd kilgass²

kilgutama *kilgutama* piiluma Mina `varjulta valatin, `kilgutin kivi `rausse rlv1 Kuu Vrd kilgutelema

kilgutamma *kilgutamma* spor V klähvima, kilkama pini *kilgutass, aja jänest; ma_kuuli, et pini `naksi kilgutamma Har; jahipini² kilgutassõ², jahimehe² umma² mõtsahn Rõu; pini kilgutass – iuh, iuh; ja susi ga kilgutass, ku pinni pett `vällä Se || naerda lõkerdama Küll tää voi `ul'li muudu kilguta² Vas Vrd kilkama¹*

kilgutelema frekv < kilgutama¹ mida vahid, kilguteled Kuu

kilguti pl *kilgutimmed* Kiiu-Aabla küla inimeste pilkenimetus `Kolga-`Aabla `kolgutimmed, `Kiiu-`Aabla `kilgutimmed Kuu

kilgätus *kil'gätus* g -e kiljatus tüdrukul *kil'gätus om kainus `kaugel kuulta Hls*

kili¹ *kili* liivapugu – Saa Vrd kill²

kili² *kili* koli, kraam *vana kili ja koli täüs kik'k kotuse* Krk Vrd kili-koli

kiligauk *kili|gauk* g -gaagu

1. jõe-, järvekarp – Röp

2. vene, paat `kerget venet kutsuti meil ka kiligaagust Röp

kilikas *kili|kas* g -ka R(-gas, -ga Vai; -gäs, -gä Kuu; pl -gad VNg) kild *sajab jää kilikaid Hlj; tie pial kohe kivekiligad `kieruta üles, sie vesiauk on jääkilikaid täis VNg; kilika(s) ja kalika(s) jääs(se), jäätunud `naised pesevad peso, tulevat tuppa ja `ütleväd: `riided on kilikas ja kalikas puha; külm paneb `riided kilika ja kalika Lüg || jääpurikas – Vai Vrd kilakas¹*

kili-koli *kila-kola* `piske put'ka oli kili koli täis Aud; *kui on tubade puhastus ja kili koli põrand täis Trm; ma pane oma kili-koli kokku ja lää kus sedä ja tõist* Krk Vrd kili²

kilin-kolin 1. on *kilinat kolinat keik kuhad täis Khk; läks et kilin kolin taga JMd*

2. *kila-kola kik'k kotuse kilint kolint täis* Krk

kilimit → külimit

kilin *kilin* Põi Muh Kad Hls Krk, g -a IisR Jäm Khk Rei spor L, Koe VJg Plt, g -ä Kuu Lüg Juu KJn; *kilin(ä) Vai; killin g kilina Puh*

1. hele kõlin Mõni `viskas [pulmas] *ka rublase, küll siis õli kilinä ja iad mielt Lüg; kilinä ja kolina vaid oli `kuulda Vai; va sepp taob `peale pajas - - kilin ja kõlin taga Mar; kilinaga kukkus ruus maha Tor; laasid läksid kilin ja kõlin [katki] KJn; nüid om üits kilin ja kolin `pääle, põrss tulli `vällä `aidust Hls; [kõhuvalu] võtt sehen ku kilin ja kolin Krk*

2. kisa, kiljumine `laste kilin, `ühte`puhku kilisevavad ja kisendavvad Lüg; Küll öblakad tüdrukud kektasid ja `kilkasid kilin taga; `Kilgid akkasivad kilin taga `laulama IisR

kilinal *kilinal* Tor Hää adv < kilin raud latid kilisesid kilinal ja kõlinal Tor; *kilinal `sõitsid `kihnlased `randa Hää*

kilinal-kalinal on *kilinal kalinal* läks *klaas* `kat'ki VJg

kilinäl-kölinäl on *kilinäl-kölinäl* läksid *kihutades läbi külä* Juu

kilijpugu liivapugu *kanal on nahkpugu ja kilipugu ja; Kana süüb* `liiva, *sis kilipugu* `ästi `jahvab. *Kilipugu on enne ku päris kõht tuleb* Hää

kilisama *kilisama* Trv; (ta) *kilisab* Saa = *kilisema*² *piim on nõnda apu ku kilisab* Saa; *sia süüm kilisama minnu; mäda maa kilisap* Trv

kilisema¹ *kilise|ma* R(-mä Kuu; -mma) spor Sa Muh, Kse Tõs Tor Kad VJg, -mä Juu KJn Puh

1. heledalt *kõlisema, klirisema, tilisema vikkast kilises, ei saand kätte* `rohto, *nii kova oli* `jussi Vai; [klaas] *Läks parandale nõnda et kilises* Põi; *ku'jused kilisesid obuse peas* Tor; *klaas kiliseb ja kõliseb, kui* `kat'ki lähäb VJg; `vääkse *kellä kilisevä* Puh

2. *kisama, kiljuma, kilkama Kuer kilise* `oues *ked* `otsas Kuu; `lapsed -- *tulevad ja kisendäväd ja kiliseväd, no* `räägi *siin siis* Lüg; `Tütrikud *kiliseti, kilisega minupera, ei minul ole* `asja Jõh; *Sie* `viimane *õl'p* `tütruk, *kui* `poissisi *näeb siis* `pistab *kilisema* IisR; *lapsed kilisesid sial viel* `õhtal Kad || *lobisema* – Jõh

kilisema² *kilisema* VNg Khk Mus Kaa Põi Saa Trm KJn(-ä) SJn liiga hapuks *minema* `taigen *läks kilisema*VNg; *teeb apu leva naat mis kiliseb* Mus; *Tilk õlut oli kiha* `põhjas *nii apuks läin et kilises* Kaa; *kui piim juba nii* `kange *apu* `ol'li *et kilisema läks, siis pidi kohe püt'ti* `autama KJn Vrd *kilisama*

kilistama *kilis|tama* IisR Khk VJg Hls, -tämä KJn Puh, -tämmä Vai *kõlistama*; *heledat häält tegema mis sa kilistad* `laasisid *sii kappis; obu kilistab* `irnuda Khk; *küll lapsed* `juustes *kilistavad ja kõlistavad* VJg; *mis sa kilistad ja kolistad* Hls || *edvistades naerma Eks ned õblakad* `tütrikud *kilistaned, et siis* `poisid *paremast* `kuuleks IisR

kilistus *kilistus* g -e *deskr, pej Kilistusest* `kutsutasse *vahel ka nisukest* `tütruku, *kes õblakalt ja eledalt* `naerab *ja* `kiljub. *Siis* `üeldakse *vahel paha mielega: va kilistus* IisR

kiljastama `kiljasta|ma Hlj VNg Vai/-mma/ *kiljuma, kiljatama laps* `kiljastas Hlj; *laps* `kiljasti *kisa; laps* `kiljasti *nii et sinine oli* `silmist Vai

kiljatama *kiljatama (kilja-)* Khk Emm Var Tor Saa Juu Jür Tür Koe Kad VJg Iis Trm, *kil'la-* Hää Plt; `kiljata|ma Kuu Lüg, -mma Vai; *kil'jätämä* Kod *heledalt karjatama ku laps saab* `aiget *siis* `kiljatas *kisa* Lüg; *plika nägi iire ja nüüd kiljatab* *kohe* VJg; *kil'jätäs kõrra, kui tuñd valu* Kod Vrd *kilatama*², *kilgatama, kiljastama*

kiljatus *kiljatus* g -e Tor Koe VJg/-l- Iis Trm; *kil'jatuss* Krl; *kil'latus* g -e Plt; `kiljadu|s Vai, g -kse Kuu *hele karjatus, kisa suure kil'jatamisega* ~ *kil'jatusega juoksevad tupa* VJg; `latse *kil'jatuss ol' kuulda* Krl Vrd *kilgätus*

kiljum *kiljum* g -i Emm(*kiljum*) Käi Rei *lõhik suur kiljum taga, lõhki on saba; kiljumitega kuub* Emm; *Kiljumitega jäkk* Rei

kiljuma `kiljuma (*kilju-*) (ma) *kiljun (kiljun)* Rei Kos Jür Koe Kad Iis Trm, *kil'luma (nad) kil'luvad* Plt; `kiljuma (ma) *kiljun* R VJg *heleda häälega karjuma Kuer* `kiljus `ninda *et, jalaluu* `löödi *neh vigaseks* Kuu; *Une päält akkas* `kiljuma Jõh; *midä sie laps* `kilju `ninda *kovast* Vai; *Ta* `kiljus *valu pärast* Rei; *kil'luvad ja kisavad, need lapsed, tüitavad kohe ära* Plt

kilk¹ *kil'k, kilk* g *kil'gi, kilgi* S L KPõ Iis Trm Plt KJn Kõp; *kilk* g `kilgi R `(n `kilki VNg Vai)

1. toakilk (Gryllus domesticus) *kilk on niisamate kui üks rohu sirk, 'siiväd on `selläss VNg; `anneti `kilgile `ammas, et kilk pidi `andama raud`amba, mis ei valuta Jõh; kui `nuorel kuul tuod save, minega `ahju tehä, siis signöd `kilgid Vai; kil`k karjub ähk laulab Khk; `Ahjus elas kilkide kuningas, see oli `jälle laste irmutamiseks Pöi; kilgil o nii kana eal et Muh; kilk on tirtsu pool`venda Emm; kilgid riuksuvad, ei lase `öösi magada Tõs; elav õbedad `antase kil`gidele `süia Tor; kui `surnu `vanker `mööda sõidab, siis tuleb seitse `kil`ki tiku `topsi panna ja `järgi visata ja ütelda: kil`gid minge `mulda, siss sai kil`gided `lahti Saa; ahju `pialne `kil`ka täis Juu; kil`gil kohe suur vurin kui `lendab Kad; ahju rii`tsikad ehk kil`gid KJn || fig (piimahammast visatakse ahju peale ja öeldakse) Kilk säh sie sida `ammas, anna `mulle uus raud`ammas Kuu; kilk säh kivi`ammas, `anna `mulle raud`ammas VNg; Kil`k võta kohtammas, anna raudammas `vastu Pöi; kil`k säh luuammas, anna `mulle raudammas Sim || (väikesest olendist, asjast) [supp nii] õhune kut kil`k (liiga vedel) Jäm; Ise kut pisike kil`k (väike laps) Pöi; Kilgi ruunamese nuga (väike nuga) Mar; nüid [rukki] pia nagu kil`k `otsas Pai*

2. merikilk (Mesidothea) *kilgid on nagu joevähk, kuid ei `kolba süüa Jõe; mere`kilgid näriväd `võrkusi, neid `kilkisi on vahest võrk täis jo, `vaalakad `karva `allid Jõh; ma `vaatsi ka korra `ümber, mis sa kilgist (vähist) sööd Jäm; kilgid - - `seuksed mere putukad on, karused, `tiibi tal ei ole, ta ojub meres Kaa*

3. fig a. kerge joove Paras *kilk on tämale jo pähä pugend Kuu; Kilk pias, tarvis viel `saada, ega siis enamb saa pidada Jõh; Kui kilk vähe pias oli, muudkut rääkis, mis ta keik teind on Pha; juba kilgid peas `laulvad Muh; suand kil`gi pähä suand siis ei tiä mis teeb Juu; tal veke kil`k jo pias, põle `talle änam `tarvis JMd; võt`tis tubli kilgi pähä, aeva kil`k peas teisel VJg; küll sel on `kil`ki pias Iis || ajab pää `kilkisi täis ja kihisemma, kui `mõtled `siie ja `sinne Lüg; kil`kis vintis, purjus küll on `kil`kis Iis; `kil`kis piaga Trm b. Kilk kalitses (rahapuudus) Vän*

kilk² *kilk g kilg|u (-o) Kir Kse Han; p `kilku Trm*

1. kuulu-, laimujutt *tääl oo kilk `kaelas, tääl oo alati kilgod `kaelas (nt lapsega tüdrukul) Kir; seda `kilku oo kõik ma-ilm täis; muidu kilk `kaelas, pole `senna `kohtagi Kse Vrd kalk⁷*

2. kilge, kilkamine *seda `kilku on ma ilm täis Trm*

kilk³ *kil`k g kiilki, pl kilgi², kii`ki² karbikilu kil`k karradsõ paanka seeh - - rasvaga `pantu² ja peeredesaga²; ma sei üte kiilki Se*

kilk⁴ *kilk g kilgi laste mänguasi, mille heli meenutab kilgi häält – Pöi*

kilk⁵ *kilk metsvint Kui sõuke vihma esine vilu on siis teevad pilt pilt - - Sellest täma äälest tuleb see kilgi või vilukilgi nimi koa, see tuletab kilgi `laulu meele Pöi*

kilkadi-kolkadi *`kilkadi-`kolkadi Rei Juu int üppab `kilkadi-`kolkadi `pääle; jooseb `kilkadi-`kolkadi Rei; pindad lõid ikke `kilkadi-`kolkadi, nagu `tral`li lõid Juu Vrd kilka-kolka, kilk-kalkadi, -kolkadi*

kilka-kolka *int `kuut`i lüiässe `kilka-`kolka KJn Vrd kilkadi-kolkadi*

kilkama¹ *`kilkama kilgata u hv S L(kelke- Mar) KPõ I Plt KJn Puh Nõo Se, -m(-e) Hls Krk, pr (ta) kil`k Lei; `kilka|ma -da R(-maie) Lüg*

1. heledalt (lühidalt) häälitsema, kisama, naerma *`poissid-`tütrigud `kilkavad `kiigal Kuu; mõni `räägib `ninda `piene `kilkamise `äälega Lüg; Naereti ja `kilgeti siis sääl*

`reietuas `valgeni Jõh; küll siis oli `röömu ja `kilkamest nõnna et (jõuluõlgedes möllates) Noa; tedrekud `kilkabad, `naerad val'luste; poiss naerab `tassa, poiss ei `kilka Mih; tüdrukud `kilkavad ka kui `kääga katsud Juu; lapsed `kilkavad `õhtal, vist `ommen tuleb `vihma Pal; latse piller `kaari piav, mängiv, joosev ja `kilkav Krk; Ma² kilksi killõt, nii õt helü tulõ õs inämp vällä Se

2. klähvima, haukuma küla koerad `kilkavad Kse; koerad `kilkavad jänese järele Juu; koerad `aavad vist jänest taga, kuule `kilkavad sial Trm; til'luke koer `kilkab aga Kod; Mis ta `kilkap, vällän kedägi ei oole Krk; peni kil'k, d'ennen `aetass Lei || haugutama, söimama mes sa `kelkad mo kallal Mar; las ta `kilkab `peale, ega sest midagid põle, las ta plärab `peale Hag **Vrd** kilgutama²

3. hooplema Ärä sa `aeva `kilka `toiste `hulgass; fig Mes sa `kilkad `kinda sies, tule `seisa `mieste ies Kuu; Tule meeste ette, mis sa kinda sees kilkad Jür

kilkama² `kilkama, kilgata särama, sätendama, hõöguma Mõni süsi jäeb il'ja `õstani `kilkama tuha `sisse; kõllane siis õli nagu kuld, `kilkas siäl `kanga siden; keriku müürid `kilkavad [talvel], ajavad lund ja iäd `väl'jä; vesi `kilkab viil roho siden; lumi `kilkab Kod || Mis nooruke sii änam oo. Silm kilkab juba ammu küla tüdrukute poole Pha

kilkama³ `kilkama, kilgata Hää Kod; nud-part `kilkand Lüg tilgastama `Kilkanud ehk murretanud maik juures; Piim `kilkab, ei ole ta apu , ei ole rõõsk - - sis on `kilkanu piim Hää; `kilkama õli lähnud sji piim, enäm ei või suhu võtta Kod **Vrd** kilkima, kilkuma, kilksatama¹

kilk|hapu liiga hapu sji om nii kilk apu, et sedä ei taha Nõo; kilkhapu um tuu miä um ar hapanu, üle hapanu², piim vai tahatuss Lut **Vrd** kilgass²

kilkima `kil'kima, (ta) `kil'kib liiga hapuks minema piim om ärä `kil'kinu Saa **Vrd** kilkama³

kilkjas¹ `kil'kjas g -ja hele, kilkav oli nii `kilkja ääleaga, kui `üidas Khk

kilkjas² `kil'kjas VJg, `kil'k'jass Kam Ote, g -ja hapu a. tilgastanud, hapukas piim on kil'kjas, kui ei ole viel aeva apu VJg b. liiga hapu [supp] om `kil'k'jass apu, ei saa süvvä; ja piim kah lätt `kil'k'jass, kui kavva sais Kam; see piim om periss `kil'k'jass apu joba Ote **Vrd** kilgass²

kilk-kalkadi kilk- Vai Iis Plt, kil- Puh int (matkib koodiga rehepeksmist) on üks tolk-talkadi ja kilk-kalkadi Iis; kilkalkadi koodi löövä Puh **Vrd** kilkadi-kolkadi, kilk-kõlkadi

kilk-kolk kil'k-kolk int (matkib koodiga rehepeksmist) Kooditamine käis kõik taktis. Niikui õleks keegi kamandanud: kil'k-kolk, kil'k-kolk Trm **Vrd** kilk-kõlk

kilk-kolkadi kil'k-`kolkadi int karjatsed `enne `karja läksid, siis löid kola küla vahel - - löi kil'k-`kolkadi Juu **Vrd** kilk-kalkadi

kilk-kõlk kilk-kõlk Mar, kil'k-kõl'k Khk int (matkib rauatagumist) sepad taguvad pajas: kil'k kõl'k! kil'k kõl'k! Khk **Vrd** kilk-kolk

kilks kil'ks Mar, kilks g `kilksu IisR int Paar `kilksu `veike `aambriga `aõdsin IisR; Kui sa `kuulasid sii (kiviraiumine) käis aga nii kenast `õhte `suudu, `pitkamisi kil'ks, kil'ks, kil'ks, kil'ks Pöi **Vrd** kõlks

kilk|sann enne kadri `päivä tettu kilksanna kække. poesi korjanuva küläst jahu, `tütriku küsinuva perenašte käest `rasva ja liha `kraami. üten Puhja külä sannan tettuva käki `valmiss - - ulganide `süüduva nuu käki ärä Puh **Vrd** kiltsann

kilksatama¹ *kilksatama tilgastama piim natuse kilksatand Khk Vrd kilkama³
kilksatama² *kilksatama (järsu heli kohta) Ma kuultsi küll, et miskid kilksatas Ans Vrd kōlksatama*
kilksima `kilksima loksuma *Tilk vett kilksib veel mannergu põhjas Pöi*
kilks-kōlks int (matkib koodiga rehepeksmist) *Pimedikus `kostas rehe alt kilks-kōlks, siis `lüödi juba `viimast ladet IisR; kilks-kōlks vardad lüevad JMd*
killsti `kilksti IisR Kul Sim int `Kirves läks `vastu kivi `kilksti IisR; vikat läks kivisse ku `kilksti Sim Vrd kōlksi
kilksuma `kilksuma IisR Kos Nõo(`kilksma); pr (ta) `kilksub Lüg, kilgsup Nõo; imp (ta) `kilksus Juu on heledalt kōlksuma, kajama, kōlama minu `kōrvist kell `kilksub `ühte`puhku Lüg; `Raius `ninda et `kirves `kilksus IisR; oomikust `õhtuni alasi `kilksus käes Juu; ku kuju tiisikuss om, siss inimene nigu kilgsup jälle ku kōhib Nõo Vrd kiltsima
***kilkuma** nud-part `kilkund tilgastama `kilkund piim, see ei ole rõõsk ega pole apu Vän Vrd kilkama³, kiltuma
kilk-kōlkadi *kilk-`kōlkadi* int (matkib koodiga rehepeksmist) – Jäm Vrd kilk-kalkadi
kill¹ *kill g kil'li kaerakile – Har*
kill² *kill g kil'li "kivitaolised elundid linnu maos" – Har Vrd kili*¹
kill³ *kill Kos Har int (heledast helist) kloas tegi kill Kos; killhaugass tege nii: kill Har Vrd kōll*
kill¹ *kill* 1stk või *Laps taha killa; Killal on vehe `soola sees Emm Vrd killi*
kill² *kill* Muh Kod kildudeks; puruks, räbalaks piim lomba, `kangest apu, kui lussikaga võtad, siis kukub ühna killa Muh; sij (riie) kōik killa ja räbäläss lähnud; vaia õts lähäb takusess, peksäb killa ja puru; pitkne lei puu puhas killa Kod
kill³ *kudas sinna üle mere `minna, kil'ladega, kōl'ladega Hää*
killadi-kalladi `killadi-`kalladi deskr (kõnnakust) ta käi pääl `killadi-`kalladi - - katsipidi kalluts Krk
killadi-kōlladi `killadi-`kōlladi Kos, `kil'ladi-`kōlladi Jäm int kill-kōll `Kil'ladi-`kōlladi kellad löövad Jäm; kell tieb `killadi-`kōlladi Kos Vrd kill-kōll
killakakk 1stk võileib *Ma anna `lastele killakaku Emm Vrd killikakk*
killakann piipkann [õlut] `tassitud ühest perest `teisi killakannuga Jõe; killakann - - `kindel kaan on peel `niukene et, kui ta täis on et, et äi läigi mette (oli pulmarongi e killavooriga kaasas) Khk
killakas pl killakad VII Hää
1. killuke, väike tükk liha natuksed leigati vee `sisse, pisiksed killakad; pae kivi killakad VII; Laste jauks (pesemiseks) õmmeldi aaltokid, väikseks kulunud seebikillakad oiti kokku, õmmeldi sisse; Öhuksi killaki tuleb ju ikka puid `lõhkudes Hää Vrd kildakas
2. väga kõhn, lahja – Hää
killakolla¹ *killakolla Saa, kil'la-kol'la Jäm segamini kōik asjad on killa-kolla Saa*
killakolla² `killakolla VNg Vai, killa-kolla Jäm int kill-koll kellu tieb `killakolla VNg; `reies oli mürinä `killakolla Vai Vrd killakolla
killakoorem van killavooris veetav koorem `Pääle `pandi `killa `koormat rlv Hlj; kolm kellakotti `pandi peale, see oo kella koorm Mar*

killal|kott van killavooris viljaveoks tarvitav kott *kellakotti läks üks `tünder `vel`la `sesse* Mar

killal|kubjas Kuuled sina, *killakubjas*, teie kild on kastetud, rukkid ära niiskunud rrvl Hlj

killal-kõlla *killal|-kõlla* Mar Tor JMd Trm Plt KJn Puh, *-kõlla* Khk VII Emm Rei; *killal-kõlla* Hää int kill-kõll *killal-kõlla*, *killal-kõlla* `lähtvad [loomad, kellad kaelas] `metsa Mar; *kui obesel kurina pääl, siss jooseb killal-kõlla* Puh **Vrd** *killal-kolla*², kill-kõll

killal, **-e**¹ *killal(e)* JõeK Plt van killavoori(s) *peremele `ánti käsk, et lähed killale; isegi käisin killal linnas, pereme oma kotiga* JõeK; *killal `käija* Plt

killal, **-e**² *killal* JMd, *-e* JMd Koe Trm marraskil(e); pinnuliseks *nahk killal seel`as tesel* JMd; *nahk on killale kistud* Koe; *kepp on killale peksetud* Trm **Vrd** *killul(e)*, *killukesel*, *killukille*

killaline *killaline* Kse VJg Hls, *-lene* Hää Plt, *g -se* killavooris *käija me killalised tulid koeu* Kse; *neve om üte killalise* Hls

killan *killan* Kod Hls Krk hädas, *kimpus õlin unega killan* Kod **Vrd** *killas*¹, *kildan*

killal|rong killavoor `käidi *killal rongiga* `linnas Ris

killas¹ *killas* Jäm Saa Trm Ksi Lai Plt `killas Kuu/-ss/ Lüg IisR Juu, `kil|das Kaa Pöi Rei Kul(`kil-) Mär(-des) Tõs JMd Tür Pil; `kjöldõs Khn

I. adv **1.** seas, hulgas, kambas; *karjas `luomad `süöväd kaig ühes `killas* Vai; *Ah, nee oo säääl ühes kildas keik* Kaa; *sial `kildas ma ei ole käind* Mär; *akasivad `mõisniku `põtrasid `laskma, tõid kodu ja `tapsivad, kis säl killas olid* Ksi

2. hädas, *kimpus rabeled, oled sellega killas, millest jagu ei saa* Lai

II. postp seas, hulgas, kambas *nüüd olen vanue inimeste `killass* Kuu; *Tia kas `ongi nüüd `röövlide `killas* IisR; *Taal oli üks veerand talu `kohta, ta oli ikka talu meiste `kildas* Pöi; *Nende lakõvaásikatõ `kjöldas mia ei taha `olla* Khn; *kelle `kildas sa oled, nende `leiba sa süed* JMd; *Kolmkümmend uastat õli kroonu killas* Trm || *laps on `aiguse killas* Plt

Vrd *kilda, kildan, killan*

killas² → *kiilas*

killal|supp kartulilõikudega supp *keeda tuhlist, killal suppi* Muh

killal|tuhlid pl tükkideks lõigatud kartulid, *kartulisupp ma pane ahvena päid killal tuhliste sekka; neljabe keedeti killal `tuhlid* Muh

killal|voor 1. van vedu voorihobustega *sie õligi `killavoor `enne sie suur `viina vuor* Lüg; *`mõisas `enni `veeti `villa, ja siis `üiti et kellavoor* Mar; *`Talve `käidi killavoorides. Mõesast `päandi viljakoorm `piaale, need pidi `linna `viima* Kei; *pärnakad käisid suurte killal `vuoridega* Hag; *killavoor `aeti takka `Tartumaalt Talina; piiritust `vieti killavooriga* Kos; *suured vuorid - - kui läksivad `kaugemalle `linnadesse sie siis oli killal vuor* VMr; *vanass killavuarin vedeti kartulid ühess `mõisass `tõisi, talumehed `aeti vedämä* Kod **Vrd** *kild*¹, *killarong*

2. pikk rida koormaid, loomi või inimesi *Küll o pikk `killavoor, neh `puodi pidi jo `kraami `tuodama; Migäss `killavoor sield tiepääld nägüb menemä, ei saa `arvu* Kuu; *Suur `killavoor läks, eks ned `maissivedajad `olned* IisR || *pulmarong ja neljapäval siis tulid `jälle pruudi pulmalised - - peiu `poole - - killavoor keis `pruuti ära `toomas* Khk

kille → *kile*²

killendama¹ *killendama* Jür VJg Äks Lai Pil, *killendama* Lüg Jõh IisR killukestena ära tulema; narmendama, kestendama, marraskil olema *tämä`peksänd`luoma`ninda_t`kepp`killendab`kääs*; [pargitav nahk] *sai`tuhrada`pehmest, võttas`pinna`killendamma*; riie nagu ebe juo, *killendab`vaide* Lüg; *Kui`miski`nüri`asi`tõmmab`vai`livedad,`tõmmab`naha`killendama`Jõh*; *Riie`killendab*; *Killendama`läind, aga`sie`viel`ei`narmenda`IisR*; *andis`peksa, et`nahk`killendas`VJg*; *kore`lumi`võtab`saapad`killendama`Lai*; *laud`killendab`Pil`Vrd`kilgendama*¹

killendama² *killendama`särama,`hiilgama`läegib`nõnnagu`killendab`Kod`Vrd`kilgendama*²

killerdama *liüts`muda`nõnda`pehmene,`mõnikord`na`kut`oleksid`villad,`võrk`killerdab`kõik`Khk*

killis *valetab`jüsku`vana`killes`KJn*

killlest *killlest`Ote,`killõstõ`Se`kiledalt`är`rüükü`nü`killlest`Ote;`laud`killõstõ`Se`Vrd`kiledass*

killestama *killestama`lialdama,`suurustama`nad`mudu`killestasid,`et`olid`hobusest`saand`kolmkümmend`tuhat`KJn*

kill|haugass *musträhn`killhaugass`tege`nii:`kill.ess`eks)`kill`hauka`muid`t`sirgukõisi`süü?* Har

killi *killi`Hi(`kille`Phl)`1stk`või`kille`kogu,`kille`kogu`rhv1`võitegemislaulu`algussõnad`Vrd`killa*¹

killi|kakk *1stk`võileib`–`Hi`Vrd`killakakk*

killikille *killikille`pilukil(e)`kilu`silma`vahib`killikille,`jüsku`kiilub`kulmude`alt`Jõh`Vrd`killillä*

killiku *lampi`justku`killiku`ehk`kiilusti`VNg*

killillä *killillä`pilukil`Helejä`päivägä`ei`näa`kohe`oues,`ku`vahi`silmäd`killillä`Kuu`Vrd`killikille,`killis*

killing *ki'ling`g`-u`Khn,`g`-i`VJg`KJn`van`metallraha,`münt`anna`nüüd`raha`laulõjallõ,`ki'ling`kiele`peksejallõ`rhv1`Khn*

killin-kõllin *on`Piima`anuma`ol'li`lahtiselt`vankre`pääl`siss`üits`killin-kõllin`enne`olli`sõitan`Hel*

killi|pugu → *kilipugu*

killis *killi|s`Kuu/-ss/`Lüg`Muh`pilukil;`pungis,`jõllis`Lapsel`on`killiss`silmäd`Kuu;`see`oo`joonud,`silma`killis`peas;`mõni`on`killis`silmdega`Muh`Vrd`killillä,`kõllis*

killi|silm *pilusilm`killisilm,`silma`killis`Lüg*

***killistama** *silmi`kissitama`Mes`sa`killistäd`oma`silmi`Kuu`Vrd`killitama*

killitama *killitama`silmi`kissitama`Paremb`silma`rikkutu,`tõine`silm`killitab;`Midä`neid`silmi`killitäd,`tule`magama,`silma`omal`kinni`vajumas`Lüg`Vrd`killistama*

kill-kõll *int`kõrgest`heledast`helist`Kui`sa`küla`vahel`olid,`kuultsid,`mehed`tagusid`[sepikojas]`ki'l-kõ'l,`ki'l-kõ'l`Põi;`kui`kirikärä`sisse`lähäb,`siis`kellad`üivad`ki'l`kõ'l,`ki'l`kõ'l`Juu`Vrd`killadi-kõlladi,`killa-kõlla*

killmiisa → *külmmiisa*

killu *killu`Noa`PJg`natuke,`veidi`oli`killu`nahkasi`toon;`killu`olen`võtn`ka`viina`Noa;`sain`killu`ingepittu`PJg*

killuke dem < kild² `lõika `mulle üks `killukene `leibä Lüg; üks kivi killugene jäänd `tangude `sisse Khk; leiva killukestki ei ole majas enamb VJg; no pailuss seda liha ikke sööd, sööd killukese ära Pil; klaasi killukõse lääve `jalga San **Vrd** kilduke

killukesel killukesel = killal² peksab keppi, et ta killukesel on kohe VJg

killukille killukille = killal(e)² nahk on killukille; riided ripendavad, aeva killukille teised VJg

killul, -e killul VJg Trm, -e Jõe IisR VJg Iis marraskil(e), pinnuliseks saapad lähvad [lumes] killule, ääred lähvad killule Jõe; `Jätsivad `kuera tuppa, kuer `kraapis `ukse killule IisR; `peksis kepi - - killule; võttis ta kere läbi, et aeva nahk oli killul; riided tal aeva killul VJg; Nahk on lemmel vai killul, nahk ketendab Trm **Vrd** killal, -e²

killuline killuli|ne Kse Amb VJg Iis Trm Kod, `k- Kuu Lüg Vai, killulene Emm Hää Ris(killo-) Juu JMd Plt KJn, g -se kilde täis, pinnuline `paadi `pardad `killulised Kuu; keppi tagund `ninda_t `killuline kõik, `killud üleväl keppi `küljes Lüg; [ahvenal] suur killulene `soomus peel Emm; annab `kildusi nagu iseenesest `lahti, killuline puu Amb; põrand on killuline Trm; raiuvad agu, siis oo õvv killuline; tõene liharoas õli killulisem Kod **Vrd** kildline, kilduline, killune

killu|naal killu naalad one armetu til'luksed Kod

killune killu|ne g -se Jäm VJg; `killune Vai = killuline klaas on killune, ära selle `külge puuduta VJg **Vrd** kildune

killustama killustama Mär Tõs Tor Hää KuuK Amb Koe VJg Iis Trm Plt, `killustam(m)a Kuu Lüg Vai kildudeks, väikesteks tükkideks tegema, lõhkuma; puu küljest kilde, pilpaid lõõma või lõikama jää ei old `täitsa sile, sie oleks `lohkund `selle `paadi sielid alt `killustand ära Kuu; älä `killusta, nagu `lapsed `vestäväd, `tieväd tikkusi; `killustaga [lõmmu küljest] `piergu Lüg; killustab selle puu mud'u ää, sest ei saa kedagi Mär; killustas klaasi ää VJg; mis sa neist (puudest lõhkumisel) nõnna killustad Trm **Vrd** kildustama

killustik killusti|k Kos Kod(-ss-) Lai, g -ku; `killusti|k Jõh, g -kku Lüg IisR(-ku) purustatud, tükeldatud kivi(d) kive `killustik, mis lähäb lagede `petuo-ni valamisest Lüg; ma vian paed [tee] `pääle, aga sa via sis siesamane `killustik `pääle Jõh; masinaga purustakse kivi killustikku Kos; killu'sikku vedeti tji `piäle Kod; teed paranesivad, `tehti killustikust ja Lai

***killutama** pr (ta) killutab narmendama ta (põder) lüeb kohe nõnda, et puu killutab KuuK

killõhe → kilõhõhe

killõstõ → killest

kilme kilme g `kilme Hää KJn Hel kelme Supi nahka seda kilmet mõni ei süü Hää; kõhu kilme, mao kilme; naha on `kilmesse tõmmand, ühe veikse `kilmekse üles tõmmand, aga valus nõnna et KJn **Vrd** kelme

kilo¹ kilu Lüg eP(-o Käi Mar Kod; kjõlu Khn; kelu SJn), eL(-o Se), -o Vai u kilogramm [lõhede eest sai] kolm `kruoni kilust Vai; `Linnas oli kilu tumaa-tisi kümme rubla Khk; Suured malmi pommid olid [kaupmeestel], naelad peal, pärast `tehti `pommidele kilud peale Põi; kilo on kaks ja pool `naela Käi; ühüs `puudas oo kuusteist kilu Vig; kilud paar tõin sukkurt Pär; ega siis kilusi põld ega `krammisi siis olid kõik toobid ja `kortled Kos; kas seal [käru peal] on nüüd kilut viis `rohkem, sie ei tie `käimist `raskemaks JJn; nuaremad

`arvavad juba kilodega kõik, aga naaladess suab iki paremass arvo; nelitõiss muna läks kiluje Kod; viiskümmend kilu `loetass vakk Ran; miä `ütli: tooge kolm vai neli kilu `suhkurt, a napilt paar kilu `tõydi Puh

kilo² kilu Nõo San, pl kilud Põi; el kilost u Plv kilomeeter ne `üitakse jälle kilud, ne on vähemad kut verstad on Põi

kilo|gramm u raskusmõõt, 1000 grammi nüüd on kilugrammid, vanast olid leesikad Lih; kilu`grammi ei ole siin pal`lu nimetedu, küsid `lihtsald kilu Ran **Vrd** kilo¹, kilukarp²

kilok, kilokass kil`okass, kilok, pl kil`oga² Se; kil`lok Kra van savist kätepesunõu tsusa`ss käe² kil`okahe, nakass `käässi `mõskma; kil`okass ol`l tõrdu kottal ribahhu`isi nõöräga, kallahhudõti käega, [vesi] juu`sk [käte] pääle Se **Vrd** kilokna, tilok

kilokna kil`okna = kilokass kil`okna ol`l nõöräga laeh käässi `mõske, piibu küleh, piibust valeti [vett] käässi pääle Se

kiloline a < kilo kilulisi `leibe ol`li riulipääl pal`lu Saa; sirul vai nurg, s`ij om ka väike kala - - kilulisi ütteri ei ole Trv; häräjugne om poolõ `aasta `vannu pul`lipuk`s, saa kiloline vai päält saa Röp **Vrd** kilone

kilo|margapuu saari aeal olid naelad kõik. kilu marga`pud tulid iesti aeal KuuK

kilo|meeter kilu- üld (kilo- Mar Mär Mih Kod Plt Võn; kelo- Kul)

1. u pikkusmõõt, 1000 meetrit nooh, üks kaheksatoist kilo`metri ikke - - obosega mennä [jäepüügile] Vai; `meitelt paar kümmekond kilu`meetert Khk; Kilu`meetri tulbad olid ennem puust ja triibuliseks värvit Rei; no ma aeasin ikka üks kilumeeter maad teda (luike) Noa; enne olid naa värstad, nüüd oo kilo`meetrid Mih; jääd kaada läksi metu kilu`meetert Hää; kolm neli kilu`meetert käis kottu ää eina küine `juure Ris; lähäb kõege eden, kilometer tõesse eden; kilo`meetri postid on t`ij jäänen Kod; nel`lal [talul] olid karjamaad - - kõvaste üle versta, puul`teist kilu`meetrid `kaugel Äks; `rohkemad kilu`meeterd oli `senna Trv; ta olli siss pia kilu`mijter maad, mis ta olli ärä joosnu Krk || kilomeetripost kilu`meetred oo `maandi `ääres Tor **Vrd** kilo²

2. hum 0,75-liitrine viinapudel kas `võt`sid kilo`meetre `kaasa?; oh, tal kilo`meeter `taskus, pole viga Mär

kilone kilone Jõe Vai, kilu|ne Khk, g -se HMd VMr Rak Äks Pil, g -tse Aud kilogrammine üks naine sai lesta võrguga `kümne kiluse lõhe HMd; mannerg kahe toobine või kilune VMr; kahe-kolmesaja kilused [sead] on küll Pil **Vrd** kiloline

kilp¹ kil`p (kilp) g kil`bi (kilbi) spor eP, Trv Hls San; kilp g `kilbi VNg; pl `kilbid Jõh

1. a. hv muistse sõjamehe kaitsevahend `Nuiade ja piikidega olid sõdind, kilbid olnd kää Põi; kil`p oli `enne sõjameestel näo ees, see oli `enne vanaste Juu b. kõva, kaitsev kest: luu, soomus vm Egäs tä (lõhe) ole `ahven kenel `suomus on `kilbinä Kuu; [metssea] piä kilp pidi naa tuge olema Var; pää taga on [mesilasel] kaalajak, siis kilp San

2. väike kaunistusnaast, litter `pärjed olivad `kilpisi täis VNg; `kilbid ovostel, `vaskised `litrid `riistade `küljes Jõh; `kil`pis leid oo tina lapidega Tor

kilp² kil`p, kilp g kil`bi, kilbi KJn Krk; kil`p-, kilp- Kse Ris Juu HJn Amb Kad VJg TaPõ San Har, kelp- Käi muster a. (rist)toimses tehnikas kangamuster teene kord tuleb [niide] `panna iist ja teene kord tagalt, `kümne lõnga `kaupa, siis tuleb `kümne lõnga kil`p; kil`p on `seuke ümargune KJn **Vrd** kilpsilm b. kindamustri ruuduke (2 × 2 silma) – Krk

kilpadi-kalpadi int mõni üppab ja `kargab `kilpadi-`kalpadi Juu **Vrd** kilpa-kalpa
kilpa-kalpa kilpa-kalpa VJg; `kilpa-`kalpa Tor int lapsed läksid `kilpa-`kalpa Tor;
kalad vies tievad kilpa-kalpa ja nilpa-nalpa VJg **Vrd** kilpadi-kalpadi
kilpama¹ `kilpama kelpkatust tegema – Har **Vrd** kelpama¹
kilpama² `kilpama, kilbata hüppama, kargama ma lää ka `kilpama teste juure Hää
Vrd kelpama², kõlpama
kilpi `kilpi g `kilbi (tööriist) `kilbiga `lüödi tuult rugi `pahma päält `vällä, `vitsane
`korvi `sanna `muodo ja `riies oli sies – se oli `kilpi, senegä `lüödi `tolmu `vällä `vilja päält
Vai
kilplane kirj *Sen `nuodaga on `jusku `kilplase tüö, ei saa ega saa `terveks Kuu; mis sa
karjud nagu `kil`plane Juu; [rääkima õppiv laps] jusku `kil`plane kõneleb, ei saa sõnast aru
KJn*
kilplema `kilplema ”oma jonni ajama” – Rei
kilpne a < kilp² kilpsil`milisel `riidel oli värv ühe sugune, kudumisest oli se `kilpne silm,
nigu `läikis teist pidi vaadata Lai
kilpsama `kilpsama, kilpsata lonkama Mõni inimene ju `kilpsab, aga alb on kilpsata
Hää
kilp|silm risttoimse kanga muster kelp selm kannas `pantagse `niide kaks loom`konda
teisepidi ja kaks teisepidi, siis on morrelde `niides ja kahegsa `lõnga on ja alt `sõtkodags,
kaheksa teisepidi ja kaheksa teisepidi, see on siis kelpselm Käi; kil`p sil`m `kirja riie
(ruuduline täppidega) Trm **Vrd** kilp²
kilp|silma|kiri ”vöö veerte kiri” – Ksi
kilp|silmi adv < kilpsilm oli netsoke kilpsilmi kojotod riie Ris
kilp|silmiline risttoimne (kangas) kilpsil`milene ~ poolesil`milene kiri Kse; teise
[laudlinakanga] lapi panin `toimseks ja teise lapi panin kilpsil`miliseks KuuK; kilpsil`miline,
sie on kolme niiega. sie on niisukene tipuline, nagu üks kana liha, mis suled ää kistakse
Kad; sa kudod viij kil`psil`milisess, kõrra paned nel`jä niie `sisse täis, siis kaks niit viij, siis
kiänäd tõisipidi, `este ku akad tagumasess, siis [teinekord] akad edess taha minemä, kuude
lõnga piält Kod; kil`psil`miline on nagu `veiksed ruutud Pal; nel`ja niiega on `jälle sedasi
`toimne murrelda. niimitu `lõnga piad kuduma kui sa oled murreldand, sis saab
kilpsilmiline Lai **Vrd** kilp|silmine, -silmäline
kilp|silmine = kilpsilmiline kilpsil`misel on niskesed silmad sees - - `pehmed `piklikud
nel`janukelised silmad sees. linane oli mis kilpsil`misest kuduti ja villast ka; käterät`ikud on
ka kilpsil`mise `moodi Lai
kilp|silmäline = kilpsilmiline – Kod San Har tanuriie õli kilpsilmäline ehk kanaiholine,
tõiss muudu kui peris labane Kod; Kilpsilmälist koeti 3 nitsege San
kilps-kalps int kilps kalps jolla tañts VJg
kilpuss `kilpu|ss g -se katusekelp ku is taha? `riimust üless aia?, `laembil hüüneil kat`ti
`kilpusõ Har **Vrd** kelpuss
kilst kilst g kilsta Plv Röp Se kild [puu] anomal tul`l üts kilst üless; mul om küidse kilst
üleveh `lõika är? Plv; `kilsto aase üless küidse `rahdidi päält; min_tuu säält puu `kilsta;
taal om jo kilst üleväh, ta lätt `kat`ski; kivikilsta?, kui kivve lahotass; iäkilsta?; lihakilst,
veerekene Se **Vrd** kilstak, kilts¹

kilstak *kilsta|k* pl -gu^o tükk, *kild lavvakilstak, pal'lo suur saa ai timä olla^o; klaasi kilstak* Se **Vrd** *kilst*

kilstake dem < *kilst lät kilstakõisi mant* Se

kilsta(li)nõ *kilstalinõ ~ kilstanõ* killuline, *kilde eraldav, kisklik tuu [puu] kisk, lää ai`õkva`lahki, kilstanõ ~`kiskja puu* Se

kilt *kilt* g *kildu* M spor T(*kilda*), g *kilda* V

1. a. (lahti murdunud, rebitud, löödud) *kild, tükk liud läits kildesse* Trv; *ku obesel`amba kildu* (teravad servad) *om, siss lõhuve`põski. `ungru`lõhksiv`amba`kilte* Hls; *enne lääp kivi kül'lest kilt ärä, ku temä süä`pehmess lääp; lüü mõni kilt alu kül'lest; õhuk(e) ku kilt kunagi* Krk; *vanast üteldi, et`pik'se`lüüdu puu`kiltega susi ammast, siss ei nakana valutama* Nõo; [hobusel olid] *Hamba kildan* San; *ol'l tan jõulu`aigu maha_sadanu^o, käeluu ol'l periss kilduss`õkva_lännü^o; kilda^o`kargasõ^o [puulõhkumisel]`vällä* Kan; *Rauda olõ õs`vankri man neh`rohköp ku nuu_paa kilda_sääl tele sisehn ja kaal pulk* Rõu; *nahakilda leit üless* Plv; *kapist lät's kuuli kilt läbi* Vas; *nigu suurõtükü kilt tul'l, nii ol'l seere küleh kõmm* Räp; *savikilt* (purunenud tükk); *küüdse kilda^o* (nahaliistakud küünevallil) Se; *olõ_i`lavva`kiltagi jeloh, vaä lõegada^o sae`laudu* Lut; *kilta, kiltu* minema *`kisklik puu läits`kiltu, es lää`õigest`lõhki* Hls; *`kilta`murdus, tuu ragumine es lää`äste* Ote; *saa ai^o soost puust`pirda, soo l'att kõik`kilta* Se; *laud lät's`kilta* (viltu pooleks) Lut **b.** *õhuke tükk või viil`ernel lää kilt kül'lest ärä, ku salvat;`lõika üit's kilt`õuna* Krk; *na_m* (õunalõigud) *nigu kildu til'ukse* Nõo || *fig emä`olli paks, aga`tütre olliva nigu kildu* Nõo

2. *Kardula vesitse ku kildu* Trv; [herner] *kõva ku kildu ei`kijvü`pehmess* Hel; *meil`erne ei kij`pehmess, keevä`kiltu* Nõo

kilter *kilt|er* Jõh g -ri Vai eP(*`kelt|er* Khk; pl *`kil'trid* Iis) Krk(g -re) Hel; n, g *`kiltri* Har, transl *`kiltress* Räp; pl *`kiltre* San van töö ülevaataja mõisas *`kilter oli see vitsamees kes`pekse`andas kut saksad olid`vitsa`mõistand* Jäm; *`kilter tulnd oomiku, lõõnd`vitstega raps, raps`akna`pihta - -`tõõle`mõisa* Krj; *kubjas,`kilter, aedames, väl'lavahi vanames, need`olla`põrgus kõege ees* Juu; *aidames,`kilter ja kubjas, nied olid mõesa puolt`aasta`tienijad* VMr; *`kilter`ol'li alam kui kubjas* KJn; *keväjä niidu puhastamine sij`olli tüdrukide tüü, siss`olli`kilter üle`vaateje* Hel

kilts¹ *kilts* Kul g *kildsu* Mar, *kilsu* VJg, pl *`kiltsud* Nai, *kilsud* JMd VJg Plt KJn, *kildsu^o* Plv, *`kiltsid* Vai; in *`kiltsus* KuuK Plt

1. *kild, tükk`pikne - -`suured`kiltsud löõb puust`lahti* Nai; *rauakilts* VJg; *kildsu^o üteldi`tukmidõ kottalõ ja mõnikõrd`hartsa kottalõ kah* Plv **Vrd** *kilst*

2. *räbal, näru, kalts on`kiltsid ja`kaltsud`seljas* Vai; *`kiltsus ja`kaltsus* KuuK; *mis kilsud ja kalsud siin seena`jaares on* JMd; *`ot'ske perenaesed kõik kilsud ja kalsud üles* KJn || *`enni joonund mehed`laulsid ikke: ma olen üks kilts, ma olen üks kalts* Mar

kilts² *kilts* g *kiltsi* Emm Rei Tor/-l-/ g *kilsi* Khk Põi Muh Juu Jür; *kil'ds* g *kildsi* Hls; *kil'ss* pl *k'il'si^o* Se

1. *paberrossihülss* *Suitsu kiltsisi sai vanast poest ise osta, too paki tubagid ka ja täida massinaga kiltsid täis suitsudeks* Emm; *`kiltsisi ostavad, isi panevad tubakast`sesse - paberoõs* Juu; *Poisid`oõtsid`kiltsa ja toppisid`lõuna`aegas täis tubakaga* Jür; *kil'si`topmisõ varba^o* Se

2. kuuli-, padrunikest *Peele söa aa neid va padruni kiltsisi keik kohad täis Emm*; [suurtüki] *kuul' soab kilsi`sisse vaodatud ja suuretüki `sisse `pandud, kuul' soab `väl'la `lastud ja kilts jääb järele Juu; kil'ds – neid pannas viis tükkü roonu püssile `sisse; vask `kildsige kuul' Hls*

kiltsa-kaltsa *kil(t)sa-kal(t)sa Muh Kse Han Juu, kildsa-kaldsa Mar int koer võttis kassi `kinni, tegi korra kildsa-kaldsa, kašs oli `valmis Mar; Joodiku riided olid kiltsa-kaltsa `kurtus ja räsitud Han; jooseb kilsa-kalsa `riidenirud `sel'ges Juu Vrd kilts-kaltsa*

kiltsakas *ei ole `juusse kilsakastki peas Muh*

kiltsa-kõltsa *int kiltsa kõltsa periss lyy `järgi `löödi `kuyti; ku noorik üle kirigu lännu, siss kõltsu liksa-lõksa, kiltsa kõltsa - - ilu `ehtit ollu kül'len Krk Vrd kiltsat-koltsat, kilts-kõlts*

kiltsam, kilt|sann *kiltsam g -i Puh, kil't|sann g -sanna Ran Puh Ote kil'tsann poesi olliva korjanu külä päälđ kesvä jahu, `tütrigu `jälle korjanuva `kiltsami kāk'kess `rasva ehk liha. ütte `paika talule lännuva kõik nelläbä õdagult kokku, sannan ehk kuan tettu siss kiltsami kāk'ke Puh Vrd kilksann*

kiltsat-koltsat *int kildsat-koldsat `löödi nel'lä koodige, katelt paarilt Krk*

kiltserdama *kiltserdama hüppama, karglema mis sa kiltserdad ja kaltserdad Kse*

kiltsima `kiltsima

1. on kilksuma, kõlksuma *sepapaast käib `kiltsimine `välja VII*

2. deskri asjata, tarbetult käima *Läks siit kiltsides ää, asja eest teist taga VII*

kiltsi|masin *abinõu paberossikestade täitmiseks – Emm Juu Jür Kiltsi massin koosneb kahest osast, plekist torust mis keskeld pikuti lahti käib ja kus tubak sisse panta ning puust pēega rouast vardast mikega tubak kiltsi sisse suruda Emm*

kilts-kaltsa *int Riided kilts-kaltsa `lõhki, lehisevad tuule kää nagu metsjessuke Han Vrd kiltsa-kaltsa*

kilts-kolts *int temä läit's kilts-kolts saabastege üle kirigu Krk*

kilts-kõlts *kilts-kõlts int (vikati luiskamise helist) Krk Vrd kiltsa-kõltsa*

kilts|püks *edev inimene, kergats nisuke sur kiltspüks, peab eesest Mar*

kiltsud-kaltsud *närud, räbalad; vanad katkised riided pane `kiltsud `kaltsud, `kompsod `kampsod kokko, akka menemäie Lüg; kiltsud-kaltsud `kaelas (lohakas, katkises riides inimesest) Jäm; kilsud kalsud `kainus leheb `jälle `teisse `kohta Khk; kilsud kalsud tilgendavad `ümmer Mär; ädäpärašt pannas keik kiltsud kaltsud `sel'ga Saa; pulma kadrid `siatsid ennast, kiltsud kaltsud olid `selgas Ris; ”`otsige ülesse kildsud kaldsud”, `ütlesid kalsuajajad Hag; viimätse kildsu kaldsu saat iki omal (päranduseks) Krk || üks kilts kalts (närusest inimesest) Kul*

kiltsus-kaltsus *närudes, räbalas riides Alati ta on kiltsus-kaltsus IisR; `kiltsus `kaltsus ma pole käind, ei `kortsis `nalja pole näind rhvl Vai; ei `kiltsus `kaltsus ma põle keind, ei neio `nälga ma põle näind rhvl Mar; `kiltsus-`kaltsus, põln `riidigi `sälgas Var; aga mõni vana inimene käis nii `kiltsus `kaltsus, et ära mine tulega ligigi Lai Vrd kilus-kalus*

***kiltuma** *tilgastama `kiltund piim Hää Vrd kilkuma*

kilu¹ *kil|u R eP(kelo Mar; kilo LNg Ris Kod, kil'u Iis, kjõlu Khn) hv eL(kilo Se; g killu Rõu; p killu Krl Se) kilu (Sprattus sprattus); konserv-, vürtsikilu mihed veid `nuota ja `püüsid kilu, `selget kilu Kuu; sügise on `suuremb jagu kilu VNg; kilul on karune kõht ning*

pisem pæ kut`räimel Khk; kilu kudu aeg on juuli kuus Pha; kilud pannasse kidumata`soola. kiludele pannasse`loerberi`lehti ja pipart ja, siis o mehised Muh; kilu me Saaremaal`püidmas keisimegi Rid; kilude seas ol'i ka mõni räim Saa; minu ema on käin`tienimas, kilu`purkidega`müimas HMD; tahaks`linna`minna kilusi`tooma`jälle Juu; kilu tuvvasse karbiga Iis; süü nüit mõni kilu kah Krk; tooge mulle poodist kilu Nõo; kilu^o omma^o karpõ sisel Krl; k i l u l (e) kilu püüdma(s) `suures meres keivad kilul Khk; kilule minnakse`kaugemale kilu`võrkudega Mus; mina olen kilul keind Saaremal Rid || (kleenuke inimene) Ei tämä küll vist`terve ole, nii kilu (kitsa terava) rinnaga Kuu; kas see kellegi mees oo,`jüstku`väike kilu Mär; Mes sie kilu mies jõvvab Trm || väike kala pisigeised`räime kalad`üitesse kiluks Khk; siia kilu sai kutsutud, kui ta`väike oli Mus || mõni teine vürtsisoolakala rääbissest ei saa`silku teha, ei kilust panna Trm

kilu² kil|u Kod(-o) Trv Ote kilumannerg vei - -`piimä kiluga Kod; nüid ei ole marjan`käijal muud ku kilu Trv

kilu³ kilu Pöi, *kjõlu* Khn sügiseti vee alla tekkiv peenike jääklibu *Ta* (külm) oli selle`ööse kilu teind Pöi; *Mutid* (kalapüünised) pani täna`üese`terven *kjõlu`täüde* Khn
Vrd kihu³

kilu⁴ kilu Krj Emm Phl emane kitsetall sokut tall oli püki. üks oli piki ning teine kilu Krj
Vrd kile⁴, kiilu²

kilu⁵ pl *kilud* Vai JMd koli *midä kilusi ja kalusi siin kaig ei ole* Vai **Vrd** kilud-kalud

kilu⁶ Ei lõppend tuli tuasta, säde ei sängisamba`asta, *kilu* ei keske põrandalta thvl Hlj

kilu⁷ → kilo

kilu- *kilu-* kilude jaoks (püügiks, töötlemiseks jne) *kilunuot oli jälle suur - -`sellega`püiti`talvel jää alt* Jõe; *Kihelkonna`kantis`rohkem kilumeri* Jäm; *Piim`seisis kilu mannergus, nüid on pleki mekk sees; kilu plekiga lapsel parajas mustigale`minna, kahe tunniga täis* Rei; *kilu mannerg on kahe toobine; kilu mannergu`viisi`müidi kilu* Kos; *`võtsin kilu mannergu kuuma`viega* VMr; *ku`ta mulle kaits kilupangi täit`piimä nädälissegi`tuussi* Nõo; *kilupańg õlle jaoss üten`võetu* Rõn; *Kilukard ol'l katõtoobiline* Har; *kilupangiga mii^o no^o mõõdagi`piimä* Rõu

kilud-kalud kilu-kolu`tarvis kilud kalud kokko ajada Lüg;`korja siit omad kilud-kalud`vällä Vai **Vrd** kilu⁵

kilu|kala kilu¹ *Neid kilu kala purkisi on poodis teab kui pailu* Pöi; *kilukalad pannakse`karpi`soola* Juu; *setukõsõ toova^o killu kallu müvvä^o* Rõu

kilukali pilukil`silmad`lahti siis nii iast ei nää, aga ajan`ninda kilukali siis on nagu`selgemb Jõh **Vrd** kilukalle

kilukalle = kilukali *sie`vahti`silmad kilukalle* VNg

kilu|karp¹ *kilu`karpis olid kilud sies; kilukaربی nuad on pues`müia* Kos; *vene nigu kilukarp* (väike paat) Ran

kilukarp² *kilukařp* kilogramm – San

kilune¹ *kilu|ne* g -se Khk Rid Kos kiluga koos, määritud; *kilu täis püt`t oo veel kevadest saadiged kilune* Khk; *kilused võrgud on kõik unnikus paedi sees* Rid

kilune² → kilone

kilupüüd kilupüük *Kilu püüd`algas`aprilli lobust mai kesk`paigani, siis loppes Kuu; on üks`aastad kümme kui kilu püüd`siia akkas Pha; ku`käedi Saaremal kilu püül Rid; silgu, kilupüüd oli`augusti kuus akkas,`oktoo-bri kuus lõppes HMd*

kiluräim 1. väike kilusuurune räim *tihed võrgu räimes on kilu räimes Khk; vahel oo`puhtad kilud puhas, vahel oo nii pailu kilu`räimi sias Mus; Sõrulased müüsid`linnas kilu`räimid Kaa; Kiluräimel puõl kõhualust suäg, kilul terve kõhualunõ suäg Khn*

2. võrtsi- või soolaräim *kilu`räimed ostetass ühes topsiga Hää; kilu`räimed, kui on suolatud, silgu`räimed kui on magedad VJg;`talve [süüakse] kilu`räimi ja suve soola`räimi Hls; kiluräime`omma`sisse tettü`karra`sisse Har*

kilusilk väike räim; *kilu`Kilu`silkujest [sai] üks kilogramm`silku ja kaks vai kaks ja puol [kilo] vilja Kuu; Kilu oo pisike silk,`õetse kilusilk Tõs; räimed olid silgud, teest olid kilusilgud Juu || soolaräim (või kilu) kilu`silgud on`suolased VNg`-sill vinträim kilu sill oli paremb,`räime`silist`palju paremb, sama hääd kui`hieringad Kuu`-silm pilusilm kilu silm vahib`killikille,`jusku`kiilub`kulmude alt Jõh*

kilus-kalus närus, räbalates küll *sie käib kilus kalus Vai Vrd`kiltsus-kaltsus*

kilusärg *kilusärg on punase`silmadega Trm`-vitt sõim laku kiluvittu Kse; mis te kiluvitud vahite, kui mijs kuseb Saa`-võrk tihedasilmaline võrk kilupüügiks naene kodus ise`verkuud, aga kilu`vergud said linnast ostetud; kilu`võrgud on kolmsada`silma`kõrged Jõe; Kui kilu`vergud piad`kaua meress siis kilud`puljavad`väljä Kuu; kilu`vergud`suuremb jägu oli ikke`kastetud nii sinika`värvi`sisse Hlj; nelitoist kolm`vierand`milli`mietri on kilo`vergol`silma [suurus] Vai; siivõrgud lastasse`ääre, kilu`võrkudega keiass ülal merel Khk; pined on ainult`räimvõrgul ja kiluvõrgul Pha; kilu võrgu jäda`lasta`õhtu`sisse, umigu`välja Emm; Kiluvõrgud olid kõige tihemad Rei; kiluvõrgul ei old selist. kiluvõrgul oli pael ja paela`külge olid`pandud pullud Rid*

kilvama *kilvama, kilvata vallatlema lapsed`kilvavad, lase nad`olla SJn*

kilvuma *kilvuma, (ta)`kilvub võidu sõitma, kihutama Vana`aesta`ehtul oli igä kabelist`tullles`huostega sie`kilvumine, ken vade`ennemb jous; Ei [jäälaevaga]`kilvumisest tugeva`tuulega küll tuld`väljä midägi Kuu*

kilõhõhe *kilõhõhe Rõu(kilõ,õhe) Vas Se, killõhe Röp Se(kilehe) kiledalt Ol` säänä`kešmäst kassu, tukõv mijs ja`naar`kilõ,õhe; poisikõnõ vilišt kilõhõhe Rõu; Tänit sälä`takah nii killõhe, et mä`heitõ är` Röp; ja susi ga kilgutass, ku pinni pett`vällä – kilõhõhe kiuhk Se Vrd kiledass*

kilõhõllõ *kilõhõllõ kiledalt Vaese peremehe kikas pist kundi takast pää ja lask kilõhõllõ:`"Kehväl karaskit kaa" Krl Vrd kiledass*

kilävillä *silmad peris`pöürüllä ja kilävillä pääss Kuu*

kima¹ *kima SJn M abara suuresilmaline võrgulina kimast mineved kala läbi ja siss`mässive endid peenikse võrgu`sissi`kiini Pst Vrd kiim², kimm⁴, kimu²*

kima² *kima Khk Kaa Põi Muh kiirus, rutt Obu`kargas`sõukse kimaga, et pole pidada`jõudand Kaa; Üks läks`paergus siit küla vahelt`sõukse kimaga, rattad õsna üppasid`järges; Äi tea mis kima sellel taga on,`sõukse joosuga tuleb Põi*

kimalane¹ *kimalane g`-se Rid Kse PJg Hää Saa Kos Kod KJn Kõp Trv Puh Kam Ote(g`-sõ) Rõn San(-lõne), -nõ g`-sõ Võn V(k`imalanõ Se Lei/-n/; pl`-dsõ Rõu, -dzõ Lei;*

*kimalõ|ni g -sõ Krl); kiimala|ne g -se Põi maamesilane (Bombus) kimalane `korjab pääval ja süüb `üüsel `jälle sedä ärä Saa; kimalase teevä pessi `pervi `siisse vai aenamaale - - om jämedämbä kui `vaablase - - `korjava mett; kimalase kupp Kam; `naksime endäle pesäkest ehitämä nigu kimalase jälle Ote; kimalasõ urg Krl; Kimalanõ om paksukõnõ, karvanõ, `armsakõnõ Har; kimalanõ um suur, `musta ja `pruuni `kirjä, verevä `persega; kimalasõ[?] pal'lo ei `nõkla[?] Rõu; tüt kimalasõ[?] mett viil hoietass silmärohost, kel silmä `haigõ[?] Se || fig (tüütava jutuga inimesest) Jusku kimalane kõrva `ääres, tiiid kimalast ikki Hää; kimalaisi pähä `puhkma meelitama, petma Har **Vrd** kimaline*

2. teistest putukatest **a.** herilane *kimalanõ tege uma pesä kah elomajjo, küüne, lauto ja tsia `sulge katusõ veerde `külge Röp **b.** kihulane – PJg **Vrd** kimalas²*

kimalane² *kimala|ne g -se hv kahtlane, ebakindel Olli `siuke kimalane, saaks või ei saa; asi on kimalane, ei saa otsa pääl taga (temaga); sii on kimalane kätte `saada Hää*

kimalas¹ *kima|las g -la Mär Kse raas, tera, väike tükk `rohkem teda põle, üks väike kimalas mud'u; too väike kimalas kõögist `soola; talub `väikeste kimalate `kaupa, milla nii saab Mär; ma sai ühe kimala `suhkurt Kse*

kimalas² *kima|las pl -lad kihulane va kimalad kallal, tahvad ää süüä Vig **Vrd** kimalane¹*

kima|liiv *kimaliiv (kalapüügivahend) – Hls*

kimaline *kimaline M(-lene) = kimalane¹ kimaline kodu `ümmer tiiib pesä, käre Hls; kige suurebe kutsuts kimalise, mis vähebe, nii kutsuts maa mesilinnu Krk*

kimama¹ *kimama Vig Han Tõs Aud PJg kiruma, taga rääkima kimab teist taka järele Vig; `teisi inimesi tahavad saändisti `rääkida, siss kimavad PJg || pahandama, riidlema mis ta_{nd} peas kimama Aud*

kimama² *kimama Khk Mus Põi Muh Vig*

1. kiiresti sõitma, kihutama; ruttama *poiss kimab rattaga tänakus Khk; Lase kimada, ma kima omaga (hobusega) `järke koa Põi; aga me kimasime eenä `töögä Vig*

2. peksma *nee `tahtvad kimada `soaja Muh*

kimama³ *kima|ma Vai Kei Trm Trv(-me); `kimma|ma kimma|ta Saa,-m(e), -te Hls; `kimmam(m)a, kimmadõ Urv ahnelt jooma, kaanima midä sa kimad sedä `külmä vettä Vai; vasikud kimmastid `piima; ta `las kis nüüssiku `kõrva põlvili maha ja akas tibast `kimmama Saa; kima õge nüüd ku sul jänu om Trv; Kül_{no} [vasikas] `kimmas, nigu nõna piimä `sisse tsusaäs inäp `vällä ei võta[?]; kimmast poolõ `karda õlut är[?]; kül `kimssi `inde täüs Urv **Vrd** kihmama¹, kimuma, kimmima¹, kimmutama²*

kimama⁴ *kimama Mär Kse Mih Tõs helendama, kumama päe kimab tõusta Mär; päe kimab omigu, kui ta tõuseb Mih; koit kimab, akkab `valge tulema Tõs*

kimama⁵ *kimama sääsed üheskoos kimavad; õhk kimas `õhta Tor*

kimar *kimar g -a Sa Muh hv Krl(pl -õ[?])*

1. a kähär, säbrus *see oli - - sest kimarast talle nahast `tehtud, se ül'l Jäm; `lamba vill, mis äi ole piinike ning kimar, oo `karme; kimarad `juused Mus; Kimarast villast saab `pehmed `kindad; Pisike tüdruk oo seikse kimara peega Kaa; Sõllet obusel änd koa kimar; Kimart lammast on tüütis niita Põi || nee (väikesed viletsad herved) oo muudu ühed kirsused, nii kimarad et Muh **Vrd** kibar*

2. s volt, krooge *prontsi kimarõ[?] omma suurõ[?] Krl **Vrd** kimarus*

3. s mis se `riide kimar põle [päti lapiks] kedagid; see liha kimara kord `aetse [parkimisel] maha Muh

kimara -s, -sse kimara Muh Iis, -s Jõh Muh Käi Saa Kos VMr Kad VJg Iis Ksi Lai, -sse Kos JJn Kad Trm Ksi a. krässus, säbrus kimaras ehk lokkes `juused Käi; `lamma vill on käharas ja kimaras Kos b. krimpsu(s), kortsu(s), kipra(s) `sõuke kimaras `näoga tüdrik et; `soapad oo päeva käe nii kimaras Muh; pala kisub naha kimarasse kokku Kos; küll sinu rätik on aga kimaras, kus sa ta nõnna ää kortsutasid; sielik sai märjaks -- kus `kuivas kohe nõnna kimarasse et ää pane `sel`gagi Kad; silmad kõik `kortsus juo, kimaras VJg; Kui [virtsa] `selgelt mua piale panid, siis tõmmas mua kimarasse vai terasse, põletas mua mustast Trm || piim on kimaras (hapupiimal koorekirme peal) Trm Vrd kimeras, kimärän, krimaras, kämara(s), kömaras

kimardama kimar|dama Urv Krl(-dõmmõ) Har(-damma), -deme Hel; (ta) kima`rd Rõu, nud-part kimardedu San krookima, voltima, kurrutama `ammõ `kääsä omma[?] kimardõdu Urv; pallapuul` ol`l üllelt kimardõt; egä undrik ol`l kimardõt Krl; sa olõt no_taalõ pruüdsilõ naid pusõrikkõ `hirmsa pal`lu kimardanu; Haina `aigu ol`l mitu kimardõt undrukut sällän Har; Mõni jäl_kubõrd vai kima`rd [hamet] kaala mant Rõu

kimarik kimari|k g -ku Kad Iis kortsus, käkrus asi sielik nagu va kimarik enesel; kortsutas ruamatu ää nagu kimariku Kad; [riie, saabas] nii põles ära, nagu üks kimarik jäi Iis Vrd kämarik

kimar(d)|käis kimar- Krl, kimard- San Har kurrutatud käis Ol`l kõrtkäistege ~ kimardkäistege [hamed] San; kimarkäüstege `valgõ amõ Krl

kimarus kimaru|s Hel San, -ss g -sõ Urv Krl(-s) Har volt, krooge kimarustõgõ `ündrik; Kimaruid`si tulõ iks inämb tagumadsõ maadi pääle `panda Urv; prohts ol`l kimarusi täüis Krl; kui `ahtamp pruhts, sõss sai veidemb neid kimaruisi; Jak`i käässele aiõ ka_`pijünü_kimarusõ `sisse ja `umbli `värli `otsa Har Vrd kimar

kimatama Järsku kimatas välk suure kuuse puruks IisR

kima|võrk SJn Vil Hls Krk hv abar; abara suuresilmaline võrgulina koeaeg `pännin alati kimavõrgu `sisse Vil; kima võrk ~ võrgu kima Krk Vrd kimm-, kimu|võrk

kimb → kimm¹

kimbak `kimbak Phl; kimba|k g -ki Rei pakk, mis hoiab tengi masti küljes masti `kimbak on seel, kus mast saab kokku jätkat Phl

kimba-kambalene deskriptoris ööveldamata `lõüüdi kokku, üks kimba-kambalene Hää

kimbakas kimba|kas g -ka väike kimp, kimbuke – Iis

kimba-komba 1. rase Kimba-komba olema Hää

2. deskriptor komberdades Inimene käib kimba-komba Hää

kimbatama kimbatamma Lüg; (sa) kimbatat Se kimbutama, kimbatuse ajama tulevad minuda `kimbatamma Lüg; ol`l kimbatamisõ siseh (valesüüdistuse all) – är `päässi; mis sa jumala `hyyüpi tõist kimbatat, timä jo ei olõ[?] `süüdü Se

kimbatus kimbatu|s g -se spor eP(kembatu|s Mar; kimbadu|s Khk Emm Rei; in kembadoses Käi), Hls San, -ss Trv(g -se) Krl Vas, -sõ g -sõ Se; `kimbadu|s g -kse Kuu; g `kimbatus Lüg häda, kitsikus, täbar olukord õlin `juodikuiega `kimbatuses; `rahvas `onvad `kimbatuses sies, ei lähä tüõ edesi (vihm takistab heinategu) Lüg; `Jälle on kimbatus `kaelas, naine äi luba `minna Põi; ma `juhtusi nihukese kimbatuses `sisse et `oetku kohe

Mar; tuli üks netsoke kimbatus `kaela Ris; viin on kimbatuses inimestele Trm; õige kimbatuses `sissi saanu (naisevõtmisega) Trv; kimbatus tuleb kimbatuses `pääle Hls; `päässi taast kimbatusõst vallalõ Se **Vrd** kimbutus

kimblikas → kimlikas

kimboh → kimbun

kimbu `kimbu krimpsu Viin võtab suu `kimbu, võtab `õhkama Krj **Vrd** kimmu

kimbuke dem < kimp

1. väike kimp, pamp `riide `kimbukene kääs Lüg; üks pisine kimbugene lammaste `lehti jäänd `seie `pöösa ala maha Khk; tal oli kimbukene kadakaid `sel'gas Kos; tõi, nää veikese kimbukese muasikid Plt; vitsa kimbukõsõgõ pestäss last Krl; üks mitu peotäüt nii et parass vihk nii sai, üks õigõ^o õigõ_hää kimbokõnõ Plv || pool pasmast (30 lõnga) – Har **Vrd** kimbakas

2. väike koorem kaks suurt `koormad ja üks `väike kimbuke Plt; ja `tüüdi `turbit kah kodu mõni kimbukõnõ, kui parõmb tii, kuivemb aig `olli Ran

kimbun kimbun Kod M Puh Nõo Rõu, kimboh Plv Röp Se

1. hädas, kimbatuses, kimpus minä olen `piägä kimbun, nõnna uriseb ja jõriseb õtsan Kod; ole nüid koradiga kimbun, võti koradi oma`oita Trv; kimbun nõnda ku siga aia nurgan, `valla ei saa Krk; küll ma ole selle `tüüge kimbun Hel; nüid ta om kimbun, ei tiia mes tetä Puh; Nüid oled sa kimbun nigu peni purde pääl, ei saa enämb edesi ei tagasi Nõo; ta om tõõsõga kimboh, ei saa^o vallalõ Röp; ma ol'li kimboh, mingi ui sak'ki^o Se

2. küüsis ol'li jo surma kimboh `õkva Se

Vrd kimbus

kimbur `kimbur VNg, g -a Lüg Jõh Vai(-i), p -it Jõe, transl -ist Lüg

1. hapu(kas); kibehapu `ästi `kimbur mekk on `juures VNg; kabustad ku tehässe appanemma, on `kimburad ja kibedäd; `kimbur piim, ku ta on kese appu Lüg; oh mis `kimbur appu leib Jõh; sie piim on üle `arvu appanend, jo on mend `kimburast Vai || fig Mis sul on, et `ninda `kimbur nägu piias Jõh

***kimburdama** küll tegi `kimburdand näu (kui on midagi kanget suhu võtnud) Hlj

kimbus kimbun Saa Amb VJg Sim Iis Trm Äks Plt KJn Vil; `kimbu|s R(-ss Kuu)

1. hädas, kimbatuses Küll mina olen `neie varastega nüid `kimbuss, `muudgu `valva `aeva kohe `üösitell `toisi Kuu; tämä `kiitas mittu `korda olema `sellega ka `kimbus küll `selle `suola `lastiga VNg; õlen `kimbus sene senegi `asjaga, tiä kuda saan akkamaie Lüg; rugi `leikamisega oled `kimbus Vai; olen lut'ikudega kimbus - - ei saa `lahti nendest Saa; olen selle poisiga kimbus VJg; ma olin nii kimbus selle eluga Äks; `vargate kääs ma olen küll kimbus old Plt

2. küüsis olen selle mehe kimbus; sie on `selle `varguse kimbus VJg; olen sita (halva naise) kimbus KJn || kallal `aiguss on `kimbus, ei `jaksa kedägi tehä Lüg; Minul on `aigus `kimbus Jõh

Vrd kimbun, kimpus

kimbutama¹ kimbu|tama spor eP(kembo- Mar, kimbo- Ris; kimbudama Emm Rei; kümibu- Jäm) Puh Nõo Vas/-tamma/, -teme Hls Krk San; kimbotamma Plv; kimbuta- Se; `kimbutam(m)a spor R

1. täbarasse olukorda panema, kimbutusse viima; tülitama, kiusama `rüütliid olid `kimbutamas (otsisid salakaupa) Kuu; *Teda ikka selle va `varguse pärast `olla kimbutud Pöi; [merevaht] see `olle ikka kein neid kimbutamas ka kui üle poole mere `olla läind Rid; jänesisid saab nõnda kimbuta, paned irmutsid `aida ülesse Saa; mis ta kimbutagu teist Ris; akati kimbutama ja tuligi `välja et obese varas Trm; sa tahat tõist inimest kimbuta `kohtuge Krk Vrd kimbatama*

2. lapsi peksma – Kse

kimbutama² *kimbutama* kimpu panema nüid ei `kimbutata enam kammelaid, `aeti kammelad `paelasse Jõe

kimbu|tubakas *tubagu k'imbu?*; *ma noid k'imbu tubakit `näie* Se

kimbutus *kimbutu|s g -se* Kse KJn Puh(-ss), -śs Se, `kimbu|tus VNg -dus Vai

1. kimbutus *elus on `palju `kimbutusi* VNg

2. peks *sa oled täna juba kimbutust saand* Kse

kime n, g *kime* Jäm, g -da Lüg, g -jä Kuu hele, läbilõikav, kile *nii kimejä `äändegä `raiped* (sääsed) Kuu; *kimeda `äälegä `räägib* Lüg; `Karjus *kime äälega* Jäm

kimelema¹ *kui `miški niisukest kas `päikest kardab või siis `üeldakse kimeleb, sie tähendab kui väga `irmus ädaldab* Rak

kimelema² 1. *nihelema* *Es saa `vaikselt `istuda, kimeles kogu aeg* Jäm

2. *kipitama* *Kääsel'g kimeleb `kangest* Jäm

kimeras *kimeras* Emm Rei(-mm-)

1. krässus, säbrus *kimeras `juuksed* Emm; *Meil üks lammas on nii sur kimeras villaga et; [loomal] kimmeras karvad* Rei

2. kortsus, kipras *nahk on kimmeras* Rei

Vrd *kimaras*

kimin *kimin ~ kimmin g kimina* köömen – Lut

kiming → *kimming*

***kimisema** *kimise|mä* Kuu, -mma Vai, -me Krk *virisema, pirisema; pinisema* *Mes sa laps seel `jälle kimised, `katsu vaid `olla* Kuu; `kärbläised *kimisevad* Vai; *sääse kimiseve või piriiseve* Krk || ”kiunudes läbi nina rääkima” – Kuu

kimjass `kimja|ss g -se ”punast ja valget segakarva (hobune)” `kimjass *oben(e), segi `karvige - - oiap `raudja `muudu `rohkep* Krk Vrd *kimlikas, kimmel*

***kimlikas** `kimblikas Lüg, *kimle|kas* g -ka Krk *segakarvaline; puna-valge karvaga (hobune) sega `karvaga on, ei õle `kimmel, ei kiri `piskene `kimblikas obone* Lüg Vrd *kimjass, kimmel*

kimm¹ *kimm g kimmi* S(*kiim* Muh) Kos Jür Kad, g `kimmi Kuu; pl *kimmid* Jõe; *kimmes* g `kimme Jõe Hlj; *kimb* g `kimme Kuu

1. kiilukujulise otsaga katuselaud *too nattuke vanu `kimmesid `pliidi `alle `panna* Hlj; *Isa tegi katusele `kimmisid* Khk; `kimmidest *katus* Kaa; *Kimmid on `sõuksed pisiksed lauad, `arssin pitkad, `tolli kolm laiad, vaevalt pool `tolli paksud; Oava kimmid pidavad katuseks kõige kauam `vastu; Kimmisi akati sii `soagima alles nelja- viie `kümne oasta eest* Pöi; *Katusest jähi mõni kimm üle* Rei; *kimm on paksem, pilbas on õhem; kimmil ei ole soont sies nagu `sindlet; kimmi õhem ots läheb teese korra `alla; ratas `saega tehti `kimmisi* Kos; *katukse kimmid* Jür

2. puunõu küljelaud *kimmedest teha kas kappa, tuobert voi muud puu nou* Jõe; *Puu`riista`kimmed tehä igä`kuusest; Nie umb`puised`riistad on`oite hüäd, ei ole`karta et`kimmed`laialla`lähteväd vai riist`vitsa ärä`lüüb,`aeva`terve Kuu || kastilaud Kimmid olid sületäite koupa punti siut siis oli neid joutsam laeva laadida Emm*

kimm² *kiimm* kom *kiimmiga?* kapp käsik kutstass *kiimmist. tuuga ammutõdass lehmä`juuki vai vett, kiimmiga? vai kipiga? vai Se*

kimm³ *kimm* g *kimmu* Hää, g *kimma* Saa, p *kimma* Krk korts, volt *ma ol`lin`rõõva`ääre`kimma kokku õmmelnud,`jusku kimma kot`ol`li Saa; ku sedä`kimma siin ei oless`ollu - - kimm om`vastu`tahtmist tekkunu Krk*

kimm⁴ *kimm* Pst, g *kimma* Hls, *kimmu* Röp, pl *kimma?* Se; p pl *kjõmmi* Khn kalapüügivahend või selle osa **a.** abara suuresilmaline võrgulina *kimmege võrgu om suure* Pst; *kala mäss kimma`sisse ennast kokku, säält ta`änap ei pääse Hls Vrd kima*¹ **b.** erineva tihedusega ühekordne võrk peam latikapüügiks – Se **c.** mõrra sopp *mõrra kimm, kost kala`vällä ei saa; mõrral om mõni kat`s vai kolm`kimmo Röp d. muti ülemist ja alumist selist ühendav(ad) nõör(id) – Khn*

Vrd *kimu*²

kimm⁵ *kimm* g *kimma* ving, karm *ku`siibre vara`kinni panet, siss tule söe`kimma`ahjust; vähä seast`kimma om viil [tares], ving om`vällä`lännu Krk*

kimma *kimma* Saa Hls Krk kipra, kortsu, volti; kirtsu *me es mõsta viil sukka kohenda, tõmmasime`kimma kokku; kirbukirjaga tuleb lobedalt kududa, mud`u`kindad kisuvad`kimma Saa; nahk om`kimma`kisken Hls; [kaeluseta särk]`kimma tõmmat nõõrige;`tõmbass nina`kimma; näo`tõmbass`kimma, moka kõveress (kui midagi kibedat maitses) Krk Vrd *kimmu**

kimmama¹ *kimmam(e), kimmate* Hls Krk halvasti parandama, kortsima; kergelt kinnitama, õmblema *ijst vähä`kimma kokku,`tõmba niidige kinni käise; kimmat`persege`püksi Hls; sa olet`nij`kinda nõnda ärä`kimmanu, et kohekil ei`kõlbu; mis sa`kimmat`kokku, ku sa`ilust ei`õmble;`Kimma`sij`koti auk kah vähä`kinni, et kardule`vällä ei`joosess Krk*

kimmama² → *kimama*³

kimman *kimman* kortsus, veltis; mossis, kirtsus *Sij`kardin kisup ju`kimma, nä siit om`puha kimman; nägu kimman ehen, moka mutti Krk Vrd kimmas*

kimmas *kimmas* kortsus, veltis *kui kimmkabel kokku tõmmati, siis ol`li kõrdi`äär`kimmas kui tubaku kot`ti suu Saa Vrd kimman, kimmus*

kimmat *sõim mis kimmat see on Khk*

kimmel *kimmel* g *kimli* Lüg Jõh IisR Sa Rei Mär Kse Mih Tõs spor K, I, *kimle* Käi Kul Vig Aud Tor spor K, Trv Krk San, *kimbli* Kuu VNg Lüg Vai, *kimmelä* Kuu; *kimmel* g *kimli* Jäm Juu Puh, *kimle* Vig Hää Ris Koe M(-l Hel) Ran San; *kimbel* g *kimbli* Krj Jaa Põi Muh Mar(-e-); n, g *kimbli* VNg Nõo/-ml-/ Urv Plv Se(-r-); n *kimli* San(*kimbli?*) Har, *kimle* Röp; g *kimble* Röp

1. a kollakas- või pruunikashall *kimbli`kirjaga lehm Lüg; kimmel lehm, mis sihantsed`valged ning`rusked karvad segamini Khk; Vana ärral olid`kimblid obused Põi; kimmel obo on sinise ja alli vahe kohas Käi;`seuke`kimbel obu`olli ees Muh;`val`kjas all, seda kutsuti`kimleks Aud;`kimlel`lehmäl on valged`karvad ja punased`karvad segasi Ris;*

`kimli `võitu obo Juu; `kimlid `lehmasi on kua olemas JMd; mina õssin `kimli lehmä Kod; `kimmel obune on nisuke mis ei ole a'l ega ole kõrv, ta on nagu `tuiskand ää Plt; kirivene kit's ja `kimmel märä, nii om talu `tütre vara Krk; `kimle karvage luyum San; põdõr om kimbli Urv; `kimbli hobõnõ om, sääne vahanõ karv Se

Vrd kimjass, kimlikas

2. s kollakas- või pruunikashall hobune pane `kimbli `vankre ette VNg; Mies tahi `õstada `kimli, aga perast `õstas `kõrvi Jõh; saab `kimli täku `juure `viia Pha; `kimblil o allid ja `valged karvad punaste seas Jaa; sulane läks `kimliga `künma Mär; `kimled `ol'lid tõlla ees Tor; rangid `õerund `kimlil tu'ja `kat'ki Juu; `kimlite puar one tämäl, tõiss `kimlid ei õle kodo Kod; meil `olli üüts `kimli, tyy es mõesta vagu kävvä; miu lelläl `olli `val'ssjass `kimli ja `mustjass `kimli Nõo

3. fig (kõhnast olendist) [loom] jääse kõhnast ku vana `kimle, ei süü? midäge; ta vana igävene kõhõn inemine kui vana `kimle Röp || laisk `Kimmel krae ~ kaela vahel; `kimmel on sul `selga `kasvand Jäm

kimmeldama kimmeld|ama Jäm Tõs Kad, -ämmä Röp

1. tüli norima mis sa `mooga kimmeldad, ära akkag kimmeldama mitte Jäm

2. end teiste asjadesse segama mis sa nüüt kimmeldät tan, mis sa tõiste `asjo `sisse sekät

Röp

3. kimmeldab kurgus Kad

kimmelg → kemmerg

kimmel|kollane `kimmel kollased `riided Kos

kimmeras → kimeras

kimmerdama küll sie `aiatas ja `kimmerdas; `aiati ja `kimmerdi ei enesel äda midagi

VNg

kimmerg → kemmerg

kimmes → kimm¹

kimmi- Oled henes `uua `tuale jua `kimmekadu `pääle lüänd Kuu; soomus laava `järke lüiasse kimmi kadust Khk; Kimmi katus oli ikka kas kahe `korne või kolme `korne; Pakk `lastakse pooleks, siis `lastakse `sõuksed lombid, kimmi lombid, lompide äärest akatakse siis üksoavalt `kimmisi `lasma Põi; Kimmikatus ikka `palju mihem kui loudkatus, seisab koua ja äi tilgu läbi Rei

kimmi|laud puunõu küljelaud `Lieted-`potskad ott vett täüs, sügäväss oli vie `surve `ninda tugev, pressid `pohjuksed vai `kimmi `lauad sise Kuu

kimmin → kimin

***kimmima**¹ `kimmä (sa) kimmid ahnelt jooma küll kimmip täis juada ennäss nõnnagu kuan; akab `jälle `kimmä vett; tämä küll jo `kinnud Kod **Vrd** kimama³

***kimmima**² (ta) kimmib valutama, kipitama `eeste ike nagu `kimmib Kod

kimming kimming g -u Phl Khn Hää, g -a Põi; kiming g -i Tõs paadi kõige laiem koht kimming o laeva mõntsa koht; kimminga pial o ikka paksemad langud Põi; kimmingud on õsna jämed Phl; Kimmingu plangud pannaksõ paksõmad Khn; laeva kimming on veikaare pääl Hää

kimm|kabel nõör seeliku ülaserva palistuses, laiuse reguleerimiseks *kimmkabel* `pañti kõrði `värdle `sisse; *ku kõht täis ol'li, siss `lasti sij kimmkabel lobedas ja kui tühi, siss tõmmati kokku Saa*

kimmlööt (kalavõrk) *Kimmlüüt on, ku põle korralikult paigatud -- üks koht `sirgu, teine `lontsu pikaks, sij on `kimmus; kimm löödidega `püitakse `vimmasi Hää*

kimmu `kimmu Kaa Pär Hää Saa kortsu, krimpsu *Öunad oo kauaks seisma jäänd, nii kimmu kuivand; Niid oli nädali läbi tuline pala aeg, tuhli lehed jähid kimmu Kaa; nää, kudas ta `kimmu `kiskund oo. aav või riie võib kisuda `kimmu Pär; akan suka `auku `nõõlma, aga si tõmmas `kimmu; rõõvas tõmmas `kimmu Saa Vrd kimbu, kimmä, kõmmi*

kimmuline *kimmuline* kortsuline, kokku kortsitud *Ku alvasti `õmlenu on kimmuline Hää*

kimmus `kimmus Kaa VII Pär Hää kortsus `kimmus ning `kurdus *pale VII || fig Ik'ki tal põle ää, ik'ki nina `viltu pääs, mokad `kimmus; suu `kimmus Hää Vrd kimmas*

kimmuss → kimmüss

kimmutama¹ *kimmutama* Khk Kaa Pha VII nägu krimpsutama *kis sedavisi nairab ning muljub suud ning väänab, selle `kohta `eetasse, kimmudab `ühte `jooni Khk; Apu öun pani suud kimmutama; ära niid kimmuta sääl mida, id Kaa; ta jõi `viina nii, ta põle kimmutand seal `juures VII*

kimmutama² *kimmuta|ma* Kaa, -m(m)a, *kimmuta*[?] Urv Har; *kim(m)uteme* Hls Krk ahnelt jooma *Eile oli palgapää, täna mehed kimmutavad poe juures Kaa; Temä kimmu' ütsinde selle ruusi täiue vett ärä; ta kimmutep ennast täis Hls; küll kimut's `endel `viina `sissi; eläje kimutive nõnda pal'lu ku na tahive lohun; kimuts ennast täis ku kaañ Krk; lehmä[?] kimmutase suulvett `inde täüs; Kül, tiä või vil ilman taad `taari kimmutada[?] Urv; eläje kummaga kimmutasõ taad vett õigõ miheste Har Vrd kimama³, kimuma, kinutama*

kimmvõrk abar – Hls Ran(kimb-) *sij om kimmvõrk, mis `kõrdline om. kala lääve arvast [võrgust] läbi, nevä om kimmvõrgu vahel `kinni Hls; kimm võrgul `ol'li edimäne kõrd `õige õre, tõene kõrd `ol'li paksemb, kolmass viil paksemb Ran Vrd kima-, kimu|võrk*

kimmõdõ `kimmõdõ tugevasti `sõlme `saade `kimmõdõ `kõütä Har Vrd kimmäde

kimmõss *kimmõss* kõva, tugev `väega kõva, *kimmõss sõl'm. lapik sõl'm saa kimmõss sõl'm, egä tõsõ ei saa Har Vrd kimmäss*

kimmäde `kimmäde Har `k'emmadõ Lei, *kimmäde* Hel San

1. kõvasti, tugevasti; tihedalt, pingul *mul om sii püksirihm nii `kimmäde, periss rassõ om hingädä[?]; ku sa tsolugi läbi `vaeligu `viskat, siss `tõmba lang `kimmäde, muidu `jääse kuuru `sisse; mõni naal om viil õige `kimmäde sisehn Har || palju No_sei `kimmäde, no ei joua_tüüd tetä[?] Har || kõnd kimmäde San || jõukalt, heal järjel Nuü eläse_periss `kimmäde Har Vrd kimmõdõ, kimmäle, kimmäde*

2. kindlasti, tingimata; kindlasõnaliselt *Kangast kodadõn pedi õks `kimmäde `perrä `kaemõ, õss tulõ_siss vika `sisse kunagi; et ma nii `kimmäde `ütli, siss jäi õks nii nigu `õiguss om Har*

3. kergesti, hõlpsasti *azi lätt k'emmadõ; ei l'äte[?] `k'emmadõ Lei*

Vrd *kimmähe, kimmäde*

kimmähe `kimmähe Rõu(kimm-) Vas Se

1. kõvasti, tugevasti; tublisti, korralikult [puunõu] *Uurõ_lõigati nii lağa ku_paks ol'l perä. Nii et perä `õkva_`kimmähe `uurdõ `sisse `mahtu Rõu; Tii tүүд kimmähe, `naaku_i luundõllõma; Panõ hinnäst kimmähe rõivilõ Vas; köüdi kablaga `kimmähe kini?; aäni tälle õigõ `kimmähe nuiaga üle sälä; Kõtt sai kimmähe täüs Se Vrd kimmäle*

2. kindlasti, kahtlemata, tingimata *toovot' mullõ kimmähe Rõu; kut'si kül timmä `kül'lä õigõ `kimmähe, a näe õs tulõki? Se Vrd kimmähe*

Vrd kimmäde

kimmähhüma *kimmähhüma* Vas Se **a.** tugevamaks saama, kosuma *Ooda no ku tä tsipa kimmähhüss* [pärest haigust] Vas **b.** kallerdama *Seo jaheliha om ar kõvasti kimmähünü Se Vrd kimmätüma, kinnähtüma*

kimmähhüss *kimmähhüss* s < kimmas kindlus *tu om kimmäss ineminõ -- taal om kimmähhüist Se Vrd kimmüss*

kimmäle *`kimmä|le* San Rõu(*kimmä-*), *-lle* Urv kõvasti, tugevasti; tublisti, palju *Ma sei hummugu õigõ_`kimmälle, no_i tahaki nii süvvä?; `Tõmba_tsuuva ristkabra_kõvastõ_kiinni?, sõss om tsuug `kimmälle jalan* Urv; *Ku_naglaga õks `kimmäle kiinni_lүүт, sõss saa kõva Rõu || kindlasti Tiiä ei_kas tuu Õiõ ka_tulõ kimmäle `liina vai_tulõ õi? Rõu Vrd kimmäde, kimmähe*

kimmälik *`kimmälik* kindel *ei olõ mitte võl'ss, sõjo om `kimmälik azi; káziraha om ant, nu?om `kimmälik, kaup om `kimmälik* Se **Vrd** kimmäss

kimmäpä *`kimmäpä* Rõu *`kimmäppä* Har Vas, *kimmämpä* Se tugevamini; energilisemalt *Käüdü_koti suu viil kimmäpä, muidu_tulõ vallalõ Har; köüdü `kuurmat `kimmäppä Rõu; timä `ütless sõna vedeleppä, a ma? `ütle `kimmäppä Vas; köüdü kimmämpä kiinni* Se **Vrd** kimmämbäst

kimmäss *kimmäss* San, g *`kimmä* V(-*ss* Har Se Lei; *kimäss* g *`kimmä* Se); *`kemmass, kemas* g *`kemma(k-), komp kemmeb, `kemmas* Lei

1. **a.** tugev, kõva; vastupidav, püsiv, tihe *ku iks vundamäht kimmäss om, sõs om maja ka kimmäss Kan; Naa_tsuuva ol'li_mul õigõ_`kimmä_pedämä; kimmäss maa* Urv; *ma_taha õks nii parast kimmäst [riiet] kota? Har; Nii sai `kuurma kimmäs ja timäga võissõ `sõita vai kohe; Võta no_midä `kimmäppä `sälgä mugu_käü naad'e `tsit'si hibaliidõga külmä ilmaga; pää man um `kruvvõ `puuduss, olõ õi_kõik' kruvvi_`kimmä? (aru on napp) Rõu; väega kimmäss [raha] *papõr ol'l; kimmäss saabaás* (veekindel) Se || *`kimmäpä `murdõga* (Krabi valla hääldus on Viitina valla omast kõvem, järsum) Rõu; *Supp om kimmä soolaga* Vas || korralikult, hästi tehtud *kae_mis kimmäst tүүт ta tege* Urv **b.** jõuline, vastupidav; sitke; tugeva kehaehitusega (loom) *kimmäss lүүm* San; *lõdval obõsõl omma_külle luu? pal'lu õrõ_õba ku `kimmäl* Urv; *vanast ol'li kõva ja `kimme_t'sia?* (kui ise endile toitu otsisid); *taa `kimmä lihaga hopõn, ta ei_sata ni_ruttu lihast maha?* (ei jää kõhnaks); *tuukõrd ol'li? esi_ka_vijl `kimmämbä, no? olõit viil `hõelambass jäänü?; `ait'umma, no_sai_ma süüvä?, sai ma_`kimmämbäss, no_võit jälle minnä* Har; *Ma joht taad räbäkut `nüssä jovva õi?, mul olõ õi `säntsüd `kimmit kässi* Rõu **c.** toitev, tugev(söök) *kimmäss süük', kõtt sai täüs* Har; *Haanal pidi tuu süük' õks neh kimmäss olõma* Rõu **Vrd** kimmöss*

2. **a.** usaldusväärne; sõnapidaja *kimmäss sõnage* miis San; *Tiä om nii `kimmä sõnaga et, tiä sullõ `perrä joba ei anna? Urv; Hilda um ummi sõnnu pääle alati kimmäss Rõu; `liisnat kõnõlõ õi, säänest lopi, om kimmäss, `kimmä jutuga?; tä_m `kimmä `süämega?*

(järeleandmatu) Se **b.** kindel, veendunud *täl om `õkva kimmäss nõu naist võtta?* Se **c.** otsustatud, lõplik *tij? asi `kimmäss Urv; kimmäss sõna, ma õi petä?* Se

3. kerge, hõlbus, lihtne *mul šie peñk `andmin `tuulõ, nu `kemmab nõsta?* (tõusta); *`kemmäp kiil?; leina (linna) mehel om `kemaz elu, ai olõ tegemin kõ,ust, bet om pääst; ma olõ* [kaalult] *`kemmäss katõzak`ümed kilu `grammi Lei*

Vrd kimmälik, kimmäss

kimmätämä *kimmätämä* Urv Rõu Vas

1. kinnitama, kinni panema *kimmädõ kiñni kõvastõ Vas*

2. kõvaks muutuma, hanguma *sola ol'l, är kimmät' (külmetas); sül't kimmätäss är?* Urv

3. paranema *Ol'l `haigõ kül?, a no? um är `kimmätänü?, vast pidä keväjähni `vasta Rõu*

Vrd kimmätümä, kinnätämä

kimmätümä *kimmätüm(m)ä* Har Rõu; pr (ta) *kimmätüss* Urv tugeva(ma)ks, kindla(ma)ks, kõve(ma)ks muutuma; hanguma *ooda_ku maa är kimmätüss Urv; sji sjiip saa õigõ_hää, no jo_kimmätüss; ronguli lihe? `oll'i minevä nädäli `väega `pihme_nigu vatt. no_nakass õks kimmätümmä; no? na noorõmihe_kimmätüse? nikagu sõda tulõ; üt's viij kangast ol'l enne `nõrka, no nakass jo kimmätümmä* Har; *`tervüss om kimmätünü?* Rõu || *seeni-aani? tu'l nigu uavarrõst, no nakass jo kimmätümmä, nakasõ pilve sel'latümmä* Har

Vrd kimmähümä, kimmätämä, kinnätümä

kimmüss *`kimm|üss, -üss* järeleandmatus, kindlus *süäme `kimmüss, tä om `kimmä `süämega?; `kimmüss_om kõigih, ega asa man, kui õigut piät* Se **Vrd** kimmähüss, kindmüss

kimnaas → kümnaasium

kinnaastik → kümnaastika

kimp *kimp* eP(ke- Emm spor Lä, Hää Rap) eL(ke- Räp, k'imp Se), g *kimb|u, -o* Phl Kul Vig Ris Kod Plv Se, *`kimbu* R(n *`kimpu* VNg Vai[*`kimpo, `kimbo*])

1. väiksem (kokkuseotud) hulk ühetaolisi asju *`Täüdüb `jälle kohe nie `pilpad ärä `korjada ja kogu `panna `kimpu, `kümme tükkü igässe `kimpu* Kuu; *last `kimbuga ei `peksetässe* Lüg; *siis kisoda tädä (lina) maa siest `vällä - - ja `sioda `kimpu* Vai; *oksad pannasse `uhte pidi `kimpu, tüid ikka üksipidi* Khk; *Vikatikimp veeti paelaga üle öla* Kaa; *Sealt soaks mõne pisikse kimbu `lamba `lehti teha* Põi; *sii suur kimp `vetmed* Käi; *vetsad oo koa `kempos* Kul; *taliniisu oo* [ikaldunud], *kas `korjab ühü kimbu* Mih; *Lilleste kjõmbuss oli üks aõnukõ punanõ tu't* Khn; *lillesi `pantas `kimpu* Hää; *ta (tulisaba) on üks suur tähe kimp, iest terav, takkapidi laiem, üö `aegu nähä* Ris; *viin `veisele ea kimbu `rohtu* Juu; *rukkid pannakse `kimpu* Kos; *kolm `vitsa oli kimbus* HJn; *`kijrüb õksad `kimpu vai tükki* Kod; *lähäd vähile ja võta peerukimp `sel'ga ja kot't `kaela* Äks; *vanast olli vahimijis tennu `kimpe valmiss ku nuhelti* Krk; *üits `porkne kimp maás viis `marka* San; *mühk om suurõmb ku kimp* Urv; *vil'la vihukõ kääneti `kimpu* Rõu; *piñk ja kimbo? olliva `val'mi?* (mõisas peksuks) Plv; *tuak (tubakas) `kimpu kõüdet* Vas; *pujokeise `pañte lakkõ `kempo* Räp; *viis saibast kimboh* Se; *k i m p u a n d m a , s a a m a* peksa andma, *saama mine too kimp ää, saad `kimpu* Kse; *Mis metsluyum tast (lapsest) saab kui `kempu ei saa* Hää; *`uota ma annan `sulle `kimpu* VJg; *sullõ `kimpu vaja `anda?* Se || fig *Litsuti kered täis süia, siis üeldi no nüid on kimp peal, nii et rattad nägisevad* Trm

2. spetsiifilisemat kasutust **a.** teatud arv kokkuseotud linapeosid *lina piud `pandi `kimpu, `kimpus oli kümme piud* Pha; *kakskümmend põo pannasse `kimpu kogu, teise*

juured, teise ladvad, siis kimp äp lagu ää Pöi; Kui linad on ropsit ja soet, siis panta nee kimpu, egas kimpus mütukümmend püud linu Emm; `siuti kakskümmend viis tükki (linapeosid) `kimpu; kimbust läks lina siis `rookmese alla Vig; mis iad [linad] need `siuti kimpu, [said] ää `müüdüd Lih; kui [linapeod] kuevas said, siis `tehti kimbud `valmis. viisküind püu `kimpu Tõs; lina peod pannakse `kimpu, enamasti kahekümne viie `peosed kimbud olid Juu; kui ropsitud sai, `pañdi `kimpu Pai; pane nüüd linad `kimpu Lai; vahel ku nakatuss luu `olli -- jäevä nigu tingu linakimbule `kül'ge Nõo **b.** teatud arv kokkuseotud kalu tursad niisama sured kimbud sai kogu `siutud, sai `linna `viidud Jäm; kolme `kümnesed lesta kimbud Kär **c.** kobar marjad oo ette `kimpus Mih; pihelgas, temal ka kimbud `otsas; `pähkled on `kimpus Ris; `sõstra kimp Plt; `Pähkne omma kimbun sarapuie küllen Rõn **Vrd** kämp

3. komps, pamp, pundar tämä ei tule `palja `käägä, alati tuleb kimp kääs, komps `kainlas; `katse `naised tulevad `kimbud kääs Lüg; pani kaig `asjad `kimpu ja läks menemä Vai; neid `olli mailma tõstetav kimp neid `nahku Muh; kalsu kimp `üitakse viletsas `riides last Kei; võt'tis kimbud ja kombud kokku Juu; läks `mööda suur kimp `kaendla all Plt || kokkuseotud veimed, mis anti pulmalistele kingituseks veemevakk `toodi kirstust lauale, kõik oli `seotud `valmis `kimpudesse, siis veemevaka jagamene oligi see `kimpude `müimene. kolm rubla `võeti kimbu eest vahel Vig; mool oli kolmkümmend seetse pulmaleste `kimpu. iga pere jaoks oli suur kimp, kis `pulmas olid Mih; paari `rahvale tuli kimp anda, üksikule siis sukad või sokid Tõs; peiupoistele `anti kimp veimetega Aud; `ande koit `toodi tuppä, sealt `anti iga paarile oma kimp Ris; Piäle `koşjade käis pruut kõigile sugulastele ja sõpradelle koşu`viinä viimäs. Mõni `andis [vastu] terve kimbu, paar sokke, paar `kiñdud ja särk `ol'lid `vüügä `kiñni `seotud ja şij `ol'li siis kimp KJn

4. kamp, salk, parv ühes `kimbuss neli-viis last Kuu; Vai sie tämä puegki `targemb, niisama ühes `kimbus `massä`lnikudega IisR; säält läks üks suur kimp inimesi Jäm; üks lammaste kimp paistab säält väljalt; särjed üsna `ääre tulad suured kimbud koos Khk; Talvel on aņņerjad `kimpus Krj; tombakid käivad kimbu `viisi Ris; viis, kuus naesterahvast olid `kimpus JõeK; mängime `kimpus `kuarta JMd; seal oli paarkümmend inimest või `rohkem, ea kimp oli `teisa JJn; vanast jo küläpoesi kimbun `kõñnuva Puh; tulõ mij `kimpo; üteh kimboh om pareb Se; kimpu hakkama ~ lööma ~ panema akkab minuga `kimpu, `tiemä ühes kuos tüöd Lüg; ei tä `kempu maksa akata üht Mar; akka meite `kimpu Tõs; akkasin koa nende `kimpu, siis soan testega `sel'tsis koa edasi Juu; tahab mind oma `kimpu, aga ma ei akka VJg; ma i `julge `siukse `kimpu akata; nad `võtsid mind oma `kimpu KJn; panniv kik'k `kimpu ja jala `El'me kirikus Trv; nõu (pääsukesed) joba `pärtlespäevä `aigu lõövä `kimpu, om `lekri `traate pääl ülevän; poosi olliva lõbu täis, leevä `kimpu ja lätsivä kinude Puh

5. väike koorem üks `saadu jago [heinu], kaks kolm `kimpu saab; tuo üks kimp puid `mulle Lüg; kakskümmend viis `kimpu `eina kodo Vig; üks aenoke rehi suab, kas lähäb kaks `kimpu vai `kųurmad üles Kod; kimp on vähem kui `täitsa `koorem Ksi

6. kimbatus Muist `olled sidä paha segä`rahva `järkü, kenegä külävanemal alade `kimpu Kuu; küll ikka nüüd poistel kimp oo, saa enam `kordagid tüdrikumi kabista Muh; k i m p k a e l a s kimbatus kas pole kimp `kaelas, uut `rohtu pole ning vana `eina pole; siis oli kimp `kaelas `jälle, `selpu oli lühine Khk

***kimpima** ipf (nad) *kimbõ* deskr *eljä_nuu_kimbõ_kõgõ_perähn* Rõu

kimp|joon pl *kimpjoone* peente joonte *kimp lağa juun om põhi ja kimpjoone om* *sehen* Nõo

kimp-kamp on (hobuse astumisest) *üks tjiib kimp-kamp, tõene kimp-kamp, kolmas kimp-kamp, neljäs tjiib kimp-kamp, viies tjiib viuh* = hobune Kod

kimplema¹ `kimpl|emä Kod, -õma, *kimbõlda?* Vas(-mma) Se *siplema, rabelema nagu jäed `kitsa kõha `piäle `kimplemä* Kod; *hannaga pess ja rehkk, sõss `kimplõss* Vas; *kõõ `kimplõss, lasõ_i `hüüssä?*; *hobõsõ püüü_i paigah, `kimplõsõ `veiga, tää õks `vihma saa;* *kala `kimplõss* Se

kimplema² `kimple|ma Rei, da-inf `kimpleda Pha, *kimbelda* Koe Puh Nõo(-mä), -me San; `kimplõmma Rõu, da-inf *kimbõlda?* Se

1. *kemplema; kauplema, vaidlema üle aa peremehed `kimplevad loomade pärast, et nad süödavad teine teise vilja ää* Koe; *Miinägä kimbelsime: Miinä ütlet et sa temä `tütregē ütevanune oled, miä jälle `ütli et nooremb om* Nõo; *juut' `kimplõss uma kauba man; miis kimbõl' minnu `ilä? `tüüle* Rõu; *mis sa `kimplõt, anna ar?* Se

2. *kiitlema, kerklema Nende ees võib kimpleda, kes teda äi tia* Pha

kimps *kimps* g *kim(p)su* Khk Tõs Kos VJg Krk Se, *kimbsu* Mar, `kimpsu Vai *komp*s `kimpsud ja `kampsud on `seljäs Vai; *egas pool oo taal suured kimpsud ja kampsud* Khk; *võttis kimsu `selga, pakib kokku oma `kimpsu* Tõs; *võta oma kimps ja akka minema; kus sa nende `kimpsude ja `komsudega lähed* Kos; *korista oma kimpsud ja komsud* VJg; *võt uma k'impsu? ja kampsu? kokko, läts är?* Se || *pej igävene vana inimese kimps* Krk **Vrd** *kamps*¹

kimpsud-kampsud pl *kim(p)sud-kam(p)sud* Jäm Rei L(-b-Mar) Juu Koe Trm Kod Plt KJn; *kimpsu-kampsu* Puh, *kims(s)u-kams(s)u* Krk, *kimpso-kampso* Se, `kimpsud-`kampsud Lüg Vai; p `kimpsu-`kampsu Trv

1. *kimpsud-komsud kuhu sa akkad menemä ku siul on jo `kimpsud `kampsud `kaindlas* Vai; *võttas kimsud kamsud `kainu* Jäm; *võta eese kimpsud-kampsud kätte ja koli menema* Mar; *võttis oma kimsud kamsud `kainlu ja läks minema* Tõs; *kimsud-kamsud kokku ja võid minekid teha* Tor; *panin kimsud kamsud kot'ti ja läksin minema* Trm; *võta oma kimsu kamsu kokku, kae et siit mineme saat* Krk; *pane kimpsu-kampsu kokku ja naka minema* Puh; *võta panõ uma kimpso-kampso kokko ja nakka minemä* Se || *ebatavalised rõivad tüdrukud poisid läksid [mardiõhtul] -- `ühte kokku ja siis aasid `niuksed kimpsud kampsud `ümmer ja et `keegi neid ei tunnud `ühtigi* Mär || *varandus, koli tal `kimpsu-`kampsu küllät* Trv

2. *rupskid, pead-jalad `sül'ti `kiätässe `lamba piäss ja `jalgess, üeldässe kimsud-kamsud; siis suad kimsosid-kamsosid `rohkem* Kod

kimpsud-komsud *kimps-komps* Kam; pl *kim(p)sud-kom(p)sud* Jäm Kse Han Juu Kos JJn Tür; `kimpsud-`komsud Kuu; *kimpsu-kompsu* Trv, *kimbsu?-komsu?* San; *kimpsod-kompsod* LNg *kodinad, koli noh tämä pand siis ka oma `kimpsud-`komsud kogu ja `paati* Kuu; *kimpsod-kompsod koos* LNg; *ta läheb kimpsud-kompsud `sel'gas* Kse; *nüid on su kimsud-komsud kää sul kõik* Juu; *pane kimpsu-kompsu kokku ja lääb minema* Trv; *pane kimps-komps kokku, võta `säl'gä ja lase `jalga* Kam; *`viskasi oma_kimbsu_kompsu_kokku ja `naksi süüvvä_`kaemõ* San **Vrd** *kimpsud-kampsud*

kimpslema `kimpslema, kimselda nägelema mis te `kimpslete `jälle; eesti akkasid mud'u `kimpslema, pärast läksid `riidu Kse

kimpu `kimpu Lüg IisR Vai Khk Muh Hi Vig Tõs Saa K I M Puh Nõo Se, `kimpo Vai Plv Se/k'-/, `kempu Rid Mar, `kempo Emm, `kjõmpu Khn

1. kimbatusse `täma kukkus `vargussega `sisse ehk jäi `kimpu Lüg; *Kui ma piaks oma `suure `kuormaga `kimpu `jäema, `aitad `ädast `välja IisR; teeb kuidas ta oma elamisega nii `kimpu jähi; nimetad sa inimest siaks, siis sa lanjed `kimpu Khk; Jähid viimaks püsti kimpu Emm; sa võid oma sõnadega `kimpu `jäada `viimaks Rei; mia vene keelega `kimpu ei jää Saa; ta jähi oma asjaga üsna `kimpu Ris; ära sa oma `tööga `kimpu jää Kos; saen minä `kimpu selle raesaga Kod; Mia tahi `kimpu jäiä, es saa ämp raad'aiast `vällä Hls; ega vanaesä konagi `kimpu es jää Nõo; tah võit `kimpu ka jäiä? Se*

2. kilda, nõusse `tõmmap `sisse tõise `õige inimese ka oma `kimpu Lüg; ära anna `kempo (ära nõustu) Emm; *tä ea naise `kempu saand Mar; sattus `röövlite `kimpu Tõs; ei tea kas tahavad nii suure asja `kimpu akata VJg; kiskus mind oma `kimpu Iis; ei taha ennast nende `kimpu anda Trm; ma ole su `kimpu saanu, kudaki `müüdu `valla ei saa Krk; `varguse `kimpo sai; sai `kohtu `kimpo, es taha kui vallale päästä? äs Se*

kimpus `kimpus Jõh S L(kempus Rid Mar Kul Vän) Ha Jä Pil Kõp; `kjõmpus Khn
hädas, kimbatuses *Papi on oma eluga täitsa `kimpus Jäm; küll ma ole nende `loomadega tulisses `kimpus, äi näd seisa `kuskis Khk; kaagastega nii `kimpus iga päe, `korsna `otsas ikka Vll; ta `ollu ussi `kimpus oln Muh; nüid oled sa ninda `kimpus kut unt kahe aja nurkas Emm; Ma ole üsna kimpus, siga `aige, äi söö Rei; olin `kempus küll, kui vallatalitaja olin Rid; vanasti olid `vaesed ikke `kimpus küll Mär; Küll suab selle vallatuma lapsõga `kjõmpus `oldod Khn; Selle asjaga sai olla rohkem ädas kui kimpus PJg; `astus naela `otsa ja oli `aasta `otsa `kempus, ei saand käia Vän; olen eluaeg `jalgadega `kimpus oln HMD; Karjane oli `lehmadega `kimpus, `joosid kõik kääst laiali Jür; alate on `Rakveres [edasisõitmisega] `kimpus JN; vana rojo ei seesa paegal, rojoga `kimpus Pil Vrd kimbus*

kimu¹ kimu Han Pst Krk, -o Mih peenike puru, prügi; kübe *Leemel põln rasva kimugi sihes; Piimale ei tule koore kimugi peale Han; sii (vees, piimas) põle piho kimogi sehes Mih; `võeti rapandsid tarest, säääl olli kimud ja pääd sehen. nii kimud olli ärä jahvatet, tetti rapandsi leib Pst; liidi ette pühits kimu `meastigi kokku; lõnga kül'lest tule iki kimu; ei oole süse, sõe kimu om siin pal't Krk Vrd kõmu*

kimu² kimu Aud Pär Trv Hel Ran Ote San; `kjõmu Khn

1. abar lähme kimule Aud; *kimu om kolme `kõrdne võrk, katel puul õreda sil'mä, `keškel om sage võrk; kimud võip `panna esi `püidjäss `sisse; kimuga püidäss `talve Ran*

2. abara suuresilmaline võrgulina *kimu om jämebest niidist, ere; kimu om seande suur ruut, sij pandass `pääle; kui kimu ei ole, lähüb suur kala tagasi Trv Vrd kima*¹

3. muttvõrgu lina kotikujulisena hoidvad nõörid *Mõõda üks tabandusõ vahe edekohe ning panõ kjõmu `piäle Khn*

Vrd kimm⁴

kimuma kimuma TLä ahnelt jooma küll kimub, nõna `sisse `suskap, siss enämb `väl'lä ei saa Ran; laits kimub, nigu mitu `päivä ei oless `juvva saanu Nõo **Vrd kimama**³, kimmutama²

kimu|mutt = kimu² – Aud Pär

kimuteme → kimmutama²

kimu|võrk abar – Aud Trv Hel Ran *suvel käüetse kimu võrguga`püidma; kimuvõrk – arv kord rakendatse`peale veel võrgule Aud; kimuvõrk [on hõredam], kala läheb läbi, jääb kotti Trv Vrd kima-, kimm|võrk*

kimõlõmma *kimõ|lõmma, -lda² Urv`läiklema, sätendama`Vesi kimõli silmänukan, tel nigu ikk`tükk`se pääle² Urv*

kimärän *kimärän krimpsus nahk one kimärän - - kokko`kisknud Kod Vrd kimaras, kōmārän*

kina *kina vaidlus, jagelus, nägelus Mes kina sie teil`jälle on;`Ennemäld kui siin`Liesil`seltsimajass pidusi`pieti, oli`mieste vahel alade kina Kuu Vrd kinung*

kinaali, -s *kaldu, poolkülili siis nädala`päavad`vueti [laev]`kinaa-li - - vana laev, porutas lekkiks; laev on`kinaa-lis,`pohja puu`paistab Hlj*

kinama *kinama jagelema, (vastu) vaidlema Mes sa kinad sial viel, mene siva, tie ärä;`Punktis kinati kala`sordi peräst;`Jälle tä kinab`neie rüsä`kohtiega Kuu*

kind *kiind g kinni,`kinde,`kinde Hls, n`kinde Krk*

1. *kindel; tihe ta olli õige kiind, et`luhti es pääse`sisse; ei ole ää kiind küüñ ollu, õige aru küüñ ollu; meil olli vastane rehe, kiind olli, mis`lämme pidäje oone Hls; tuule vuhin, mõtsa kahin,`kindep ku kivine puukirst = pähkel Krk Vrd kindene*

2. *kinnine, endassesulgunud temä om nõnda`kinde, et`kennigi tal manu ei saa. `kinde inimene, sij ei avalte oma saladust tõstel Krk*

3. *tahe süük`om kiind, soolatemp, tehemp; süük`om täämpe õige kiind saanu (parajalt soolane) Hls; ei saa`kiindet`süüki, süä kurt vesine; sei kait`s kolm`räime äräde, nüid o süä`kinde; süä läit`s pal`lu`kindepess ja tehepess Krk*

kinda|kiri 1. *kindamuster`kinda kiri ukka läind Khk;`kinda kirjad on ikka enamasti`ühte`moodi olnud Kul; sai ilusad`kinda kirja`proobi Mär;`kinda kirja`sisse kujutse anesilmad Aud;`Kindakirjad, nõjd`ol`lid juba pääluu sijs - - neid pidi igamijs pääst`oskama Hää;`kinda kirja`lõnga`värvisid juo nendega (taimedega) ikke talvel KuuK; neid`kinda`kirjasi oli`rohkem, ei ole`kõike meeles Sim;`kiviriissi kiri one riissiline`kindakiri Kod;`sij om`kindakiri,`siande sae`amba muudu kolmenukaline, üits ots teräv Hel; ma teesi`kinda`kirju pal`lu,`kõiki ei ole meelen Ran; kes`põrna süüb, sij`mõistna äste`kinda`kirjä kodada Nõo*

2. *heegelpitsi muster – Phl*

kinda|mees *püünisteta palgaline kalur – Ran Se tuu om`kindamijs, kiä ilma noodalda tüümijss Se*

kinda|paar *paar kindaid`kindapaar jäi sügise kuuri`alla`niiske kätte - -`pehknes ära Kod; mak`s kõhe nelikümmend`kopked`mulle`kindapuariss Kod*

kindar → kinder

kinde → kind

kindel *kindel g`kind|a R(`kintla Kuu) eP M(g -e Hls Krk) Ran Puh San(-l),`kinla Tor Kod;`kiindel g`kiind|ä KJn Ran Ote;`kinn|el Pä Ris,`-äl Vil*

1. *a. usaldusväärne`kindel inimine, ei`räägi juttusi edesi tagasi, piäb oma`kiele all`kinni Lüg; sa lähed ise ää, ning usaldad oma toimetuse ühü`kindla sõbra ooleks VII; oma`jõule ja`mõistusele on kõige`kindlam`loota TÜR; missi vana inimene petta oli, tegi ennast*

`kindlast ja tuttavast ja mina `uskusin Pal **b.** veendunud, mittekahtlev purje piale ma olin `kindlam kui `mootori `piale Jõe; sa_p või egakord eese omagit `peale `kindel `olla, mis sa siis teisest räägid VII; eks see `uskumene oo `ikka `raske asi ko, piad ikke kinnel olema seal `juures Aud; olen kinnel et ta koeo tuleb Tor; mo süda on üsna `kindel selle asja `peale, et se peab ikke `easte minema Juu **c.** muutumatu; kõigutamatu, otsusekindel Ütle niid ometi üks kindel sõna Jäm; üks `kindel usk oo ning muud äi midad Khk; mool oo `kindel nõu seda teha Mär; `Kindel kui kailu Han; `Kindla mielegä mies ei lasõ ennäst `narri Khn; see on nõnna kinnel ku `aamen kirikus Aud; tüdrekul o'l kinnel usk, et ta oo kuradid näind Tor; se on ea `kindla sõnaga, mis ta on luband, seda on teind Juu; üks asi on `kindel, et sie nii ei lähe JMd; selle juures ma olen `kindel Iis; `kindel mees mis lubas, seda ikke tegi Lai; ei ole `kindla meelege, üit'skõrd sinna, tõnekõrd `tõisi Trv; `kindle usuge inimene Krk; kes serände pehme, annap `perrä kõegile, ei ole `kindlä aruga Ran **d.** tõepärane; lõplik, otsustatud sie plaan on juo `kindel, tarvis akkada `vällä tegemäie Lüg; `tiemo se `kaupa nüid `kindlast Vai; `suulisega on päris `kindel kaup `valmis Khk; Noh kui vana oma käe `alla pani siis on `kindel, et varandus on poisi Pöi; teeme nii, et kaup jääb `kindlaks Muh; Kus sa sest änam pääsed, kui kaup juba kinnel PJg; on kinnel, et seda seent küll ei või korjata Vän; see põld ju veel `kindel, et ta tuleb Juu; tieme kauba `kindlaks JMd; kaup on `kindlast `tehtud Iis; käed on kokko `pantud, nüid on kaup `kindel KJn; ku sul käeraha kätte ant, siss om `kindel kaup Krk; kindla peale kindlasti Noh niid oo seda nägu, et kindla peele tuleb vihma Kaa; kindlaks tegema välja selgitama, selgeks tegema `tehti `kindlaks, et poissil viga medägi Kuu; noh `tehti `kindlast ikke et nägiväd, et ta `peksas poissi Lüg; piaks `kindlaks tegema kas säält midagid saab Khk

2. kindlaksmääratud, kokkulepitud no nied olid oma `kindlad `päiväd ka, `milla neid muni `vasta `vueti siin puess Kuu; ikke sie üömaja õli `kindel Lüg; vanaste `ol'li sea `tapmisel kinnel aeg Saa; pange sinnak, sinnak `kohta, koht põle päris `kindel Nis; Perekohas selle söemaga `kindlad kella `aega põld Amb; `koormal `kindlad `mõetu ei õld, mõni õli suurem, mõni õli `veiksem Trm

3. a. tugev, vastupidav; korralik maja on sue ja `kindel, üvästi `tehtod Lüg; `valgetest panga kividest tehasse rihe ahjud ka, nee on tule `vastu `kindlamad Khk; Kiiludega `ol'lid kõik `kinni, sißs `ol'lid telled `kindlad Hää; kinnel põhi oli [kreslal] all, lauadest Ris; ei õle `kindel värv, sji lähäb `väljä kõhe Kod; ta ei tji midägi `kindlat tüüd, pal't kobistess kokku Hel; igi vjir `olli `rõival üits `kindel vjir, es `argne, olli `kindel `koetu vjir Ran || turvaline purjega oli [paadisõit] `kindel, aga `mootur jääb `seisu Jõe; Pane resla ka ree peale, sis kindlam sõita PJg **b.** tihe, mitteläbilaskev vesiriist on `kindel, piab vett `kinni Lüg; õlle keha `ingab, ei võta ennast `kindlaks mette VII; se on ea `kindel ahi, ei lase `luhvti `väl'lä `ühti Juu; [poti] kaas on küll `kindel JJn; `kinlad seenäd, ei lahe tuult läbi Kod; `kindla `saapa, ei lase vett `sissi Trv; laas kõrk om `kindel kõrk; sji om üit's `kindel nõu, sii ei joose mitti Krk; `umõsed [mee] anumad `olliva - - `kindlät tünnikud `olliva Ran **Vrd** kindlene **c.** tahe, toekas, toitev sõön oma südame `kindlaks (soolastest toidust) Rei; kui ma soolast sõön, süda lähäb `oopis `kindlamaks, magedaga on süda nii vesine Juu; (viinaga) suab suu `maosset ja südä `kinlass; `kiitsin vasika juagi ärä, panin `rasva ja `suula `ulka, siis `vaõkal süda `kindlam

Kod; kui sööd soolast ja rasvast, eks siis süda saa `kindlast Lai; taa ol' jo `eiški_`kindel` süük', õkka_juuvva_taht San || Nüüd on `jällä keskpaik `kindel (kõht täis) Jõh

4. kõva, kandev jää on `kindel Pha; Maa peal ikka teine asi [kui merel], kindel maa jalge all Põi; mes nüüd vega, nüüd ma ole juba `kindla tee peal Mar; `kindel maa, eks se ole põllu maa, suo ja raba ei ole `kindel Sim; `saarlased kui käisid tööl `kindlal maal (mandril) Lai; maisa maa, `kindel maa, ei vajo nigu suu maa vajoss Ote

5. alaline, pidev, mittejuhuslik `nuodaga püük oli igä `talvel `jüsku `kindlam - - `vergupüük sie oli `ninda juhuslik Kuu; [tegid] üks keik mida tüöd vaid `anneti, neil `kindla tüöd ei old VNg; ei õle kedägi `kindlad tüöd tehä Lüg; `kindlad `palka põle kunagi olnd Kos

Vrd kind, kindlik

kindeldama kindeldama tõendama, kinnitama ta kindeldas minu juttu; Kis oma juttu kiinitab - - kiitleb oma sõnu `kangest, ajab `tühja kot'ti `püüsti, sij on kindeldab Hää

kindene `kiindene õhukindel – Hls **Vrd** kind, kindlene

kinder → kinner

kinderdama kinder|dama Emm Käi Khk/-deme/, kender- Kse Han, kinner- Muh sihitult ringi käima; sörkima nüid ta kinnerdab oma lühikeste ? `püksadega Muh; Kus pani äkisdi kinderdas minema; Kinderdab `mööda `ilma, pole tast abi midagid Emm; lapsed kenderdavad parandal; tööd põle sul kedagi, mis sa kenderdad Kse

kinderdis kinderdis ringihulkujä See_b seisa paigal kohegil, igavene kinderdis söhune Khk **Vrd** kenderdis, kinderdus

kinderdus = kinderdis Oli üks va kinderdus, äi jænd kuskile toppama Emm

kinderik-konderik kõverik küll om nij puu vinderiku vänderiku, kinderiku konderiku Krk

kinder|kont 1. pahkluu Luu`pekse koit on siespuol, `jalgevahe puol, kinderkoit aga väl'jaspuol Jür; nõnna riisuti vanamur `pal'jass et `pal'jad `kinderkoindid jäed Kod; kinder`koita on kaks: üks seespool, teine väl'jaspool Lai

2. (looma) tagajala koodiots sia kintsu sehes oo kinderkont, sehondene suur jäme jumm `otsas, kinderkonti ots Khk; kui saba roog tagumise kinder kondist tolli maad pitkem on, tuleb ea piima lehm Emm; Toomas `tonte, ärja `lonte, kirju kuera kindär`koite rhvl Phl; Väümiestele kiedetätte (keedetavat) `lamba kinder`koita Khn; anna talle üks laks möda kinder`koitisi Kos; sia `jalgadest kiedame `sül'ti, siis paneme kinder koindid sül'di `ulka, siis `iaste kallerdab VMr; lamma labaluuga, kits kinderkoindiga MMg **Vrd** kinderkoit

Vrd kiider-, kindra|kont

kinder|koot looma tagajala koodiots – IisR Kaa Han Koer naksas sõnni kinderkoiti Kaa

kinder-känderik kohlapu on kinder-känderik, araline, annab vaadada, kus sa niksi [tegemiseks tüki] võtad Saa

kinder|püks deskri kehkenpüks Vaevalt Ella seda kinderpüksi tahab Pha; Äga ta eige mees pole, üks va kinderpüks ikka on Emm **Vrd** kenderpüks

kindi → kinni

kindladõ `kindladõ Har, `kiindläde Ran kindlasti Tuud ma_tiiä `kindladõ, et `haigri? om toonõku'g Har

kindmä-

kindlahe `kindlahe tugevalt, kindlalt *šjo* (uks) om `kindlahe tettü? Se

kindlalt `kindl|alt Lai, -ält KJn kindlasti *mis ta ette võt'is, selle tegi* `kindlalt ära Lai; *ma mäletän seda* `kindlält KJn

kindlasti `kindla|sti Khk Rei Kos KJn/`kindlästi/, -ste Kuu Rid Mar Aud Juu Kõp Röp/-stõ/; `kind|last Jõh Kad Krk, -lest Hls Krk, `kintlast Vai; `kinla|sti Vän, -ste Tõs Aud

1. kahtlemata; tingimata; tõepoolest `kintlast lähän Vai; *ma usu seda* `kindlasti, *et see sedasi on* Khk; *tulen* `kindlaste tänä Rid; *tee seda üsna* `kindlaste Mar; `oome `kinlasti *akkab sadama* Vän; *ta lubas mulle selle* `kindlaste `anda Juu; *tule* `kindlasti meid `voatama Kos; *temä tuleb* `kindlest Hls

2. kindlalt räägiti *aga, ma ka ei tia* `kindlast Jõh; *nad* `kindlasti `toodavad (tõotavad), *et se peab nii olema* Rei; *panin selle* `kindlaste `kiinni Juu; *ta* `kindlast *lubass anda ja ei anna;* *kas sa* `kindlest *usut mut* Krk

Vrd kindladõ, kindlahe, kindläde, kindmäde

kindlene kindel `kindlene *ko'rk Vig* **Vrd** kindene

kindlik `kindli|k Se, `kindli|k hv KJn g -ku kindel *usse? omma kõvastõ ijh, kindliku ijh; šjo om* `kindlik *asi; no om tjjä?*, *et tä* `kindlik *om* Se

kindlus¹ s < kindel *sellel inimesel pole ette* `kindlust *midagid* (on vaene) Jäm; *nihukest* `kindlust *ma tahan* `soada, *et panen raha õhö asja* `sisse, *et* `keegi *teda kätte ei soa enne kui ma ära suren* Juu; *šj om va* `eit'liku *meelege ei ole sel* `kindlust; *telle ei seisa mud'u kyyen ku neil* `kindlust *ei ole* Trv; *ei ole periss* `kindlust *kedägi, kudass* `kuaki *kõrd üteltis* Krk; *egan asjan piät* `kindlu'ss *olõmma* Rõu **Vrd** kimmüss

kindlus² `kindlu|s R(-t- Kuu) S L(`kinlus Tor) Juu Kos JMd Koe I Plt M Krl Röp, -ss Trv Puh g -se, -s's g-sõ Rõu Se; `kindlus g -e KJn; *kindlu|ss g -se* San *kants, kindlustus üks asuniku koht* `üitesse `Kindluse *kuhaks, umbest* `kindluse `raavide *peel; viidi* `kindlusese `vangi Khk; *Esimese söa ajal käisime* `Sörves `kindluse *töödel* Põi; *sõja* `aeges *tehti igale poole* `metsa *puudest ja traadist* `kindlusi Mär; `kinluse *vangimaja* Tor; *sõja* `aeges `tehti `kindluse `kroavisi - - `tehti `kindlust *ette, et teene ei pidand teese kallale* `soama `tulla Juu; `kindluse *müiri taga oli val'likroav* Kos; `va'ndlase *olliva* `kindlusen Puh; *sõa* `kindlu'ss, *koh om* `ümbre *liina suurõ valli?*, `kindlusõ? Se

kindlustama *kindlus|tama* Khk VII Põi Mar Kse Hää Juu JMd Koe Trm Plt, -tõmõ Krl; *kindlustama* KJn, `kindlus- VNg Lüg Kos Iis, `kintlus- Kuu

1. kindlaks, tugevaks tegema *Ma kindlusta ennast ikka* `talve `vastu, *tõi puid ja matsi maja tagust; Katsusid seda* Kübassoare `otsa *koa korra sii kindlusta* Põi; *ma pea ikka ennast* `enni *kindlustama selle asja* `vastu Mar; *suured kindlustud linnad* JMd

2. u õnnetusjuhtumi vastu kindlustama *asjad kindlustasse ee* Khk; *vanaduse vastu kindlustud* Kse; `kindlustas *iga* `oasta *majad ära* Kos; *inemene kindlustõss* `endä *varra* Krl

kindläde `kindläde kindlasti – Ran

kindlämbide `kindlämbide kindlamini – Ran

kindmä- → kindmä-

kindmüss kindlus *hää* `kindmüss Rõu **Vrd** kimmüss

kindra- `kindra- õndla- *üt's kõver raud lännu üle kaala ja teine üle* `jalgu *siit* `kindra *soonte kottalt* Võn; *tsusass* `õkva `kindra *tsompu* Kam; `kindratsomp *om põlve taga* Ote **Vrd** kindre-, kindri-

kindra|kont reieluu `kindrakoñt on põlve ja puusa vahel; vahel kukutakse `kindra koñt katti Jaa; `kindra kont o liha käpa `külges Muh **Vrd** kinder-, kindre-, kindri|kont

kindral `kindra|l spor R(-ll Lüg) eP(-ll, -l), `kinral Rid Vän Kod, kinderal LNg PJg/-l/ TLä, -l Trv San, `kendral Kse M(-l) Har, g -i kõrgem sõjaväeline auaste kas on `kindral vai on `kapral Vai; `kinralid vanasti olid suured ärrad Rid; testele ülematele ja kõigile kindralitele tuli teha `vahpruñti Mih; `kindralil olid sured punased püksid Juu; `kinrali pagunid one vjirelised Kod; minu vanaisa oli seda `kindrali näind Pil; `kendrali aud om ka alle vjil Krk; nurme pääl om prõlla suur kivi rišt, sinnä olna üits suur kindral tapetu Ran; kamandap nigu `kindral jälle Nõo; tyy ollõv säääl mõni ülemb, mõni `kendral Har; sõ r a , sõ r a j a l a , sõ r a v ä e kindral karjane mina õlen sõravää `kindrali tüttär Jõh; Sõra kindral üle vissi väelooma karjane Kad **Vrd** kinneral

kindralkargu segakaup ku `kindralkarõgu tahetaks `tiimres `panna, siis piab sot't vahel olema Hää

kindra|luu reieluu looma `kindra luu läin pooleks Muh

kindre → kinner

kindre- `kindre- kindra- põlve all nee soone, kost jalg liigus, om `kindre alune Hls; `kindrealutse soone; `kindre soone tõmmasi Krk; `kindre augun Hel; `kindre `lohku `olli midägi kasunu, kas paese vai Ran; kramp kisup jala kokku, nakap siist `varbist `kiskma siss, vahel tulep seeni ku `kindre `näärmeni; pehme liha mes `kindre sombust allpuul, kutsuti seeremari Nõo; jubi pikkuss `kindre `tsombeni Kan; `Kindre `tsoppa om ajanu pininagla; Lühikene kleit', `kindre `tsopa_muidugu valulõsõ? Urv; `kindre `tsombun ol' üt's kasvand, is saa_ `käävü? Har; `Kindreluu um nii halluss, et ei vöi puttugi; `kindre tsopa? süüdäse? Rõu; kikass lei mul `kindre `tsalgast `tsangoga vere `vällä; mul om `kindre `tsälga? aluse? (valusad), et ei saa `kõndi Plv; naa_ `kindre soonõ? ommava? nii `kangõ? ja valusa? Röp **Vrd** kindra-, kindri-

kindrem `kindrem g -a põlveõnnal Kindremad õige `aiged. Ma õeru oma `kindremi, valu käib `kindremast üles Hää **Vrd** kinner

kindri- kindra- `kindri sooned on `aiged; Mo`kindri kont sai nii `aiged et Rei **Vrd** kindra-, kindre-

kindrik kindri|k g -ku Emm, g -go Käi, g -gu Phl; kindre|k g -gu Käi lahja, kõhn on va kindrik Emm; lahja ja `kuiand nagu kindrek Käi; loom on vana kindrik Phl || kidur puu igavest kase krässid ja lepa kindrigod Käi

kindri|kont Kindri kont on jalakanna `juures; Vasigad olid kõvade nii lahjad, et `käies `kindrikondid klobisesid Rei **Vrd** kindrakont

kindsuama `kindsuama Röp(-o-) Se kõhnaks jääma põrss om kõhnast jäänü? är_ `kindsonu; `kindsuama vai `prällimä Röp; Noorik um üte suvõga ar_ `kindsunu? Se

kindu- kindra-, õndla- Küll on libe, `täüdüb `hoida `kindujuhid `pingu, et ei `langeks; Ku jalad ärä surevad, siis `täüdüb `kindu `suoned `märjäks `kastada; `selja tagand ans [päss] `vopsu `kindukoverdisse Kuu; `kindu kont sai `aiget VNg; `kindu `suoni on jalal kaks; `kindu `suoned valutavad Lüg; kindualume one põlve all; obesel kindu nokid kääväd vahelite, kõhna; kindu suaned tõmmasid `krampi Kod

kindu|kouk põlveõnnal Nää ku ne sinu `kindu`kougud on alade `oite` `mustad kohe; `Kindu`kougus on kibe vinn, jala `liigutamine on `oite` `kange; Ku jalg sureb ärä, siis kohe `kasta` `sülgegä` `kindu`koughu `suoned` `märjaks, kohe avitab Kuu

king king g kinga L K(-ä) I, g kinga S(van kia Käi, kea Emm Rei, pl kingad Phl) Rid VMr Kad Rak VJg, `kinga R(-ä, -e Kuu, `kinga Jõe Kuu Hlj); keng g `kinga VNg/`kinga/ Jõh Vai, -ä Lüg Vai, kenga Var Mih Aud Hää, kengä Jaa Var Tõs Khn Saa Hls; keñg g keñgä Tõs Khn Aud Saa Trv Krk, kengä M Krl; pl k'engä? Lei

1. a. jalats (mis ei ulatu pahklust kõrgemale) nää minu `kingad sii tie pial ies Jõe; mis sa neist `kingist` `etsid Kuu; panen `paljad` `keñjad` `jalga Lüg; `Tõistel` `säarikud jalas - - tämä `palja` `kingidega nagu ilparakas Jõh; miä punon `keñjä` `nüöri Vai; mu taet `itles, ta olnd sia `nahksete` `kingadega` `leeris Jäm; nee on kõvad kingad, nee `seisvad midu` `aastad Khk; sul kabilas kingad `jalgas Mus; läkusi `kingi` äs lubate tuba `tuua Krj; ae kead `jalga; kead, soad säi all; Poisid vurtsudast kingis-sukkis pau oukus Emm; mol sügavad kingad `jalgas, roe ei tule üle ääre mette Mar; ära pane `kingasid ilma` `määrimata` `seisma Mär; aga `kengu` ikka siidist ei saa, need `peavad` ikka nahast olema Mih; parknahast teeb lastele `saapu ja` `kengu Tõs; `kengega ei saa` `kõidud, lossid on ka` `rasked Aud; kes `kinga ot'sib, see talluka leiab (liiga nõudlikust inimesest) HMd; põle ma `ammugi` `kingega` käind Juu; jalad on nii `aiged, `kingi ei saa` `ültse` `otsa` `panna Tür; nüüd `kantasse` `kingi, ennemast õlid ikke `saapad Iis; parandan kingäd ärä, ike on minul jalavari Kod; proua `saatis kingissepa` `juure` `kingu` `viia SJn; neli `neitsit` kuseva üte keñgä kontsa `sissi = lehmaliüpsmine Trv; mea taass `kengi` `osta Krk; k i n g a a j a m a pruutpaarile pulmas raha korjama ruudi kinga ajamine Mus; kui ruudil tanu piha `pandi, siis `aeti ruudi` `kinga ka Kär; k i n g a v i s k a m a vana-aastaõhtul ennustama `kinga` `viskan üle õla, kus `puole keñjä` nena lähäb, säält kõsilane Lüg; sai `kingi` visetud - - üle vassaku abu, kes sureb, selle kinga nina ukse poole Jäm; Kus uie `oasta` `ööse` vissati `kinga, et aru` `soaja, kes` `oasta` sihes majast `välja` lihah Põi; king pigistab midagi on viga Ega `tõine` tia, kust `tõisel` king pigistab Lüg; Ise tiab kust king `piigistab` IisR **b.** (eri liiki jalatseid) `saare` `keñjad` `lesti` `pääl` `õmmeldud` Lüg; Viru Nigulas `piavad` `rahvass` kõik `suome` `kingi` Jõh; `uulettime` `keñjad` (meresaapad) Vai; nipp`korkes` king; pitkad mustad sukad jalas ning `uurdega` kingad; vanast olid keik iuu`ranti` kingad Jäm; vanast olid täsa Mustjalgas raadiga kingad, üitti vaad tuleluki kingad, nüüd tehasse nakkidega Mus; `jalgas` olid lühikese `pæeltsetega` suured `pustel` kingad Kaa; kutsuti lakaga kingad ja lappidega kingad; lappidega kingad `ollid` ennemini `kõrge` kut madala korgiga Muh; `kõrge` king poolsaabas – Rei; ma ei vöi kummi `kingasi` `kanda, keib` `jalge` `peale` Vig; Nied nakitõt `taldõga` `suapa` kengäd Khn; ja tossu king oli väga ia põllu tüö king, sellepärast et tema oli `kerge` KuuK; vartega kingad saapad – Amb Kad niid`pualed` `suapad on kua` kingäd Kod; `rääitsege` kengäl om räätsä `kañme` kül`len Krk; l'ouldava? k'engä? (uisud) Lei || fig `leeris` keind, lapseking jalast, poisi king ~ tüdrugu king `jalga` Jäm; Sa kisud ema kingad nii vara ää (noorena emaks saamisest) Rei; Ema nahka kingad (paljad jalad); Kingad kriiksuvad võlgu Amb; sel joba külmä kenga jalan (surnud) Trv **Vrd** kingas¹

2. pastel `keñja` `ormad ja` `kõrvissed` Jõh; kingad ää kuind, aea kinga nina ülesse Mar; `kingi` `tärmä` Vig; `Vaassika` nahast kengäd pidavad vähä; Kui `lautõs` käüd, siis kengäd

tärgeteni pasatsõd Khn; vanaste `ööldi ikka kingad, nüid `ütleb mõni `paslad koa Kei; mõnikord `aetakse `kingelle nahk paelad taha; meestel `enne muud põld kui kingad ja searega `soapad, nüid on massid ja tinkad Juu; pargit `nahka kingad Tür; paalaga kingä kanna sidess `änti kanale teri süädä Kod

3. hobuseraud *Obusel pole kingi all Jäm; piab määrale `laskma uued kingad ala `lüia Khk; kuus `naela oo `kingas Käi; paneme obusele kingad `jalga Rei; obosel `peavad koa kingad `jalges olema, kuda tema siis `pal`la jalu teenib Juu*

4. (veskis) renn, mida mööda vili jookseb kolust kivide vahele `keñjäst `lassa kive `pääle `vilja Vai; vili `kaltaste kerstu `sisse, säält läheb `kinga ning siis kivide vahele Ans; *Kingast pudises vili kivide vahele Kaa; Arkpill raputab `kinga, siis vili jouseb paramine kulise. Kinga änd on arkpilli `vastus Pöi; kengast jouseb vili kivi `alla Var; kengäst lähväd teräd kivi `sil`mä Saa; king on allpidi kolu Ris; `veski kinga kand on `niuke toru, sialt jousevad iibikesed `väl`lä Juu; Kingast tuli kua tellida, kas teri rohkem vai vähem `sil`ma laske Trm; Kingä likats kingä all Kod*

5. adratald – VNg IisR `atra `kenga on `miska [adraga] ühest kohast toi (teise) `menna VNg

6. ankrüküüne puust kaitse keng `pantaks `ankru küüne `alle, et küin laeva `kül`gi ära ei kriibusta; keng on rasvaga kokku `tehtud, siis tuleb `kergesti üles; puulaevadel on kõigel kengad Hää

Vrd käng

-kinga Ls öökinga

kinga|jaan jõulumäng, kingsepp kinga `jaani lapsed mänksid siis (näärpäeval) ka Krj

kinga|kass saapasulane kinga kaas. kahe aralik, suured sarved Jäm Vrd kingapoiss

kinga-känga deskr mõni käib kinga känga Mär; `vankri rattad kõivad kinga känga Kse; luude tõbes loom keib kinga känga Tor Vrd kinga-kõnga, kinka-känka

kinga-kõnga deskr kis leheb nii sandisti keies, siis `eettesse, leheb kinga kõnga Khk Vrd kinga-känga

kinga-künga kipakas deskr see naa kinga-künga, seisa paigal mette Kse

kinga|lill käoking – Aud KJn Pst kinga lilled. sinised tuttus õied Aud Vrd kängalill

kinganõ k'inganõ künklik k'inganõ maa, k'ingo^o ja loho^o Se Vrd kingune

kinga|nina sinine käoking – Tõs -poiss saapasulane – Tõs KJn Vrd kingakass -roos sinine käoking kingaruasid on sinised ilma aisuta IisR

kingas¹ `kingas g `kinga Jõh IisR van king `Kingastel mul iad krobulised `tallad Jõh; `Käisivad kuos nigu `kingas ja sukk IisR

kingas² kungas kingaste peal Kul

-kingas Ls öökingas

kingi kingi, `kingi kingadega Mei isa käis vanade saapa `koonudega einamaal `niitmas. Nendega ta käis kabelis kingi (kingad palja jala otsas); Ma tuli täna kabelis `kingi teile Rei

kingi|liha seasink – Ris

kingi|pulm järelpulm `Kingi`pulma `pieti kaks nädälä `iljemb, sis nied, kie lubasid `pulmaajal `kinki `tuua, tõid senel `päiväl `kingi ärä Lüg Vrd kinkpulm

kingissepa- kingsepa- kingissepa vasar, pisigene laia põhjaga Khk; kengissepä `naaskel om lühik Krk

kingissepa|mäng jõulumäng = kingissepp – Muh Tõs Pst **Vrd** kingsepamäng

kingis|sepp 1. a. kingsepp *kingissepad* `võtavad omale poesiks, kes `tahtvad ennast *kingissepaks* õppada Jäm; *kingissepad* olid *änamini* egas külas Khk; *kingissepad* panavad *arjased* roadi `otsa, muidu *ta_p* soa läbi `pista Jaa; `naaskelt oo kingissepäl alati `tarbis Mar; *kingissepp* tallutab `kinga Kse; vii `saapad *kengissepä* kätte parandada Tõs; siit `minnes on kingissepa maja paremat kätt Ann; *proua* `saatis kingissepa `juure `kingu `viia SJn; viisi `saapa *keñgissepä* manu paranda Trv; *kengissepä* käüside talust `tallu Hls **b.** fig (katkistest jalanõudest) *lihunik* `pilkab *kingisseppa* ning `rätseppa (sukk ja saabas katki); *rätsep* vaadab *kingissepa* `aknast `väl'la Jäm; üks *kingissepp* vahib `aknast `väl'la Mar

2. a. jõulumäng; mängus kasutatud õlest inimese kujutis *kingissepa* `silmi `jälle peest ära `soskida - - [mängija] `katsus et sa see *kingissepa* ikka maha saad sält Jäm; `mängisid *kingisseppa* uue aasta `laupe Khk; *Kingissepa* silma turkamene Han; *kingisseppa* `tehti `õlgest nagu inimene Pär; *neäri`õhta* `tehti lastele õlest *kingisseppa* - - turgiti *kingissepa* `sil'ma Juu **Vrd** kingsepa-, kingissepamäng **b.** õlest inimese kujutis, mida näärpäeval kantakse talust tallu *näärpääbäl* neid tehässe, viiässe pannasse ukse taha ja kui ukсед `lahti, siss viivad *tedrekulle* `sängi, et *tedreku* laps Vig

3. linask – L *kengissepad* `valged laiad kalad, punane liha Var; saime angerast, augisi, `säрге, *kingisseppa* Aud

kingitama kinkima *Ei lieri* `kinki `antud. Eks mõnes kohas said kingitada Kei

kingitus *kingitus* g -e VII Põi L K I Hls Krk Puh San Kan Lei; *kingitu|ss* g -se Trv TLä, *kingitü|ss* Vön/-s/ Rõn Krl Plv, *kingitü|ss* g -se Har Se(*kingitü|ss*); *kingidus* g -e Jäm Khk Emm; *kingid|us*, -üs g -kse Kuu; `keñjitus VNg; p *kingitset* Krk kink Neist kes oma `kingiduksi tagasi ottavad `saavad perast `surma kodukävijäd Kuu; *tama* sai üvä `kingidus ka Vai; kui väärt `suline on, siis `antesse kingidussi Khk; Kes ikka vähegi peremees oli, see tegi sulilisele `mihkclipäavaks ikka kingituse koa Põi; sõja `aeges jägati lastele ameerika kingitusi Mär; lastele andase jõulus kingitust Tõs; pruudil tuuaks ikka kingitust koa Ris; See (kesa poolkordamine) pidada põllule kingitus olema Amb; sai kingitusi tosinat `kaupa JMd; *vanass pruudile* antud kingitusess tükk `süpi, kamm ja nuga; õhval õli vasikas. minä *ännin* egäle lehmäle muriku `leibä nuare lehmä kingitusess Kod; viimätse ku üteli `anti jõulu kingitset, miu ütsinti `jäeti valgustemedede Krk; mõni kogup `õkva rikkit vaderit, et siss laits saap pal'lu kingitust Nõo; mi `rahvall is olõ medägi kingitusess viiä?, is lähä sinnä ei? Har; seo (pikk eluiga) om jo kingituse aig, seo ei olõ elo aig Plv; õga puul'pühä `anti üts `ruubli nooda päält kingitüst kerikollõ Se

kinginael hobuserauanael *obuse kingnaelad* Mär; *kingnaelad* - - olid lestik`kortsed HMD; *King naelad* pidasid [searange] otsast `kinni Kei; suur king nael - - oli laual, niesukene kellega uost `rautata VMr; tee obese kingnaelu Trm

kingsepa|mäng jõulumäng – VNg Khk Pst **Vrd** kingissepamäng, kingissepp

king|sepp 1. jalatsitegija *kengsepp* `ombleb `traadiga VNg; lähän kinkseppäle `saapaid `praavitamma; *Kinkseppal* ei ole `kinga ega `rätsepal `püksi`perset; siin külas kaks kinkseppi õli Lüg; vanast kinksepad `otsisid arjassi taga Ans; kinksep tümatub `raati, kui ta `saapud teeb Krj; *kingsepp* `tõmmab vaksiga üle oma nõõri Emm; *Kinksepad* `lõpivad `otsa, `kiegid taha enäm sedä amõtid õppi Khn; *kinksepad* paganad rikkuvad kingäd ää Juu; sea arjaksed kinksepad pruugivad neid HJn; *kingsepp* kua käis peret VMr; tegi sadulsepa tüöd

ja tegi kinkseppa tüöd ka seal `kõrvas Rak; siin one kaks kinksepäd Kod; kis `ol'li iä kinksepp, sii `mõistis tehä KJn; temä olli kenksepä tüü tegije Hel || fig Viis venda vahivad kingsepa aknast välja (saabas katki) Kad

2. õlest inimese kujutis jõulumängus kinkseppat mänñiti sis (jõulu ajal) Hlj; mis sääl see `sokiji on sält, see küsib: ons kingsepp kodu? ja on. mes ta teeb? `kingi `saapud. teeb ta moole ka? äi tee. ma sossi su silmad. no sossi Jäm; keerutas õled ää ja, õle tuustid, kolm tükki s_pialt sidus kokku ja kinksepp oligi `val'mis Hag; neli `joulu`passi `seoti `olgedega kokku, siis sai kinksepp. sie `pandi `seisma - - siis akati kepiga kinksepa `silmi `välja `torkima, `jalgade vahelt `torkisid selja taha kinkseppa JõeK; õle sidemetest `tehti kinksepp siis sel torgiti `silma piast `välja VJg Vrd kingsepamäng

3. linask kingseppasi meres ei ela; ned oo jõe kalad ned kenksepad, suur `jummis tume kala Rid

Vrd kingissepp, kängsepp

kingukas kingu|kas, kingo- g -ka

1. künklik küüni juuren one kingukam kõst (koht); kos kingukam, siäl one vili arvem Kod Vrd kinguline

2. kink `niske kingokas one, suur mägi ep õle Kod

kinguke dem < kink¹ edimäld `ol'li tasane, siss `tulli `väike kengukene Nõo; `niite sisen om `põntsu, nisukese kengukese Ote

kinguline `kinguli|ne g -se VNg, kingo- Kod künklik `kinguline maa VNg; siäl o kinguline mets Kod Vrd kingukas, kingune

kingu|mets kingumets one ike nõmme mets, `kõrged kuevad kõhad Kod

kingune kingu|ne Hää Hls, -nõ Krl, g -se; kingo|nõ g -dsõ Se; `kinkune Kuu kinguline, künklik `kinkune maa Kuu; sii maa o sii kingune Hää; meil om `väegõ kingunõ maa Krl; kingonõ kotu's Se Vrd kinganõ

kingu|pealne künkapealne kingu `pialne on `veiksem, küüra `pialne on suurem; kingu `pialsed tikuvad siin savised olema Lai; siin karjamaal on `kõrgem koht, kutsutakse kingu `pialne Plt

kink¹ kink g king|u Muh Tor/-n-/ Hää Saa K I(g -o Kod) M V(-n-Har; g -o Plv Vas Se), `kingu Lüg Jõh IisR, -o Jõh, `kihju Kuu; kenk g kengu Rid/-ä-/ Mar Kul T(-n-); `kinku, -o g `kingu Vai kõrgendik `künkäs on `suuremb kui kink IisR; kenk einama sees Kul; sij on lausk maa - - `ühtegi mätast ega `kinku ei ole Saa; `sõitis ühest kingust `alla ja teesest ülesse Kos; me põllul `kinkusi põle JMd; kungas on veikemb, kink on `kõrgemb Iis; riisu ein kingu `piäle, obene tuub ärä; suared kasvavad lodo metsän, niid ei kasva `kõrge kingode piäl Kod; kos on liivased kingud, kraabib [mäger] maa `sisse augu Äks; kingu otsan kuuse all Trv; ańg `olli tuisanu nigu kengu `muudu üless Ran; tuu suresski Mõisanurme `kenku ärä Puh; kusi `kuklase kannava nokiga kokku suure kengu Nõo; `korgõ kenk, midägi sääl ei kasu? Võn; maa om `kinkõ täüs Har; mõtsaserväh `ol'le üt's kuiv kink Röp; `mäidse maa? koh `kinka pal'lo Se

Vrd kingukas, kinks, künk

kink² kink g kingi Põi spor L K, Iis Trm, `kingi Kuu Lüg Vai(n `kinki), kińk g kingi Lei; kenk g `kengi VNg kingitus minu ristemä sai `lierist `kenki `piibli VNg; tämä tõi `kinki `piigudelle Lüg; Ise tegime kingid, `antsime selle käde, kes [lastele] jõuluvana tegi Põi;

`*andis teesele* `kinki *pudeli õlut* Tor; *pruudil tuuaks ilosad kingid* Ris; *ma sain selle* (rätiku) *kingiks*; *kingi* `vastu *põle kellegil midägi* Juu; *noorik jägas* `väimevakast *pulmalistele* `kinkisi Kos; *mis* `kinki *sa mult tahad* JMd; *k i n k i j o o m a* pulmas viinaga pruutpaarile raha koguma *isämies* `kutsus *pulmalisi* `kinki `juoma Vai

kink³ *kink* g *kingi* Ris Krl Lut; *kiñk* g *kingi* Trv Võn, *kiñgi* Har Rõu Plv Se, *kingu* San sink, *kints iga* [pulma]laua *peal oli kaks* `kinki; *pulmapoisid* `leikasid `kinki ja `laulsid Ris; *vanast ollu* `pulme *ajal sia kingi lavva pääl* Trv; *ta and mullõ* `terve *tsia kingi* Võn; *vanast ku?* `Riiga `miñti `pañti *kiñk liha leevä* `sisse *küdsämä* `ahju, *siss* `pañti `Riiga *üten* Har; *ol'liva?* *imäle ka* `annu_ *kiñgi lehmä lihha* Plv; *põlvõni om jalg, a mäe puult* `põlvõ *om kink* Se

kink⁴ *kink* g *kingi* Muh Var Tõs(-ñ-, g -u) Khn õllejagaja pulmas *kink tõi pulmalistele õlle* `välja; *kink* `olli *valit mees, kes* `joonuks *ei jäen* Muh; *õlle nõue tühe, mine* `ütte *kingule, kink toob uut; kink, kink, keres põleb, ütase siss kui õlut tahetse* Tõs; *Taris kingile* `üeldä, *et teist õlut kua tuõb, esimene lõpõb* `varssi `otsa Khn

kink⁵ *kink* g *kingu* *keerd trossis Uus tross lõõb esmald kinkusi täis et erm; Trossi kingud saab trossi otsast välja keerda; Vana trossil lõõb arva mõni kink* `sisse Emm

kink⁶ → kiä

kinka-känka *kinka-känka* Juu Trm Plt, `kinka-`känka VNg Rei Juu

1. *deskr* *vaevaliselt käib* `kinka-`känka, *viletsa käimaga* Rei; *Jalad on nii ullud all, käib nii kinka-känka* Juu; *kui rattal põiad pialt ära, siis tuli kodu kinka-känka* Trm

2. *deskr* `lapsed *rõnivad puu* `otsa ja `tievad `kinka-`känka VNg

Vrd *kinga-känga*

kinkama `kinkamma, *kingada?* *lonkama Linkas kinkas Hipõ poolõ?* Urv **Vrd** *linkama*

kink|asi *kingitus kink* `asja *ei tõhi* `anda *edesi, piäb omale* `oidamaie Lüg

kinkima `kinki|ma, (ma) *kingi(n)* S L(-ñ-Vän, *kinkma* Tõs, `kiñkma Han) K(-mä Juu) Iis Trm, (ma) `kingin R(-mä Lüg Vai); `kink|mä Khn Lei Lut, -me Hls, `kiñkmä Kod Trv T V, (ma) *kingi* Khn M T, *kiñgi* Kod V

1. *kingituseks andma* `Kingitud *hobuse suhu ei valadeda* Kuu; *ku on* `tanjud `kiñjitu, *siis on* `piimä ka `kiñjitu Vai; `kinkis `suilisele *jaanibeks uue jõki* `riide Khk; *Kingit obuse ammast äi voadeta* Põi; *kingit* `asja_p *tohi ää* `kinki Muh; `kinkis *poisile jõuluks aavitsa* Mär; `kinkvad *ko kõvaste* [lastele] Vig; `antku *at't küll aeda täve, kiñjku eit küll kerstu täve* rlv Khn; *tüdar* `kinkis *jõuluss uue räti* Hää; *mis ind sie on, sa* `kinkisid *oma obuse ää* JMd; *kuperner* `kinkis *selle loõsi oma ristipoeale Rennenkampile* VMr; *tõesed kiñksid kes viis, kes kolm rubla; kingitud obese suhu ei vaadatama* Kod; *ristiemä kinks miul kõrdi rõõva* Hls; *mis ta siul kiñks* Krk; `mõisa *provva kiñk mulle sügisi üte musta* `lamba Ran; *t_om nüid ütstäis kõik, kas serätsale* `laina *vai kingi, temäst tagasi* `masjat *ei ole* Nõo; `mõisa *ärrä om selle krundi* `kiñknu *igävetsses omandusess Veliste seltsile* Ote; *mullõ kiñgiti üt's illuss lugõmise raamat* Har; *ma_kiñge tälle hobõsõ uha?* Rõu; *vaia mul ka pidämä* `naada? *naid kiñgitiüisi rätte* Vas || *fig ja palusivad mehed küll ja, et* `kiñkige *meile elu õpetaea* Äks || *keisre poea* `sündimise `aegas *kingiti see reñt maha* Tõs **Vrd** *kingitama*

2. *andestama; järele andma; kätte tasumata jätma* (tavaliselt eitavas või eitavasisulises lauses) *Ei sie ole* `kingitud *vaid* `suolas Kuu; *ma* `sulle *sedä ei* `kingi, *ma tasun* `sulle *kätte* `kaksikalli Lüg; *Nu* `uatagu *aga, luotku, et ma* `talle *naha* `täie `kingin IisR; *ma seda*

sinule mitte_p kingi Jäm; ta o ikka üks säre mees koa, ei see kingi kellegile Muh; ega tä sedä kingi, küll tä `näitab sole Mar; Sij on sul lainatud, mitte kingitud Hää; örilane paneb (nõelab) nõnna et paun pale peal, ei ta kingi Ris; ma ei kingi seda sulle sugugi, ma tahan selle kõik `sulle kätte `maksa Juu; Vaadake, et te `karja `villä ei lase, egä Tõnis teil siss ämp ei kingi Hls; Oh `taivake, ega me es kingi näile, nimä valasiva meid, me valasime näid Ote; as sa võrokaal, taad ma sullõ ei_kiingi? Kan; Ega ma_telle noid ilusiid juttõ ei_kiingi, miä tä mu_pääle aja Rõu; Kristuss pühä Madõlõ `kinke kõe patu? Lut

kink|pigar [pulma] `toise `päivä `ehtal akketi `kinki pigari `juoma -- siis ken sedä `viinä joi, see pidi raha panema `sinne `vaagana `sisse Vai

kink-jõnkadi deskr kink jõnkadi jõulud tulavad Muh

kinkjä tgn < kinkima `Kiinkjä oleved kivisilla päält alla sadanu (õeld kingi mangujale) Hel; `kiinkjä om ärä koolu, ilma `añja `otsa saanu Nõo

kink-kankadi deskr viletsasti ta (kirjutamine) lääp kah kink-`kankadi Kam

kink-konkadi deskr Temäl om iki nu kink-`konkadi jutu Ran; nüid om maa kõik' kink-`konkadi alvaste aritu Nõo

kink-kõnku deskr tüdruk es viisi tööd teha mette, `tahtis paljast kink-`kõnku `lüia (lulli lüüa, ringi ajada) Muh

kinklikanõ `kinklikanõ Rõu Se(-ga|nõ g -dsõ) künklik Tan omgi `kinklikanõ maa Rõu; noidõ `kinkligatsidõ maie pääl olõ_i hüä e'lä? Se Vrd kinkline

kinkline `kink|line Trm Rõu, -lene KJn, `keñkli|ne g -se Puh Nõo Kam künklik tuu maakotuss `ol'li serände `keñkline ja mägeline Nõo; kos mägitse ja `keñklise maa, säääl om kruusakit pal'lu Kam Vrd kinklikanõ

kink|pulm järelpulg kel ike oli `joudu kink`pulmi pidada, sie sai `palju `asju viel; vanad kenk`pulmas ei käind, `nuored `käisivad kenk`pulmas VNg; kinkpulmad on pärast, kaks või kolm nädalat iljem, siis [pulmalised] tulevad `kinkima HJn; kink`pulma `peeti, kudass noorpaar ise `mearab Amb Vrd kingipulm

kink|raha kingituseks saadud raha Ta (isa) sai [mõisast] iga `aasta kaks`kümmed viis `rupla kinkraha, sie `arveti `rendist maha; Minu `pulmade ajal sain kinkraha sada `rupla `kulda Lüg

kinkune → kingune

kinks kinks g kingsu kink, kungas – Sim

kinmä → kinmäss

kinmäde `kinmäde kindlasti tule sa `kinmäde, ärä sa jätä tulemada; tuy `tiidse `kinmäde toda tüdrukest; arst kobib ärä, `ütleb: jah, sul võip `kinmäde pantvo'rm olla Nõo Vrd kimmäde

kinmähe `kindmähe Urv Plv, `kiimähe Röp

1. kindlasti; tugevasti Nii saisõ kaas kindmähe pääl Urv; `õkva `kindmähe nakkass `vihma tulema Plv Vrd kimmähe, kinmält

2. Linna külvete vanast õigõ_`kiimähe Röp

kinmält `kinmä|t, -d kindlalt, tugevasti jala om nii nõrga, ei ole et ma saesa `kinmäld `jalgu pääl Nõo Vrd kinmähe

kinmäbäst `kinmäbäst kindlamini, tugevamini rehe `värril `rišti puu -- tuyga kinnitädäss, pidi `kinmäbäst kinni? Kan Vrd kimmäpä

kindmä-

kinmäss kinmäss g `kinmä Vön Kan/kinmäss/; kinmäss g `kindmä Urv Har Röp; n, g `kinmä T(-h-, -nd-, -a Kam) Röp, `kindmä V(-nd-, -nt- Har)

1. tugev, kõva, vastupidav loogast `panti ka kruuv läbi, et siss om regi `kinmä, võib veerest `tõsta; täl om `kinmä ussaid, ega kana `väl'lä ei saa sääl Nõo; ratta trehv olgu? õigõ? kõvast ja `kinmäst ravvast; ilma `klambrida ei saa? tare nukk `kuigi `kinmäss Kan; sõss `pahti [jüvä] ütte `kinmähe `nõvvo, kaasõ all kõvastõ Plv || kui `siibri om `valla, siss `liibuva ärä üdse, kui `siibri ei ole nii `kinmä Kam

2. (otsuse)kindel, usaldusväärne, sõnapidaja annap `perrä kõegile, ei ole `kindmä aruga Ran; mina olli `kinmä inimene, mia es kõnele mitte üits puul sõna Nõo; kae kui kinmäss mijss ei kõnõlõ midägi `vällä Vön; `kinmä usuga mijss - - ta pidäss `kinni omma sõnna, es limgata `väl'lä Kam; loo? mullõ puhass südä ja anna mullõ vastan `kintmä vaim Har; olõ `kindmä sõna `annu Plv; kes alate naard ja heboskõlõss, kes ei ole `kinmä inemine; kes kõva, kinmä meelega om, tyy olõ ei `heit'lik Röp **b.** kindel, veendunud ta lubass küll, aga ei või `kinmä olla tolle `pääle Nõo; olõt sa uman asan `kindmä Rõu **c.** otsustatud, lõplik karjakahjal tetti küläkarjusse kaup `kinmäss Ran; um `kindmä kaup tett Plv **d.** karm serände `kinmä käsk `tulli, es saa jättä minemädä Nõo

3. tugev, toitev temä [lihaga kapsas] om serände `kinmä süük, ega kõtt tühjäss ei lää Puh; `erne tõmp `ol'li `kinmä süük, kui sa ike tüki vai paar ärä seit, siss `ol'li südä säpun Nõo; leib om `kinmämb, leevä üivä om kõva, kaara kiska om nõrgemb Kam; kirbupuder olli vjil `jaksamp või `kinmäp kui piim Ote; ku_liha `süüte, siss ei_`pel'gä nii `kül'mä, kae_tiä om sääne `kindmä süük' San; Ojoh toonu_no_mullõ kah taha_lavva pääle midägi iks kinmämpä [toitu] Urv

4. kindlaksmääratud `Kinmät `aigo ja `kõrda pudru kijtmiseh kunage es olõ? Röp

Vrd kimmäss

kinnar → kinner

kinnas kinnas eP(ke- Lälö Kul Kir Ris Juu, kjõ- Khn), `kinnas R, kinna|ss eL(-s Hls, -s Har Rõu Plv Se, kinass Lei), g `kinda kinnas **a.** ku on `kül'mä `aiga, siis tehä `kindaga ka tüöd, a ko on `suoja `aiga siis `panna `kindad `tasku Vai; ma_s pane `kindud käde Khk; kui kül'm aeg, olid jõhvist ja `villadest segi `tehtud `kindad, nee äi võta [noodapüügil] vett `sisse Pha; Kanepid küliti `kindaga, siis linnud äi söönd sügise `seemid ää Põi; sile läheb karuse `sisse = käsi läheb `kinda; paneme kahed `kindad ülissute Muh; see löng `aitab `kindaks küll Käi; ema `piutab `kinded Phl; läks uue kinnastega agu tegema, `lõhkus kohe teesed ää Mär; ruut' `andis koa iga ühüle sukad ja `kendad Kir; ma ole `kindu ja kapeti kudun Tõs; `piotõt `kjõndad Khn; ei meil ei ole siin kalame `kindid Vän; Ta on kõik oma varanduse ära `kautanu, nüid põle `kindas, põle `peidlas Hää; ühe lönga `kindad on `ühte `karva kas allid, mustad või `valged Hag; kirikuskäema `kindal olid kirjad sees, need olid kahe löngaga `tehtud ja mõni kolmega Juu; teese kinnastelle tegin `kärpsed `sisse, teese kinnastelle tegin lapid `sisse [mustriks] Amb; lubas [teenijale palgaks] puari `kindaid `juurde `anda Koe; kuon selle lönga kinnastest VMr; ei mul õle `kindaid tarvis, ma targenen pal'ja kättega Kad; kes `nõöri vedavad, neil on `kindad käes Trm; vanad mehed käesid alate `kindad vjü vahel, päräd `allapuale Kod; ega löng väga kjjrd ega ka laug ei `kõlba, piab `kindast paras olema Pal; pruut' pidi talle (kõrvanaisele) `anna paari sukke ehk `kindid Ksi; ku ta `ol'li `aasta [sulaseks], sai kolm `paari `kindid ehk neli `paari sokkisi

KJn; `kinda viir om ära koet, vart `ürgä kudame; sukke tetti küll niidist, aga `kindit es koa `kennigi mundest ku villatse lõngast Krk; ei saa jo kinnast ei sukka, kui lammast ei ole Ran; mia õdagide kudasi `kindit Puh; mul ku ma `kindakodaja olli, `olli ommuku perä, õdagu peo ja `olli valmiss kinnass Nõo; ommi `poissegaga ma_lli vedänu küll [vägipulka] noid ma tõmmassi üless nigu `kindit Ote; peio poisilõ `ánti paar' `kindit ja palmit pael pääl Kan; `surnu meesterallõ alasi [pandi] `kinda_kätte ja küppär' pään -- no enämb ei_panda `kindõid ei kübärät Har; sul seo põll om kirriv ku pää`kohtumehe `kinda? Rõu; är? teretägu_ `kindaga, annat uma `lamba õnnõ är? Plv; kasukatsõ `kinda? tetäss `lambanahast vai vanast kazugast Se || vahel on külm [kalu] noppida, on pooled `kindad -- kujutud ilma sõrmita Pha **b.** fig lehm kut kinnas, udar kut kätis Jäm; Siber ja külmad kindad (käeraud) oo soole paras Mih; naerab isi oma `kinda `sisse, ei kuuluta testele Juu; kõhna nõnnagu kinnas Kod; kislaga saab `kindad kätte, kõrdiga kõis rekke, pudruga pool `sülda puid Lai; mis sa `kiitled `kinda sees, tule seisa mešte ees Plt; üt's `väike mehe kinnas (väikesekasvuline mees) Hls; nij om tõine kinnass tõisest paarist (ebakõlalisest abielust) Krk; ta_m (kass on) nij_rummal ku setu kinnass, kel päk'k sällä pääl om Har; k i n d a d k ä e s ~ k i n n a s t e g a (halvasti, lohakalt tehtud tööst) Sa piad `kindad ottama kääst ärä, `ehku `lähte siis [töö] paremine Kuu; Jüri kää läheb töö nii pitkali edatsi, just kut oleks töö juures kindad kää olavad Kaa; Vaada ta reha või vikati lütt, keik on nii tehtud nagu oleks kindad käe olnd Pha; Tee kätega, ää tee kinnastega Han; se üsna va `kinda töö Juu; Kinnastege keedäb leemi, argige teeb aseme Pst; `seante maja lämit ei pia, kinnastege tett Krk

kinna- → kinnä-

kinnar → kinner

kinnel → kindel

kinneline → kinniline

kinnem *kinnem* Rei Rid Mar rohkem kinni, koomale; tugevamini `Tõmbame `koorma kõie kinnem; Pane ake vähe kinnem; Ära sa kinnem küll änam kuju, ennem ikka lahtem Rei; mida `rohkem sa piijotad, seda kinnemaks ta (sõlm) lähäb Rid

kinner *kinner* g `kindri Rei eL(-ín-; `kinner Rõn; kinnõr' g `kindrõ Har Vas; pl `kindrõ San; n, g `kindre Krl Se; kinnär' Urv Har Rõu Vas Röp Lei), *kinder* Var g `kindre Khk(`kintri) Mus; `kinder g `kindri Emm Rei, -e Käi Vil; `kinter g `kintre Kse; kinnar g `kindra spor Sa, Muh Tõs Nis/`kintra/ Ote, `kindre Hls; kindar Han, g `kintra Kse, `kindra Tõs; g `kindra Kos Võn Kam; elat `kindrest Hää, pl `kindred SJn Vil

1. põlveõnnal saterkuub oli pikk, `kindreni Mär; Tuška `kindrest saadik, mis ei ole jakk ega palitu Hää; pal'k vajutas sedä `jalga -- aas jala `kindre `sissi muna Vil; jala valuteve `kindre alt Krk; lei tagast `õkva `kindride Ran; jala soone `kindrist valutiva Puh; kae ega pikki sukke es ole, `pal'lald `kindreni Rõn; `kindrest ommava_soone_jäänü_ `lühkesess Röp; `kindre päle ai `haigõ, laz_õi `astu? Se **Vrd** kindrem

2. reis, kints; looma põlveliiges, koodinukk *anna vitsaga `ümber `kintrite Khk; vanal inimesel jäävad `kindrad lahjaks Jaa; `kindrad läin üsna `aigeks, pailu kein; lund oli obusel kinnardeni Põi; `lõika `kindra küljest [liha] ja pane patta; nüid tantsitse poiss ja tüdruk `kindrud pidi koos ja Muh; kui esimene küünd oli, siss võttis `kintrad `aiges Kse; sai särtsu mööda `kindraid Kos*

3. kehaosa allpool puusi, reba püksid kinnarte peel Jäm; püksid `vaibuvad kinderde `peele Khk; Pisike poiss laseb öuet kaudu, eesel püksid kinderde peel Kaa; püksid tesel `puhtaks kinnardele vaon Muh; Püksiröhm ei lase püksisi kinderde peele vauda Emm; püksid sool kindarde piäl kõik, tõsta püksid ülese Tõs; püksid `vaovad `kintrade `piale Nis; püksid vajuivad `kindresse SJn; püksi om kinnarde pääl Ote; püksi[?] satassõ maha üle kinnõrdõ San; Pügsi omma_kinnärde pääle_ribatanu[?] Urv

kinneral kinnera|l, -l Khk Põi kindral kinneral Aen olnd `kohtu miheks; Võta ohjad kåde ning söida kut kinneral'l Khk Vrd inneraal

kinnerdama → kinderdama

kinni `kiinni, `kinni L(-e Noa Mär Hää, kinni Mär Vig, `kenni Mar) K(-e Ris) I, `kinni R S(`kenni, -e, `kinne Phl) M(`kiinni Pst, kinni Krk `kinne Hls Hel) T(`kiinni Ran Nõo); `kindi Sa Muh Han Var Tõs Khn KJn, `kindi Pha Khn Hää Ksi KJn; kiinni[?] V(kini[?] Vas, kinni[?], kinnih, `kiinne Ráp, kinni Se[k'-], `kiinni[?] Lei)

1. suletud seisundisse, suletuks; suletud seisundis, suletud; ant lahti, avatud lõks lüüb `kinni, kui iir `pääle lähäb Lüg; Kot't `liiga täis, taha `ühtigi `kinni `menna IisR; kuue aagid pannasse `kinni; pane raamat `kinni Khk; Riinid olid `kinni alles (puhkemata); selle mulgu võiks nüüd `kinni `panna, sealt pole änam läbi `käia midagi Põi; ohjalukk äi seisa `kinni Phl; kis ärjä suud ega obose suud `kinni paneb, kui tä `pahmab Mar; kui oo ukсед `kindi, põle kodu Var; siis ne panid ruttu vära `kinne Ris; ommiku mina `vaatan, et lauda uks on nii lohakalt `kinni `pandud HJn; pane ahi `kiinni, ahi on ärä küdenud Kod; `aiged silmad on omuku rähmägä `kinni KJn; egä neil es oole [vammus] kaala alt `kiinni, kikk iüst ol'li `lahti Vil; `panti uss `kinne Hel; pane `värjä `kinni ja lase aandel ussaian olla; lehm `rüük'nu nii `irmsade -- ei ole `pannu `suudki `kiinni Nõo; puulust tõmmati `kiinni ja suur uss ol'li `valla (rehetoa kütmisel) TMr; kapi võt'i `sündü ette kül[?], a uss es püsü_kiinni[?] Rõu; ku ihovarotusskatsk sälah ol'l, siss pañnit `hammõ alt nõglaga_kiinni[?] Plv; `ma_kõhe nii et saa as suud ka kiinni[?] `panda[?] Vas; `panku_i[?] sanna `ahjo viil `kiinne, lase_hüdse_`sijbüse[?] Ráp; püt'ül omma mölõba otsa kiinni, `tõrdol om õnnõ üt's kiinni Se; käsi kinni fig (ihnus) tä käsi oli `kinni seal `juures, ei tä annund kedägi Mar; teese käsi põle `ilmaski `kiinni ja on tal `kõike küll Juu; tema käsi on `kinni ei sij mijs anna kedagi Trm; temä käsi oo `kinni, temä ottigi midägi tõisel anda ei taha Krk || (asutusest, kauplusest jms) mittetöötav(aks), mittetegutsev(aks) puod `kinni Kuu; `kuoli`poisid `lassa `lahti ja `kuoli on `kinni Vai; Poed on `kinni `pandud Khk; `Ööse on linnas kõik kohad `kinni, pole `minna `kuskile Põi; kõik kohad oo pühäbä `kinni Tõs; pühapäe on `palvemaja `kinni Koe; kõrts `panti `kinni Trv; kõrdsi `pantiva jaanipäeväss `kinni Nõo; puut' ol'l kinni[?], ni saa as `leibä Vas || ka fig (magamisest, tukastamisest; surmast) ommiku vähäkese `läksiväd `kella `kuuvve `ümbrusses `silmad `kinni Lüg; ta pole `silma `kinni `saandkid Jäm; pani silmad `kinni, pole täda nüüd änam (surnud) Khk; ma lase korra silma `kinni Põi; ei tea, kas selm läks `kinni mool Mar; Ta on silmad igavesti `kiinni `pannu Hää; `üösse ei maga, siis `pääva aal käib `ringi, silmad `kiinni VMr; sil'm vähä viirat's `kinni ja näi ka und Hls; ku mul silmä[?] aotulõgi `aigu kiinni_poigahtu[?], nii ol'l hopõn `kaonu[?] Rõu || fig (vaikimisest) mis sa nii pal'lo klobised, pea `eese suu ete vahest `kinni Mar; pia puul suud üsna `kinni Hää; pia enese lõuad `kiinni Hag; keš inimeste suid jõuab `kiinni `panna VMr; pidä suu sinä `kiinni Kod; pia ometi pool suudki `kinni Ksi; mina es `julge kõnelda, pidäsi suu `kinni Ran; `ütleb

serätsit `sõnnu, et tõesel jääb suu `kinni nigu lõhn Nõo; mis sä mügisest alati ei piä? suud kinni? Räp

2. kinnises ruumis, uluall; kütkes, köies; ulualla, kütkesse jne; ant lahti, vaba **a.** pane `porsad rihe `kinni VNg; `luomad `tarvis `kinni `panna Lüg; Aja `luomad `kiinni ja tule `õhtale IisR; obosed `pandi kaik `kinni Vai; `lautas sidu `korda `kinni `oldud Khk; Pane koer lauta `kindi Kaa; puust onk, senna `külge pannakse lehm `kinni Pha; mine pane obu `kinni Emm; loom on seina `külgis `kinni Mar; obune väga `pooksil `kinni Mär; loomad pannase talves `kinni, ei kõi `välläs Tõs; mõni täkk on alati `kiinni, ei soa teste `ulka `lahti `laska teist Juu; kessi siad `kiinni (sulus) ois Kod; käesin kaits nädälit karjan, enne kui kari `kinni jäi, ilmad alvass lätsivä Ran; üits lehm ei pidänä endä `kinni, `kiskna lõjast `valla Nõo; üteli naesel mõni kuus säedse last kasunu, kõik aian om `kiinni Rõn; kõüt `hobõsõ kõõvo `külge kinnih Räp; timahavva jäi `varra kari kiinni, tiia_i? kuiss söödägä jovva läbi tulla? Se; k i n n i a j a m a omanikult kahjutasu nõudmiseks paha peale läinud loomi arestima teise küla loomad olid meite odras, ma aisi `kinni; vanast oli üks rubel `trahvi `maksa looma peelt kui `kinni `aeti Khk; Meie siad `joosid korra mõisa põllale. Metsavaht `juhtus sial olema ja kohe akkas sigu `mõisa `kinni `aama Han; lehm `olli mitu `päivä `kaot`sin -- `olli `kiinni `aetu Nõo **b.** karistuseks pärast tunde (koolis); teiseks aastaks (leeris) ja `irmuga pidid oppima et `lahti saad, `muidu jättas oppetaja `kinni ka `lieri`lapse, `toisest `aastast VNg; neid (õpilasi) on äga `õhta sääl `kinni Khk; Kui sool osad (õppetükid) tehet pole olnd, jähid `kinni Rei; ja kool`meister `jät`tis `kinni HMD; külap tal ei old õpitud, ega ta muidu `kiinni jäänd VMr; sij` olli rumal, siss jäi `kinni, `jäeti `kinni Krk; latsõ? jäävä? koolil kinni? Krl **c.** vang, vangis mies `viedi `kinni `kolmest `aastast VNg; Sie läks `kinni oma tegude iest IisR; see varastas, selle pärast ta on `kinni Khk; `Pandi kohe `mütmeks `aastaks `kinni Põi; ega vähikse süi pärast `kinni `panda Mar; poiss oli maksujõuetu ja `löödi `kinni Var; `viidi kuu aa eest `kinni Juu; kas ta kurat `issi (istus) `kiinni Kod; keda oli vaea `kiinni `panna, viis `linna ehk Jõgevalle Lai; mõisteti temä `mitmes ajass `kiinni Vil; kohuss om sedä är `mõisten, et ta piap kolmess kuuss `kinni minem Krk; kelle käest varastedu `kraami löedäss, sij` pannass `kiinni Ran; ku sa `viina aat pandass `kiinni ja tetäss sada imet Nõo; `tiit`i küll et tä varass um, a nägijät es olõ?, kiinni_`panda_saa as Rõu; naa? mia siist kiinni_`viidi, ol`li_`kõik` ilma süüldä? Vas; mõisteti `säitsmest pääväst kinni Se

3. täis, täidetuna, kokku, umbe; täidetuks, koos, umbes; ant lahti `tuhlid `aetasse `kinni kui vau `sisse juba eidetud on Khk; aav `pahtus `kinni, verd änam ai tule Krj; Silm `kinni paisetand kut suur rumm Põi; aua kinni ajamene on meil ikke matuleste asi Vän; ahendab suka `otsa `kinni HJn; kett kisk lehmäl kõri `kiinni Kod; kardulid `kiinni `aama Plt; seeña pagu tahaks `kinni toppi Pil; aav ei kasund änam `kiinni Vil; ma müüri selle augu `kinni; nüid om kinnass ärä koet ja `kinni lõpetet Trv; kõik mulgu ja `lahke olli kõvaste `kiinni tüpitu; nyy kaits `järve om `kiinni kasunu Ran; ku aud `kinni sai, siss seeme ja jõeme Nõo; omma iks kraavi `kinni joba Ote; tu kraav` vaia kinni aia? Se || (paikamisest, parandamisest) piab püksi `perse `kinni ajama Khk; kui `seiksed suured augud oo lina `sisse kärisend siis paigetse `kinni Mus; ei ole taal kis särgidki kinni `paikab Mär; Ma aasi suka augu `kinni

Han; mehe püksid kat'ti, `paika `kinni Juu; jak'k om `kinni paegat Trv; `kinda tahav `kinni kohente Krk; võta nõgel, puni si käiss `kiñni Ran; sul om sukk `kat'ski?, `paika_kiñni? Har;

4. (pealt) kaetud, kaetuks; ant lahti kattab maa `kinni juo õrass Lüg; mardid panavad `palged `kinni, siis keivad Khk; Jöed järved puhas alles `kinni Pöi; mene aa kardolide `peale `mulda ja mata `easti nad `kinni Mar; talvel kui jõgi on `kiñni, siis suab otse üle `käia Kad; kül'm lääp suurepess iki, suu võtt `kinni ja jõe ja järve puha Krk; virk `tütrik `olli `matnu tule õdagu iluste `kinni tuhk'auda Puh; [kartuli] kuk'k'aetass `kinni, siss om `kartoli maan; süük piap `kiñni `katma, muedu `kärbläse solgiva söögi ärä; siin om serätse turbavva, mes om pääld `kiñni kasunuva Nõo; pääväss pañnime unikude kot'i ja `katseme tekiga kiñni Kam; kui jo katuss kiñni om, pandass haripuu? pääle Har; ma_kat'i looma_kiñni_rõivastõga?, nii nakaßs lummõ tulõma Rõu; ku tedir pesä päält ärä_lätt, siss katt pesä kiñni? Vas; ko'va (kala) `püüdmine ol'l sügüse kõkõ suurõb, inne kinni `panmist (veekogu jäätumist) Se || (riietest, jalatsitest) pane jalad `kinni, älä `palja jalu mene Lüg; niid on jalad `kinni Jäm; moast (mudast) läksime `pal'la jalu läbi, siss pañnime jalad `kiñni Saa; paad ommoko jalad `kiñni Kod; tal ihu `kinni iki, ää et tal `seantsegi sel'lan om; miul oo tõine jalg `kiñni, tõine `valla Krk; ma naka `jalgu `kinni `topma Puh; ku `kerku lähikesi saeme, siss `kängsime jala `kiñni Nõo; etsa näe, ei mõsta `jalgu `kinni `kangi Kam; ma_`talvõ inne lummõ `jalgu kiñni? es kängi? Vas; sul rõivaßs säläh, kihä_m kinni Se

5. kinnitatud (seotud, õmmeldud, naelutatud jne) alukse `seilid `onvatta `kinni `siutu VNg; ajan üle `ääre sene `augu `kinni, `aiga lappida ei õle Lüg; `kiereti `kruvvid kovast `kinni Vai; seel ep ela kedad, `aknad `kinni `löödud Khk; `pandi puu `pulkadega `kindi Pha; `Akna loasid kititi `õmbe `rinki `kinni Pöi; lae `seoti `vaieriga `silda `kindi Muh; üks võtab rukit takka üles ja seob [vihu] `kinni; mine sõlmi need lõngad `kinni Mar; õle sidemetega pannasse kimbud kinni Vig; tubakas `kindi mähitud, sii ju sigar Hää; nõu vitsad `tarvis `kinne kopotada Ris; lammast `võetakse pikali maha - - ja siis pannakse temal kaks `jalga ristate `kinni - - pannakse paelaga `kinni Kei; kui kõis ää lagunend otsast, sis pestitakse ta `kinni Juu; püstandajale lüiakse iga nel'la poari takka toe `teibad, vitsaga `kinni Kos; Tõmmati kangas maha ja tikkudega `kiñni, et tuul ää ei vii Amb; rõõgud `pañdi `pañtidega `kiñni Pal; keidab nabavarre `kinni Ksi; palmitse `juusse `kinni Trv; lina om pud'eva, ei kannata `kinni tõmmade sidet Krk; mia kõedä `juusse `kinni Puh; sa võta nõgel ja niit, `suska paarist kotussest `kinni ja käib külländ Nõo; `kõitega kääneti kubu `kinni Ote; kui säñg om `kiñni kruvvitu, siss ta om kõva nigu `lüüdu Rõn; rüä vihk kõüdeti rüäkõrrõkõisist kõüdüsega_kõvastõ kiñni? Vas; mul om käsi kinni mähit Se; || fig s ü d a k i n n i kinnitatud (pärast soolase, tugeva toidu söömist); ant vesine sein soolast, süd'ä sai `kiñni Ran; ku rasvane süük' om, siss süä saab `kinni ku süüid Ote; ku sa `putru servät, siss süä om veßsine - - aga süü sa `ruustlit vai kañebi `jauhvõ, süämekene kiñni? Har; ma_panõ [pudrusse] õks hüä kõva soola, saa inemiisil süä kiñni? Rõu

6. külge, haardesse; küljes, haardes ku `luoma tappeta, siis ka `tõine `oiab `kinni Lüg; teine oeab lammast `kinni, teine niidab Khk; Ta [hunt] `kargas loomal kõrise `kindi Krj; `kargasi kapa `kõrva `kinni Pha; Uppuja akkab õle kõrrest koa `kinni Pöi; `akka `ümber kaela `kinni Muh; rõugud hoidvad `vankri `kartad `kinni Phl; [rebane] akkas ridva `otsa `ambuli `kiñni Noa; ass, ass, võta tä `kinni Mar; va `takjas - - ku need nupud `valmis oo,

kohe `akvad `kindi Var; `pahmaja oiab obused `kiinni Lih; `kargab teese `karvu `kinni Vän; `üstku tige koer su `kandus `kiinni kohe Kei; nukipulk oeab juhevitsa `uasa `kinni Hag; oja `ohjadest `kinni Jür; [hangul] kolm aru all, üks peal mis ojab `kinni HJn; ma_i jõund mul`likad `kiinni oida VMr; liivakas maa - - ei pia sõnniku `jõudu `kiinni Sim; võttis teesel rinnust `kinni Trm; veeke laps ei sua seessä, oia `käess kinni Kod; tema [koer] kurat `kargab kohe `jalga `kiinni Plt; laits ois kate `käega emäst `kinni Puh; aruvõrk ei pia `kallu `kinni; ma_less maha sadanu, aga sai õnneberäst `kinni aarda `värjätulbast Nõo; `olli nõnda lähiksen, et oless saanu käega `kinni võtta Kam; üt's poiss habõ minnu kiinni? Rõu; määnestki ossakõist ka järve pääl olõ õi?, millest kiinni haarda? Vas || fig Vana Ann oo `uhteinge eese minia otsas kinni, küll ühe, küll teise pärast; Sander oo ju selle Liide `kül'ges kinni, äga ta kedagid teist tüdrukut änam äi nää Kaa; igav akkas `kinni, nõnda kole oli; Ise kukkus mo `otsa `kinni veel (hakkas kurjustama) Põi; süda on senne asja `külges `kinni Rei; kukkus mo `silmi üsna kinni (hakkas kurjustama) Mar; ta miil' ja mõte om kik'k selle üte küllen `kinni (armastab) Trv; ammastege tõiste kül'len `kinni ütte`puhku Krk; || sober pidas oma `kaubast `kinni Hlj; ta oid selle oma `sääduse `kinni mike sehen ta kasunu om Krk; temä pedäss tollest käsust `kinni, tei nigu `kästi Nõo; uma sõna pidi kinni?, petä_s Lut || fig külm akkab `jalgudelle `kinni Lüg; kaña akkab piha `kinni Jäm; leil akab `silmi `kinni; kui silm `aige on siis suits akkab `silma `kinni Khk; ma pea `riide ülle `aama, vilu akkab `kinni Muh; nii kül'm et akkab ühnä ninässe `kenni Mar; pane kinnas kätte külm akkab kätte `kinni Koe; õlut akas pähä `kiinni; kül'm akas `jalgesse `kiinni KJn || fig sie ei piä `ammeti `kinni `kusk; `kindel inimine ei `räägi juttusi edesi tagasi, piäb oma `kiele all `kinni Lüg; mu pee ep pee neid `kinni Kär; See maja ei pia ju inimesi kinni Tõs; Ilma varanduseta ulgus, `kohta `kiinni ei pia Hää; vot minu pää ei pea änam `kiinni, mina unetan ära Saa; akkasin igasse `tüesse jo `kinni JJn; tal on ea tüe koht, ta peab seda `kiinni `oidma VMr; ei minu kolu seda `kiinni pia Sim; vana inimene, piä on sõre, ei pidä `kiinni; tämä ei õle südäk, ei aka tüäle kõhe `kiinni Kod; küll mina oless selle õnne `mõisten `kinni oida; selle obeseg o ää `üüße minnä, sij oit tjj ilusti `kinni Krk; pehme pää, ei jää midägi `kinne Hel; `olli ää amet küll aga ta_s pia ametit `kinni Nõo

7. (tabamisest, püüdmisest) Oli siit ühest kohast lahest saand `kinni jää pääl ühe [hülge] Kuu; üks `rüövel või `mõrtsukas nabiti `kinni Lüg; `suome toll, paat ajas `meile `korva, ottas `kinni ku varekse Vai; pörsas tuli `lautast `välja, võta `kinni Khk; Metsast kus nad olid ta (redutaja) `kinni võtnd Põi; kus mina teda `kiinni joosen Noa; obo oli `jälle `eese `lahti tõmmand, mine võta tä `kinni; obo ei anna `kinni Mar; kass `rapsas roti `kindi Kse; uüt võttis `lamma `kinni ja läks taga (temaga) menema Mih; sageda noodaga `võetass kala poeg ka `kindi Hää; võta jänes `kiinni Plt; `kärpäsi on küll, `võtva kana poja `kindi KJn; ja siss püüneti nemä (poisid) kinne Hel; tõene võtap latse `kiinni, uhab nii et käsi väsip ärä Ran; kate `tõisku obesega `minti tedä `kinni tabama Puh; sääld `olli ta `võetu `kinni ja `viidu Otõbade Nõo; ku susi tul'l siss võt't timä `lamba kiinni? Har; tohna_ka võt't nuur' kaas rot'i aidast kiinni? Rõu; siss lät's poig `mõtsa ja `püüde soe kinni? Vas; `naksiva jänest kiinni habima Se || fig `Kuulab ja `mutku võttab aga `teise juttust `kinni; Tämä võttab aga igast `asjast `kinni IisR; võttis teised kasuga `kinni (kasvas kiiresti) Mus; mul oli ea pea, võttis `kinni kõik Muh; sel `kange pää `kinni `võtmas (arukas) Rei; pia ei võtnd `õppust

`kinni PJg; võta_sõss_sulõ kiinni?, ku `lindu lasõt (väljalobisetud saladusest) Rõu || (kahtlasest, ebaselgest asjast) Mine võtta `kinni, mis ta `seie ehitata tahab IisR; mine võta viel `kiinni, pailu neid oli VMr; võta `kiinni kes arvo rumalass teeb Kod; võta `kinni, kos ta käis Trv; võta ilma jutta kiinni? Plv

8. takistatud, takerdunud `pohjas olid `vergud `kinni kivije vahel Kuu; [laev] `lähte nii madala ligi, küll sie `kinni `juokse VNg; laiv jäi `liiva `kinni Lüg; `Lehmad jäid loduse `kinni IisR; tall läind läbi aja `sööma ning jäänd aja vahele `kinni; lased paadi kivi `otsa `kinni Khk; `jalgupidi `saues `kinni VII; [koorem] `jähi puu taha `kinni Põi; lae `jähi `jäide `sisse `kinni Muh; mol `jähi [toit] `kõrresse `kinni Mar; adra `kurku jääb rohi `kiinni, paneb adra `umpses Lih; meil jäi laev `sinna ükskord `liiba `kinni Aud; toit `jäeb `kurku `kinni, võta vedelad `piale PJg; teina kord olime `kange lume sees `kinne Ris; `sinna puute vahele jäi `kinni Jür; Neil oli va madal uks, siis jäi `sinna `kinni Amb; siis võtab sae `kinni, kui lülipuolt saab akata saagima JIn; mua adral tuli seda `tihti, et kurk jäi `kiinni Trm; leib `jäe `kurku `kiinni Kod; kui söök sinna (sadakordsesse) `kinni jääb -- sureb [loom] ära Ksi; Kesvä aganid ei või `luumele `süütä, `jäässe `kõrdmakku `kinne Hel; suuremb kala muidu [võrku] `kinni ei jää, kui mitu `sil`mä kaalan Ran; tingu om `juuste kül`len `kinni; lahi [liha] jäi ammaste vahele `kinni Nõo; kui om pal`lu aganane vili, siss jääs [veski] kivi `sil`mä `kinni, ei joose ala Ote; tii ol`l alb, `vankri `jäiväve `savvi kinni? San; ratta jäi `porri kinni? Rõu; muut `jääss kinni kivi taadõ Se || fig sõna jääb `kurku `kinni Koe; Ma saa õs sullõ innõ? midägi üldä?, `kiij` ol`l kiinni ja süä `tahtõ `saisma `jäää? Rõu

9. pidurdunud, lakanud ühe `kõrra jääb jutt `kinni; kui `an`nervaaks `valges kukkes -- siis on roho kasv `kinni Lüg; kut ta vööra koha `peele lihab, siis keel jääb `tükkis `kinni Jäm; kui nii kui (kuiv) on, siis vilja kasu jääb `kinni Khk; Vanust küll, piaks olema pikem, aga kasu on kinni Pha; kuib paneb orase `kinni Mar; ei see kasva kedagi, kasu on nii `kiinni jäänd et Juu; õiled pani kuiv puudel kiinni HljK; põud paab vil`jä `kiinni Kod; silmä närvi om ärä kujunu, `rohtudega oles saanu selle kujumise `kinne panna Hls; latsel kõne `kinni -- pikä aa `pääle tulli sõna `vällä; lumi pañds tüü `kinni Krk; kui süük om `väega kõhn, siss jääb latsel kasu `kinni Nõo; kõiv `jääss kiinni? (mahlajooksust) Urv; ubina lihe umma_halladu, no_m kasu kiinni? Har; sääne põud võtt küll vilä kiinni Se; k ä e d k i n n i (saamatu) mene kääd on `kinni, tööst ep tule midagid `välja Khk; kääd on `kinni töö `juures Rei; see töö võtab tä kääd nii `kinni, et edesi ei lähä Mar; töö k i n n i ei laabu töö on õhö inimese kää `kinni, teese kää on `lahti Ris; temä ei tii esi, ei lase tõesel ka tetä, selleperäst om tüü `kiinni Nõo

10. (füsioloogilistest protsessidest) peetunud pani `inge `kinni Jõe; inimine `kohkob, siis veri lüüb `kinni Lüg; kõht on `kinni; siest on `kinni Lüg; `Nuusuta sina, mul on nena `kinni Jõh; Kui `kummargil olen, kohe `rinnad `kinni IisR; vihastab mool vere `kinni Khk; mool jääb kõht `kinni Kär; Nädali päävad `olla juba sihest `kinni olnd; Sa raibe kohutad seda viiti kuse `kinni Põi; ing o `rindus `kinni Muh; kut menel omad asjad `kinni on, siis `antags ravareie roho teed Käi; kui lapse kused `kinni oo, et siis keedetasse sedä, et võtte kused `lahti Mar; raudrohod, kui `kuškilt `kat`ki, peab vere `kinni panema Mär; või lill, kui sehest `kinni on keedetse teed ja juuvasse Mih; ing jäi `rindu `kinni Aud; kurgu`aigus lämatab ää, paneb kurgu `kinni Vän; ku naised kusest `kiinni jäid, põis `aige ol`li -- Saa;

vahest ne kõrvad `lähtvad nõnna `kinne, et ei ei kuule Ris; ing on nii `kiinni, et lämmätäb ää kohe Juu; kui saja `kordne `kinni on, siis põle `luota, et luom elusse jääb JõeK; omad asjad jäid `kinni VJg; nina `kiinni ja jokseb tat'ti, siis on nohu Sim; omikute on ing `kiinni ja kõhin `kangest Äks; mia ole kõrvist `kinni, ei kuule mihasteg Hls; oben om kusest `kinni; loober `suula andass, ku loomal kõtt `kinni om Krk; ei naka sij viil munele, perse `kinne Hel; tük'k `aiga `ol'li enng `kinni Ran; ta `eitusi ära `kangede, eli jäi `kiinni, es saa `rüüki kah Nõo; ku inemine midägi üle jõu tõstap vai ku sitt `kiinni om, siss `trähklep Rõn; kui susi sinnu enne näge, siss jääss helü kiinni? ei saa `haeda ei? sutt Har; kijil' `paanti kiinni?, kõnõlda as saa? Rõu; a_kusõ valu om `väega_suur' valu, ku kusi kiinni? om Vas; ku rinna? oma? kiinni?, siss om verihaana `tsäi hääst roohost Röp; naane om `kinni jäänü (menstruatsiooni ei ole) Se; pand hõngu kiinni? Lut || (poegimiseelsest ajast, kui lehm ei lüpsa) `piima ei ole, mõlemad `lehmad `jäivad `kinni IisR; see lehm nii kaua `kinni Khk; lühikse vahega lehm o paar ähk kolm kuud `kindi Jaa; lehem tuleb `kinni jätta, pole änam [piima] `saada Emm; mo lehm `olle see `aasta sedavisi, et ta pole `kinne `jeengid Phl; lehmäd olid `kinni, mes sa mõestad `süia Mar; pika vahega lehm jääb sügise `kindi ja kevade toob poea Tõs; kolm, neli kuud olid `veised `kiinni; vahest mõni põle `rohkem `kiinni kui kaks kolm `päävä Juu; piima `puudust meil ei old, lehmäd nii kaua `kiinni ei seist Plt; pikä vahege, märdipäeväst jäi `kinni ja `küinlapäeväst tõi poea Krk; ma jätä ka ta `kinne, ei nüssä enämp Hel; taa lihm õks `tsilgutass mõne `tsilga, taa `saagi `kiinni_jätä? Har; lehmä nisa? ummava? kiinni? jäänüvä? Plv; lihm `jäie `kiinni? Lut

11. läbipääsmatu, läbimatu tie `kinni Lüg; Kõrva teed on veel puhas `kinni, `anges puhas alles Põi; oia aga see suur tee `kinni Mär; tuisk veeretab tii kinni Hää; panid tee `kiinni nüid - - ei `pease läbigi enam; kui pruut'poar käis laalatsel, siis `paandi ikke tee `kiinni Juu; mõtsage `kinni kasunu puha, sii põld Krk; ku lume satap ja `tuiskap, siss om kõik oru ja mäekondi `kinni tuesanu Nõo; tütid õks hoieti kiinni? õks mõlõmbil vaka `rahvil ja saja `rahvil Rõu

12. väga lähestikku, tihedalt koos; palju, rohkesti Eks ta rikka mehe mattus ikke old, kohe obune obuses `kinni, nii kole pikk rong oli IisR; kadokse `räistäd olivad `ninda `toine `toise küles `kinni et Vai; mis `põldu säält saab, kivi kivis `kinni Khk; Mätas oli mättas `kinni, nii `mätlikud olid einamad Põi; küll oli `pal'lo rahvast, pea oli peas `kinni Mar; `eina on nii et kuhelas kuhelas `kiinni PJg; seal on kaniste ea vili, pia on jüst pia `kül'gis `kiinni Juu; pered ühedeese kül'les `kiinni VMr; mõnes kohas on pal'lu `suuri kiva, kivi kivis `kiinni Sim; vanass käesid kerikun vuur vuariss `kiinni Kod; kirik oli nii täis, et inimene oli inimeses `kiinni Plt; säng olli sängüst `kinni - - olli kidsevest täis Krk; siin `ol'li ju niipal'lu `puute, iki järest puut poodin `kiinni Ran; mätäss mättän `kinni, üits `kõlbmada maa kotuss Ote; sääl om maja majast kinni, nii `kitsahe om Se

13. millegagi hõivatud; ant vaba a. sie inimene on tüö `juures `kinni, kuhugi ei saa `tulla Lüg; ma õlen `kinni `neie `lehmadega Vai; [talumees] niisa-mma ühtjooni ikka selle samma `tõõga, `mõisa töö kallal ikka `kinni Pha; ma pani `eese `kenni `senna `alla ühna Mar; ta oo ametis `kinni, ega ta saa ää `tulla Aud; ole aga `tüega `kiinni, ei sua kuhugi VMr; põllutüö kül'les oma elupäavad `kinni old Kad; `tüüge `kinni iki ku `kärblin tõrva pääl Krk; ma ole selle tüü man `alla `kinni, ma_j saa tõõse manu minnä Hel; no siss ei saa sukka (sinuga)

[kaubale], sa olõt kiñni_`päivält Har; ku `tüüga kiñni[?] olõt, sõss om tüüd nii pal'o et, ei läpeki kõrvalõ kaia[?] Räp **b.** `naistel ku `lapsed tulevad, nüüd on kääd `kinni Lüg; `raandad on vee all `kinni Khk; Suur põld on alles `kinni (koristamata) Pöi; mo käed o `kinni, ma ei saa mette võtta seda Mar; kõik kohad olid `kiñni, ei mul põld `ruumi kusagile `istuda `ühti Juu; plekid on mie all `kinni JJn; pani kõik oma raha `veškite `alla `kinni VMr; naesel käed `kinni (väikelapse hooldamisega) Trv; käe[?] `tüüga kiñni[?] Har

14. (peatumisest, peatamisest) pidäs obone `kinni ja jäi `vahtima Vai; Pea nüid natuse kinni, räägime paar sõna Jäm; siis `peeti obu ukse ies `kinni Muh; üks härra tuln `sõites ta järel - - ja härra pidan `kenne ja `ütlen Phl; siis `keiser oli `keskind `kinni pidada Mar; tema piäs obune `kinne Ris; kule pia_nd `kinni onde Nõo; Piä `kinni, kos sa `tormat Rõn; muian es pia kinni ku Lannamõtsa kõrdsin Har

15. (sõomisest, joomisest) Ära_nd `üksi kõik `kiñni `kiera, jätta `teistele ka IisR; Pool liitert oli, poole `pistsid sii `kinni Pöi; kui lehm `lahti oli, siis `pistis nende `kaapsad `kinni Mar; kuer `pistis `ämre seest kõik `kinni Mär; lehm `pistis suitsupakid `kinni Mih; leid `kiñni selle pud`eli Kod; paneme `kiñni kiik, mis siin laua pääl on Vil; Kass pist kinni kõik nu ihu alaste roti poja Nõo

16. millegagi kaetud, määrdunud k`äe[?] ommõva[?] `muaga kiñi[?]; mul k`äe[?] omma[?] saviga kiñi Lei

17. a kinnine `kinni autoga; `kinni kätega inimene (töö ei edene); `kinni `mõistusega, taal pole seda osamist Jäm; `kinni ust ep saa `lahti; `kinni kaelusega särk Khk; vanasti pole `kindi `käisid `olndkid Pha; see `toodi `kindi vie `aegas (jääteega) ää Muh; `kinni kasvuga inimene Rei; see ea `lahke riie, teine oo `jälle `kinni Mar; egäss obone kinni väräbäst läbi ei saa Vig; sinä keskpääväl `kiñni `jalgega Kod; siis ei pudenuvad kah (rukkivihud), siis `tõmmas juba `rõskemast, siis olid [terad] `rohkem `kiñnimad Äks; `kinni `jalgege [hobune] ei lää ruttu; `kinni sõnnik om, ku pikä õle ala pannass, siis `lahku ei anna, ütlen kamban puha Krk; `kerku man panniva jalad `kinni, `minti `kinni `jalguga `kerkude `sisse Ran; ma_s taha `kiñni `jalguga `olla, vana kummi kal'lusse ei ole ää `jalgule Nõo; tanh om suur muda, taast ei_saa_`kuigi kiñni jalaga läbi minnä[?] Har; Külmäga_`juuști kiñni_`jalguga Rõu; om kinni elo, `õkva kohegi ei saa[?] Se

kinni|hoid vars, käepide pinda `kinnioid Tür

kinni|jalu kängitsetult mene `kinni jalu Lüg; kiñni jalu oli väga pala VMr; sõnnikuvedu aeg olid kiñni jalu Pal

kinnikemäl rohkem kinni `piälmäne sõlus one `natke kiñnikemäl Kod **Vrd** kinnimal

kinniline kinnili|ne Krk(-n) Ran Nõo Kam Ote Kan Har, kiñni- Võn Kan Plv(-lii-) Räp Se, g -se; `kinniline Lüg, kinneline Hel

1. mitteavatud, mittelehtine; kindlalt suletud kinneline [ahi], topelt usse Hel; meräst konna `karpi sa tahat, kas kinnilist vai vallalist Nõo; kellel kiñnilise aho omma siss - - näet liinan ei olõ `siivritki vaja Võn; päternä olliva päält kinnilise Ote; sääne kiñniline annuñ Kan; päält kiñnilise[?] sääntse tüñni[?] Se; kinniline käsi fig (saamatust inimesest) tol ommava vana kinnilise käe Kam || raskesti eralduv või eraldatav rabajaga roobitsedi kinnilist [lina]luud Kam || mul om kinniline raha (suur rahatäht) ma ei saa[?] põra[?] sullõ `anda[?] Har

2. hõivatud, piiratud liikumisvõimalustega on `kinniline inimene, ei saa `tulla Lüg; ma ole seantse kinnilise elu sehn, `juštku vańg elä kodun Krk; nüüt kińnilist (pidevat) tüüd ei joolõ? Ráp

3. endassesulgunud, ligipääsmatu kinneline inimene ei kõnela, oiap oma taga Hel; nii kinnilise `suuga, `päivi `viisi ei kõnele, kos ta käis vai mes tä tei Ran

kinnimal rohkem kinni, koomal Mesileste linnuouk peab parajaks reguleerit olema, sui lahtimal sügise kinnimal Emm Vrd kinnikemäl

kinnimini kinnimini Vig, `kindimini Khn rohkem kinni, kinnisemaks mere tuulõga võtab [pao] `kindimini, siis suab üle Khn

kinninane `kinnina|ne Jõh IisR(-ńn-), -ä- Lüg, g -se

1. mitteavatud, mittelahetine `Kinninase `põhjaga `surnukas Jõh; `Kinninane krae; `Lähkril oli auk `külle pial, `otsad mõlemald puold `kinninased IisR; k i n n i n a n e k ä s i ihnus Sie `kinninase `kæga vanames, `uota sa, et `selle käest `keski kedagi saab IisR

2. endassesulgunud `Kinninase inimise kääst ei saa `miski `tiada Jõh

kinnine `kińni|ne Tor Hää Hag Juu Kos Sim Trm Lai Plt KJn, `kinni|ne R Sa Hi Mär Tõs Ris HMd Juu JMd JJn VMr Krk, kińni|ne Koe Trm Kod Äks, kinni|ne Hää Koe I Äks Hls, `kindi|ne Muh Lä Tõs Khn Lai SJn Trv(g kinnitse) Krk, `kindi|ne Rid Khn Kod Pal KJn Kõp Krk, g -se; kinni|ne g -tse Puh San Ráp, -dse Se, kinni|nõ g -tsõ Krl, kińni|ne g -dse Plv; `kinnin Lei

1. mitteavatud, mittelahetine; suletud kabi uks on `liiga `kinnine, ei saa kabil `käia Vai; täna tuul mere poolt, muljub jää `kinniseks Khk; see läks `kindise merega juba kottu ää Muh; ega siis `kindise vehuga ei `pekstud mette [rukist] Rid; ku põle naa `kindine ahi, siis [leivad] pakatavad Var; siis `kindine meri kui iä ond Khn; ma istu kinnise `akne juures, ma tuult ei kannata Hää; sain viel üle `kinnise jää Ris; siäl `kińnises pangis põld midägi Juu; sipukas sie oli nõnna sama kui `passel, pialt `kinnisemb VMr; eks kerissed õle kinnisengi ahjun Kod; märss oli üks kińnine, nagu nüüd kääkot'id on Äks; sabakuued on `kindised tagast, vähe `vol'tidega Lai; õlu piap `kindise nõu sehn oleme Krk; seo om nii kinninõ aid, et üt's luum ei päse? `vällä Krl; kińnidse kaalaga kańps Plv || kängitsetud Ára mene `voodi `kinniste `jalgadega IisR || `kinnised niied ühes tükis sõlmitud niied – Tõs; k i n n i n e l e h m 1. vähese piimaanniga mõni lehm on `kińnine, teised on `jälle piima`andjad Hag 2. enne poegimist kinni – Tõs Ráp; k i n n i s e k õ n e g a (kõnedefektist) Mõni on kinnise kõnega, ekutab enne kui suab sõna välja üelda Trm; kinnise kasvuga väike, aeglaselt kasvav `kindise kasuga luum KJn; kinnine kõha ~ nõlg eritseta Kaeraõle teed joodi soojalt - - kui kinnine kõha õli Trm; `kinnise nõlege `kuulvet oben ärä Krk; k i n n i s e k ä e g a fig ihnus `Kinnise `kæga on, ei siald `nal'jald kedagi `pueta IisR; on üks `kińnise `kæga inime, oma kääst ta teese kätte terä ei anna Juu; kinnise peaga ~ mõistusega fig rumal, taipamatu Kellel tihidad, kitsakus kuus `ambad on, neil oleja `mõistus ka `kińnine Hää; need olid nii `kinnise `piaga, aga `koeruse pial nad olid küll `mihklid `jälle HMd; See, kellel on madal õtsaesine - - seda loetasse nii rumala võitu inimesest, kinnise mõistusega Trm; aga `kinnise `piaga, see on rumal inimene Plt; k i n n i s e s u u g a vähese jutuga kes vähe räägib, see on `kińnise `suuga Sim

2. hõivatud, tööga vms seotud *sie* `metsä vahi `ammet - - tämä on üks `kinnine `ammet Lüg; *kole* `kinnine *elo õli sää*l (krahvi teenistuses) *ka* Jõh; `kinnine *inimene ei saa kodond* `vällä Vai; *Juuli oo ju tükkis kinnine inimene, suur laste pere järges* Kaa; *mol täis* `kindine *elo, ei saa* `jalga `kuskile *kottu ää viia* Mar; `teenija *läks* `kindise *koha* `peale, *egas ta sialt* `väl'la *pääse* `käima Mär; *ei ole ennast veel* `kinnise *elu* (abielu) `sisse *pann* Ris; *kes* `kiinnisel *tööl õli, siis* `üeld, *nagu raudmoonamees, ei sua* `väl'ja `minna Trm; *sij* o `kiindine *inime, kel laps on ja luamad on* Kod; *ma olen kodune* `kiindine *inimene ei ole* `koškil *käenud* Pal

3. endassesulgunud *Moni inimene saab kohe nii* `kinnine `oldud, *et ei tämäl*d `kuule *kohe* `millist *midägi* Kuu; *Vana - - oo seike kinnine inimene, äga taga juttu p_saa aeda üht* Kaa; *ma_len väga* `kindine `eese `rääkimesega Mar; *ta on vana kinnine inime* Koe; *Kinnise jutuga - - nii kui õtsib sõnu* Trm; *kinnine inemine oma oleki poolest* San || vastutulematu *ta oma nõu ja abiga oli testele* `vastutulelik, *ei old* `kinnine JJn

kinni|pea *käänispea* `kinnibä *nuga* `kanneda `taskus VNg **-pide** *takistus sij on üks* `kiinnipide, *et ei sua* `pulma `tulla, *piäd mõjale minemä* Kod **-püüd** *kalapüük ankurdatud võrkudega; ant aju- triivpüüd - Krj*

kinnis *kinniss* Nõo, `kinnis VNg IisR, g *-e* *riietuseseme kinnituskoht* `kinnise `paelad VNg; *Vanast oli* `sielikul `kinnis *taga ja käis* `paeltega IisR

kinniste *kõvasti, tugevalt küll ond kiinniste kuõtud* Khn

kinnitama *kiinni|tama, kinni-* L(-täma Khn) K(-täma Juu KJn) I(-täma Kod); *kinnitama* S(-dama Hi[kini- Emm Rei]); *kinnitämä* T(-mmä Kam; *-ñn-* Võn; *kiinniteme* San); *kiinnitämä* V(-mmä; `kintämä Röp Se; *kinnü|tämmä, (ma) kinnüüdä* Se; *-tõmmõ* Krl; *k'iinnitama* Lei); *kinni|tama* R(-täm(m)ä Kuu Lüg Vai; *-ñn-* IisR)

1. millegi külge kinni panema (kõitma, naelutama jne), *midagi millegagi ühendama sie on* `pienike *nüör mis* `vantide `külge `kinnitud Jõe; *obose* `rauda `loksu *jalas, tarvis sebäle* `männä `kinnitämä Vai; *kinnitab* [rattale] `vitsa `peale Muh; *Varna peab seina külgi kruudega voi naeldega kinidama* Emm; *kepid kahe* `võlla *vahel kinnitud* (kalatarjal) Var; *kangast kinnitati kinnitis* `kaikaga, *et lõime poom paigale jäi* Aud; *kinnita komps aga tugevaste* `kinne Ris; *kui kangast kiinnitad, siis paned tagant lõngapakku* `kiinni, *et ta enamb järele ei jokse* Sim; *ku obeseraud lahti, kiinnitän obese ravva ärä* Kod; *lätsit* `pal'la `pääge, *juuse olli kinnidet* Krk; `veške `siibu *kinnitädäss* `kiilegä *ja klammõrdõga* Ran; *ma kinnitä lille nõpsi* `kül'gi Puh

2. pingutama, pingumale tõmbama *kinnita* `koorma *kõit; ma kinnita eese püksi* `rõhma Mar; *kiinnitan koormast kõbaste* `kiinni Tor; *minä kiinnitäs*in [kududes] *kinnass õege kõvass* Kod; *ammassrattaga kiinnitasse* [kangast] *parajast kuda kududa saab* Pal; *ku oki nüüj ärä venüss, siss ta taht kinnite* Krk; *kui* [kangast] *kõvass tahtsit tõmmata, siss kinnitit* nüü `sirgu *ku_sä tahtsit* Ran; *siss kiinnität* [õlgkatuse] *vitsa kõvastõ kiinni?* Har; *kiinnitäss* `kuurmat *orrõga?* Plv; *kiinnitä vüü är?*, *vüü om nõrgah; ma_kinnüüdä vüüid* Se

3. *kinnistama* `Enne `keideti *verk katehu viess ja peräst* `kinnidetti *kruom* `kaali *ja vase* `vitruuli *lahuss* Kuu; *mõned värvsid koa maa värvega - - soola* `sisse, *mud'u ei kinnita* `peale Vig

4. *veenvalt ütleva, rõhutama, toonitama; hoiatama* Tämä `kinniti `mulle *et mina tulen* VNg; *ma kinnitasin* *tämäle, et sie on* `õige Jõh; *Eks ta tüdrukulle* `kinnitand `muidugi, *et*

võttab ära IisR; kinnitab teist, ära olg koua ära Jäm; kinnida `lapsi et nad mette_b lehe külmaaga `oue; ta kinnitas mind äga nõnda ee (edasi rääkimast) Khk; ma kinnitasi taale küll et, ää reagi ette Muh; Mees kinidas mütu korda, et oli vargut peeld näind Emm; ma kinnitasi tä ää, et tä seda `asja mette `teistele ei `eerda Mar; Mjõnd kinnitätti, et selle oma tiädä pidäde Khn; ma kinnitasin teda küll, et äe sa sellest kellegile nüid reagi, aga ta ikka oli `reakind Hag; `köster kinnitas, tuo `talle linnast siidi `vinti viiuli kieleks Jür; kinnitas mitu kord, et tule tagasi JMd; sij kiñnitäs kõhe, et piäb tõsi õlema Kod; `neile oli kõvast ära kiñnitatud, et mitte pihu täit ei `tohtind võtta Lai; ma ei või periss kinnite ka ma tulla saa Krk; ta kinnit, et ma `nimme tules Puh; täl om siss ärä säält kotust kinnitedu, et ärä sa `ütte kellekile Nõo; kolm kõrd kiñnitänü et, ärä sa ust kiñni toogaku Võn

5. tõendama, õigeks tunnistama a. tä kinnitas seda jumala nimel Mar; ta siis ika kiñnitab ja `tõendab, et sie on tõsi Hag; mõlemad kiñnitasid küll, et ta oli nõnna, aga ei old Lai; kiñnitäs jumala nimegä KJn; sääl piap tunnisteje oleme, kes kinnitep, et sij om tõsi Krk; tiä kiñnitõss `õkva jumala nimel Krl; kinnit' uma sõnaga?, et ka sedä me ei olõ `tennü? Se b. kehtivaks tunnistama `Notaa-rjus `kinnitas `selle `testameñdi ära IisR; selle (kinkeakti) peaks ikka `kuskil ää kinnitama, siis ta on ikka sääduslik Põi; nüid ristitakse kodo ja kirikärä kinnitab Juu; sie (pass) kinnitati kihelkonna `kohtus ära Kad; tõstamenti kiñnitämä Puh

6. kellegi valdusse andma; kinnistama `kinnitab `krundi `naise nimele Lüg; miä `kinnidän sene maja sinu nime `pääle Vai; tee_p kuidas see kuha kinnitamise asi nendel läks Khk; Kui sa koha mulle kinnitad, siis ma tule sulle toitijaks, muidu mette Kaa; `kontrat oo mo nime `peale kinnitud Mar; kui talu `kondrahed kinnitud saavad PJg; lähän kinnitan oma nimele krundi Iis; kõht (talukoht) ei õlema ärä kiñnitet Kod; talu ärä poja `pääle kinnitanu Trv; (neid ei võetud soldatiks) kelle `pääle `ol'li talu kinnitedü Ote; ku talo ostõti ja kiñnitedi, sõss käve `mõisahe puult `reñti tegemä Räp; kundrak ol'l kinnitämäldä?, nüit kinnidi kundragu ärä? Se

7. kindlustama kui tule `kassas `kinnitad, saad `poliisi `vasta Lüg; Ma mõtle, et kas peaks ka eese elu ää kinnitama Kaa; elu kinnitasin saea krooni `alla Kul; maja kinnitase tule eest Tõs; maja kinnitase tule `vasta askurañti Tor; ma kiñnitan su elu ää Juu; me `uoned on kinnitud JMd; Minu elu `aigu om `uunit kinnitedu Rõn; maja ol'l `kal'listõ kiñnitet Urv || tähtima `kinnidetod kiri Lüg; See kirja peab ää kinnitama Kaa; kiñnitud kiri Kos; minule tuleb kiri `Tal'nass, kiñnitet kiri Kod

9. vastu pidama, kestma, kannatama teeb kinnidab see kõis nii suurt `kandamad, leheb `katki `viimus Khk; nii vana inimene, ep kinnita änam [haiglasse] `viia end Mus; See vana rakk kinnitab küll, pole veel `jooskama akkand; Paigatud riie kinnitab uie ea Kaa; Nee rihaltse poarid oo jo päris mädad, ähk ühe `oasta kinnitavad veel, kui titsid `alla `panna Jaa; Vahel `polla [leib] kinnitand ahjust ää võtta, lagund ää Põi; nee päti tallad ep kinnita `kuigid kaua Muh; Ma karda, et ta äi kinida mitte kipudadagid Emm; Supp äi kinidand teist `korda `soenda, läks apuks et kihises; Sa_p kinida jo `rääkida, pistad kohe `karjuma Rei; [lõng] äi kinnita `kangel vidada Phl; nii abras et ei kinnita änam `ühthe Rid; küll ma veel kinnita ikke tööd teha Mar; mu pea ei kinnitand [kiikuda] Kul; tema (vesipaju) võsad ei kinita `korvi teha, ei kinita teda `murda Ris; kas tä kinnutäss vil `kävvi Se

10. tugevamaks tegema, jõudu andma **a.** (söögist) `kiissel ei `kinnita inimest Lüg; Noh, `suksu, `tõmma ka vähe `inge tagasi ja `kinnita keret IisR; `kinnida `oige oma `kohtu Vai; Lähme küüni juure keha kinnitama, siis peame lõunasöömani vastu Kaa; ma kinnita `enni ennast leibaga Mar; soolane kinnitab südät Tõs; piab `enne tee piale minekud keha kiinnitama Trm; nüüd võib tüüd tiha, süda on kiinnitetud Äks; sii süük kiinnitäs kehä KJn; t'sia liha om vägi, ta kinnitap süänd Rõn; ma_lähä ka siss kihä kiinnitämmä Har; ma_kinnüdü kõttu, ooda? Se **b.** kinnidaks jumal, et elu pitkem oleks Khk; jumal o mind kinnitan, ma ole ju vana puru Muh; jumal kinnitas mo `terbist Mar

11. end pingutama; pressima, väitama lehm kinniteb enne ku ta sünniteme akkab Pst; ku kõtt `kangest `kinni om, siis tulevet peräsoolikse ots `vällä selle kinnitamisega Krk; kui ma midägi kinnitä temäga (käega) vai tõsta midägi, siss nakap valutama Puh; kinnitap kaits kolm `kõrda ja om laits käen Nõo; kõtt om joba tõist `päivä kiñni?, sa kiñnide_kui taht, mitte midägi ei_tulõ? KrI; lehm kinnit' õnnõ, nii kinnit [vasika] `vällä Rõu; suure kinnitämise `sündügi il'loßs suur lehmvasiik Räp; piät hinnäst kinnütämmä perämätsest joust; kinit'äs imäkua `väl'lä, sis jovva ai kuigi ar tasso? sannah Se

kinnitese|puu lõimepoomi lasik – Plt **Vrd** kinnitispuu

kinnitis|kaigas lõimepoomi lasik kinnitis `kaikaga `oitse lõnga poom `kinni ja lastasse järele kui eest täis oo Aud **Vrd** kinnitsekaigas **-puu** lõimepoomi lasik kinnitispuu, tä `oidis `kanga pinguli Tõs; kinnitispuu või kinnitiskaegas on `lükme `lasmise `juures Aud **Vrd** kinnitese-, kinnitse-, kinnitispuu

kinnits → kinnitus

kinnitese|kaigas lõimepoomi lasik – Aud Vän KJn **Vrd** kinnitiskaigas **-pulk** lõimepoomi lasik vanast olli lõnga poomi otsan kinnitsepulk Pst; `kangal oo kinnitse pulk Krk **Vrd** kinnituspulk **-puu** lõimepoomi lasik – Vig Mih Tõs Hää Krk **Vrd** kinnitusepuu

kinnitus kinnitu|s g *-se* eP(*-dus* Jäm Khk Rei; *-ñn-* Kei Juu/*-tes/* Kod Äks Lai Plt KJn, g *-zõ* Lei; kinnits g *-e* Muh; g kinnitse KJn), *-ss* M(kinnits g *-e* Hls Krk) TLä San; kiñnitü|s g *-se* V(*-ss*; kiñ(n)itus Lei, `kintüßs Se; kinnitu|ss g *-sõ* KrI, *-sõ* Rõu)

1. kinnitamine; kinnitus-, kooshoidmisvahend; pide Sie [reeaisa] `kiñnitusaas võis olla `tehtud ka `ninda, et oli üht `aegu ka seba `vitsa `kiñnitusest IisR; paneme kinnidust (tuge) `juure, siis seisab Khk; Saab tööriistad-asjad püsut kinnituse (suletud ukse) taa panna Kaa; mõni tükk [müürist] ripub küll nagu õhus, et kusagil tal änam kinnitust ei ole, aga maha koa ei `lange Mih; siad nõnnagu linna turul, ei õle `koskil kiñnituss, kõik väred `kat'ki Kod; `kamre ussel `panti kammitsetabakse ette, muud kinnitust es ole Krk; ja liiva soßs -- es saa `auda `kaiva kah, [liiv] juusk `sälgä, üttegi kinnitust es ole maal Ran; `jalgul ei ole kinnitust midägi Nõo; kinnitüse vits (laudnõul) Har; Ku lodi `saisma jääse visatass `jaakur lod'ja kiñnitüseset `põhja Räp || takistus `tütrigu puold õli `kinnitus õld, et ei saand viel [mehele] `mennä Lüg || (kangalõime edasilaskmisest) lase kinnitust; kinnituse vahe Tõs || kinnisti ätikut ja `suula tuleb `seltsi `laske, sii om neile (värvidele) kinnituss kige `rohkeemb Hel

2. tõendamine, tõendus; (korduv) ütlus, väide; tagatis ta_s ooli mu kinnitusest midad, muutkut läks minema Khk; Jah on ju see laulatuse kinnitus Põi; `andis võla kinnituseks obose pandiks Mar; sepp makst sada rubla [kontrahi] kinnituse raha koa Kos; laalatus on

nagu üks kinnitus, mes inimesed `puari paneb Kod; võla kinnituss Rõu; ol' käsiraha käen, tu ol' nigu üt's `kõnnõ kiinnitüss Röp

3. kindlustus, kindlustamine `maksime maja kinnituse raha Tõs; elukiinnes Juu; ei makst kinnituse `maksu Plt; varanduse kinnituss Trv

4. eine, jook leib ja silk on südäme `kinnitus Lüg; võta südäme kinnidust Jäm; süda oo naa vesiseks läind, siss `võetasse kinnitust Vig; si pipra viin ja piiritus si on mu inge kiinnitus (lorilaulust) Kod; `süäme kinnituses om eering ää, vai kilu Ran

5. tav pl väitused, tuhud `nijid kiinnitused on mõnel arvad; ku kiinnitused akavad `käimä, siis jääväd suured valud maha Kod; siis tulevad `nijid kõvad kinnitused, kui laps sünnip parajasti Ksi; ku kinnits akkass `käämä, sõss iki looduss et tule Krk; kui vij om ärä lahenu, siss tuleva emäle kinnituse Nõo

6. suletud olek; vangla kanad o nüid kinnitsis koa, nad ep mune Muh; kana `pant'i kiinnituzõdõ (kinnisesse ruumi); mižž `ol'li k'inituzõn (vangis) Lei

kinnitus- kinnitamis-, kinnitamise Arkadra `kiinnitus`nüöri `aasad IisR; Kui laeva kinitus vaier aa vintsiga pingule tõmmet siis panta senele ketitopper pæele Emm; Nüid pandi `postidele kinnituspalk piale ja õligi asi ants Trm; noist (noortest kuuskedest) saiva `kiinnitüsskausta? ja `vehmre üteliisi (äkkele) Rõu

kinnituse|pulk lõimepoomi lasik – Trv Võn Ote **Vrd** kinnituspulk **-puu** lõimepoomi lasik kinnituse puu, kust kinnitust lastase Tõs; paku õtsa sees õlid augud, `sinna käis kiinnituse puu `sisse, sellega keerati pakku Trm; kinnituse puu `olli `jalga kolm pikk, paari sõrmõ jämu, nigu luvva va's, ots teräv Ran **Vrd** kinnitsepuu **-raud** [kui hobuserautamisel] on kaheksa tükki (naela) puha `sisse `tautud, siis [võtab] `kinnituse `raua, paneb `naula `õtsa taha `vasta `kapja, siis `kinnitab need läbi puha Lüg

kinnitus|kabel kinnitusnõör (adral) `kintüss`kapluga saa `atra `tel'li sügäväppä vai ohebahe Se; kinnitüsskabla? kõüdedü? kini adra? kammitsidi manu Lut **-neul** vedrunõel Pane jakk `kurgu ald `kinnidus`neulaga `kinni Kuu **-pulk** lõimepoomi lasik kinnituspulk `oitse võllast kinni Kam; kinnituspulk, `minkaga kangass kiñni pandass, et `perrä es anna? `võllast Plv **Vrd** kinnitse-, kinnitusepulk **-soon** kinnitüss-suyñ katelt puult lätt [loomaa] pää `sisse, sälaroodsu sisehn ka um tuy kinnitüss-suyñ sääne kõva, mõni `ütless langliha Rõu

kinnitümmä kiñnitümmä tugevamaks muutuma taa om no_maal ta talusöögiga häste kiñnitünü? Har

kinnu kinnu lstk kinnas Püstame kinnu käde Kaa; Emme tegi uued kinnud Emm

kinnähtümmä kinnähtümmä Plv Vas Se

1. kestma, vastu vastu pidama (lõngast, kedrustest) lang ei kinnähtü? inne kakkõss Plv

2. kosuma, tugevamaks saama timä `ol'le nõrk ja `haigõ, a nüüd um är? kinnähtünnü? Plv

3. kõvemaks muutuma, paksenema `kaiõ et, taa saa sääre vetel pudõr, a nüüd um õigõ är? kinnähtünnü? Plv || Kõtt om ar kinnähtunu (kõhulahtisus möödas) Se

Vrd kimmähümmä, kinnätümmä

kinnätämä kinnätämä Nõo Kan Rõu, kennätämä Kam, ?kinnatama Ote

1. vastu pidama, kannatama, kestma kui rõvass `rõsken saesab, siss emästüb ärä, ei kinnätä mitte midägina; pingane vee `ol'li, kangass es kinnätä kodada, kakess koledade Nõo; mää lina, ei kennätä keridä, kui kõva om tettu, siss kennätüp; abrass rõvass, ei

kennätä pid'ädä ei Kam; taa lang kinnätäss iks õigõ `häste, taa ei kakkõkina_nii pia Kan; [jää] ei kennätä `pääle `astu, lätt `kat'ski kui krõbisess; [puutükk] om korre, lätt `kat'ski, ei kennätä midägi Kam || säälsaman nüsseti piim, aga es kinnätägi, es saa ärägi kurnata, joba `olli apu Nõo

2. tugevamini kinnitama Kinnädä no_vijl naid `kaplu, sõss saa `kuurma kõva Rõu

Vrd kimmätämä

***kinnätümä** 1. kosuma, tugevamaks saama pääle latsõ olõmist tuj nädäli sisehn küteti jäl_sann, sõss ku_naašteraass jo? är_kinnätü?; tujud `anti nulganaasõlõ [süüa], et sõss kinnätüss är? Rõu

2. hanguma, tahkuma kül'män rasv kinnätüss ja lätt kõvass Rõu

3. kestma, vastu pidama lang om mädä, ei kinnatu mitte `maikugi Ote

Vrd kimmätümä, kinnähtümmä

kinslipalk (laevas) `mastid kävivättä `kinsli `palgi sise VNg

kint¹ kint g kindu HJn JõeK Kad VJg Sim I(-o Kod), `kindu R(`kintu g `kindu VNg Vai; pl `kintud Jõh IisR); kiñt g kiñdi Lei

1. reis; reie alumine osa `kindud on `aiged Jõe; Küll on sel `piiga`lapsel aga `peened `kindud, ei `tiie `kuidas `neie `kintuie pääl `püstü `seisub Kuu; tikkud olid `niisukesed et mies -- `püksi `kindu `külles `tombas tule üles Hlj; `kindud on `kangest läind Lüg; Sain paar `kõrda `sähmäda `müädä `kintu; käib `kindud `ristis vai `kindud kuas nagu `nihvakint Jõh; annan `sulle möda `kintusi HJn; `undruk jääb pualeni kindani, pane tükk `alla Kod || reba `kergita oma `püksid, su `püksid `langevad `kintule Lüg; `püksid `kintus Jõh

2. looma tagajala osa; koodinukk obosel akkas siis sie `vankri põhi`lauad `kintu `käimä; obone `kange `kintu `kartamaie Lüg; Ovosele `kindutagused kohe `märjad IisR; kint on [seareie] alumine õts, sie kiedetasse supist Iis; kui sood `küñti, `pañdi obuste `jalgade `alla puu klopid, muidu oli obune kinduni sees Trm; esimäsel jalal one põlv, tagumäsel kint; obene `pelgäb `kinta; koer õli ammussanud lehmäl `kintu, kint verine Kod; `süñkidel `pañdi nõõrid kindust läbi (suitsutamisel) Lai

3. põlveõnnal Ku jalad ärä surevad, siis `täüdüb `kindu `suoned `märjäks `kastada Kuu; `polve taga on kint VNg; Kuub lühike, `kindud `paljad; `kindu auk Lüg

Vrd kints

kint² → kent

kinter → kinner

kintmä → kinmäss

kint|püksid pl kintspüksid kint püksid ja pikad sukad; põlvest `saati, siis sie oli kintpüks VMr; kintpüksid ja `muntstükid otsas Lai

kints¹ kints g kin(t)su eP(kinss Tõs; g kintso Ris, kindsi Mar) M(g kindsu Hls Krk) Kam, g `kintsu u Kuu(-ns-) VNg Lüg Jõh, kindsu T(kins San; g kinsu Nõo) V(-o Plv Röp Se[kiñts, kints])

1. reis (inimesel) ta üsna `pal'lalt särgilt ning pal'laste `kintsudega Jäm; On meest ja on `kintsu koa, kints nii jäme kut mo kere Põi; nii lahjaks jäänd, kindsid keivad üsna vaheleti Mar; `taksed püksid `õeruvad kinsud `katki PJg; koer `kargas `kintsu `kiñni Juu; kasuja aas kintsu `pääle Vil; jooseb pallaste `kintsega Trv; temä vedäts tõist `kintsu perän, käis kepige Krk; laits om vist penid `suñknu, nüid om peninagel kindsu pääl, kints valutab; ega nali

`kaala ei `löika ja ega muñn `kintso ei õõru Nõo; lühikse põksi olluva jalan ja, no_s `ol'liva kintso `pal'la Kam; kui valluss mu jalg om kindsust, ei lasõ? inämb `liiku Krl; tjuul (tüdrukul) olõ õss muud, ku säl'gruuds ja sinidsõ_kintso? (väga kõhn) Rõu; `sjool om `kintso piteh tettü kaadsa? (kitsad) Se; k i n t s u k a a p i m a fig lipitsema, lõmitama Midä sa `toise `kintso `kaabid ja `toise ies lõmitäd Kuu; `Püssi krahv tahi `kintso `kaapimist Lüg; tä `olle `sakste `kintso `kaapind Mar; `kaapas ärrä `kintso Trm; kaap küll opetajal `kintso Puh

2. looma (taga)jala reieosa sandi obuse `kohta `eetasse ka, kuulab kinsud vaheliti, p_suuda `keia Khk; suitsetab ühü sea kinsu ää Tõs; sij lammas olli musta `kintsega Saa; jõuludest sai [karjane] kolm `lamba `kintso ja kolm `vorsti VMr; sink on kinsu liha Pil; veli tõi suure kintso sia liha Nõo; `naksiva sõss liha `kaema, üt's tagumine kints ol'l joba är_kaonu? Urv; Liha `raoti ja lõiguti tük'es: kintso esi?, lapõ esi?, sälärihm esi? Rõu; suur t'sia kints ol'l pant `kapstidõ `sisse Vas; kana k'indzo? Se

3. fig kasutust Mis seda `kintso viga `tõsta, `kerge nagu õle tuust (kõhnast inimesest) Han | Ühel nõul kui kints ja kalts Koe | kes `väikse [heina] kaari lüüib, lääb ütte `kintso pidi (külg ees), kes sipsib, sij om `õige `niitmene ku keerutep Hls; mis sa ütte `kintsupidi läät Krk; kui muidu ei saa [eespool niitjale] perrä, siss lasõ ütte `kintso piti, aga üten lät's tõstõka, kaar kül `ahtamp kui tõsõl Kam | miu poig tõmmati sij pühäbä ütte `kintso pidi üless (kuulutati kirikus esimest korda maha), tuleva pühäbä tõmmats tõist `kintso pidi Krk | uma kitt läät kõik' läbi `kintsa `vällä Se | Kindso lõövä püüdlet (kardab) Röp

4. ais adral om kait's `kintso raudpuu küll'en Krk; [voki] kintso? Kan Urv; [vokiratta] kintso? Se

Vrd kint

kintsakas kantsakas kintsakas sia liha `pandi patta Kad

kintseldis kintseldis g -e "hulkuja" Igavene kintseldis, kohegil äi seisa Khk

kintse|vahe jalgevahe püksid ol'lid `kintsevahelt kat'ti Saa; kui latse `kintsevahe `ol'l `audenu, siss mõni pañd `tärlust [peale] Ran; nii rammun olliva kintso et, `kõnmisega läits `kintsevahe veritsess Nõo; püksi `kintse vaheld `katski San; ku tä sõidust kodo tull, sõss t'akul kõik' `kintsevahe vatut Plv || fig miul ei joole siin `rohkep [ruumi kui] üit's `kintse vahe Krk -vaheline a < kintsevahe pehme `kintsevaheline liha Võn

kints|kapal pulmas kontvõõraks kintskapal `keima Kul

kintsma `kintsma hüppama mis sa `kintsad Tõs **Vrd** kentsama

kints|pill kintspilli `mähgmä ehal käima – Vil **Vrd** kintsupill

kints|püksid 1. põlvpüksid vanade meestel olid `kitsad kintspüksid, aja kas või seebiga `jalga Khk; kintspüksid ja lipilised vatid, nee `ollid ikka nii `moekad kui nee `selgas `ollid Muh; kintspüksid olid põlvest soadik, kolm `nööpi oli väl'lapool Hag; minu isa käis kints `pükstega; `vooder oli kints `pükste sies, alus `pükse siss ei olnd Kos; kintspüksid jalas ja `muntstükid otsas Trm; siis ma olin alles noor inimene, kui ma neid kints `pükse nägin Lai || kitsad püksid No umma_naa_kintspüksi_moodust är_`lännü Rõu **Vrd** kintpüksid

2. pej See on `sõuke kints püks `loodud (pikk ja kõhn) Põi; va kintspüks, ajab peale möda külavahet Mär

3. euf jänes – Rei

kints|säär pej nagu suured kintssääred, suitsetavad ja keivad meeste `rahva riietes Rid

kintsu|kaapaja = kintsukaapija `Kintsu`kaapaja, seda [ei] või `uskuda IisR; oh sa va kinsu`kaapaja JMd **Vrd** kintsukraapaja **-kaapija** pugeja, lipitseja `Kintsu`kaapjad õlid parunite ajal Jõh; sie on juo niisuke kintsu `kaapija` paitab suurte ärrade `kintsu VJg; `sakste `kintsu `kaapja KJn; kinsu`kaapja ja `perste `tük`jä, tyy om üits Ran **Vrd** kintsukaapaja **-kannel** kindsokannõld mängima (ehal käima) sa_i taha muutku kindsokannõld `mänge? (kes tõistõ `naise piti käüse) Se

kintsuke dem < kints viisin sea kintsukse `suitsu Tor; olli vähalene luum, vähalesed kinsuksed kah Hää; `väike `põrsa kintsuke pal't oligi Trv; te'ti märdi karaskit, `ahti `saantele `lamba kinsuke Ran; konna kintsukõne San; [laps] tul'li uno poolõ lummõ pite, kinsukõsõ_`pal'ja? Vas

kintsu|kraapaja pugeja kes `liiga truu `tahtis `olla oma ärrale, seda `ööldi et, see on ärra kinsu `kraapaea Lai **Vrd** kintsukaapaja **-luu** reieluu `Kindremad on põlvede taga, sii lõpeb kintsuluu ja akkab sääreлуу Hää; `kuksin maha ja kintsu luu läks `katki Vil; kinsu luu ots om nosiluu Krk; siss tõne kah `murdnu kinsuluu ärä Rõn; koñdiluu? nyy omma kinsuluu?, sääil om säsi sisen Har **-pealsed** pl (lambavillast) kõhualused ja kinsu`pialsed on alamad villad Plt; Kõtualuse ja kinsupäältse `panti sukses ja tek'kes, nji olliv alampempe Hls **-pill** fig (ehalkäimisest) Kas sia kinsu`pilli olõd `mängn kua või Khn **Vrd** kintspill

kintsus kintsus, kinsus g -e Sa(`k- Jäm Ans) Muh Vig Kse, kinsos g -e Mar

1. s kõhn olend mis `piima see kintsus annab Khk; seda kintsust äp `võigid lehmaks nimeta Mus; Lehm oo see kevade nii sañt, paljas kintsus veel järges Kaa; va kintsus `nöuke - - äi anna `piima ka mette Krj; lahja kut kintsus VII; Sai õhe va [lehma] kinsuse `jälle majase; Mees kut kinsus, paljad tühad püksid Põi; nehoke va kinsose `moodi, laeha ja närvetand Mar; Ei seda kintsust ma küll ei osta Vig

2. a kõhn, lahja oh see va kinsus loom - - teine jalg käib `koutu teist Jäm; üks igavene va kinsus lehm Khk; see oo nõnna va kinsus veis Muh || x-jalgadest `kintsus `jalgadega, põlved `kintsus Ans

kintsu|tuum, -tuim reielihäs Kintsu`tuima sugugi põle Hää; kinsu tuumad `ööldi, aga käe lihassed Plt; iluss kinsu tuima liha ku siid'; miul om kinsu tuima valuse tij `käümisest Krk

kints|viil fig (ehalkäimisest) Kintsviolet mängmä Röp

kintüss → kinnitus

kinu¹ kinu

1. ämblikuvõrk Hämäläsed tehnd kinu kaik `nurgad täüs; `Kärbäsed `jääväd kinusse `kinni; Akkunad on kinu täüs; Kui hämeläsed tegeväd kinu `puie ja `piesaste vahele, tulevad hüäd `ilmad Kuu

2. õhuke (ka viledaks kulunud) riie Ei tuo kinu ole nüd ku vähäkäse `sääske `varjuks; Nää, `messugused kinud siis ne `nüüdise aja sugad on; Küll se kuub on sul nüd kinu, nää `kuida `kindud kohe nägüväd läbi Kuu

kinu² kinu Hls Krk kungas, kink sääil om üt's `väike kinu Hls; põllul om siantsit `kõrgepit kinsut sehen; määdä maa sehen kinu om ka saar'; ku kueue suvi om, siis om nii kinuse punatse ku ahvi `perse tusare Krk

kinukass kinu|kass g -ka künklik `seante kinukass põld om tal Krk **Vrd** kinulin, kinune

kinuke dem < kinu² mäe kinukse na ep om, mis vili sääl võip `kasva; ruusa kinukse, liiva kingukse om sääl Krk

kinulin kinuli|n g -se künklik sääl ei ole tasast maad, sääl o kinulise maa puha Krk
Vrd kinukass, kinune

kinuma kinuma pingutama, midagi kõigest väest tegema Unalepa ema vana inime kinub koa teštele järele; Söö aga soolast, siis pärast ei tee muud kui kinud `juua Kei
Vrd kinutama

kinu|maa künklik maa kinu maa sääl, sellepärast om vili vähik; ta om iki madal maa, ta ei ole kinu maa Krk

kinune kinu|ne g -tse künklik raavi vijr om sääl kinune Krk **Vrd** kinukass, kinulin

kinung kinung g -i nägelus, jagelus Ei `päivä `ehtusse saa, kui `jälle `piedä omavahel kinungid maha Kuu **Vrd** kina

kinutama kinutama ahnelt jooma kinutab `juua Tor **Vrd** kimmutama², kinuma

kinähhüss kinähhü|ss g -se Vas Se/-ss/ kenadus, ilu(dus) tu om kinähhüss; kinähüist pidä, `hindäst pidä suurt lugu Se

kinälik k'inälik uhke k'inälik müüs vai naane, `uhkõ; hinnäst pidä luuh, siss üteldäss: tä om k'inälik Se

kipagali hv kipagali kipakil nii kipagali oli `pandud `sõnna `otsa Khk

kipagast kipagast kipakil toor on nii kipagast sii ülal pingi peel Khk

kipah(h)utma kipah(h)utma Rõu Lut

1. van torkima (valust) `talvõ sõss `kukruhn pisu nigu kipahhut' Rõu

2. nähvama (vitsaga) kipahuda[?] perst pite Lut **Vrd** kipahtamma, kiputama¹

kipahtamma kipahtamma kergelt vitsaga lööma imä lei, kopsaás kulaguga[?] vai lapsaás `pioga_latsõle, esä ütél', et võta_vit's, kipahha_vitsaga[?] Vas **Vrd** kipah(h)utma, kiputama¹

kipa-kapa kipa-kapa on Muh Kse Tor Hää Juu JMd Trm Plt Trv Hls, kippa-kappa Vai (astumisest) oi, ko laps käib kippa-kappa Vai; kipa-kapa kirgu `poole Muh; obu `maande peal läheb kipa-kapa, kipa-kapa Tor; obune juokseb kipa-kapa JMd; koer lääb `karja kipa-kapa Trv **Vrd** kipa-kõpa, kipa-kapat

kipak(as) kipa|kas g -ka S(-gas g -ga Khk) Rid Mar Khn/kjõ-/ Tor Hää Juu(kipäkäs), g -ga Mus Var, kipa|k g -ka Mus, g -ga Khk kõikuv, tasakaalu(stama)ta, kergesti ümber minev meni paet on nii kipak, tikub vägisi `ümber `minna; laiut vähe, kõrgut palju, siis oo kipak Khk; Koorm oli kipakas ning ähvardas `ümber `minna Kaa; se `sõuke kipakas laud, `pilkus lihab `ümber Jaa; Julla aa kerge, äi ole väga kipakas ja seda aa kerge teha Emm; kui on ketsas paat, on kipakas Rid; kipakas regi läheb ruttu `ümmer; `sõitis kipaga saaniga Var; Kissi `sioksi kjõpaku `puäta `teitele ikka tieb Khn; kipakas nõu läheb ka `õlpsaste `ümmer Tor; kipakas on sij, mis `kangesti vaarub Hää; kipakas iste Juu || viltune, kaldus tee on kipakas, `viltune, regi `viitab; ää pang seda [lampi] nii kipagase `kohta Khk || kitsas, ebamugav Sii katusel oo olemine tükkis kipakas Kaa; Ta ikka nõnda kipakas sii on (koorma otsas istumine) Põi **Vrd** kiibakas, kipar, kipats, kippur, kippurane, kipräs

kipakas¹ kipa|kas Kuu/kiba|gas/ Jaa Põi Emm Rei spor L, Ris Juu(kipäkäs), g -ka

1. a kärsitu, peru, läbematu kui ta kipakas loom oo, paneb `kargama naa_t tükid taga Jaa; Mei obu on nii kipakas, temaga äi jülgu naised käia Rei; kipakas, ruttu tahab `menna -- obu `kohta `ööldaks Noa; nao suur kipakas [hobune] kõpsib ja kardab Mar; küll

oo *kipakas inime, kipub aga* `piale Mär; *ku vene ümmer lääb, põle vene süü, inime võib kah* *kipakas* `olla Hää; *kipakast uost on paha* `kinne `oeda Ris; *on üks va kipäkäs loom, egä* `poissi või sellega `väl'lä `suata Juu || (liiderlikust naisest) See [naine] `olla ise koa ikka nõnda *kipakas* Pöi

Vrd kiibakas, kipukas²

2. s kiirus, rutt *põle na kipakast ega kiiret sellega taga* `ühti Juu

kipakas² *kipakas kibekas umala õlut olli param - - `sõuke teist* `moodi *kipakas maik* `olli sihes Muh **Vrd** kipeline

kipakil *kipakil* Jäm Mar viltu, kallakil *Postid on keik kipakil* Jäm; *nii kipakil teind selle, see läheb küll tä käest* `ümber Mar **Vrd** kipagali, kipagast

kipa-kõpa *kipa-kõpa* Se, -kõpa Khk on (astumisest) *lapsed lähvad kipa-kõpa üle tua, uued kiijjad jalas* Khk; *Lätsi mõtsa linka-lõnka, tulli väl'lä kipa-kõpa* Se **Vrd** kipa-kapa

kipalõma *kipalõma* Võn Rõu kibeleva, sipleva *Mis sa kupalõt, kas aigu ei olõ, olõ iks viil veedkene* Võn; *mis sa kupalõt tan vai mis sa* `t'siplat Rõu **Vrd** kivatama, kipedama

kipar *kipar* g `kipra Jäm LNg Tõs Vän, *kipõr ~ kjõpõr* g `kjõpra Khn; *kippar(i)* g *kippari* VNg; *kipar* Aud; *kipper* Rei Aud, g `kipri Jõe Kuu JMd, `kipre LNg, *kipperi*, -ä Kuu

1. a *kipakas kipper saan on pisike* `kitsas *saan* Jõe; *kipper paat, kipperä* `pohjaga Kuu; *sie kippari* `laiva ei `kannata `tormi VNg; *koos* `jalgadega *kipar pink, mis* `kergesti `ümber *lihab; kipar* `ümber *minema* Jäm; *eena saad* `tehti *nii kipper, et läks kohe* `ümmer LNg; *kipar paat* `õõtsub; *ärge minge* `kipra `paatidega Tõs; *Nda paelu* `aeti *puid tekki, tegi laevad* `kjõpras Khn; *kipar lootsik (nõu, tool)* Vän; *ei selle* `kipri `vankriga *ma küll ei* `julge `minna JMd

2. s *kipakas paat* `Panga tugevast `parlasti, *ei sen kipperigä* `muidu `seilada *voi* Kuu

Vrd kippur, kippurane

kipatama *kipatama* Mar Vas, *kipätämä* Se

1. kippuma, kibeleva (hobusele) *mes sa sii kivatad* Mar **Vrd** kivalõma

2. kivatama *Ma?* *sattõ näoga nõgõsihe, no?* *nägo väega kivatatas* Vas || *nutma* – Se

Vrd kipedama

kipatis *kipatis* ülehapnenud piim *igavene kipatis jo juba apu* Kad

kipat-kapat *kipat'-kapat'* on (astumise kohta) `lamba lääve mäe *otsast* `orgu, *üit's kivat'-kapat', kivat'-kapat'* Krk **Vrd** kipa-kapa

kipats *kipats* g -i Jõe Kod *kipakas kipats võib* `üelda *paadi* `kohta, *sie lähäb* `kergesti `ümber Jõe; *suani kipats läks* `ümber Kod

kipel → kippel

kipeldama *kipeldama* Jaa Pöi, *kippel-* IisR, *kipõl|dam(m)a* Har, -dõmõ San Krl; *kibeldamma* Vai

1. kibeleva, kippuma *Poiss kippeldab* `kõikse *aeg isale* `kaasa *menema* IisR; *midä siä oma* `asja *peräst* *nii pali kibeldad* Vai; *meie noor* [hobu] *kipeldab* `ühte *jooni, tohi taga pitka tee* `peale *minnagid* Jaa || *vingerdama* *Ussi tükid kipedasid* *moas* Pöi **Vrd** kiberdama, kivalõma

2. kipitama, pakitsema, kihelema *aab paranõss är?*, *kipõldõss perän San*; *sõrmõ otsa?* *kipõldõsõ?* Krl; *k'ül'l_mul iil'ä `varba_kipõl'di?*; *`süäme manh nakass kipõldamma ja ossõ_tükiss pääle Har Vrd kipõldõllõma*

Vrd kipatama

kipeldis *kipeldis* g -e kärsitu, püsimatu *meie kõrb on söuke kipeldis*; küll se tüdruk on *kipeldis* Jaa

kipeline *kipeli|ne* g -se kibekas, mõruvõitu viinakse olli *kipelise kardule* Krk **Vrd** kipakas²

kipen → kiben

kipendämä *kipendämä* ripnema *naha tükid kipendäväd ehk tolgutavad, ku naha marassad ärä, lüüd `trul'li* Kod

kipen¹ → kippen¹

kipen² → kippen³

kipen³ → kiper

kiperdama *kiperdama* Khk Kaa Emm Rei Kse Var Tor, *kipperdam(m)a* Lüg(-dämä) Jõh, *kipõrdamma* Rõu

1. kibeleva, (ära) kippuma; niheleva, siplena, väänleva *laps kipperdab `mennä* Lüg; *`Ütläsin küll, et `õlga nüüd, mis te kipperdata, ega sie kodu põleva lähä* Jõh; *kerp kallal, laps ei saa rahu, laps kiperdab* Khk; *Kiperdad na kut seliti prussak* Emm; *Maga vagusi, ää kiperda* Rei; *ta nagu úss kiperdab maas* Kse; *mõni kiperdab alles, väänib, ing veel sehes* (ussist); *kiperdab, kui ta akkab surema* Var; *lat's kipõrdas kui vaagõl'* Rõu || *rahutu olema, muretsema* Rikka *süda on varanduse `külles, kipperdab kerikuski* Lüg || *viitama see `saani nii kiperdab, `vaatke, mis tal viga on* Rei **Vrd** kiberdama, kipeldama

2. midagi vaevaliselt tegema, viletsalt elama *piän kipperdamma läbi ajada*; *Üks `ainike tuba õli, a säääl me kipperdäsimä* Lüg; *teine kiperdab oma elupäevad `näl'gas* Kse; *ei saa edasi oma `tõõga, kiperdavad sial kallal `piale*; *kiperdame sii `piäle nii kuidas saame, `vaene elu oo* Var; *kiperdab `aige `jalgega edasi* Tor

kipen|lapju *kipen`lapju* soolabidas – Puh **Vrd** kiprilapjo

kipen → kibesti

kipik¹ *kipik* piimanõu – Puh

kipik² *kipik* g -u puulabidas, -kühvel *kipiked õlit puu labidad, raud ümber `serve lüädud, `niske ku leevä labid* Kod **Vrd** kippel

kipik(as) *kipikas* Kei Jür Pee, *kibi-* Jõh Iis, *kibika, -kä* Vai, *kipi|kass* Se, g -ka; *kibikäs* Kuu, *kipi|k* g -ku Trm Hls Hel, -gu Krk, -ke Kod; *kibik* Hel Ran Puh, *kiibik* Tõs, *kivik* San, *kiivik* Tor, g -u kattega vanker või saan; *kibitka*; *sõiduki kate, kumm `Niisikesi pisikesi regesi ja `saanisi, jah neid `üälldi kibikas - - siin küläs [õli] pali `niisikesi kibikuid*; *kibikad on `vitsudest `tehtud, `pannasse rie ja `vankri `pääle* Jõh; *kaleskal on kibikä pääl* Vai; *kiibik oo kongiga sõeduriist* Tõs; *saani peal [on] kiivik* Tor; *kipikas oli purje `pulkadest roam ja `puldand oli üle tõmmatud*; *kipikas on korjaga `vanker, `muslased `sõitsid kipikaga* Kei; *juudi kipikas on katuksega tõld* Jür; *tegin ia kibika rie `piale* Iis; *kibik olli vähem ku periss suur tõld* Hel; *tei `vankre `pääle kibiku, paänd vitsa `luuka `risti üle `vankre, rõevass `pääle* Ran; *saks sõit väikse kivikuge* San **Vrd** küibik

-kipikas² Ls keelekipikas

kipike(ne) dem < kipp¹ *kellege vett ammutet, taa om kipikõne* San; *latsil olli² vanast kipikse õhuksist lavvost, puul¹ tuupi* Kan; *panõ mullõ kipikesega² võidu üteh* Se; *d'uydava² kipiksõ ollõ un veina perän* (joogikapakesed õlle ja viina jaoks) Lei

kipiline *kipili|ne* g -se haruline *kipiline-käpiline* Kse

kipitama *kipi|tama* VNg Khk(-dama) VII Põi Hi(-dama) L K(kipe- Ris) I(-p- MMg Pal) M(-teme) Se/-p-/, -tämä Juu Kod TLä Rõu Röp Se/-p-/, *kipi|tama* Hlj Kad, -tämmä Lüg; *kibi|tam(m)a* VNg Vai, -täm(m)ä Kuu Vai

1. kergelt, torkivalt valutama; kipitust tekitama *kui nogelane korvetas, siis akkas kippitama* Hlj; *Pala vesi läks [jala] peale, akkas nõnda kipitama* Põi; *aav kipidab* Emm; *poisi jalad kipitavad kebade, kuig oo naerid piale küлинд* Mär; *kui sõrm katki, siis kipitab* Tõs; *jalg kipitab valutada* Tor; *Kurkus kipitab - - kare ja valus* Hää; *parmudel, nendel on teravad nokad, preßib sulle sisse ja siis ta kipetab ja kiheleb* Ris; *perse kipitab veel tänä peksust; aga se rohi oli nii kibe, se kipitab nõnna et* Juu; *küll mu silmad kipitavad suitsust* VMr; *siep lähäb silma, siis silmad kippitavad* Kad; *käsi kipitänud, ei tõhi vette pista* Kod; *kui [külma käest] sooja tuppä tuled, siis sõrmed kipitavad nii väga* Plt; *soolane igi aap silmä kipiteme* Hls; *nõgese om är kõrveten, nüit kipits* Krk; *Küll vaablase nõglatu kipitap kõvaste* Nõo; *õigõtt hallu ei olõ², muudku² kipitäss õnnõ* Rõu; *jalg vega kipitäss, valu om suur* Se

2. kibeleva, kippuma *Midäs siel nüid aeva kibidäd, kuhu ss sul ninda kiire on* Kuu; *ta kipidab minema* Rei; *ta kipetab ika minema* Ris; *mis sa kipitad selle minemisega* Koe; *mis sa iki kipited, aiga küll* Hls

3. fig kripeldama; rahutuks tegema *asi kippitab südame pääl* Hlj; *ehk on üks tiereis ies, südä kippitab mennä* Lüg; *tæ, mis ta südame peäl kipidab, pole rahu* Khk; *see raha just nago kipitas täl taskus* Mar; *nüid ta jooseb mäda küla, se tühi jutt kipitab tal südame peäl* Juu; *ega sie tüe sulle na piale kipita, eks aega ole* JMd; *magamise ädä nüid sinul kui tüü kipitab* Kod; *Tal kipitas ammu asjale käed külge panna* Iis; *kipitab tüügä* (ruttab) Kod; *kipitab keele pial, aga õöldä ei julge* Plt; *kui sul mõni asi om õiendada, siss ta sul kipitab südame pääl* Ran

Vrd *kipatama, kiputama*²

kipitka → *kibitka*

kipitlema *kipitlema* kibeleva *Mats kipitles kojuminekuga, aga poeg ei tahtnud kaasa minna* Mar

kipitsama *kipits|ama* Jäm Trv, -ämä Kod; *kipitsämmä* Kan Har, k'- Urv

1. *kipitama akas kihelemä ja kipitsämä* Kod; *sääre kipitsava, nõgessa ärä kõrvetanu* Trv; *t'silguti tärbendit haigõtsõ sõrme pääle, kül² kipit's* Kan

2. fig kripeldama; rahutuks tegema *see kipitsas sool südame peäl* Jäm; *mul süäme manh nii kipitsäss armõtudõ* Har

3. *nokkima, nokitsema kanad kipitsäväd nokaga siit õma piält* Kod

Vrd *kipitsema*

kipitsema *kipitse|ma* Jõh Sa Muh Tõs Aud Hää Iis Trm Plt Vil, -mä Puh Nõo Ote Urv/-p-/, -mmä Har Plv, -me Trv Hel San, -mme, -tsõmõ Krl

1. *kipitama, kirvendama; valu tegema, tuikama nii kangest kipitseb kõha, ikka kõhi* Jäm; *amba sihes akab valu kipitsema; selg kipitseb kiheleda* Khk; *kurkus kipitseb üks asi*

nõnna et Muh; põl'b kipitseb, nõges oo vist kõrvetan Aud; natuke kipitseb Plt; mis sul sääil kipitseb, et sa rahu ei saa Nõo; ma pani `suula `pääle, küll lõigutab ja kipitseb nüid Ote; nõgene kipitsess käe pääl San; kaal kipitsäss, ei tiia, mia taha? `kurku om lännü? Har; kärnä? kipitsese? Plv

2. fig kripeldama, rahutuks tegema *kompeveki ko't kipitses taal inje peel; süda kipitseb sihes, ma pia ikka sõnna minema; see kipitses mool `ammu juba südame peel, nüüd ma sai ta ee ütelda Khk; Mul kipitses keikse aeg keele peel - - aga sai ennast veel oida Kaa; süda kipitseb sehes Muh; kipitseb südame pial Trm; sij asi tal kipit's keele pääl Hel; mis sul nüid `süäme pääl kipitseb, ku sa rahu ei saa Nõo || menel tüdrugul perse kipitseb paigulist isaste `järke Khk*

3. kibeleva; kärsitult kuhugi kippuma; niheleva *noored kipitsevad, tikkuvad kirkule Khk; siad kipitsevad (püherdavad) väl'las Hää; kipitseb aga menema Iis; Kipitseb nagu kass sita hädäs Vil; mis sa ike kipitset, mis sa ike `lendat Hel || Kipitseb kõhu pääl, nipitseb naba pääl, lähäb `sisse `silpsti = võti Jõh*

Vrd kipitsama

kipitus *kipi|tus* VNg Mar Tõs Tor Plt Hls, -*dus* Khk, -*dos* Käi(kepi-), *kibidus* Kuu, *kippitus* Lüg, g -*e*; *kipitu|ss* Puh, *kipitü|ss* Plv, g -*se* kipitus, valu; kirvendus nüüd läks *kippitus üle* Lüg; *kurgo sees on üks kipidos, se on kipidose kõha Käi; nii `kange kipitus käe sees* Mar; *jälle jala kipitus käe* Tor; *mea ei jõvva sedä kipitust är kannate* Hls; `süäme *kipitüss* Plv

kipka *kipka* müts *pane kipka pähe* Kos

kiplama `kiplama sügama, kratsima *Mes sa `aeva `kiplad, kas o `kirbud `püksüss va Kuu*

kipli|labid = kippel *mine tuu sij `kipli labid `seie* Kod **Vrd** kippellabidas, kiprilapjo

kipluk `kiplu|k Nõo San Har, g -*ki*; `kiplu|k g -*ga* Lei; *kiblu|k* Har, g -*ku* Krl küüslauk *Meil pandas ka mõne söögi manu kiploki* Nõo; `suula ja `kiplok'ke süvvas kõtu rohusse San; `kiploki nu_mma kõva_külh ja mõruva?; veñdläse `tahtava `hirmsadõ `kiplokkõ; vaest lätt süä halvass, sõss süü sibulõid vai süü kiblukid Har

kipmõkõnõ `kipmõkõnõ kübemeke – Lut **Vrd** kibemeke

kipnakõnõ `kipnakõnõ kübemeke – Lut **Vrd** kibenakene

kipp¹ *kipp* g *kipu* Sa(-a Jäm) Muh Lä Juu Trv Nõo Vas Se Lut, *kipi* Pha Hää Hel(-p-) T(-p- Rõn), *kipi* V (n *kipp* Se Lei), *kibi* Kuu puunõu, väike kapp `saunas `vöötasse *kipuga vett ja siis `pestasse; lastele `tehti podisid kipu `sisse* Khk; *isased tegid kadaga puust mitu kippu* Mus; `joodi *kipuga, kipp `seisis järjest õlle `tünnis* Krj; *Kipuga tösteti õlle virret, vissati `saunas `leili ja tösteti vett* Põi; *panen piima kipu `sisse* Kir; *piab kipil vitsa pääl panema* Hää; *ei `ruatsind kipu `täitki `tuua* Juu; *lehmä nüsstäv kipp; läits kipuga `lehmi `nüsmä* Trv; *võid `tuudi kipigä `liina* Võn; *kipil om kõrv kül'len, üt's laud `panti pikemp tõisist* Kam; *Taluden `ol'li iks oma kipi, kos nüssteti* Rõn; *kipige visatess `leini* San; *paari toobiline om kipp* Kan; *Mul tan kipin `värsket `taari* Urv; *kipigõ iidetäss karja `juuki* Krl; `Tõrdust `lahti taari ka kippi Rõu; *Tuu_kipp, veri juusk `maaha* Vas; *või kipp `ol'le, puu vitsa_pääl ja kaas ol' ka_pääl* Räp; *kipiga? vett ammuta? ja lehmä `juuk'i midägi ammuta kost* Se; *kipp um sääne `veikene anumakõne, `minka valetass vett `tõrdust `pañgi vai `katlalõ* Lut **Vrd** kapp¹, kibu¹

kipp² *kipp* g *kipu* täpp, tähn *pisi illekesed punased kipud o`peastlase kirjad* Muh
kipp-kip on *Mudarul`l (kala) tjjb`seukest`õrna äält kipp-kip* Hää
kippadi-kõppadi on läks ikka *kippadi-kõppadi* Kõpu poole Saa
kippama *kippama, kipata* Saa Trv Pst Võn Kam, *kipam(m)a, kipa|da*² V(-ta² Plv, -dõ² Urv, *kippada*² Se), *kipam(e), kipate* M San, *kipama* Plv

1. nihkuma; nihutama *kipake kokku, siss saavad inimesed keik`istu; pean talle lähemale kippama, siss kuulen paremini* Saa; *kipa lähemale, siin`ruumi küllät* Trv; *kipa oma tooliga minu poole* Pst; *Os na kipanu, os egäl lahemp ollu* Hls; *kipak kokku poole, nihude ennast`sinna* Krk; *kipa edesi poolõ, tjj mullõ ka`ruumi* Võn; *kipa_`kaugõmpa* Plv; *Sa² piät veidi edesi kippama, siss mahu mi² ka² piingi otsa pääle* Vas; *pink`vaja kipada_`kavvõbahe lavvast; veneht kipada²; hoonõht kipatass edesi poolõ* Se

2. van kiirustama; tõttama, jooksuma *kippa`järgi* Hel; *ta kipass`õige lähike`isi ehk karass* Kam; *kohe sa kippat,`aigu om* Urv; *Pinikene kipašs nii et kijl ol`l huulõ pääl* Rõu; *ma kippa nüüd minekit* Plv

kippar¹ *kippar* g -i R(n *kippari* VNg) Ris Juu JõeK, *kipre* Phl; *kjõpar* g *kjõpri* Khn; *skippar* g -i Ris

1. väikese laeva juht *sie`nuoremb mies, sie old siis`ninda kippari nime all, noh`kapteni paberisi ei`noutud* Kuu; *siin`rannas alustel olivatta kipparid* VNg; *kippar oli`seilivenes perämies, üks vanemb ja`uolsamb* [mees] Vai; *oli`Inglismal kippariks* Juu || (kangest napsust) *anneti`sündümise`päiväl kohe`oite kippari kärakast* Kuu

2. noodavanem *eks kippar juhatannu veomehi* VNg; *Kjõpar käskis uõmõ umiku`randõs`olla* Khn

Vrd *kipper*¹

kippar² → *kipar*

kippel *kippel* g *kipli* Jõh Mus Pha Põi Muh Hää I Lai, *kiple* Tõs, *kippeli* Ote Ksi/*kipell*; n, g *kipli* Ote raudservaga puulabidas *Kipliga`lõigati`turvast; Kipliga oli ia puid`juurida* Jõh; *Kipliga võis otse`sirgest`muljuda, nee olid ead`roavi`kaevada* Põi; *ostsin ühe`kiple* Tõs; *kippel õli puuss labidas, serväd õlid nagu rõnn, raud servän* Kod; *kiplega kaevatasse kraavi* Ksi; *kraavi`kaevamise man om vaja kippelit* Ote || *kühvel jahu kehast veetakse (võetakse) jahusi`kipliga, see on lekist`tehtud, siis puu pea on tal taga* Pha **Vrd** *kipik*², *kippellabidas, kipper*³

kippellabidas = *kippel* – Jõh **Vrd** *kiplilabid -lasn* = *kippel`Muistne raavi töö riist oli ikka see va kippel lasn; Kipel lasnad, nee said ise tehtud kasepuust, pisike raudlapp sai otsa`pandud* Krj; *Puulasnad olid, pireke`rauda`otsas,`üiti koa kippellasn* Põi

kipper¹ *kipper* Trm, g *kipri* S Rid/*kipre/* Mar Mär Var Tõs Kos, g *kipre* Emm Tõs Tor Hää, g *kipperi* Mar; *kipre* g *kipre* Ris

1. väiksema laeva juht *luubi kipper oli`vol`na mees meite seltsist* Jäm; *säält`ümbruse inimistest oli ikka üks mees luubi`kipriks, kis merd tunneb,`laeva osab`juhtida* Khk; *kipper oli see mees, mis keis`laeva sadamast ää`viimas [ja]`vöörast`laeva keis ülalt merelt`lahte`sisse`toomas* Mus; *kui ea ilm o, siis põle`kiprid taris, sõuab niisamma kut teisedkid; kelle paet oo, see oo kipper* Muh; *pisisel laeval oo kipper, mis äi lähe`vööra`maale; kipper oo`koolimata, ise õppen,`kapten o`koolis käin* Phl; *kardule lõik oo lusikas*

nagu kipper laeva otsa pial Mär; `kipril ei ole `mundert Tõs; purju `paati juheb kipper Tor; poeg on laeva peal `kipreks Ris; `kipri sõna `piavad teesed `kuulma Kos

2. nootkonna juht, noodavanem *kipper oli see teiste `juhtija* (kalapüügil) Pha; *Ega noodal oli oma kipper, ta juhatas nooda vada; Õhed vädasid ees `looma, kipper oli oma poadiga päras, pidas pära `sirgus Põi; nooda kipper ojab nooda otseks, ta oo teeste juhataja Muh; kipper oli juhataja, piä, peremees nooda `sisse `laskmese `juures Var; kui `noota merese `lasti, siis üks oli taga laeva `otsas, sedä `üiti `kipris Tõs; kipper on `tohknik, kes suvel `noota `sisse `viskab Trm*

Vrd kippar¹

kipper² → kihar

kipper³ *kipper g `kipri Trm Pal Puh/kipper/ raudäärega puulabidas temä kaevap `kipriga suud Puh Vrd kippel*

kipper|vene kitsas, kipakas paat *Nie kippervened o kaduned, ega neid enämb `kaual ajal ole `tarvidetud Kuu*

kippest → kibesti

kippi adv *kippi* (puu murdumisest, kui kild jääb kännu külge) *tahat sa puud sinna_poolõ maha_`laskõ? koolõ poolõ ta kõvvõr om kasunu? siss piat suur labastus raguma, muud'u murd kippi. siss om kand nigu kipp, uma kõrv kül'len ja Har*

kip-kapp deskr *kip-kapp Kse JMd* (lapsele) *kui me sõedame siis kipp-kapp kipp-kapp JMd*

kip-kõppadi deskr *Vat kui koer `kuškilt koju tuleb, üks jalg nagu järjest ülevall – ikka kipp-kõppadi, kapp-kappadi, et oia alt Jür*

kippu *kippu Kuu Lüg Jäm Khk Kaa Muh Rei Kse Tor Hää Kos Puh, k'i- Se on Ei siin ole `kuulla kippu ega kappu midägi Kuu; ei mina kuuld - - ei kippu, ei kõppu Lüg; pole sest mitte kippu ega kõppu kuulda olnd Jäm; pole kippu-kõppu kuulda VII; ei sii põle kippu ega kõppu kuulda Kse; põle kippu ega kappu `kuulda Kos; es kuule ei kippu egä kõppu Puh; kuulõ õs kippu us kappu Se Vrd kappu, kipsu¹, kõppu*

kippulane euf *kippula|ne g -se* madu, nõeluss Ussi sõnad: *kippulane, käppüläne, madu maa-alune, kirjava kive-alune Kuu*

kippuma¹ *kippuma, (ma) kipu(n) S(keppu-, -o, kippo- Käi Rei Phl), `kjõpma, (ma) kjõpu Khn liikuma; liigutama ta sõõb keik ära, mis `umbest kääs ep kipu ega `ambas ep karju; ma pole kodunt mette kippuma saand; tuult sugend `oue, oksad kippuvad nõnda; ma_p kipugid änam asemeld; Aññerja tükid ka veel kipuvad panni peel Khk; minul läks nii `kange valu jala `sisse, ma ei saa mitte kippuda Kär; kose (paks) naat liha puhas kipub `keies Mus; kut ma `oetest kippusi, ikka ma kukkusi Kaa; `tervist on natuke, et suudab kippuda `ümber maja VII; Üks iñjeline ikka korra kippus, kadus `jälle Põi; kalad kippuvad `võrkus Emm; ing on küll egal, mes elab ja kipob Käi; et ta [kurt] nägi, mes `moodi so suu kippos, siis `kuulis Rei; ma hakka nüid `sauna kippuma; Ann äi saa kippuma (tõõga hakkama) Phl; Nda vali [tuul], et kivid `kjõpvad; kodont põlõ kusagile `kjõpma suan Khn || kihama nii pailu `kerpusid, mis kõik kuhad kippuvad Khk; Sõõmarend kipub kärmestega, neid oo sii otse mustakuiva; Keik rohi kipub siplastega Kaa Vrd kiputama¹*

kippuma² *kippu|ma, (ta) kipub Jäm Pha Põi Muh Hi(ke- Käi) L(ke- LNg Mar) K(ke- Juu) I R([ta] kippu(b), kipub u VNg; [ma] kibun Kuu), -mõ Krl; `kip|ma Lälõ(ke- Vig)*

Tõs, -me San; `kjõpma, (ma) kjõpu Khn, k'õppumma Se tikkuma, tükkima; kärsitu, maldamatu olema `Kange luom `vilja `kallale kippuma Hlj; laps kippub mu `süüli `tulla Lüg; kuhu sie kibud `ninda `kiirest `mennä; obone kippu kääst menemä, pidä `ohjaksest `kinni Vai; `Viimaks soand juba nii ise omaks, et akkand naise kallale kippuma Pöi; rahvas kippuvad üksteese kallale Muh; akad elo kallal keppoma Käi; kana kepob `auduma Mar; loomad kippuvad kojo metsast Mär; ma `kipsi sii ike `mõisa `vaatama seda `treiki; nende `lammad ei seesä sii, `kepvad ää - - keppad põllale Vig; kui näd (põrsad) juba suurese `lähtvad, `kipvad vana (emise) tissisi ammustama Var; mool põle `tarbis `üüsi kippuda `väl'la `ühti Mih; loomad `kipvad `vilja Tõs; kus `kohta sa kipud? Ris; ta kipub mu elu kallale järjest; laps kipub ikke ema `juure Juu; aned kipuvad läbi aja HJn; sa akkad nii ruttu ää kippuma Koe; poiss kipub emale appi Plt; kipumi ligembale, mud'u ei näe San; mis sa? kiput kodu minegu pääle? Krl

2. fig Ärä ajast ede kibu (rahustatakse kärsitut) Kuu; `laulu luud kippuvad `pääle `purjes mehele Lüg; se pakitab so sihes, kipub ikka suust `väl'ja tulama Jäm; Mool kippus vägisi naer peale; Kes laialt ede võtab, sellel koare alused kippuvad kasuma `jääma (pinnapealsest tööst) Pöi; uni akkas na `kangest `peale kippuma Muh; süda iiveldab, okse kepob `peale Mar; laalud kipuvad piale Trm

3. kalduvust omama, kalduma `vihma aig kippub juo üle menemäie Lüg; Ta kippus ikka kergesti laiale teele minema Jäm; Supp kipub üle `aama Muh; Joud kipub napiks jeema Emm; aastad kippuvad lõppema Rei; `vanker kepob `ümber menema Mar; saidad keppovad vägise ää `kõrvema; nüid sa kipud il'laks `jääma Kul; nina kepob vett `joosma Vig; vägisi kipub pimedass Mih; maja kipub laguma Tõs; kell kipub ette `keima PJg; edev inime, kis na kipub `reakima Hag; `mõistus kipub segamine minema JJn; leib kipub al'litama VJg; meil kipub [vili] `tihti ikaldama Iis; töö kipub `jääma ooletusse Plt

kippur, kippurane kippur g -a, kippura|ne g -se kipakas `kitsas kippurane [paat], mes küll `kerge souda oli, aga `lasti ega `seili ei `kannatand Kuu **Vrd** kibrass, kihar

kippurass, -e kibra(s), kortsu(s) `tombab näü kippurasse, nägü kohe kippurass Kuu **Vrd** kibra, kibras, kibrasse

kibra, kibras, kibrasse `kipra Saa Trm Kõp Vil Hls Krk Urv Rõu Vas, `kibrasse Pil, `kibras IisR Saa Iis Trm KJn kortsu(s) mees kibrutas oma `otsa, tõmmas otsa `kipra Saa; Kulmud `kibras Iis; marjad tõmmanuvad `kipra ja `kapra Trm; naha `kiskund `kibrasse Pil; `tõmbab nina `kipra; `Rõõva om `kipra lännü Hls; küll olet sa `kipra jäänu, varess jala näo pääl Krk; Kuda inemine vanass jääss, sis ta `nagu kisk `kipra Rõu; Mis sa? näo nii `kipra `tõmbat Vas **Vrd** kibran, kibras, kippurasse, kipri¹, kipris¹

kiprasti `kipra|sti Jür, -sti Plt, -ste LNg Juu JJn adv < kihar see seisäb nõnna `kipraste, et ärä mine `sõnna ligi LNg; mõnes `kohtes eenakuhi nii `kipraste `tehtud ja küllele kukkund Juu; Koormas oli sul `kipraste kinni siutud Jür; ta oligi ni `kipraستی, sellepärest kukkus `alla Plt

kiprastuma `kiprastuma kibra kiskuma `Porgantie lehed o kohe `kuivaga `kiprastunned Kuu

kipri¹ `kipri Lüg IisR Vai Pöi kortsu, kibra nägo lähäb `kipri Lüg; kaik jääb vanal `kõrtsõ ja `kipri Vai; Võtab puude lehed `kipri Pöi **Vrd** kibris², kipris¹

kipri² `kipri Muh tangtõbiseks, tangu sea põrsas olli `kipri jäen Muh **Vrd** kibrisse

kipri|lapjo `kipri `lapjo raudservaga labidas – Plv **Vrd** kiperlapju

kipris¹ `kipris Lüg Jõh IisR Põi kortsus, kipras nägo on `kipris juo ja `nipris Lüg; `Õtsaedine `kipris Jõh; `Kipris näuga mies IisR; `Saapad on nii `kipris Põi || kissis, vidukil Ära `oia `ninda `silmi `kipris IisR **Vrd** kipri¹

kipris² `kipris Põi Muh tangtõbine, tangus `Kipris sea liha äi tohi `keetmata süia mette Põi; `kipris siga ep maksa mitte üle talve jätta; keel tõmmatse `välja ja kui `valgid `villa (ville) täis oo, siis siga oo `kipris Muh || (inimesest) nagu `kipris siga kõgiseb Muh **Vrd** kibris²

kipräs `kip|räs g -rä kipakas selle `kiprä `tooliga laps võib `ümmer `minnä Juu **Vrd** kibrass

kips¹ kips g kipsi Jäm Khk VII Muh Emm Lä(-u Mär) Tor, spor K(kipse Plt), Iis V(-p-), g `kipsi R(n `kipsi Vai), -e Ksi

1. kivim kips, eks ta või mere `servides `õlla; `kipsi paas, neid kive ei ole siit `saada Lüg; `Laakna `moisas `taoti `kipsi Vai; kips on `jälle üks kõba kraam Mär; moa siest soab `kipsi Kos

2. kipsipulber; kipsitaigen `kipsi `külvedä `väljäle `pello `pääle Vai; kipsist tehasse kueud lakke Tor; `kipsi külvati ärja `piate `piale Kos; ega `enne nisukeisi `väätiisi old, `tuodi `kipsi Sim; `kipsi tuvass, ku `müürü `kuadõ [teed] Se

Vrd ips², kipski

kips² kips Jäm Khk Häa Juu (kergest kõpsuvast astumisest) siis jalg teeb kips, kips Jäm; `metses ma `kuulsi kips ja kaps `kargas `kiigi Häa; ei tee kedagi, `kargab mud'u kips ja kaps Juu **Vrd** kaps²

kips³ kips g kipsu lsk kits kips lät's kiidelden `mäele; kips ja sikk Urv

kips⁴ kips g kipsu(-b-) fig kübe, raas ei anna mina siist mitte üits kips Nõo

kipsa-kõpsa on `kipsa-`kõpsa Mis sul viga, kõps `kingad jalas, `kipsa-`kõpsa `astuda IisR **Vrd** kips-kaps, kips-kõps

***kipsama** (ta) `kipsab (käimisest) Edev, it'sitab, naerab, `kipsab `kõpsab `jalge pääl Häa

kipsi- Kipsikaevandus oli `Pihkva `juures Kos; muidõ perrõmiis lät's Irbuskadõ `kipsi `tuuma, sääil ollõv kipsihaud Har; kipsijahu maa päle külbetäss Se **Vrd** ipsi-

kipsi-kapsi on läks na kipsi kapsi Kse **Vrd** kipsit-kapsit, kips-kaps

kipsi|kivi kips `käisimo `kipsi kivisi tagomas, `kipsi kived on kovad kived Vai; Kipsikivist põledata kipsijahu Emm; kipsi kibi on `valge, kõva tükk Ris; Kipsikivi soab jahvatud Kos; enne olid `kipse luisud, `kipse kivist raiutud Ksi; kipsi kivi om, mis `jauhmalda? Se **Vrd** ipsikivi **-kuju** kipskuju kipsikujusi on `parkides Kos; jusku kipsi kiju, sihukses `valges läind KJn **Vrd** ipsi-, kips|kuju, kiptikojõ

kipsi-kõpsi laps käib kipsi kõpsi Jäm

kipsima¹ `kipsima, (ma) kipsi(n) Khk VII Kos Koe; `kipsim(m)a, (ma) `kipsin VNg Lüg a. kipsiga katma `kipsi `seina VNg b. väetama `kipsima `ärjapäd, `põllul `ärjapä `pääle `kipsi `viskama Lüg; kipsitud ärjapia `kasvas nii et mihises Kos; lähme `põldu `kipsima Koe **Vrd** kipsitama

kipsima² `kipsima, (ma) kipsi(n) Kse Ris Juu, (sa) kipsit Plv, imp (sa) kipsi Se hüplema, keksima; käima küll nad seal `kipsivad ja `kapsivad Kse; kipsi, kapsi `kelderusse rhvl Ris;

mõni kapsib ja kipsib aga `peale, aga kedagi ei tee Juu; kae, kipsi no siiä_poolõ Se || kiä ni ohukõisi leeva? kikkõ lõik [öeldi:] mi_sa taahn kipsit, `lõika? iks ilosa kiku? Plv Vrd kapsima

kipsine `kipsi|ne, -nõ g -dsõ kipsist tuu kipsidsõ `pääga?, laadalt ol' ostõt pupp; mul om üt's illuss piip, tүүл om `kipsine pää Har

kipsitama kipsitama = kipsima¹ Mar

kipsit-kapsit on kipsit-kapsit kergesti, kärmesti ma tegi selle töö ää kipsit-kapsit; nää kui eloste see obo keib, kipsit-kapsit Mar **Vrd** kipsi-kapsi, kips-kaps

kips-kaps kips-kaps on Lüg Vai Muh Kse Tor Juu Kos JMd Koe Plt (kerge kiire kõpsuva astumise kohta) just ko kits `kondi kips-kaps Vai; laps kõnnib kips-kaps Muh; läheb kips-kaps üle põranda Kos; `lamba talled kips kaps üppavad Koe || üks-kaks (kiirest tegutsemisest) kips kaps oli juba `väljäs töö kallal Juu; üppab kips kaps üle mulgu JMd **Vrd** kipsi-kapsi, kips-kõps, kipsa-kõpsa

kipski kipski kips `külvasime ärjaba `piale `kipskid JMd

kips|kuju kipskujo Vig **Vrd** kipsikuju

kips-kõps on kips-kõps IisR Hää `Kõrge `apsatiga `kingad jalas, `astub kips-kõps IisR; Uhkuse käik on tipp-tibinal, kiire minek ruttu kips-kõps Hää **Vrd** kips-kaps, kipsa-kõpsa

kipsti|kojo om tõne `otsa jäänu nigu `kipsti koje Kam **Vrd** kipsikuju

kipsu¹ ei kipsu ega kõpsu mitte midagi, mitte kõige vähematki küll oo nii `vaikne ja raholene asi, et põlnd mette kipso ega kõpsu kuulda Mar; ei ole `kipsu ega `kõpsu kuulda Trv **Vrd** kippu

kipsu² (kergest kiirest käimisest) k'äu `k'ipsu, nigu `varbidõ otsah, `kergehe, virgastõ Se **kipsuke** → kiipsuke

kipuhtamma kipuhtamma tibama, tibutama `veitkese kipuhtass `vihma Plv

kipukas¹ kipu|kas g -ka kibutaoline pisine kipukas kapp Khk

kipukas² kipu|kas g -ka Kos Plt rahutu, kärsitu (loom) kipukas obu; need oo va kipukad Kse; kipukas loom ei seesa paegal, kipub minema Kos **Vrd** kipakas¹

kipuke(ne) dem < kipp¹ pisise kipugesega tõi õlut Khk; tillike kipuke Trv; sanna kipukõne San

kipu|laud euf hammas Üks kipu laud tuli `jälle ise suust ää; Nii kaua `vahtis `pääle, kut kipu laud `sisse kõlistati (löödi) Põi

kipuline kipuline kindakiri kipuline ja kápuline kiri Trv

kiputama¹ kiputama Sa Muh L(kjõ- Khn; kipo- LNg Mar) Kod Kõp TaLä Rõu Urv Rääp Se Lut, -dama Hi

1. liigutama; paigast nihutama Kui saad vasaku jala suure `varba `otsa kiputada, siis läheb luu `painiji ära Jäm; ää pang seda `seia aja `peele, tuul kipudab see siit maha; olga se kiputamine `peele (jäta järele) Khk; ma kiputa `einu Kär; sõdised röögatamad kivid, äi neid kipuda siit `kengid Mus; kätt kiputa pole `võigend; lapse kätikint akand `voodi ees `kiikuma, ilma et `keegid oleks teda kiputand Kaa; Pista `sisse, `tõmma `välja, kiputa perset, töö lihah `korda = taina sõtkumine Põi; kiputa natuke vikki, et ta (kali) `joosma akkab Muh; kipuda lapse `kiiku ka Emm; ta pole mitte oma oimet kipudand (laisast) Rei; kipotab peal, ei seisa paegal LNg; jalg oo sinine, `paistes, `tõsta, kiputada ei või Tõs; kala kjõputab `lõugu Khn

|| fig *Kiputame selle kotitääve siit ää* (näppamisest); *Katsume selle mehe siit koha peelt minema kiputada* Kaa

2. liikuma *kipotab nii`kangeste, et tolm taga; ma pani eese kipotama, sai tä`viimaks kätte* Mar; *ta kiputab siit ää teise koha`peale* Kse; *uús kiputab [kapsapeast]`välla* Var; *kiputab nõnna`kergelt* (kerge riidega) Kod; *keele perä küleh olõvat`sõõt'ket,`täie, nõu` kiputavat* Ráp

3. puutama, puudutama *Seda_p tohi mitte sõrme otsaga kiputada* Jäm; *rugi nii`küpse puru -- pudisemas, ep tohi kiputa ka; teed sa seandust`peenest tööd, siis äi tohi kiputa mette, lēheb ukka* Khk; *nii kut sa vähe kipudad, siis on oort kisa`lahti* Mus; *ää kiputag seda, see lihab kohe`ümber* VII; *Seda* (suhkrut) *pole kedagi kiputand, see on alles kõik; Teda_b tohi ju kiputa* (käskida), *siis on kohe pahandus majas* Põi; *Ära kipuda mind, mool täbar töö* Emm; *ei see* (habras riie) *kinnidand mitte kiputa* Rei; *ma_i ole seda oma`käega kiputan* Tõs; *mia elus angerjast ei tohe_mte kjõputa, nagu uús* Khn || (alustamisest) *töö on veel kiputamata* Jäm; *See suur põld on alles kiputamata* (viljalõikus alustamata) Põi; *see töö veel üsna kipudamatta* Rei || fig *Poisid on selle tüdrukule ää kiputan* (lapse sigitanud) Krj; *ää mette kiputa* (ära kellelegi räagi) Muh; *ega meie äi ole riigi`asja kipudan* (pole riigist rääkinud) Phl

4. (kergelt) lööma, nähvama; sundima *peremees oli surnu`kutsarile öelnd: kiputage obused menema* Jäm; *püsut kiputasid [härگا], siis oli nii nobe* Khk; *kipota takka* (lase käia) LNg; *kiputab`vitsu anda* Tor; *ära kiputa tend nõnda taga* Hää; *kiputa`ohjega* Kõp; *temä kiputanu siss obesele kondi`pääle,`kaenu kudass tulema saanu* Nõo; *kipudõ latsõlõ vitsagõ anna ala`* Urv; *nõgõsõga kiputass* Se; *ah poig, sa päl'vit kiputamist* Lut
Vrd *kipah(h)utma, kipahtamma*

Vrd *kippuma*¹

kiputama² *kipu|tam(m)a V(-tõmõ Krl; k'i- Se)*

1. *kiputama, kirvendama aava` kiputõsõ` Krl; Taa peenü_pipõr ja peenü_sүүл kiputass suun* Rõu; *käsi vai jalg`veit'kene kiputass; nõna kõõ` k'iputass* Se || fig *süä kiputäss -- kohe minnä` tahatõ, ei saa`* Ráp; *mul` süäme pääl ku kiputass* Se **Vrd** *kibutama*²

2. *kibelema, kärsitu olema mis sul kiputõss tan`tüügõ` Krl; sul tah väega kiputass ta minek`* Se || fig *mul` k'iput`* (sõna) *keele pääl, aga jät'i nisa-madõ; näl'g kiputass kaala päle* Se

kipõldõllõma *kipõldõllõma* *kipitama; pakitsema, kibelema no mis sul kipõldõllõss ku sa sukugi rahu ei_püsü`;* *`hamba_kipõldõll'i, is saa` maada`;* *ku sul kurk kipõldõllõss, siss kurista soola`viiga; käe`ol'li kohmetunu`;* *ma`tsüsksi kumma vii`sisse, no_kipõldõllõsõ` hirmsadõ* Har **Vrd** *kipalõma*

kipõmbide *kipõm|bide, -pitõ kiiremini Saa ai kipõmbide minnä, näed eski, õt nilbõ om; Juuskõ no ruttu kipõmpitõ, muido palas kõik ar* Se **Vrd** *kibõhhõppa*

kipõndama *kipõndama nihutama Kipõnda no_hinnest veidü_veere poolõ* Rõu

kipõrdõlõma *kipõrdõlõma* *vaevu jalul seisma vask* (vasikas) *vai varz, timä jovva_i viil jala pääle`tueda`;* *kipõrdõlõss ni lapõrdõlõss* Lut

kiradi-viradi *kiradi-viradi* Hää *Juu kiratsedes, vaevaliselt sii tervis on nõnda kiradi-viradi, põle tal elu ega tervist* Hää **Vrd** *kirati-virati*

kirahhuss *k'irahhuss* *klirin -- Se*

kirakas kira|kas g -ka

1. hoop, löök `nähvan `sulle ühe kiraka `pihta PJg

2. pauk kuuled `järsku paugu, kirakas käis PJg

kiraldi lohakalt see on kiraldi ja viraldi `tehtud - - saändiste `tehtud Juu

kiraldi-viraldi kira|di-vira|di Ris HMD, -ti Mär viletsalt, kehvalt `enne juba põle õieti `tehtud, ikke lähäb sedasi kiralti-viralti edassi Mär; ta elab üsna kiraldi-viraldi Ris Vrd kireldi-vireldi

kiraline kira|line g -lise Hää, -lene Mih hädine, põdur Jusku tuli `tüures puus, ei põle, ei kustu, nõnda kiraline kah, ei ta ela ega sure, kis kaua `aige piab olema Hää

kiralti-viralti → kiraldi-viraldi

kirama¹ kira|ma Mih Trm Kod, -me San, (sa) kirrat Se hädaldama, virisema, karama Naispere akas nutma ja kirama Trm; maailma rahvas ja uratnikud kiravad, õt'sivad `värgid Kod; ärä kira latsekõne San; mi sa kirrat tah Se || kajama kui `metsas `uikad, siis kirab `vasto Mih

***kirama**² (nad) kirave Trv Hel; (ta) kiräss Se särama tähe kirave ja säräve `taevan Hel; Siss suvõl päävä käeh (vanik) `mutko kiräss õnnõ Se

kiramus kiramus g -e kirg, iha sel mehel on suur kiramus siden, kos suab aga naesserahvass kätte, õli ta õma vai võõras, sji ei loe Kod

kirask kirask g -i kergejalgne sale inimene `kerge `jalgega nõnnagu kirask, nagu õhvad on `niskesed Kod

kirass → kerassiin

kirassar → kirasseer

kirasseer kirass|eer (-er) IisR(-ir) Tor Hää(-ar) Saa/-s-/ Ris/-s-/ Koe, -ier Koe VMR VJg, g -i

1. ratsaväelane (tsaariajal) Kirassirisi `kruonus olen nähend küll IisR; kirasseerid oo vene soldatid Tor; kiraseerid on obuse vägi vene valitsuse ajal Ris; kirasseri polgud Koe

2. fig (suurekasvulisest olendist) üks ilusa kasuga asi olgu luum või inime on kirasseer Hää; si mjiis on suur ku kiraser Saa; küll on jo suur kirassier poissi Koe; pikk nagu kirassier VJg

kirasser → kerassiin

kirassi(i)n → kerassiin

kirassinka kirassinka petrooleumilamp või -pliit Kirassinkal olivad tahid sies; Kirassinka oli parem kui priimus IisR

kirassir → kirasseer

kirastama kirastama Mär Vig Mih

1. tilgastama; keetmisel kokku minema kirastama läind [piim], ta põle apu ega rõõsk, kirastand kord piäl Mär; piim oo `keetmesega kirastama läind Vig; piim kirastas enese kokko Mih

2. kahjustama, kiduraks muutma kül'm aeg kirastab villa ää Vig

kiratama kiratama Kuu Kad, kiratamma (kirätämä) Rõu; (ta) kirättäss Har, ipf (ta) kirät' Vas (korraks) häält tegema a. kääksatama kui ükskord pil'l kiratas, siis õlin kohe kihkevel Kad b. kirema kikass ol'l kirätänü?, ku õks tõnõ kiräti, tõnõ jäl_`kirge `vasta Har;

meil ka inne üt's kana kirati, ei_t'ää_midäss tyy tähendäss Rõu; kikass tyy ol'l tyy kell, ku² jo_tõist kõrd kirät', siss tul'l üless tulla² Vas **Vrd** kirähtämä¹

kirati-virati kirati-virati Mär Vig PJg Kos kiratsedes, vaevaliselt *ajab neid`päivi na edassi kirati-virati* Mär; *saanamies elas kirati-virati, sõi`silku,`leiba ja jõi vett`piale* Kos **Vrd** kiradi-viradi, kiratu-viratu, kireldi-vireldi

kiratsama kiratsema, virelema rügä nagu kiratsap tänävu Trv

kiratsema¹ kiratse|ma Kuu VNg/-mma/ Lüg Jäm Khk VII L(ke- Mar) Ris Juu(kirätsemä) Kos JMd Koe Trm Plt Nõo, -m(e) Krk San viletsalt elama, virelema; kiduma luom kiratseb VNg; *süö paremmast, ärä`oia, mida sa kiratsed, kui et süö* Lüg; *kiratseb`peele ühest päävast`teise Jäm; odrad`jähid kuiva pärast kiratsema* Khk; *tä keratses ulga`aega`enni kui ing`välla läks* Mar; *kiratseb, viratseb, põle na elu ea`ühti* Mär; [kes] *vaeseks jääb või tervis vilets, siis kiratseb* PJg; *loom kiratses tõbe sees* Tor; *ta kiratseb oma`päevi edasi* Ris; *alati üks kirätsemene, korralikku elu põle neil`ollagi* Juu; *kiratseb selle aigusega* Koe; *tyy kiratsess siin eluaig, ei saa`järge kätte* San

kiratsema² kiratse|ma Lüg Nõo Kam, -me Pst Hls kätatsema, karjuma; tõrelema, riidlema *Elasivad üheskuos, muud ei tehned ku ühã`tõisega kiratsesivad* Lüg; *laits kiratseb või röögib, mis sa kiratsed* Pst; *mis sa sääl kiratset, kui sa vakka ei ole; küll timä sääl vijl kiratsess, nigu pahandass vai tülotsass* Kam

kiratu-viratu keratu-veratu kiratsedes, vaevaliselt *ma pea nüüd keratu-veratu läbi`aama* Mar **Vrd** kirati-virati, kireldi-vireldi

kirbane kirba|ne Ote, -nõ Plv Se kirbune tek'k om kirbane Ote; nigu kirbanõ pini ei püsü² `konnõgi Plv; pini omma kirbadsõ², kirbanõ tarõ Se

kirbatama kirbatama Nõo, tud-part kirbatõt Vas kirpe täis minema *Kui Miinä`kirpe ärä ei otsissi, siss ma`less nigu peni ärä kirbatedu* Nõo; *Sa olõt kärsimätä ku² kirbatõt pini* Vas **Vrd** kirbutama, kirbõtama

kirbe kirbe pirtsakas; *maias el`läi om kui vana kirbe, ei lase²`nüssä²;`aelõss kui kirbe, ei lää²`kohke määrne hain täl`kõrda* Röp

kirbits¹ `kirbits g -a Jõh Vai(n `kirbitsa); kirbi|ts g -tsä, -dsä, -tse Se tellis `kirbitsast vai kivist kadus (katus); `kirbitsad on `semendiga kokko`pandu Vai; *aho jaost tuvass kirbitsit; Ostkõ ar kirbitsä, parhilla tulõ ahotegijä* Se

kirbits² → kõrvits

kirblan `kirbla|n g -dsõ väike olend – Lei

kirbo|lilles tulilill kirbo lilles Mih **Vrd** kirbulill

kirbu|hain värihein kirbuhaina², nuil omma nupikõsõ² otsan ja rapusõ (värisevad) Har **Vrd** kirbuhein, kirphain -hein (taim) kirbu ein ol'li peenikste lehedega. kirbueina pääl kasuva kirbud, eina kirbud. kirbueinad`tahtsid seantse rämpsus sees`kasva Saa; kirbuein kasvab`rohkem vee ääres,`rohkem mürgine SJn **Vrd** kirbu|hain, kirphain -kell (taim) – Saa -kiri kindakiri `Kirbukiri, üht`värvi`põhjal tumedad tippud,`jusku`kirbud pääl Lüg; `Kõikse`lihtsab kududa oli`kirbukiri IisR; *kirbukiri on seante`väike tähniline kindakiri* Saa -kiss kirbukiis om edimene sõrm – täitapp, kirbukiis, pikk`peetre Ote -kuu august; *suvekuu augu-st, mis nad kerbu kuuks nimedab, siis sigib ikka`kerpusid`liiga pal`ju* Khk; *kirbu kuu om alle tulemede,`augusti kuu om pal`lu`kirpe ja`kärblisi* Krk; *juuni, juuli ja`august, naa ol'li`naa`kirbu kuu². kirbukuil`ol'le näid väläh moro pääl kah* Plv -kõrts fig

saun Kirbu `kõrtsis käima Hää Vrd kirbumõis **-lill** tulikas kirbulill, maea `ümbruses ikke ka [kasvab] -- `koples ja PJg; karjamaa pääl om nij kirbu lilli õige tirrikse Krk Vrd kirbuläll **-lilleke** dem < kirbulill läve ehen om pal'tu kirbu lilleksid Hls **-läll** (lill) `korjasin `valgedi `kerbu `älli VNg Vrd kirbulill **-löömine** van kullimäng nakkami_kirbu`lүүmist `mängmä Kan **-malts** (umbrohi) kirbu malts [on] üks rohe, kasub ajas ja vilja sees. pärast tulavad `pisksed mustad `seemned `külge nagu kirbud Aud **-mõis** fig saun Kirbu `mõisas käima Hää Vrd kirbukõrts

kirbune kirbu|ne g -se, spor Sa(ke- Khk VII) Muh Tor Hää Kos/ke-/ Koe JMd/ke-/ Iis Plt/ke-/, g -tse Hls Puh San; kirbunõ Krl, g -tsõ Har; `kirpune g -se VNg Vai kirpe täis külas on `kirpusi `koeri VNg; vei `kirpused `riided `reie `liede Vai; nii kirbune särk, see piab ült εε `kiskuma Khk; ää istu `oetele, `oeti oo kirbune Muh; särk on `sel'gas õge kirbune Hää; Kerbused kuerad `aavad teesed `kerpa täis Kos; kirbuses `vuodis ei taha magada; [rahatu] just nagu kirbune koer Iis; latse om kirbutse Hls; sann om kirbunõ Krl; naistõ `rahva? omma_kirbutsõ?, na omma_pini hannast tett Har Vrd kirbane

kirbu|puder kanepijahuga kartulipuder kirbupudõr olli kirriv, `kartuli pudrule `panti kanepi jahu `sisse Ote **-pung** fig kirpe täis inimene Om nigu kirbu pung `kirpe täis Nõo

kirbu|rohi 1. (kirpude tõrjeks kasutatud taim) `kirbu rohost on pujukad, nied on koiroho `muodi, tuo neid tuppa, siis `kirbud ei sigine Lüg; kirburohi, madalad aralikud, `pehmed villatutid `otsas, [paned] parandale maha, siis kirbud [lähevad] `sisse Jäm; kerbo `rohto ika `kerpode pärast toodags parandale Käi; kiidetse, et sõnajalad `olle see kerbo rohi Mar; kerburohi aeseb `kangeste Kir; tärnrohe oo see, mis me üiame kirburohe Aud; Kerbu rohi on `kerpude ukkamise jäuks Kos; kirbu rohod on kalmukad, lut'ikite rohod on müündid Kod; kalmussa kirbu rohi Trv

2. (umbrohi) `Kirburohi `lämmätäb jo kaik `porgandid ärä Kuu; kerbu rohi on peenikene rohelene rohi ja pisike `valge õis `otses Juu; kerbu rohi, muidu üks rohelene asi vil'la sees kasvab; kerburohi kasvab isi, temal põle õit kedagi Plt; `rohkem ikki kirburohe aeab linasse SJn

kirbu|silmine koekiri, muster kirbu sil'mine rõivass Plv

kirbu|sitt 1. täpiline mustus `määrind ja must na kut oleks kerbu sitta täis Emm; see just kui kirbu sitt Kse; puhas särk, juba kirbu sitta täis Mär; peenike kiri nigu kirbu sitt Ran; hamõ om kirbu sitta täüs Har

2. linahaigus kirbusitt om sääne lina `haiguss, kirbusitt õi olõ hüä lina pääl Se

kirbu|sitane fig tedretähniline `Este `üöldi `kirbusittane nägu, pisikesed täppikesed näo pääl, ka käsi `vartel Lüg

***kirbutama** nud-part kerbutand kirbune, kirpe täis kerbutand kui kerbune kut'sikas JMd Vrd kirbatama, kirbõtama

***kirbõtama** kirbõtam(m)a, tud-part kirbõ|tat Vas, -tõt Rõu kirpe täis Ka_ge no_höörisköllõs hinnäst nigu_kirbõtõt pini Rõu; kirbõt ar?, sõss tõõsõ_nakasõ_`pel'gämmä Vas Vrd kirbatama, kirbutama

kird kird g kirra Mus Kaa jääkirme veel juba kird pæel; teeb kirda Mus; Sõhuke kird äi kanna veel kassigid Kaa Vrd kirre², kirs¹

kirda → kirta

kirde, -s `kirde Tõs Khn/kjõrdõ/, -s Muh Var jääkirmes(se) meri `öetse juba `kirdes olavad Muh; omiku oli [vesi] `kirdes kõik Var; meri võtab juba `kirde Tõs; meri võtab `kjõrdõ, kui sügüse akkab külmetämä Khn

kirdus `kirdus Põi krussis, sassis Vanaema juused olid valged ja kangest `kirdus Põi

kire¹ n, g kire Kāi Krk Hel, g kire|da Jõe Hlj Lüg/-dä/ Jür, -jä Kuu, -ja VNg

1. a. krõbe, kuiv; kõrbenud kireda `kuorega leib Jõe; kirejäd `heinäd Kuu; `leiva `kuorik on `ahjus kiredaks põlend Hlj; `kartuli `pilku `pietasse `ahjus, on `kuivaned ja kiredäd Lüg b. fig tige sa oled õite kiredaks läind Jür || kirvendav kurk on kire Hlj

2. ere, kiiskav `sel'ge päe ku kire, päe kirents `kangest; iluss einäke küll, al'lass ku kire; til'luk räim ja ninda al'lass ku kire; õbe `karva puhass nindagu kire; õõrut `puhtess tji lusigu, iluse ku kire Krk|| käre, kuum Juhtus olema `oige kire einä ilm, `uomikuse `niidukse vois juba `ehtul `varju ala `panna Kuu || Püüda sai siis, kui oli puhta kirega jee, kui aga jee olli alt karune, oli noodapüük raskendatud Kāi

kire² kire pehme, vesine kire maa, `pehme maa kõba maa vahel tücati; kire koht, eenamate sees on neid `kohtasi, astub läbi, siss vesi oo all PJg

kire³ → kirg²

kireauk → kirjeauk

kireh- → kiräh-

kirekind kir(r)|kind g -kinne San Krl lepatriinu Kirekind, lepälind, näitä, kuulute, kospuul peigmiis Krl

kirekäre|leht maikelluke kirekärelehe[?] omma `val'gidõ `hælmidega, madala[?] Kan; vanast karahn käve, sõss koi kirekärelehist vanikit; kirekärelehe[?] umma[?] `ahtligu lehe[?], kasusõ `õkva üless Rõu; kirekärelehil um hää makuss nuhe Plv; mõtsa all `kasvi pal'lo `hõngavet kirekäre `lehti Röp

kirekäre|lill = kirekäreleht – Krl Rõu Plv

kirekäre|mardik lepatriinu – Kan

kireldi-vireldi kire|di-vire|di R(-de Kuu Vai) Mär Vig Tõs JMd Koe Iis/-l-/ Plt, -de Kad kiratsedes, vaevaliselt Hädä oli `talvel küll, vade `saimme igä kirelde-virelde keväjässe Kuu; `vaine inimene eläb kireldi-vireldi, kääst kätte ja pihust suhu Lüg; `Kuidagi kireldi-vireldi läbi häda ta (haige inimene) `põllul `riisus IisR; tama `katso ka oma `asjaga kirelde-virelde läbi `saada Vai; elab kireldi-vireldi, katsub kuda läbi suab JMd; nõnna kirelde-virelde `piavad ikke leivaga läbi `suama Kad; elab kireldi-vireldi Plt **Vrd** kiradi-viradi, kiraldi-viraldi, kirati-virati, kiratu-viratu

kirelema-virelema kiratsema, virelema ei elä `iästi, kireleb-vireleb `piäle Tõs

kirema kire|ma Lüg Põi Lei/k'-/, -mä Ran Ote (kuke lauluhäälitsusest) Vara `ommiku juo kikkass kireb siin Lüg; kikkass nakanu `üüse kellä üte `aigu kiremä Ran; ei tiä, kikka kirevä, sadama ta nakkass Ote **Vrd** kirgma

kirendama kiren|dama IisR Rei Trm M(-deme, -teme) -dämä Nõo Kam

1. kirjuna, kirevana paistma `Surnuajal oli `ninda `palju `rahvast, `terve `surnuaed kirendas IisR; näe kirendab sial (kirju asi) Trm; kui ristikein `äitsneb, siss nurm puha kirendeb Hel; terve nurm kirendäp nigu üits lilli unik Nõo **Vrd** kiretama, kirjendama¹

2. helkima, sädelema lumi kirendab Rei; kirendap ku õbe Trv; päe kirents, `kangest `sel'ge ilm; olli tuli suur ja ümmert`ringi `valge ku kirenti puha, jaanituli mahan Krk;

taevass om `tähti täis nigu kirendäb jälle Nõo; kui mõts om ärmän, küll om iks illuss `kaia, kõik `valge nigu kirendäp Kam || virvendama Nagu kevade eleda päikese paistelise lume peale ei sua äkki vuatata, võtab silmad kirendama Trm; õhk kirendäp, kui ta (päike) üless tõsep Kam

kirep kire|p Har Se(k'irep) Lut, g -bi kirju koera nimi kirep om kirriv Har; anna kirepillõ süvvä?; sa olt `kõik'üts sääne kui k'irep, kui näet midä latsõ käeh, ni jäll haarat_ar?; Kohe kirep killast jääs ja hatsajapini hannast jääs (hum kuhugi minemisest) Se

kire|puu¹ katlapuu, pajapuu – Hi kirebu `üita se puu, kus `katla ahelad ja koogud küljes käivad Emm; Paargus on üleval katlaõrs ehk kirepuu ja selle küljes ripub katel ahelaga; pane kirepuule [sukad, sokid] `kuiama Käi; kirepuu oli vanasti kolde kohal Rei

kire|puu² (mustade marjadega puu) kirõpou, omma `särtse musta mard'a? Lei

kire|roheline mürkroheline Kanermud `keideti, vie `sisse [pandi] lõng, sis `keideti, jäi `niisike kireroheline, õli kirerohelist `karva Lüg

kiretama kire|tama Trm Lei, -täm(m)ä V(k'ire- Se, k'ire- Har Se; -tåme, -teme Krl), -teme San

1. virvendama Silmad kiretavad, ei või eleda asja peale äkki vuadata Trm; silmä_nakkasõ_kiretämä, ei näe? inämb `sel'gest Kan; mitte ma ei saa? lukõ?, silmä? kiretese? Krl; silmä_nii_kiretäse?, ei_näe kiä tuy sääl om, nigu udsu om sil'min Har; aa no sa taha_nõgla `perrä lang, ma_i saa?, mul silmä_kiretäse? Plv; Ma? lei pää nii kõvastõ vasta ust, et `silmi iih lei kiretämmä Vas; silmä lööse kiretämmä, nigu nakas silmih vibišemmä, nigu hällüss, kiretäss Se; sil'mä_kiretäse?, juvva_i (ei jõua) `kaia?, nakkasõ? üt'skui segilemä, naka_i? nägemä Lut

2. kirendama tel ol'li_nu_`juussõ nii üless käänetu ja alt ol' `tingõ täüs ku_kireti San; Niit kiret' pääsüsilmist ja_kullõrkupõst Rõu; sai õdagu `Tartohe, tulõ_kiretivä_nigu üt's tulõmeri Plv; Hernemuul ol' vahest niipallo hernit maaha pudõnu, et kiretäss Vas; Sain `õkva kiretäss lutikest Råp; ni pal'lo rahvast põllul, õt `terve nu'rm k'iretäss; l'att noorik t'üid pit'eh, põll k'iretäss iih Se

kiretse|auk keriseauk kiretse ouk [on] ahju sees, `sooja tuleb vilja peel Emm Vrd kiritsauk -kivi kerisekivi kiretse kivid `kõõda `sounas soojaks ja `viskada `külma vett `pääle Emm Vrd kiritsakivi

kirev kirev g -ä Kod; kirrev Hel Võn Rõn Krl Råp Lut, g kirevä San(-e) Urv Rõu; kiriv TMr KodT Ote, g -ä Ran Nõo, -e Hel; kirriv T Har Plv Se(k'-) Lut, kirriv Har Rõu Plv Vas Se, g kirivä; kirrõv Har, g kirõva San Krl(-õ); n kirivä Kod Vil, kirive Saa

1. kirju, mitmevärviline tehäts kereva värviga ka [kindaid] Var; kirive lõng on kokku korrudud, teine lõng teist `värmä Saa; Kirjäk om kiriv lehm, kas `valge-must vai verev-`valge Ran; miul om kirivä `rõiva, sinul ütte `värmä; naistel olliva ennevanast kiriva vüü vüül Puh; ma_lli kõigil `tutva nigu kirriv peni jälle; `poiske tei pikä kirivä vitsa `endåle; arak om kirriv, pää om must ja s'jivä om `valge-kirivä Nõo; [kui] kirriv liblik tulep kevade `väl'lå, saap kirju elu. ma näi ütte kirivät liblikut Kam; kirrõv lehm ol' näet Kirjat'; rästik siug vaest mõni om kirrev õka ku uba San; maa joba kirrev, lumi nakkass är minemä Urv; lepä linnu? kirevide `siibuga; käsi ol' prussõl ärä `s'jüüdü kiriväss Har; ku kirrev ähn käü kodu, tullev `külma Rõu; kägo lätt sügüse poolõ kul'liss, `säåntsess kiriväss Plv; lakõ väli,

kirriv kari, tark kaŕa `kaitsja = raamat ja lugõja Vas; sa olt kirriv kui paiuharak; `kärbläse omma `sitnu ar kiriväst `õkva; hobõsit ka om k'irivit Se; kirriv sääne um, üt's tähekene must, tõõhõ verrev ali miä Lut

2. fig a. keeruline, segane; halb õlid vägä kireväd pääväd, õli alb peremijs, ei antud süädä, alb elo; viimäne õts õli õmal kirev Kod; Nii kiriv nigu üüse tähtist taevas om, nii kiriv om ka inimese elu ällist avvani Nõo; ilma elu om väega_half ja kirriv Har; asä? omma nii kirivä, `mitmõ keerolitse?, ao? omma kirivä?, halva? Se b. virvendav, hägune, segane edimält `tuudi puttõl ette, siss ku joba sil'mä kirivä, siss `panti `veksel ette; `sil'mi iin läeb kõik kiriväss Puh; [haigel] `muutis sil'mäde ijn joba nii väegä kireväst kõik sij asi TMr; küll sij ilma elu om ukan, `õkva pää lätt kiriväss mõtelden Rõn; mitte ma ei saa? lukõ?, silmä? kiretese?, kõik om üt's kirrev Krl; Sõss nakaš Ants kirivä `pääga_kodu minemä Rõu; sjoo tege pää kiriväst; taal olli? silmä? kirivä? (joobnuna) Se || peksa andma, karistama kirevid põkse tegemä – `pesmä Nõo; mina aini tal `perse kiriväst Võn; räpsiti nii et kindsu ol'iva kirivä? Har

Vrd kirivane, kirjav

kirevane → kirivane

kirg¹ kirg g kirje Sa(kirg Khk Põi) Muh, g kirre Jäm Kaa Pha Var, g kire Mar Tõs Aud Kod KJn Krk, kirg Nõo San V; n, g kire Kam

1. tulesäde `korsna otsast keivad kirjed `välja; kuusepuud tegavad palju `kirgi Khk; Ärge sii kohas tuld tehke, tuul veib kirred elude peele viia Kaa; lihad `pandi `kirgede `kohta üles Põi; kirjed `lensid katussele Muh; tulel kirg taga, kui na tuli suur oo Tõs; tuli põles nõnnagu kired `lendäsid Kod; `kirge `kargab katussesse KJn; koller tullu talule kit'se näol ja mekutanu: tuld `süvväss ja `kirge `juvass Nõo; ku_leevä `ahju pühiti, kas siss mõni kirg läit's kohegi üless vai San; pal'lu `kirge juusk üless, nigu hirmudu? kõik kaia? Har || Kirge katussel kandme (pahandust tekitama) Krk Vrd kirgli, kirje, kirs²

2. tuleleek Vanast näet vanaraass `üt'li, et kibõnast `saabõv kirg Urv

kirg² kirg g kire Kuu S L Juu Kos, g kirje Khk; in `kirges Khk VII Muh Käi LNg Mar Kse Mih Tõs Khn Juu; n, g kire Hlj himu, tahtmine a. iha, kihu [joodik] on `juoma kires Hlj; neil oli nõnda `kirges kašs, mis nõnda kisendas; mis kirg sool taga on, et sa `sõnna nii nobest tahad `minna; jooseb poiste kirjega alati Khk; mis kirg sellel `selgas oo; nüid oo pärmil `kirges kõik (tahavad pärmil) Muh; mis kirg see inimesel piäks olema Juu; oma `kirge piab talsutama Kos b. nälg, janu tuleb kurja kirjega ja akkab aga `sõõma; Anna ruttu süije mool oo nii suur kirg Khk; mis kirg se ommeti on, et sa nii palju `juua tahad Rei; `lehmel `kange kirg (janu) LNg; kana täieste `kirges juba (janust sõge) Mar; Lehm ond `kirges Khn; lehmäd on `kirges Juu

Vrd kiiru, kiramus

kirg³ kirg Kuu, kirg San kirgas nii kena kirg tasane `huomik, kaik kohad kajasid, kui sai `räägitüid Kuu; kirg järv San

kirg⁴ kirg g kire kiremine, kukelaul Ku joba kolmas kirg `olli, siss aeti kõik talurahvas üles; ommuku kikka kire `aigu tullime riicht `pesmä Nõo

kirg⁵ → kirk²

kirga → kirgas²

kirgama¹ `kirgama Hlj Jaa Põi Muh Iis Kod Lai Plt, `kirgämä Võn V(-mmä; kir- Plv)

1. kiirgama, särama tähed `kirgavad Hlj; ussi kuninga ma ole näind - - `uhke kroon `kirgas peas Jaa; nii punased `riided üll, ühna `kirgab Muh; lühter aga `kirgab Iis; kuld`ammad nagu veriammas `kirgavad suun; nägid, kos aga tuli `kirgas; ku `hyyja lähäb, pääv õige `kirgab. vahel tõeseb (tõuseb), kua `kirgab, jušku sädemed one tõesel Kod; mõni ele asi `kirgab või sätendab; kivi võib `kirgada - - ei ole kuuld et vesi `kirgaks; undi silmad `kirgavad Lai; üt`skõrd `talvõ sõidi `Põlvast kodo, kül^p sõss tähe₂ `kirksivä^p Plv; nii om kõva külm, tähe `kirgäss inne Se **Vrd** kirgendämä, kirjama²

2. kirendama; virvendama akab `kirgama `silme eden, mette ei näe; `lil'la one kõik seenäjääred täis nagu `kirgab Kod

kirgama² `kirgama Khk Mus Lai `kirgema Khk

1. vanduma, sajatama akkas `kirgema nõnda_t [kui] teiste `juure tuli; `kirgeb `vannuda nõnda_t kirjed keivad suust `välja; prigadii-r oli iganis vihane ning `kirges `keiki; siis kui ta vihastas, siis ta kukkus `kirgama Khk

2. valju häält tegema ea `kirgava ääleaga Mus; küll kukk `kirgab - - [kui] näeb `kul'li Lai **Vrd** kiirgama², kirgatama, kirgma

kirgamine `kirgamine kiratsemine küll temä saab ooletult läbi, miul iki üits ädä ja `kirgamine Krk

kirgas¹ `kirgas(s) g `kirka R

1. selge, ere, säravalt puhas `polle sai `eile `aljastetu, nüüd tänä kohe `kirkamb ede `panna VNg; juo tänä on `kirkamb kui `eile õli Lüg; tänä on `kirgas `päivä; ilosa `kirka `karvaga `riie Vai

2. kõbus, terve, elurõõmus üks luom ehk inimine on `kirgas, ei õle `lotsis; Täna õlen `kaunis `kirgass - - `eila õli `terviss `üsnä paha Lüg; Luom oli ka `kirgas, kui oli `priske; `Pääle `aigust on `ninda `kirkast läind IisR || elav, vilgas `Kirgas luom `üeldasse `nuorest `luomast `rohkem, `lapsest võib ka `üelda IisR **Vrd** kirk²

kirgas² kirga|s Khk VII Pöi Muh Tor(kirga) Ris Juu, -ss Har, `kirgas Lüg Vai, g `kirka, g kirga Juu tööriist, kirka `enne `raiuta `kanji ja `kirkaga `posti auk Lüg; roonu töö `juures olid `kirkad Khk; Vanad `kirkad olid õhe otsaga, kut suur kook, aga uiemad on kahe otsaga, varre auk keskel Pöi; `kirkaga raiotakse käsikivisi Ris; `kirkaga raiutakse moad, kui on kõva sauene moa Juu; kirgass om katõ otsaga, `mõtsa istutõdi, `kirkaga `raoti üless `haidu Har

kirgastama kirgastam(m)a RId tärkama; kosuma, kasvama `kirgastab vili kui `vihma tuleb, akkab `kirgastamma Lüg; See loom on juba hästi `kirgastanud ja jõudu võtnud IisR; `vilja`taimed jo `tärkavad, vili `kirgastab Vai

kirgast → kirkast

kirgatama kirgatama Hää, `kirgatama VNg (ehmudes) häälitsema kukk `kirgatas VNg; ku luum süüb ja `järsku `juure `minna, siss kirgatab ta; `Vaata sil'maga maha kah, mis maas on, põle sis vaja ehmata ega kirgatada Hää **Vrd** kiiratama, kirgama²

kirgats kirga|t's Se, kirge|t's Rõu, g -dsi; pl `kirkadsi^p Se prussakas Kirged'si^p reebit'säse_saaña₂ lahkõn; Naid kirget'siid olõ õi inäp ammust `aigu nännü^p õi^p; Kasi^p är_pärsilõ kirget'siid lugõma Rõu; kirgadsi^p `väega purõva^p; `kirkadsi^p – verevä eläjä^p Se **Vrd** kirgess¹

kirgatsema *kirgatsema* van kõplama, umbrohust puhastama võta `lapju, mine kurgi pennärt kirgatsema; kirgatse pennär ärä, tji aenast `puhtass Kam

kirge `kirge rabe vellad läksid `kirgeks, olid rabadad; lõngad oo `kirged, leib koa Mar

kirgelemä → kirglema

kirgendämä *kirgendämä* kiirgama, särama Vasta päivä serätse läikvä asja kirgendävä kõvaste Nõo Vrd kirgama¹

kirges¹ *kirge|s* g -tse kirgetse sööved tõise inimese ärä, ku kätte saave, kaljude vahel, kun na eläve Hls

kirges² `kirges Kad Iis jännis, kehvasti nüid tema alati `kirges ja krimitsas enese asjaga, põllud puhas `süötis ja kõik Kad; kõik jua `kirges Iis

kirgess¹ *kirgess* g -e Trm Kam, *kirge|ss* g -se, -sse, `kirk'se V(-rg-, -s's Röp; k'i-, ke- Se) putukas

1. prussakas vereviide `sär'kega[?], nuju omma `kirgese[?]; aho ja `truupõ siseh õks ol' `kirksit -- söögi `sisse tük'ke[?] `hirmsahe; ussõ[?] ja `akna[?] ol'li elomajal vallalõ, sõss `külm'ssi, `kirkse är[?] Rõu; kirgese[?] ja ritsika[?] omma[?] aho man Vas; na kirgese[?] omma[?] üte[?] `põrgo eläjä[?]; külmetäse kirgessit; k'irgese laeh käävä[?] Se Vrd kirgats

2. kilk `kõrge kui kirgess Trm; kirgesse `olliva `valge; kirgessil oless nigu musta sil'mä karva ollu, `väikse siivekse kõrval Kam; nigu kirgess, pikä kaalagõ Urv; kirgess `väega rüük, prussak tji ei[?] hellü Plv

kirgess² *kirge|ss* g -sse (kirju olevus) – Ote

kirgets → kirgats

kirgih *kirgih* kikkis pinil om kõrva[?] kirgih Se Vrd kirgile, kirki

kirgile *kirgile* Vas Se(kirgi-, k'irgi-), -lõ Lut kikki(s) kõrva[?] kirgile Vas; aja kõrva[?] kirgile; ka `kullõss, ni kõrvak'i kirgile Se; hobõssal `saizva_kõrva[?] kirgilõ, `pistü ülleh Lut || `uhkõ, kää kirgile (tüdrukul pea püsti) Se Vrd kirgih, kirgili, kirki

kirgili *kirgili* kikki(s) kõrva[?] nõst kirgili; hobõssal ni pinil umma_kõrva_kirgili Lut Vrd kirgile

***kirgistellema** (ta) *kirgistelless* kelkima, uhkeldama *kirgistelless*, käüze `uhkõhe ja sääntsit sõnno `ütless Se Vrd kergistelema

***kirgitellema** (ta) *kirgitel(l)ess* kikitama hobõnõ *kirgitel(l)ess* `kõrva Se Vrd kirgitämä

kirgitsema *kirgitsema* itsitama, irvitama kes sedasi moigamisega nairab, sedasi `moigab, [öeldakse] mis sa sii kirgitsed, akab aga kirgitsema, irvitama `jälle; `öige naer pole, kaditsevad, siis oo kirgitsemine `jälle Khk Vrd irgitsema

kirgitämä *kirgitämä* kikitama `kõrva kirgitäss, kõrva[?] tõmmaäs `kirki Se Vrd kirgitellema

kirglema `kirg|lema Jäm, -leme San, -lõma Se, -el(l)emä Rõu Vas, `kirg|lemä Urv, -el(l)emä Kan Urv Rõu

1. sädemeid pilduma; lõõmama Nää, kui `kangest tuli `kirgleb Jäm; suur tuli palass ku `kirgeless Kan; tule `kirgless üless `korgõlõ Urv; Tuli `kirgel'li mäe pääl; tuli kirgelless pliidi all Rõu || tulitama Külmast tulles aksid kääd soojas tuas kirglema Jäm Vrd kirjama²

2. lendlema sädeme_kirgese[?], `kirgli Rõu || hüplema tä `kirglõss nigu heidüskelless -- ku tõõnõ `tsuskass, `kargass Se

3. kiirgama, särama tulõ[?] paistussõ nigu `kirgeless San; tulõ[?] `kirgellesse[?] Kan; Taiva tähekesse `kirgellese; Hummogu päävänõsõngu `aigu, siss ku nu[?] `aknõ[?] `kirgelese[?] Vas || Kikka Katre tuliverrev ündrek `kirgelles mitmõ versta takast Vas

kirgli pl `kirgli tulesäde tulõ `kirglid aja `vällä ku kuusõ puu palass Har **Vrd** kirg¹

kirgma `kirgma, `kirgme Hel; `kirgmä, (ta) kirg T(-ma San; [ta] kireb TLä) V(k'-Se; -me Krl; (ma) kire Rõu Lei, kiri[?] Plv Kan) kirema me kuke akkave joba kellä kate `tõisku `aigu `üüse `kirgma Hel; mõisan kikass joba `kirgnu, siss tullu ommuk ka Ran; kikass kireb, tuleb `tõisi `ilmu Puh; ku kana kirevä, siss saap `kuuljit, kooleb mõni ärä Nõo; joba kikass `kirgse, nüüd om keskijü Kam; taa kana mul kirg, kirg ja munõss, munõss ja_kirg San; kikass ol' `kirgünü[?]; tsillakõnõ kikass kuuluss `kirgiv Har; ku_kana kirg, siss tulõ õnnetuss Plv; kui täambä kikas kirg, et sis saava[?] hummõn sadojatsõ[?] ilma[?] Vas; ku kikka[?] õdagu `kirgvä[?], saa `vihma Se; ku kana kirg, saa `kuulja Lut || häälitsema; tõrelema sji taar om nii apu, et panep vai `kirgmä Nõo; sa[?] kui kikašs kiret (tõreled) Rõu; esi_kirg kivi otsan, näl'g hauk habõmõn (muretust inimesest) Räp; tu om õks pareb, ku kikass kirg inne kannä (tuuh majah olõ õi `tolku, ku kabõhhihõ kõnõlass inne poiissi) Se | suurustama, uhkustama mis sa tan kirit, egass sa[?] nii pal'lo väärt ei olõke[?] Kan; `Kirgü_i_midägi uma `nyurusõga, küll_tult pia mi_yannu rekke Rõu; Mis sa_kiret inne `aigo, vašt ei jõvvake_peräle Räp **Vrd** kiratsema², kiräh(h)ämä, kirgama²

kirgu- → kiriku-

kirgus `kirgus kiirgus `asja enmast ei näe, aga `kirgus paistab `silma Lai

***kirgutama** (ta) `kirgutass klähvima pini `kirgutass, nigu määnest jänest ajä vai; repän `kirgutass Se

kirgõss kirgõ|ss Urv, -šs Se, g -sõ erk, tundlik, kõdikartlik väega kirgõšs, sääne `heitlejä (kardab kõdi, puudutust); nä `santse ommaki kirgõsõ[?] Se || Vahiss kui vana kirgõss (terävä kaemisega) Urv

kiri¹ kiri g kirja eP(g kerja Käi Rid) Hls Hel Puh San Lei, `kirja R(n, g `kirja, -ä Vai), kirjä Vig Tõs Juu Kod KJn Vil eL(g kirä, kirä V[k'iri g kirä Se Lut])

1. a. kirjamärk; käe- või trükikiri kiri on `kustund, `pliitsi kiri Lüg; `juudil `on ju suured ullud kirjad kut argid Jäm; `sõukest peenist `kirja mo silm ep seleta; nii kenade suurde `kirjadega raamat; mool nii ull kiri, seda_b osa `ükskid lugeda Khk; `valge varul sa nääd veel `kirja lugeda Pha; arvad kirjad ollid aabetsis ülal Muh; must raamat ja `valged kirjad olnd sees Mar; eks igä ühül ole isimoodi kiri Vig; [loed] peenikest [aja]lihe `kirja, see `tõmmab `sompililmade ees HMd; mõnel on nii vilets kiri, ei see põle kirjames `ühti Juu; raamatu kiri Trv; kui tuu kiri iin `olli, siss `tulli `mijilde, mes `kiägi märk tähendäp Nõo; kui ni vene kirjä tulliva, ei tiä enämp midägi Ote; mina ei saa_taast kiräst `arvo, `väega halvastõ um kiroto[?] Plv; nii illoš kõrraline kiri ol' Vas || metallraha numbripool rahal on ühel puol `kulli, `toisel puol `kirja Vai; `üttele, kumm nüid on ülesspide, kas kull või kiri Juu; kas `numriga[?] vai kiräga[?], kas kul'l vai kiri Se b. lugemis- või kirjutamisoskus; kirjatarkus sel kiri `selge, `kirja_tundja, sie `muistab juo lugeda Lüg; ei ma tunne `kirja Muh; pimedel õpedaks ka `kerja Käi; ma ei ole `koolis keind, `kirja ma ei tia PJg; lugemine oli sel vanainimisel ime `selge, `kirja ma ei tia Sim; mõštub `kirja Trm; mino esä viil `kirja es tunnõ[?] Räp; mi vallah ol' säidse miist, kes `mõistsõ `kirjä Se || kirjakeel üks sõna läheb küll kirja `järke, a teist ei saa; Tagamise (Tagamõisa) keel pigem kirja `seisuse `järke

(lähedane kirjakeelele) Khk; *Sie on uue kirja järele Kad; siin on arilik murrak `ühte `puhku olnd kirja järel Plt; vana inimese, nee nüüd lokerdeve vanat `moodu, noore kõneleve kirja `viisi Hls*

2. dokument, ametlik paber; tõend, ürik *`meie `saare kiri on `Arju `maakonna `ari-hviss Jõe; `selle õppetaja nimi old ka säääl üleval vanas `kirjades ikke keik ja VNg; Leo maja sai `õeldud, mis ta `kirjas oli, seda ma ei tea Noa; tä ikke tahab kirjad `sisse anda; `tohtri käest soab kirjä, `apteegist andase `rohtu Tõs; siis `näitašt oma kirja ette Aud; `aitas seena peal on nihuke kapi, seal sees ikke on nihukesi `kirjasi ja roamatuid Juu; see on root'si vanas `kirjades kõik üleval Sim; `tempel lüädässe egäle kirjale `alla; no vai kiri [lapsel] küll`jen, et minu poja testud Kod; palanu `korjajal `ol'li valla kiri üten, et siss inimese tälle annava Nõo || *Ega kiri äi valeta Emm; Egas kiri ei_võl'si? Rõu; Ega kiri ei petä Rär; õgas kiri õi petä? Se**

3. nimekiri nüüd on neid inimisi pali, kie ei õlegi õppetaja `kirjas Lüg; kaks õde oo surn -- tiä kui kaua mind `peetse, me oleme `kirjest maha jäen Var; käisin ennast maha kustutamas sest kirjast Juu; k i r j a p a n e m a üles kirjutama se oli jo `enne `kirja `pando Vai; paneme nüüd selle `kirja Muh; kõik `pandi `kirja, mis räägiti Tõs; Panõ mio nimi kua `kirja Khn; minu vend kirjutas oma eluloo kõik `kirja üless Juu; mu nimi `pañti `kirja Kod; see laul ei ole `kirja `pantav Krk; `kirjä pandass üless Se; fig päeva kirja panema roojama Mul päiv viel `kirja panemata, lähän `päivä `kirja panema Jõh; Päävä kirjapanek Rär; k i r j a s teat rühmas; kellekski hinnatud, arvatud mina olin siis ikke `kapteni `kirjas VNg; `Kolmetõist`aastaselt tüttär`lapsel kuu`riided, sis on juo `naise `kirjas Lüg; Õle neist `ükski enam obuse`kirjas, igavised kronud on Jõh; Kaśs majas küll, aga kedagi ei tie -- muud kui et kaśsi `kirjas on; Igavene pe'tis ja `ulgus, kas täma tahab ka viel inimese `kirjas `olla IisR; ta on vanade inimeste `kirjas Jäm; seda ei ole vist elavate `kirjas enam Mus; see veel lapse `kirjas Rei; tä oo `vaeste `kirjas Tõs; ta juba mees, ega ta enam lapse `kirjas põle Juu; ta on `leerimatta, siis ta on alles lapse `kirjas Koe; se `loetasse vana inimese `kirja, sañdi kirjast Trm; metsa alijad, metsa`vaimude kirjast nad on Plt; sij alle latse kirjän, alle `tõiskut sehen (teismeline) Krk; ega ta vist enämb elävide kirjän ei ole Ran; vahi, nonde (raukade) kirjän ole minä nüüd Puh; vana inemine, vanan kirjast Rõu; tä om sandi kiräh `eski?; tä om `varga kiräh Se

4. trükis a. raamat vanast `kutsuti `kirja, `laulu `kirja, `jutluse `kirja, lugemise `kirja ja kaik; mie lugin `kirja Vai; kirja sees oli kuuln, karu on mesikäpp Krj; vanade `kirjade sees Phl; eks tal võind kirjad seal `olla, ta kirjast ja roamatust `voatas Juu; kuristik oli kirjast, ega siin kuristikku ei ole Lai; vanast es ole `kunnigil `kirju Krk; tä kiräst kai Se b. piibel, pühakiri kiri peap tööks (tõeks) `saama, juudid peledadi εε Khk; kiri `ütleb, et ligemisele äi tohi `kurja tehja VII; et küll [ei] soa kirja järele elatud, pead `katsuma ikke Muh; mina olen kirjast legend, aga mina seda `põhja põle kätte soand Juu; sa tjjd kirjä järele, annad sellele, kel on Kod; kirjast koa põle seda `leidnud, kohe `kijgi [päras surma] pandasse Pal; kiri `ütleb, et rahvass om patatse, ilm lääb ukka Nõo; `kuuljalõ pandass ka kiri kätte, et tuuh ilmah timmä tunda ai?; kõik om kiräh, kunass tulõ sõda jah Se; biblia kutsutass suur kiri Lut

5. postiga saadetav kiri; sõnum piän `kirjä `kirjutamma, `kirjä `vastust `saatamaie Lüg; `saadin `toisele `kirja Vai; täna oli `postis pailu `kirju Khk; vahel saadeti kiri, kutsuti kalu ää `viima Muh; ega enne `kirja `keegi osand kirjutada Mär; tä sai paelu `kirju Tõs; käisime seal `lehte `järgi ja kirjade `järgi Aud; tervitab kirja `kaudu Tor; kas oled minu kiri kätte saan Ris; sain kirja `tütre kääst Kos; mulle tuli kiri Tal`linast Koe; tämäle tuli kiri linnass Kod; es saada sul `kennigi `kirjä; nüid kutsuts kirjä läbi, kirjäge, vanast kutsuti suu sõnage Krk; sis tõene veli saat iki `kirju ja `kaarde Ran; ja kasak viis kirjä ka kätte, ku kirjä olliva; ma_tli, mi sa noist kirjust alali oesit, palutanu ärä; ja peräst nakava kirjä `käimä (algab kirjavahetus) Nõo; ma opessi kõik kirjä pääl ärä lastele, et kos te mu `lautsile panete ja kos kooli rõiva om Rõn; väümiis kirut` kirjä kroonu päält Krl; kiruta^o kiri är^o Rõu; ma sai ka kirä `täambä Plv; ku kiä mullõ kirä kirotass, ma saada `vastusõ kirä Se

6. muster, ornament Kudusin `kirja, et vigagi en teht `sisse Lüg; `keskmine kiri oli, punase `sisse `valged tipid `tehtud, must lõng oli `kirjade vahel Jäm; näida `moole ka, mida `kirja nee `kindad on Khk; kirjad olid [kampsunil] rinna ees ning siis `ümber `rinki `ändas oli Kär; Kõige `lihtsam kiri oli kahe lõhngaga, ark ja ane silm Põi; kapal o kirjad peal, raakjalad peal Muh; `kindasse tuleb kerjad kududa Käi; nee olid ilusad tored kirjad, mis tanul olid Rei; teesel olnd ilosam tekk veel `kirje poolest Vig; sured puu kannud olid - - sured kõrvetud kirjad olid peal Lih; ei sel ajal änam kirjadega ei oln, `kindad olid mustad Tõs; värrelde `piale jah seokst kirjad, kirjad koa siis `käistele Aud; naeste `preesidel olid veel roosilesed kirjad peal Rap; kes `kangur oli, sel oli niitesse `pandud kiri `sisse ehk paeltesse VMr; mõõga õtsaga nopid kirjäd `vüüle, siäl on kiri üheksä lõnga piält Kod; sel `kindal põle kedagi `kirja Pal; `kirjasid oli `tehtud jah `piale [riidekirstule], `nuaga lõegatud `ambid Äks; tekile nopitasse `kirju `sisse ja `vööle `koovad KJn; mul on vjil üks vana `aegne tubaku kašt, kus põletud kirjäd on pääl Vil; va `kirjega suka [kooti] `mitma lõngaga Trv; `suuri `kuuke tetäs, sis määrits `kirju [peale] Hls; našte `rahva `ammel ei ole `kirju Puh; tanu pit's `olli klaarist, pitsil olliva kirjä sehen; kes `põrna süüb, sji `mõista äste `kinda `kirjä kodada Nõo; ega üte langaga es kua, kui kirjägä kinnast tahat kudada Kam; Nail [vöödel] olliva_ `sääntse_korjatu_kirja^o ja kruudi seen Urv; `koşju `kinda `suuri `kirjuga^o, kolmõ langaga^o Har; Leeväpät's tet'ti päält silless, sõss tet'ti `võt'mõga_kirä_pääle Rõu; piiritsäga koit edimält võrgu ärä ja nõglaga `naksit `kirja ajama Plv; vanast oll'li pik'ä_kapuda^o ja kirä^o otsah Vas; `hammõ kiri Se || pits, heegeldatud muster Käistele pandi üks rida pitsesid ehk kirjo alla Käi; Hiljem, kui pitsid hakkasid tulema, kutsuti neid kirjad Phl; pissiksed kirjad, laiõmad kirjad; tee `kirju Khn; käisid `ostmas ta kääst padja `kirjasi Ris

7. värvus; kirjusus (laik, tähn) tama `tahto punast `kirjä `riiest Vai; emase kassil kolmed kirjad Khk; kiive on must lind, `kirja on vähä Pha; täl oo kirjad (tedretähnid, -tähed) `silme peal Mar; see oo üks tähnik loom, `peene kirjaga Mär; sarapu `kirja uús Hää; eks me `ütsime [lehmi] niisa-mmati koa, mõned_s kirja järel ja Rap; Vanasti `ööldi ikka `valged `kirja, `musta `kirja või mis `tahjes `kirja riie, aga `kirju ei `ööldud Jür; mul on `musta `kirja tanu Iis; kõllase ja `valge kirjaga kat't Kod; mõni oli sinise `kirja pael, mõni punase Lai; sarapuu `kirjä uisk, al'l ja musta kirjä om sellä pääl; prandsu `kirja rätikõni Har; kiirriv kunn, `musta ja `valgõt `kirjä, nigu ua häidse^o Rõu; määnest `kirjä [loomu] sa osta^o

Se || (välimus) `nüitse aa inimesed oo teist `kirja kut ennem `ollid Muh; Ei ole sinu arul arja ega kindal kirja Saa; sie mies on nii tuhm, põle tal `kirja, ei `karva Sim; sil`mä kiri, sita igä (hea väljanägemisega, aga ei pea vastu) Lut

8. Muid tähendusi **a.** (köbrud hobuse purihambal) kui obose `ammal kiri veel alles on, siis ta pidi `söödud `soama (saab närida); `amma peal `peavad niuksed kirjad olema; mõni on nii vana, et need kirjad on jo kulund Juu; obusel on kiri `ambas Koe; se obene on vana, sel enam `kirja ei ole `ambas Trm; viis-kuus tõisku `aastat, sis om [hobusel] kirja kadunu Hel; sjool [hobusel] viil kiri `häste tunda? Se **b.** (menstruatsioon) täl eese kirjad keivad juba, tä ikke juba inimese aro sees Mar; oma kirja `juuskme akanu; kui vana ta om, ta kand oma `kirju ümmer Krk; kas ta `kirju ka kand joba Hel **c.** kirja kandma (õlle käärimisest) kui õlut `käima akkab, siis `ööldakse, et õlut akkab `kirja `kandma, kirja kord peal Juu; Õlut kannab juba `kirja Trm; sjo olu? kand `kirjä, sjo olõ õi vana Se

kiri² → kirju

kirik kiri|k g -ku Jõe(-gu) Kuu(kirk g `kirgu) u Mus Jaa Pöi Rei, L(-ko Kul, -gu Saa) K(kirk Ris) M(-gu Krk); kerik g -ku Hlj RId(-gu VNg) u Mus Pha Jaa Pöi Emm Phl, Ris Kei Kos VJg I Äks T(`kerku TLä) Vas, -gu Hi V(k'- Lei, g -o Vas Se Lut), g -ko Rid Mar Vas Röp; kerik|ku g -gu VNg Jõh, keriko g -go Vai(kirkko g `kirgo); kerk g kergu S(kirk g kirgu SaLä Muh); kerik g `kerku T(-o Vön, -ü San) Krl(-ü) VId(-o Plv Vas; k'- Kra)

1. pühakoda viistoist `virsta maad, `enne kui saad kirigu `juure Jõe; Kirik pole `ninda täüs, et papp sise ei mahu Kuu; siis neid `sakso oli se keriko täis; kerigos ja kerigo ies oli suur pühä Vai; jõulube `õhta `mindi kirkule, kirk oli `noori täis Jäm; koes oli kirk, sääil oli kõrts ka; tehasse kirkul inimiseks (leeritatakse); kui kirkult ee tullasse, siis `antasse kirgu terisid teisele `kääga Khk; seitse `venda ei lubatud keriku ka `minna, siis pidi kerik `kaela kukkuma Mus; niid akkasid surmaga kergule minema Kaa; `Kerkude `juures olid koolid, papid ja `köstrid olid õpetajaks Pöi; kui kirkust `tuldi, siis es passi laulda mette Muh; Käist sa täna kergul ka Käi; poiss tikkos kirikosse Kul; lähme kiriku `alla `poodi Vig; pühaba omigu oli isal esimene töö kirikusse Mih; mede kirik on `veike Hää; `paäni rüvi `sel`gä, läks kiriguse Saa; olid kingad `jalgas ja läks kiriku Rap; tütarlaps vaadand neile näkku ja üöld, et ise lähäte `kirkulle ja naarate KuuK; ärge viige mind kiriku matta, ma põle seda veart JMd; kirikus ei `kaidud `ilmaski `pastliga JJn; kihutand obusega kohe kerikusse Rak; siin kerikute juures on obesed väl`las lasipuu külles Äks; kui on kolm `korda kuulatud, siis tulevad laalatused, lähvad pulmaga kiriku Ksi; peiu poiss viis pruudi kiriku KJn; `suuga tege suure linna, kätege ei saa `kärbläse kirikut (suurustamisest) Trv; `täämbe om lugeje kirikun Hel; lol`l saab `kerkun kah `pessä Ran; `kaugembald sõediva obestega kerikude Puh; vanast tulliva `kerkude, `suvva jalan; seräst `kerkut ei olnagi, ku Nõo kerik om Nõo; kui mina `kerkude lätsi, siss aänd esä oma särgi Kam; kas sa mi `kerküt nännü? olet San; sõss na`kävävä`kerikudõ `pihti Urv; vanast ol`liva`kerikih `kojusskotigo? Plv; lihavõttõ pühi `aigu ma`kävve kerikoh Vas; keelega tjiit kerigo `maalõ, a kässiga saa`i midägi tetä? (suurustajale); inemine lätt kerikohe, kerikost saa ai `vällä = kala lätt rihitsähe (mõrda) Se; kerik um `pallusõ paik, kerikun ristitäss, kerikun laulatadass Lut; kirik keset küla keskmine võimalus, kesktee Eks `tieme kirik kesk külä, siis on `kaigil üht`viisi Kuu; Noh, teeme kergu küla keskele: ma jäta obuseinnast viis rubla ala, pane sa viis `juure Kaa; Teemi kasu pooleks, teemi kerik kesk küla Emm; Einakuhi oo sedasi jägatud, et kirik keset

küla Han; teeme nüüd kerik keset küllä, siss ei ole `kummalegi midägi nurinat Nõo; No sai küll `õigõlõ, no sai kerik keset küllä Rõu; kirikut lõhkuma ehal käima `poisid `käivad `kangid `olma all kirikut `lohkumas Jõe; poisid läksid kirikud `lõhkuma, kang õlma all Koe; poisi lääve kirikud `lõhkme, kangi õlma all Hls || fig hobust sundima akkasin tāmāle kua keriku `jalga `sisse `siädma Kod

2. kirikumõis me olim sääil kirkul teul `seltsis, olim `suiliseks sääil Ans; Nee on `endised kergu majad Põi; ma oli siis seal kiriku maeade sees ekke neid seal `teenimas koa Aud; meie õmadel tuleb keriku `juure kümme `krõuni `maksa Pal; kiriku sigu sõõtma leeris käima on `präägust `leeris, kirgu sigu `sõõtmas Jäm; kui sa es ole kirgu sigu ää `sõõtand mette, sis sa s ole veel mees mette Khk; nüid oo kergu siad sõõdetud, võid mihele `minna Mus; siis sa said ikka täie inimese `õiguse, kui sa kiriku sead ärä `sõõtsid VII

3. a. jumalateenistus ähk jõvab `enne `kirku `surnu ajas `keia Khk; meneva pühaba es ole `kirku Muh; jähi kirikuga il`laks, oli juba vana pime käes, kui kirikuga akkas Ris; katsu `enne kerikud õpetajaga kokku soada Trm; `õptaja tegi ilosa keriku lapsile Kod; nüid ju ei `lastud kerikid pidada Pal; Kui kirik läbi `olli, siis `loeti `jälle issämeie ärä KJn; jääme `sinna saksa kirikuss, `õhtse poolikun Krk; tyy ollõv ollu? `päivä `pääle kerigu Har; pulksti üte `teisküme `aigu `kerik alatass `peta? Lei; kirikut sisse ~ välja lõõma jumalateenistust alustama, lõpetama kerik `lüässe `vällä, kell akkab `lüömä Lüg; kirkulised `lähtvad `kirku, kut kirk `sisse lüüste Jäm; kirik elistab `sisse Ris; juba kellad lõõvad kiriku `väl`la Juu; kerik lüüasse `sisse, lüüasse `välja Trm; ku kirik lüvväss `vällä, lüvväss `nel`la `kella Krk; ku kerik `sisse `lüvväss, siss nakava erilä `mängmä Nõo; `kerik `peštass `šišše, `kerik `peštass `ussõ Lei || armulauale minema, võtma lähäb sõõmata `kirku Ris; `õptaja võtab keriku lierilapsed Kod; (õpetaja) tuli temät kirikuss `võtme, jumale `armu `andme Krk b. kirikukogodus; kirikulised kirk läks sise Kuu; kerigu on sies VNg; `Näet sa, kerik läheb jo `sisse, `jäimegi `il`jast IisR; ta on Jämaja kirgu inimene Jäm; kui `jutlus läbi, sis kirk tuleb `välja, rahvas kirkust tuleb `välja Khk; Kerk lihab `sisse, kellad lõõvad Põi; kirik on `väljas, kirikulised tulevad `vasta Rei; kirik läks `sisse, teenistus akkas `piäle; kirik oo sees, lähme ruttu; `preester õnnistatse ää kiriku `peäle Tõs; Ageri õpetaja sai `seie kiriku `piäle laulatud Ris; kirik on kõik `väl`la tuld juba, lõppend kõik Juu; kirik läks `sisse ja jumala teenistus `algas `piäle Koe; `piiskop on üle kerikite Kod; ei soand `õigest aast, juba kerik õli sijs Pal; joba kirigu inimese tulev, kirik om vällä Krk; kerik lätt jo `ussõ Har; kerik ol`l jo siseh Plv

4. (usutunnistused) kirgu usud; Torgu vene kirgu `järge on se kummardamine Jäm; ma ole ka katoliku `kerkus käind VII; Luteri kergud ja luteri `surnu ajad, nee on vanad Põi; see luteruse kirik oo ristiusu kirik ja vene kirik koa Mar; sii oo `õigeusu kirik ja luteruse kirik Tõs; `tiakoñ on vene kirikus Ris; katoliku kerik om liinan Ran; vene kerik om `säetu targaste, sääil ei ole `penke Nõo; katoli kerik kohõ `kořjuzõ? katoli? `pallõma jumalat, ljutari kerikolõ `kořjuzõ? ljutari rahvass; sidi kerik Lut

kirika kirika leiliviskamise kapp kirika oli ump`puine, puu `sisse `uenestattu VNg

kirikjaed (kiriku juures asuv) surnuaed minu isad-emad on Jue`lehtme (Jõelähtme) kirk`aial Jõe; lõhutud raud kividest aid on kerik`aia `ümber `tehtud Lüg; kirikaia pääl olli

`jutluss Krk; Kerkaian om paaigu egä päiv matus Nõo; a_go kerrikaiaast ar `tul'te, sis `ol'ge joht visat_as ja kotost `müüda ka sõidet_as Se Vrd kirikuaed

kiri|kann kirjatud õllekann Jõuluks `tehti õlut, `viidi tuttavatele `maitsta kadakapuust kirikannuga Jäm -**kari** lepatriinu kirikari, ise punane, mustad tipid peel; kirikari, `valge veri, `näita, kas on `oome kena ilm Khk Vrd kirilind -**kask** arukask – Kaa

kirik|hakk kaelushakk kirik aki röögive: siit saa `surma Krk; kirikaki, kiriku ümmer na `lendase, ku aki `vällä tuleve, siss ilma `muutve Hel Vrd kirikuhakk

kirik|härra 1. pastor, kirikuõpetaja ja kui `juhtus olema, et kirik`erra tuli `talvel `lapsi `luetama, siis `ristis ka Jõe; kui vanast `mindi `kihlama, siis `anneti kerik`errale sugad ja `paulad VNg; Kerikärri käis vanast koolis lapsi loedamas Emm; need ingeraamatud oo `jälle kirik ärräl Mar; Ega kirikärri ühe pärast kahte jutlust pea (uuesti küsijale, kui ei taheta öelda) Vän; kevadi `käidi kirikärriale `kündmas ja sügise `rehte `peksmas Kos; kerikärri tuleb `lapsi `katsma, käis egä keväde ja sügise Kod; tul'l tii pääl mullõ kerikhärra `vasta, umõta terüt' minnu Har || hum Kerikärri sigu söötmas (leeris) Emm Vrd kirikuhärra

2. hv hum lõngapoom see on `köster, kus `ümmer kangas jooseb ja see `olla kirikärri, eks mõni `ütleb lõngapoom koa Juu

kiri|kinnas kirjatud kinnas Sa `nastlik `täplik obu kut kirikinnas Jäm; kirikinnas, kahe lõnjaga kojutud VII; Teine `sõuke kiri kinnas on alles kudumata Põi -**kirjat** lepatriinu – Pst Rõn San Vrd kirilind -**kiräss** lepatriinu – Kan Vrd kirilind

kirik|isand pastor, kirikuõpetaja eks nüüd kirikisandad on keik `iestlased Ris; kerkesänd vai opetaje, si_o kate nime pääle jah San; kerikesänd ol'l `tämbä `õigõ häämeeleline Har; K'erikesand and d'ummal `laiba (armulaualeiba) Lei; tõbrass karust tund, karuss tõbrast tunnõ_i^p = kerkesänd Lut Vrd kiriksand, kirikuisand

kiri|kiut 1. ööbik; ööbikulaul miä_n `tunne kiri`kiuto Vai; kirikiut, kirikiut, pugupäits, pugupäits, tüdrik lits, too piits Tõs; `ööbik või kirikiut, künnilinnuse ka `üiti; laulab ikka kirikiut kirikiut Aud Vrd kiriküüt

2. lōoke – Vai

3. küüt veis musta või jälle `ruske kiri veis, aga joen selja peal, `sõuke on kiri kiut Krj

kirikkond kirik|kond Jäm Mar, kerk- Sa(kirk- SaLä -kund g -kunna Ans), g -konna (kiriku)kihelkond ühe kerkkonna inimesed Jäm; nee on Jämaja kirkkunna `riided Ans; egas kirkkonnas oma keel ning oma `riidevoim ka Khk; igas kerkkonnas on oma keelemurre Kär; Kust kerkkonnast sa päralt oled Kaa; Piha (Püha) kerkkonna järele on see Könnu küla Pha

kiriklane kirikla|ne g -se Mär Juu JMd Koe Plt kirikuline; koguduse liige kiriklased tulevad juba Mär; kiriklasi tuleb kohe `vooris, tänä on paelu rahvast kirikus old Juu; Sepa Ma'rt on suur kiriklane JMd; kis on kirikuusulene, nimetasse ka kiriklaseks Koe Vrd kiriklane

kiriklik kiriklik Jäm Khk Mär Lih Tõs Saa JMd Plt Hls Krl, keriklik VNg Trm Pal Võn Har, g -u kirikuga, usuga seostuv keriklik `laulatus VNg; kää`anded - - siis on kaks nädalt vahet, siis oli kiriklik mahakuulutamene Lih; kiriklikud asjad oo pühad asjad Tõs; kaks `surnuaia püha on, kiriklik ja ilmalik Saa; neil oli ikka päris kiriklik laalatus JMd; keriklik õiendaja on õpetaja Pal; keriklik pühä tallituss Krl; ma noorõn olli keriklik (usklik), käve kerikun paksustõ Har Vrd kiriklane